

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

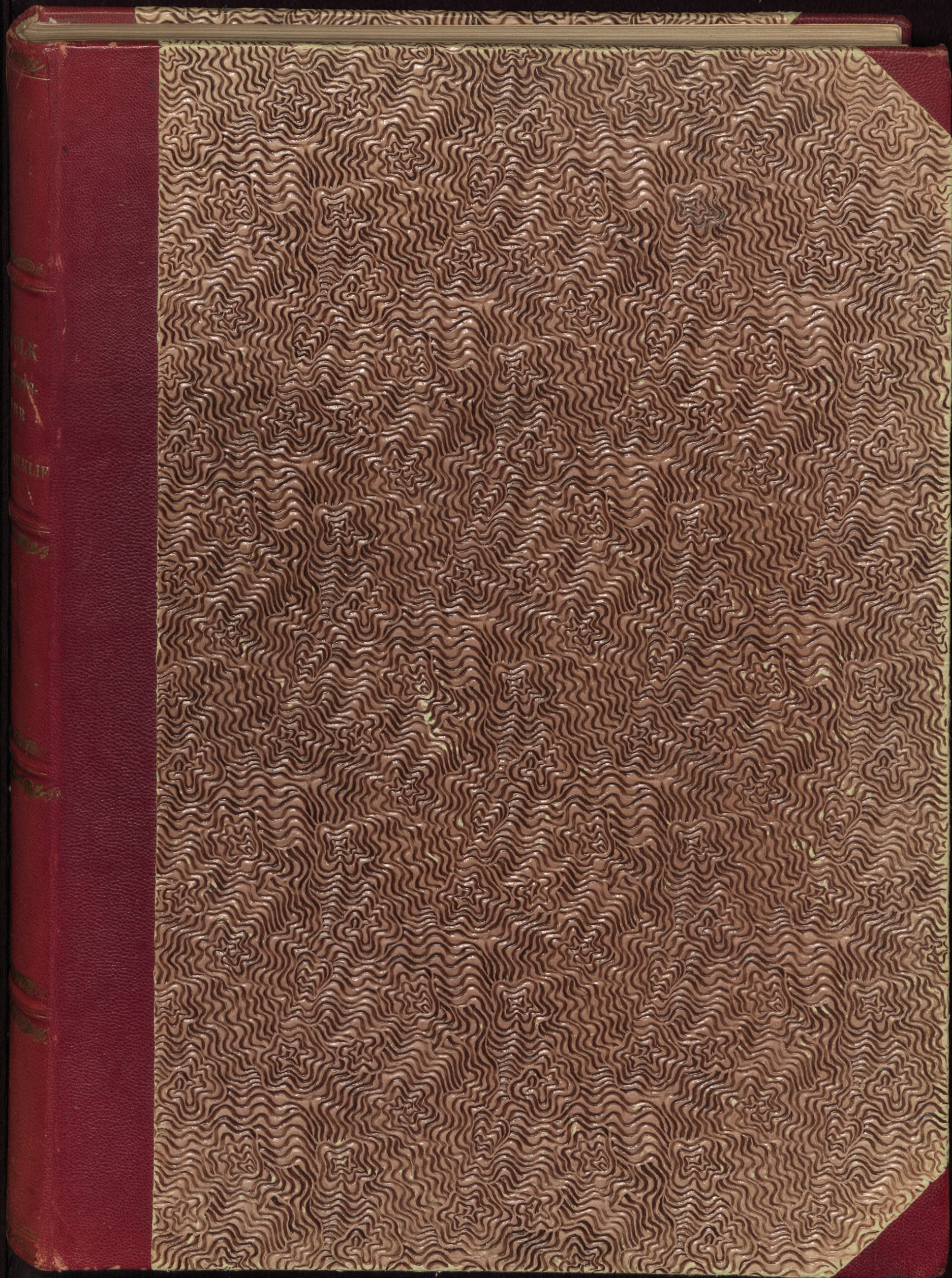
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

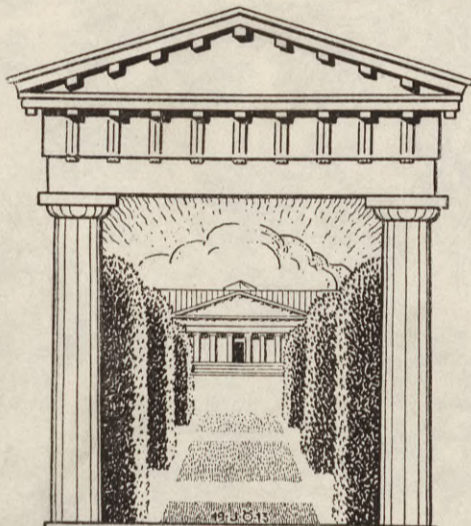
UPPSALA
UNIVERSITET

UNIVERSITETS-
BIBLIOTEKET
UMEA

Ostergren

F 1263

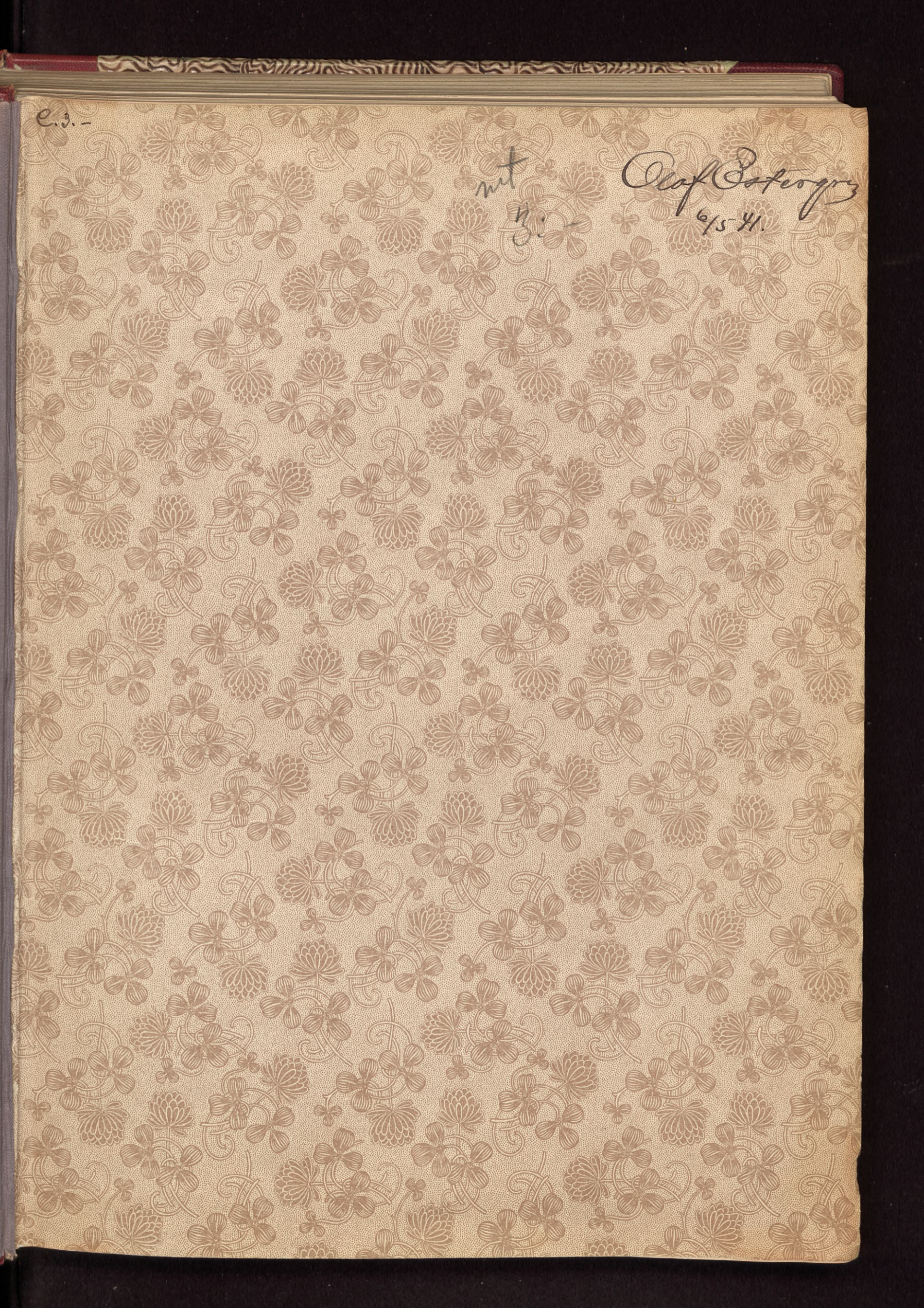

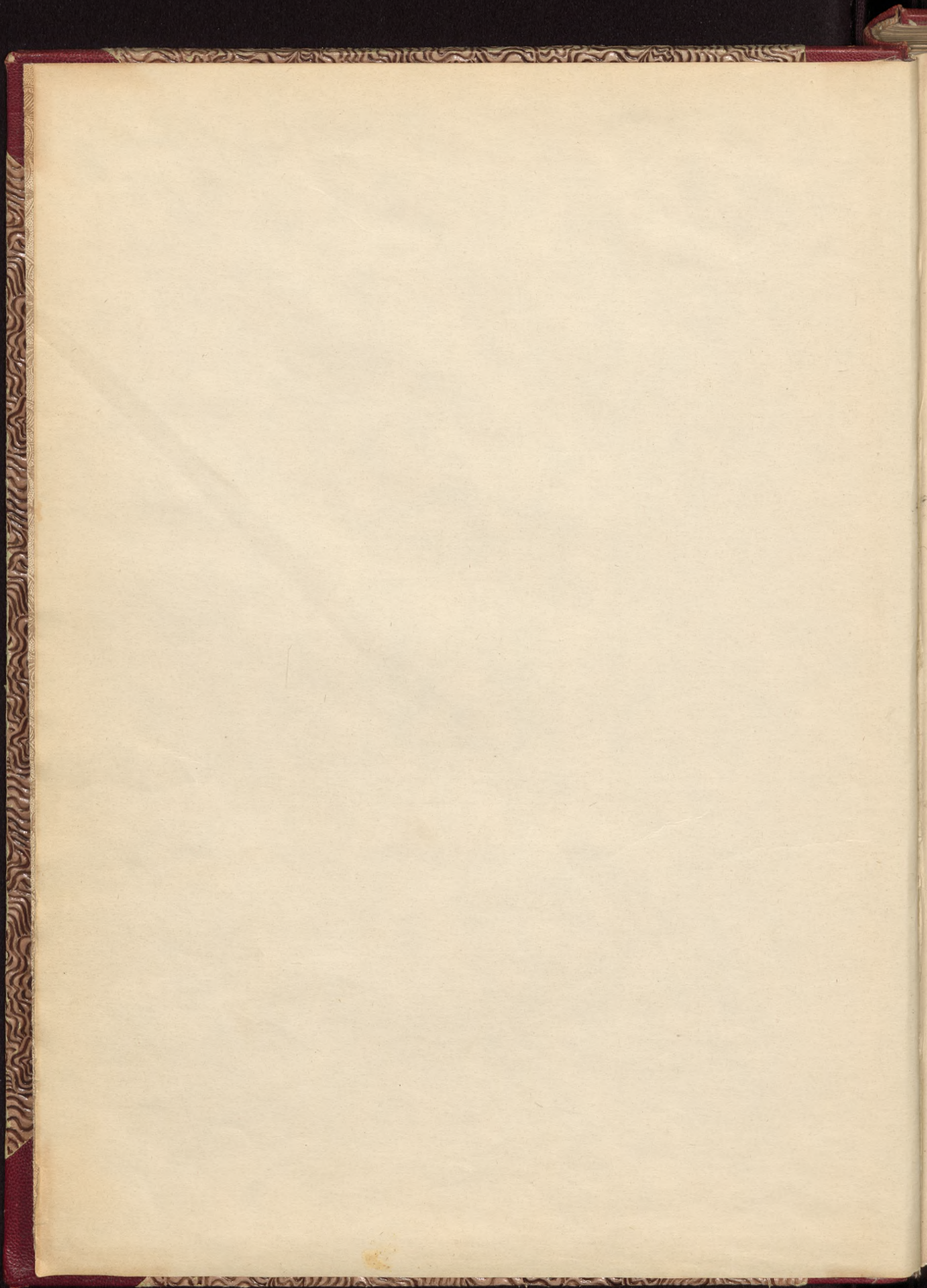
EX LIBRIS
OLOF ÖSTERGREN

C. 3. -

mt
N.

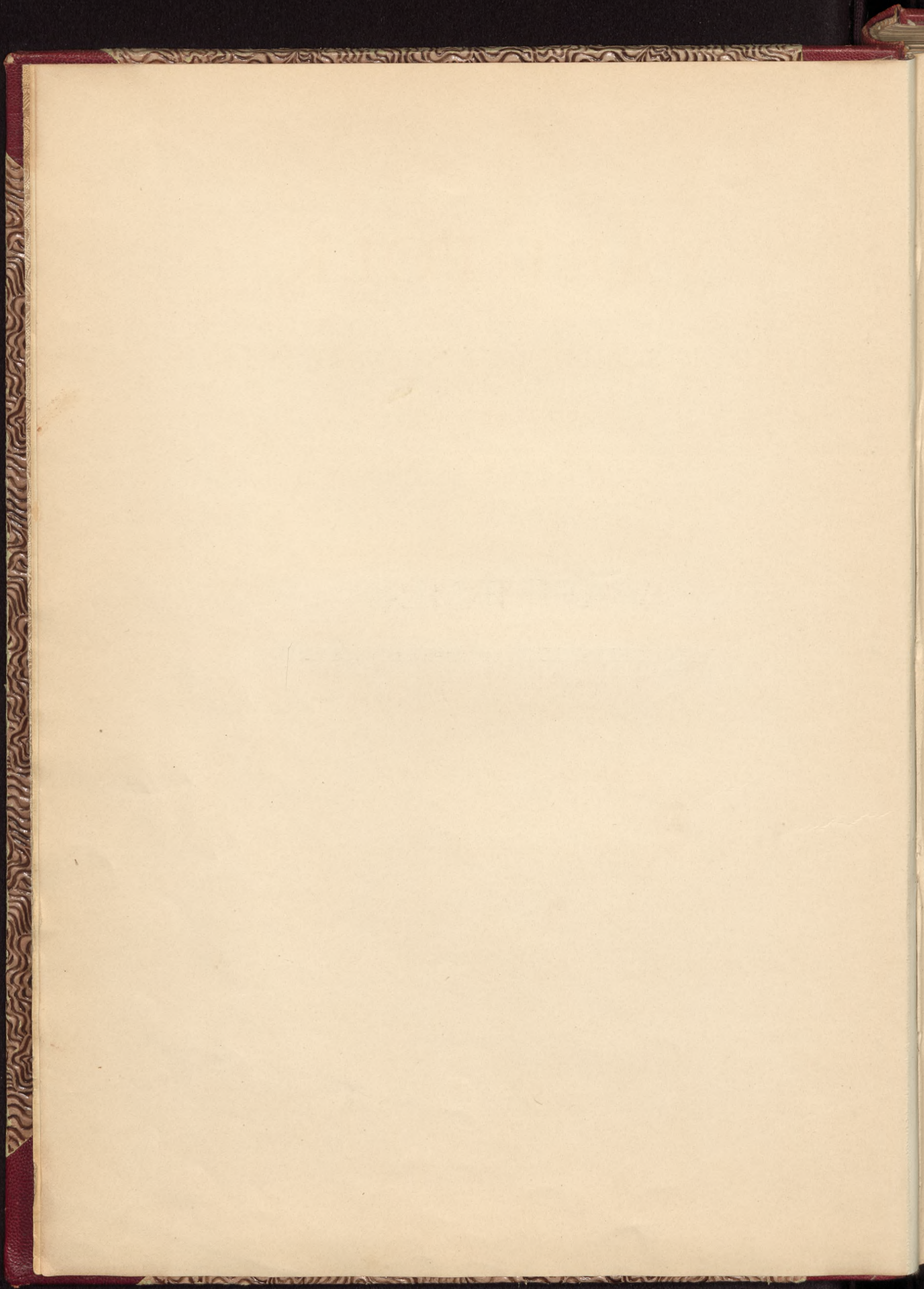
Claf Paterogiz
6/5 41.

VÅRT FOLK

VERKLIGHETSBLDER UR SVENSKT FOLKLIF

VÅRT FOLK

VERKLIGHETSBILDER UR SVENSKT FOLKLIF

SÅDANT DET TER SIG

HOS STORFOLK OCH SMÅFOLK

I STAD OCH PÅ LAND

I FJÄLL OCH PÅ SLÄTTBYGD

I SKOGAR OCH BLAND SKÅR

PÅ LOGAR OCH GILLEN

I SMEDJA OCH STUDERKAMMARE

I LUST OCH NÖD

TECKNADE MED PENNA OCH PENSEL

AF

FRAMSTÅENDE FÖRFATTARE OCH KONSTNÄRER

STOCKHOLM

C. E. FRITZE'S KGL. HOFBOKHANDEL

STOCKHOLM

IDUNS TRYCKERI AKTIEBOLAG

1894

Pappersleverantör: GRANSOLMS BRUK

INNEHÅLL

Författare:	Illustrationer:	
VÅRT FOLK. Inledningspoem - - - - - FRITHIOF HOLMGREN.	AUGUST MALMSTRÖM.	1
ETT FURSTEBARN'S DOP - - - - - A. TH. STRÖMBERG.	VICTOR ANDRÉN.	7
NÄR LARS PERSSONS POJKE FICK NAMN - - - - - EVA WIGSTRÖM (AVE).	AXEL KULLE.	13
EN KONFIRMATION I EN LANDSKYRKA - - - - - EDVARD EVERS.	SEVERIN NILSSON.	20
STUDENTEXAMEN. En liten nutidsbild från våra läroverk - - - - - N. P. ÖDMAN.	EMIL ÅBERG.	26
PÅ KOMMISSIONSKONTORET - - - - - THORE BLANCHE.	E. A. FORSSTRÖM.	35
PÅ FISKEBANKEN. Nordsjöbild - - - - - JOHANNES SUNDBLAD.	VICTOR ANDRÉN.	41
LIFVET PÅ FÄBOVALLARNE - - - - - ERIK MODIN.	JOH. TIRÉN.	51
EN BARNBAL - - - - - THORE BLANCHE.	JENNY NYSTRÖM STOOPENDAAL.	58
UPPBROTT - - - - - RICHARD MELANDER.	G. O. CEDERSTRÖM.	64
PÅ TIDNINGSBYRÅN - - - - - ALFRED HEDENSTIERN (SIGURD).	E. A. FORSSTRÖM.	71
LAPPEN OCH VARGEN - - - - - TORE STEN.	JOH. TIRÉN.	79

NÄR STINA GICK I TJÄNST - - - - -	86
ALBR. SEGERSTEDT.	E. A. FORSSTRÖM.
VATTGRUNDS-BRITAS SKOG FÄLLES OCH FLOTTAS TILL SÅGEN - - - - -	90
AUG. STENSTRÖM.	OSCAR KEEN.
KRING MAJSTÅNGEN - - - - -	95
ANNA KNUTSON.	ALF. WALLANDER.
KONSTNÄREN - - - - -	102
GEORG NORDENSVAN.	VICTOR ANDRÉN.
EN SÖNDAG VID LEKSANDS KYRKA . - - - - -	108
WILH. KOERSNER.	C. E. TÖRNER.
VALBORGSMÄSSAFTONEN - - - - -	113
HELENA NYBLOM.	C. HEDELIN.
PÅ TINGET. Folklifsbild från östra Skåne på 1860-talet - - - - -	120
HENRIK WRANÉR.	AXEL KULLE.
NÄR VÅR FRÖKEN BLEF GREFVINNA - - - - -	131
KLARA KUHLMAN.	JENNY NYSTRÖM STOOPENDAAL.
UNDER TRETUNGAD FLAGG - - - - -	140
ROB. ROY.	J. HÄGG.
VID KOLMILAN - - - - -	147
JAK. MAGNUSSON.	AXEL BORG.
I FATTIGSTUGAN - - - - -	155
GUST. AF GEJERSTAM.	ALF. WALLANDER.
PÅ FÖRELÄSNING. Blyertsteckning från Lund på 1870-talet - - - - -	163
HENRIK WRANÉR.	C. HEDELIN.
SLÅTTER - - - - -	167
TOR HEDBERG.	OSCAR BJÖRCK.
PÅ BÖNEHUSET - - - - -	171
AMANDA KERFSTEDT.	F. HOVING.
PÅ JÄRNVÄGEN - - - - -	186
RICHARD MELANDER.	C. HEDELIN.
PÄLSA MARKTAS BRÖLLOP - - - - -	193
AUG. STENSTRÖM.	JOH. TIRÉN.
EN SÖNDAG PÅ DJURGÅRDEN - - - - -	201
CLAES LUNDIN.	CARL LARSSON.

FRÅN GRUFVAN - - - - -	210
ALBR. SEGERSTEDT.	AXEL JUNGSTEDT.
PÅ JAKTSTIGEN. Kronprins Gustafs björnjakter - - - - -	214
L. J. HALLGREN.	JOH. TIRÉN.
TREBLÅSNINGEN VID HAGFORS - - - - -	221
C. S. WITTRÖCK.	D. LJUNGDAHL.
WISBY SKEPPAREGILLE - - - - -	226
C. J. BERGMAN.	G. v. ROSEN.
INOM KONUNGABORGEN - - - - -	234
O. v. KNORRING.	VICTOR ANDRÉN.
VERNAMO MARKNAD - - - - -	239
GUSTAF A. ALDÉN.	AUGUST MALMSTRÖM.
JULAFTON I FOLKSTUGAN - - - - -	246
ERNST AHLGREN.	C. HEDELIN.
NÅGRA DRAG UR SVENSKT IDROTTLIF - - - - -	255
VIKTOR BALCK.	JOH. TIRÉN och D. LJUNGDAHL.
BADLIF I MARSTRAND - - - - -	269
GÖSTA RENBERG.	VICTOR ANDRÉN.
NÄR NÄMNDEMANSFOLKET BEGROFS. En verklighetsbild från Skåne - - - - -	274
EVA WIGSTRÖM (AVE).	ALF WALLANDER.
SLUTVIGNETT - - - - -	281
CARL SNOILSKY.	JENNY NYSTRÖM STOOPENDAAL.

Vårt Folk.

O, du vår ädla, gamla hjältesläkt,
Som blödt och segrat under tusen strider!
Den egendom, du spart från glömda tider
I språk, i seder och i klädedräkt —
Gif dina söner den till arf och minne
Att blomstra upp hvar dag i ny gestalt,
Men dock densamma! Gif oss framför allt
Med ärfda jorden våra fäders sinne!

Det arvet är för rikt, för stort, för godt
Att jagas bort som gnistorna från hårdens
Af hvarje pust, som blåser öfver världen
Och sopar med, hvad som är lätt och smått.
Behåll ditt eget och låt bli att köpa
Allt uselt kram med utländsk stämpel på;
Vårt stolta folk, du är för godt ändå .
Att ständigt efter andras mönster löpa!

Må vinden blåsa öfver tidens haf
Och stapla nya vågor på de gamla!
Må allt föråldradt, nött och murket ramla,
Och nya former spira ur dess graf!
Men när du bygger dina nya gårdar,
Låt gamla grunden stå, ty den är stark,
Och när du plöjer dina fäders mark,
Låt bli att spränga deras minnesvårdar!

Din fader timrade sitt eget tak
På tomten, som han röjde själf i skogen.
Han svettades vid yxan och vid plojen,
Men bar sin börda, axelbred och rak,
En man för sig, som ej var lätt att böja,
Som stod, där han var ställd. Mot nød och svärd
Han visste värna hus och hem och härd
Och blygdes icke för sin vadmalströja.

Ej mycket sparde han och minst sitt skinn,
Sitt varma blod ej heller, när det gällde.
Och öppen, som hans själ, sin dörr han ställde, —
Blott veklighet och svek slapp ej därin.
Af gods och guld han litet nog förvärfde,
Men gaf han dig sin kraft, sitt mannamod,
Det guld, som strömmar i vårt släktes blod,
Då vardt du rik, när du din fader ärfde.

Så lär dig älska denna höga bild
Och låt den gå igen hos yngre släkten
I hjärterötterna, ej blott i dräkten,
Ej dragen fram med konst, men vuxen vild!
Och lyss med vördnad till den röst, som klingar
I djupa tonfall ur vårt modersmål!
O, när den ljuder hög med klang af stål,
Då får vår känsla luft, vår ande vingar.

Sitt ärfda lynne kryper ingen ur,
Naturens stämman högst af alla talar,
Och allt, som växer i vårt hemlands dalar,
Är genomträngdt af doft från björk och fur!
Ej digna drufvor ifrån ronnen neder,
Ej växer majs ur frö af gräs och starr,
Ej fikonlöf ur tallens styfva barr, —
Ej heller veklighet ur svenska seder.

Behåll den sed, som ren och fosterländsk
Från våra fäder sina anor leder,
Och hvad du blir, håll för din största heder
Och största vinst att vara fri och svensk!
När flöjeln vänder sig på sina hakar
Vid minsta fläkt, när narren växlar färg,
Var svensk i sinnet, fast som hälleberg,
Om världen än i sina fogar knakar!

Men ej jag minns, att svensk den seden var
Att lämna landets värn och fästen tomma,
Att jaga bort i flockar folkets blomma,
Men släppa in det sämsta världen har, —
En sed, som ärlighet i löje vänder,
Men tål och hedrar hvar förslagen skälm, —
Som hänger kåpan öfver krigarns hjälm,
Och sätter svärd i jesuitens händer.

Du tid, som yfs att vara mild och god,
Och tror, att dygden har sitt hem i skinnet,
Du dränkte gärna gamla vikingsinnet
I böljorna utaf din tåreflod!
Hör dock ett ord, förr'n du med slisk och honung
Vill göra slakten kvinnovek och tam:
Att skära senan af i björnens ram
Är majestätsbrott emot skogens konung.

Vårt folk, vårt folk! Så se dig om en dag,
Förrn falska vindar fånga dina segel!
Vänd om och se dig liksom i en spegel,
Uti ditt eget lif i hvardagslag!
Där kan du mönstra dina egna krafter,
Där skall du se ännu en ros på kind;
Låt den ej vissna bort i kvällens vind,
Men ur sin egen rot få nya safter!

Se, hur de svälla, dina knoppar än!
Se, hur de löfvas, dina unga ekar!
Låt dem få luft och ljus! I fröjd och lekar
Låt dina söner växa upp till män!
Lär dem att stödja sig på egna fötter
Och känna fosterjorden trygg och fast!
Så skall din ungskog växa hög i hast
Med friska kronor och med djupa rötter.

Än gäller kämpa, liksom förr det gällt,
Än är din sändning icke fylld i världen.
Den kraft, som fordom bröt sig väg med svärden,
Nog duger än på fredens vida fält.
Allt högre skall du djärfvas ställa målet,
Ju mer du brukat rätt och rätt förstått
Den rika skatten, som i arf du fått,
Det svenska lynnet, likt det svenska stålet.

O, om du kände själf ditt hjärtelag,
Det hjältestora, som ditt väsen stöder,
Den eld, som än på djupet stilla glöder,
Än flammar upp i själens anletsdrag!
O, om din egen härd dig kunde värma,
Där mäktiga, fördolda krafter gro
I majestätiskt lugn, i sabbatsro —
Du ville ingen makt i världen härma.

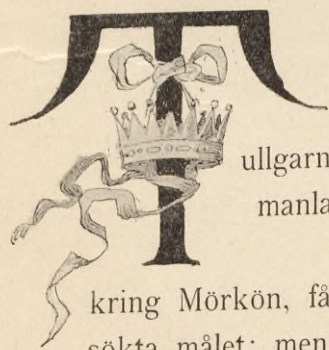
Så grip dig an och var dig själf på nytt
Och ät det brödet, som din fader närde,
Och värm den kärlek, som din mor dig lärde,
Och bär den skjortan, som hon själf dig sytt.
Det ax, som växer på den egna tegen,
Hur tunt det är, du vet, hvad det är värdt;
Och sången sedan, som dig ingen lärt,
Med glädje sjung, ty den är ock din egen!

FRITHIOF HOLMGREN.

Et furstebarns dop.

ullgarns kungliga lustslott är beläget vid den djupa fjärd, som i Södermanlands skärgård bildas af Mörkön och det motliggande Hölölandet.

Då man kommer från Stockholm och väljer den yttre segelleden kring Mörkön, får man leta länge nog kring uddar och skär, innan man hinner det sökta målet; men slutligen framträder nästan på en gång den vackra taflan. Det är, som om det praktfulla slottet skulle i ett ögonblick flyta fram på vågen, seglaren till mötes, ombäddadt af sina lummiga parker och sin yppiga grönska, och man gläds åt att konst och natur, smak och renhet här så lyckligt funnit hvarandra.

Slottet med dess omnejd har inga historiska minnen att uppvisa. — Dess största märkvärdighet i detta hänseende torde förskrifva sig från det framgångsrika försvaret mot

den ryska ströfkåren 1719, då skärgårdsbefolkningen under den kraftfulle och modige Hölöprästen Paulus Joh. Scharff här tillbakaslog fienden och gjorde sig ett namn i vår krigshistoria.

Hela nejdens karakter är idyllens, icke hjåltedramats. Inga höga och hotfulla torn fördystra taflan. Slottet sträcker sina flyglar mot den besökande som ett par vänliga armar, och dess lugna, fridfulla belägenhet lämpar sig väl till hvad det länge varit: ett hem för stilla trefnad och landtlig ro.

Änkedrottning Josefina trifdes här väl, och vårt nuvarande kronprinspar har alltsedan sitt giftermål valt Tullgarn till sitt sommarhem. Den tredje sommaren af dess förening föddes äfven härstädes — den 17 juni 1884 — dess andre son.

Hälsadt af sina föräldrars kärlek, af högsommarens fågring och den omgifvande naturens milda frid, tändes då här ett lif, som visserligen delar vanskligheten och förgängelsen med hvilket annat som helst, som födes till denna stridens och mödornas värld, men som genom den furstliga bördens glans efter människodom är koradt att gå höga öden till möte.

Anblicken af ett spädt barn framkallar alltid intrycket af hjälplöshet och beroende, och denna känsla förändras icke, äfven om det är omgifvet af alla maktens och höghetens sinnebilder. Men när de historiska minnena tillkomma, när vi, såsom här, se barnet menlöst slumra i den vagga, där många af Sveriges konungar från och med Karl XII under sin spädate ålder hvilat, då ledes tanken lättare än eljest från stundens intryck ut i den dunkla framtiden, och obetvingligare än annars tränger sig fram den gamla frågan: Hvad månne varda af detta barnet?

* * *

Den 19 juli 1884 hade i Tullgarns festsal samlats alla de hemmavarande af vårt konungahus och många dess fränder för att bevittna den unge hertigens af Södermanland, Carl Wilhelm Ludvigs, döpelse. Salen, som äfven begagnas för det unga hofvets enskilda gudstjänster, var nu särskildt prydd för sitt heliga ändamål. Palmer och andra tropiska växter öfverskuggade ett altare, till höger om hvilket H. M:t Drottningen intog plats med det kungliga barnet i sin famn. De höga faddrarne bildade en halfkrets framför dopfunten, detta mästerverk från Carl XI:s tid uti drifvet silfver med heliga bilder. I midten af det stora silfverbäckenet stod en kostbart arbetad skål, innehållande vatten från Jordan.

Salen fylldes af de inbjudna gästerna: medlemmar af svenska och norska statsråden, hofffunktionärer, civila och militära tjänstemän m. fl. Äfven för slottets betjäning var tillträde beredt. — H. K. H. Kronprinsessan med arffursten af Skåne åhörde akten från ett angränsande rum.

Utom medlemmarne af vårt eget konungahus, D.D. MM. Konungen och Drottningen samt hertigarne af Vestergötland och Nerike, upptog den officiella listan öfver faddrarne tyske kejsaren och kejsarinnan, storhertigen och storhertiginnan af Baden, arfstorhertigen

af Baden, prins Ludvig Wilhelm, fursten och furstinnan af Waldeck, storhertigen af Sachsen-Weimar samt prins Wilhelm af Preussen.

Efter afsjungande af ps. 3: 5—7 talade dopförrättaren öfver Es. 12: 3. »I skolen ösa vatten med glädje utur hälsobrunnarne» och avslöt detta föredrag med en versifierad bön. Döpelseakten förrättades därefter enligt vår kyrkas ritual, och sedan tonerna af ps. 272 förklingat, spredo sig gästerna i de angränsande praktrummen.

Där slumrade nu i den gyllne vaggan det nydöpta furstebarnet, ett föremål för de omgifvandes kärleksfulla hyllning, och det fanns väl ingen, som icke hade en vänlig bön, en allvarlig önskan om frid och välgång att bära fram såsom sitt hjärtas gåfva till Carl Johans-ättlingen i 4:de led. Minnet och hoppet möttes för att ur forn- och framtid hämta sina bilder och väfva in dem i den spädes drömmar. Så hade de nu gjort i två århundraden, och den frågan låg nära: Hvad drömde väl en gång inom de trånga gränserna af samma vagga den konungason, som, när hans tid var inne, skulle fylla världen med sitt rykte? Hvad kom väl för hans inre syn? Var det Narvas stordåd, som hägrade, eller Pultavas blodiga töcken? Var den redan nu begynt, den stora kampen för folkrätt och mannavärde, som ledde till hans tragiska undergång?

Eller hvad sade en gång dessa gyllne sirater och prydnader till den unge Gustaf, Lovisa Ulrikas förstfödde son, där han låg och drömde sin framtids växlande drama? Var det snilletts vittra lekar, som redan nu täflade om hans bifall, eller såg han sig själf på den sviktande skådebanan, på en gång dramaturg och tragisk hjälte? Var det tonerna af Bellmans luta eller kulorna vid Svensksund, som lockade leendet fram i de späda anletsdragen?

I en annan del af det praktfullt prydda rummet syntes, undanskymdt och anspråkslöst, ett annat föremål af samma art och för samma syfte: en simpel vagga med grofva målningar af rosor, blad och frukter i brokiga färger och fylld med löf och ängsblommor. Många förbisågo den lilla, torftiga tingesten, och andra visste ej, huru dess härvaro skulle förklaras. De bättre underrättade hade dock att omförmåla, hurusom här förelåg ett badensiskt bruk, och att konungahusets fränder från detta land på detta sätt ville påminna om en hos dem gammal landssed. Då ett barn föds i ett förnämligare badensiskt hus, skaffas nämligen alltid och uppställs i det rika husets förnämsta rum en simpel trävagga, för att därmed erinra om huru olika lotterna falla, men att behovet af vård och omsorg är för alla barn lika, de må födas i palatset eller i kojan. Bädden af blommor torde ock bildligen beteckna, att själfva Salomos prakt är ringa mot den härlighet, som naturen skänker, äfven i dess största enkelhet.

Efter slutad middagsmåltid var nu tiden inne för uppbrott, och de inbjudna gästerna samlades vid hamnen, hälsade till afsked af H. K. H. Kronprinsen.

Gardets musikkår uppspelade folksången, och fartyget gled ut från stranden.

Man började nu ombord upplifva dagens intryck, och äfven nejdens minnen drogo icke obemärkta förbi. — Då föddes också den anspråkslösa sång, som här meddelas och som hämtat sitt ämne icke mindre af den akt, som nyss firats, än af den gamla sagan om:

Tullgarns källa.*

På Mörkön där bodde i fordom tid
en jätte med ledaste sinne;
af klippor han byggt sig en håla så vid
och dref sina funder därinne.
Mot kristet blod var han vrång och vred,
och ingen visste ett godt besked
om honom i människors minne.

Då kom där S:t Botvid till Hölö strand
med kors och de helige tingen;
bland folket han trädde med signande hand
på vallen vid domareringen.
Han talade väldigt, hans stämma var stark
och kallade eko från skog och mark,
men predikstol hade han ingen.

Då ville han bygga en kyrka af sten,
ett tempel åt himmelens herre,
men jätten med klippblock var heller ej sen,
han slungade större och smärre.
Och hafvet sig häfde och stormen låg på,
och hastigt där flydde båd' stora och små,
och kyrkan blef obbyggd, dess värre.

Då gladde sig jätten och log i sitt skägg:
»Kom, Kriste, och pröfva min styrka!
Din munk skall få döpa min ättelägg,
men först när han byggt sig en kyrka.
När salt blifver sött och när mörker blir dag,
när jätten blir dvärg, — då kommer ock jag
med böner och bot att dig dyrka.»

Men Botvid han hörde de hädiska ord
och bad i den stormiga natten:
»O, Kriste! Mig gif på den syndiga jord
den rätta, den himmelska skatten:
ett ljus, som kan leda de arma till dig,
och när de försmäkta på villande stig,
en källa med springande vatten!»

Och stilla låg stormen och sof under ö
och himmelens stjärnor sig tände,
och källan sprang upp ur den salta sjö
att aftvä allt syndaelände. —
Men djupt uti hålan, där jätten satt,
där pustar så tungt i den mörka natt,
där pustar till världens ände. —

* I viken vid Tullgarn upprinner en källa med sött vatten midt i det salta hafvet.

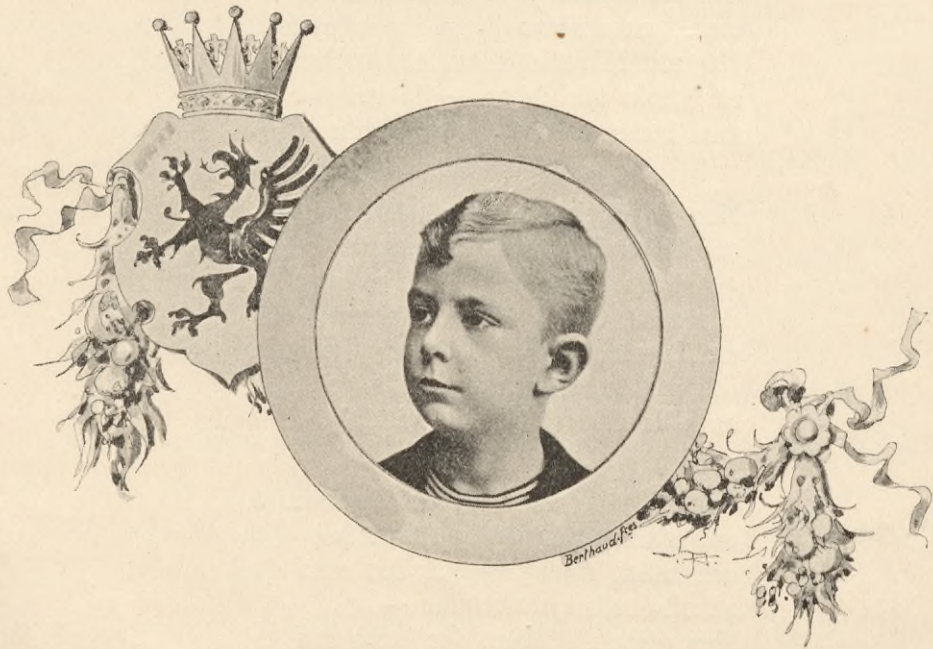
Så sägen ljöd från forna dar.
Nu är af sagan mer ej kvar
än källan där vid stranden;
men än dess våg oss vittne bär
om stora ting, som skedde här
med vattnet genom anden!

På minnen och på krafter rik
hon kväller i den salta vik,
och hennes vågor glimma;
igenom hafvet går hon fri,
och himlen speglar sig däri
i nattens tysta timma.

En bild hon är, en ren och skär,
af dopets bad, som frälsning bär
i syndens värld till alla;
fast bitterhet och våld och strid
vill blanda sig i hennes frid,
kan hennes helgd ej falla.

O, helige, som nåd oss gaf,
låt så i tidens dunkla haf
din nådekälla flöda!
Och styrk och vattna, Gud, att vi
och våra barn med oss må bli
för himmelen en gröda!

A. TH. STRÖMBERG.

När Lars Perssons pojke fick namn.

Lars Persson och hans kvinna hade sex döttrar; det hade kommit en hvart år så där vid Mickelsmässotid. Töser äro också en gudsgåfva, synd att säga annat, men sex i en rad, det gjorde fader Lars liksom litet flat, och hans hustru var nästan modfälld.

Men när så den sjetta flickan var två år, två månader och två veckor gammal, kom där en pojke och det på själfva nyårsafton.

Lars Persson och hans kvinna tyckte, att det rakt var ett underverk med denne pojken, som just skulle komma en sådan högtidskväll liksom en nyårs-gåfva. Han måste vara ämnad till något stort, för då han vägdes på träbetsmanet, var han ackurat lika tung som en adertonpunds* brödkaka, och det var nog inte fritt för, att han var född med segerhufva, fast Sissa Per Svens, som ville anses för att tillhöra de lärda bland sina ämbetssystrar, slog bort talet härom. Det hade också varit på hennes inrådan, som ingen af de sex töserna blifvit skyddade mot sådant otyg, som har makt öfver odöpta barn.

Sissa Per Svens kände dock, att hon ej ensam vågade ikläda sig ansvaret för pojken, såsom hon gjort för de sex flickorna. Hon tog därför med ett vantroget leende emot vättljuset, bärnstenen och fyrstålet, men lade emellertid alla dessa saker ordentligt in i den nyföddes linda.

Ej heller sade hon någonting, när Lars Persson satte sin fällknif öfver dörrstolpen och strängeligen förbjöd pigorna att hänga några af pojkens kläder ut i fria luften eller hämta tvättvattnet åt honom från källan. SjälF vakade hon hela natten, så att ej ljusen skulle brinna ned och släckas i stugan, där den lille hedningen låg, och modren slog kors öfver honom hvarje gång, hon lade honom från sig i vaggan. Hon var helt förnöjd öfver Sissas medgörlighet och hviskade till Lars, att det första plagg, deras pojke haft på sin kropp, var ett fruntimmersplagg, så nog skulle han få »ja», när han en gång friade. I hans första badvatten hade pigan haft rådigheten att lägga ett ägg och en röd lapp, så att pojken skulle bli rödklar i synen, modrens vigselring för trohet i hjärtat, en silfverpenning för rikedom, ett svinborst för att, i fall modren rört vid ett svin, hindra osnygga

* Skålpund.

vanor, ett eldkol, då modren råkat se en eldsvåda, hvadan pojken eljest kunde ha fått eldmärke, och pigan hade äfven ordentligt spottat tre gånger i badvattnet, innan det slogs ut inom hus.

»Du måste visst ha gått och lurat på att det skulle bli en pojke, mor, eftersom du hade alla ting så lagda till rätta,» sade Lars förnöjd, slog upp psalmboken och läste psalmen »För föräldrar».

»Har du tänkt på,» sade han, sedan läsningen var slut, »att han är torsdagsbarn? Han får gåfvan att se mer än annat folk.

»Si så, mor, nu står månen öfver taket på fähuset. Ge mig nu höntingen,* så att han får titta på månen, innan han ser solen, för det är ej vidare rart att se pojkar solbrynta som tattare.»

Modren lydde villigt, och då äfven detta försiktighetsmått var iakttaget, slumrade hon in och sof den rättfärdiges sömn. Men fader Lars fortfor att läsa i psalmboken, tills hans hufvud föll tungt ned på den tjocka, nötta boken, som tillhört hans far, och snart sof äfven han godt ifrån alla de gengångaretankar efter en ärfd tro, hvilka länge legat öfvermyllade, men som nu vaknat upp ur dvalan.

* * *

»Vi skulle väl tala om kristningen, och hvad pojken skall heta,» sade på nyårsdagen hustrun, sedan far kommit hem från kyrkan.

»Vi skulle väl det,» svarade han med ett visst förläget uttryck, som om han helst undvikit detta ämne.

»Ska' vi kalla upp honom efter farfar?» frågade hustrun forskande.

»Det är ju redan gjort; vi läto ju kristna vår första flicka till Pernilla,» svarade Lars, tittande på sina söndagstofflor.

»Så gjorde vi ju också med morfar, då vi uppkallade vår Bengta efter honom.»

»Ja, och dina två döda bröder ha vi uppkallat i Olu och Svenborg och mina två, Johannes och Tor, i Johanna och Tora, så vi äro inte skyldiga släkten någonting, utan kunna ge vår pojke hvilket namn vi vilja,» yttrade Lars med en viss husbondemin, som dock ännu stred med hans förlägenhet. Hustrun tittade i smyg på honom och såg nästan ängslig ut.

»Vi ha vår döde svåger Tue — men — det är ett ledt namn,» sade hon i försiktig ton.

»Vi uppkalla pojken efter dagen, Sylvester,» inföll Lars med ett halft skratt.

»Är du galen, man!» utbrast hustrun förfärad. »Sylvester är ju ett okristligt namn, och om det också kunde gå an för folk, så skulle vår pojke aldrig få annat än veder-namn: Syl i västen — Syl i vädret, sypp** i västen.»

»Nå ja, jag bara narrades, mor. — Men en kunde ha lust att få ett nytt namn till en pojke, som kom själfva nyårsafton.»

* Pojken. ** Sup.

»Bara icke något, som sticker folk i näsan som Sylvester!» bad hustrun och tillade:
»Namnet enas vi nog om sedan; låt oss bara först bestämma, när vi ska' ha kristningsgille!»

»Det förstås, att vår närmaste nabomora har redan skickat hit »barleja»,* ett bra krus kryddad ölsupa med en välsignad mängd hveteskorpor i. I morgon kommer här väl en hel flock kvinnor för att se om mig och pojken, kan jag tänka. Det är en bra tid, detta här kom på, för vi ha välsignelse af mat i huset, och därtill stundar nu under helgen att ta emot folk. — När tycker du, att vi ska' hålla kristningsgillet? — Kvinnorna komma allt att höra sig före, om vi ska' ha stort gille.»

Lars gick ett slag öfver golfvet, och då han var längst borta vid förstugudörren, sade han något osäker på målet:

»Jag ville bara ha karlabarndop.»

»Men, man, jag menar, du är konstig! Vår svägerska står ju i tur att hålla barnet, och du tror väl ej, att hon, som är ung änka, kommer ensam hit bland en hop manfolk.»

»Jag tar en karl till att hålla pojken.»

»Lars, hvad i hela lifvet tänker du på? Vår svägerska är så godsint och på allt sätt hyggelig, så vi just kunna vara glada, att vår pojke får en sådan gudmor att brås på.»

Fader Lars tittade ut genom fönstret; solen lyste klar på trädgårdens hvita snödrifvor, sparfvarne kifvades i takrännan, och skatorna skrattade i de nakna fruktträden.

»Vi ska' ej bry oss om skrock, mor! Och för resten är det bättre, han brås till exempel på en lärd gudfar än på en änka.»

»Men hvad ska' släkten säga?» frågade hustrun, »om vi ge oss till att hålla herrskapsbarndop med bara karlar?»

»Åh, de' bli väl inte så bara heller,» skrattade Lars, som kände sig glad om hjärtat vid den lätta segern. »Ser du, mor,» fortsatte han, sättande sig på sängkanten, »länsman har alltid prickat mig för mina många töser; nu har jag tänkt ut ett sätt att göra honom flat. — Säg du nu bara till kvinnorna i morgon, att vi ska' ha litet barn-dop, för vi ämna efter trettondagen ställa till ett stort julgille. — Se så, här ha vi en ny piga med ett krus ölsupa! Ska' du ha allt detta i dig, så blir du försupen på blanka nyåret.»

Följande dag kom minst ett halft tjog hustrur på besök hos Lars Perssons kvinna, och det åts och dracks oupphörligt.

Då fader Lars kom in, höll kyrkovärds-mora efter honom för att få veta, hvad namn pojken skulle ha.

»Mor vill nödvändigt, att han ska' heta Sylvester; jag får inte en syl i vädret för henne — eljest ville jag kalla pojken Jehu, för han kom öfver oss lite oväntande här om kvällen.»

»Lars Persson är alltid så spaserlig och full af narri,» sade moran något flat, då hon såg, att han dref med hennes nyfikenhet.

* * *

* Kallas äfven *barnlägjemad*.

Dagen efter trettondagen skulle det vara en skogsauktion i byn. Länsmannen skulle hålla den, men man visste, att både prästen, ortens domare, kronofogden och en närboende grefve skulle infinna sig där, emedan på samma gång en ägotvist emellan bönderna och den sistnämnde i godo skulle uppgöras. Lars Persson visste förut, att det ej skulle vanka vare sig vått eller torrt vid den förrättningen, och han hade därför sin plan färdig.

»Skulle inte herrarne vilja vara så bra och gå med mig hem; jag tänker mor har litet julmat och öl i huset ännu. Det kan intet bli utan tarflig bondmat, såsom en bit skinka, korf och sådant smått; men det går nog ner, när en är hungrig, som en nog blir, innan förrättningen tar slut,» sade Lars Persson med likgiltig min till nämnda herrar under ett uppehåll i deras göromål. — Lars var af prästen känd för att ha ett välförsest skafferi, och då hungern redan hade börjat att hälsa på så väl kyrkoherdens som de öfrigas magar, antogs bjudningen med glädje, synnerligast som gården låg knappt ett bösshåll från auktionsstället.

Lars sände bud hem, och där blef i salen dukadt ett middagsbord som till ett riktigt storkalas. Den, som trodde, att det var vanligt konjaksvin på buteljerna, tog fel, ty Lars hade hos själfva vinhandlaren Tedell bedt att få tre slag af de starkaste viner, han hade.

Det vardt nu inne i modrens rum en liflig, att ej säga het, öfverläggning mellan svägerskorna, men modren fick ge med sig, och så fick den motvilliga mor Sissa i fadrens ställe styra om, att pojken skulle få ett kristligt sinne och bli snäll i läsning.

Hon gick därför bort till bordsändsbänken, tog ned bibel och psalmbok från hörnskåpet, lade böckerna uppslagna på bordsändan och satte sig på husfadrens plats. Modren tog tyst och nästan skamfull barnet ur vaggan och lämnade det till Sissa. Denna satte nu den uppslagna psalmboken framför barnets ansikte och uppläste därur första bästa bön, hon fick tag uti — händelsevis var det en bön om regn — och sjöng därefter en psalmvers. När hon slutat sången, tog hon barnets slappa hand och förde dess lilla pekfinger emellan raderna på en vers ur bibeln, hvilken hon läste högt.

»Se så, får nu inte pojken förstånd och sinne för kristendom, så vet jag då, att inte är det mitt fel,» muttrade Sissa och lämnade barnet åt Marna, som nu, utstyrd i Lars Perssons rock och hatt, satte sig i högsätet med den morskaste husbondemin, hennes enfaldiga ansikte kunde antaga.

»Nog blir pojken karlavulen, om han kommer att se ut som mor Marna,» sade Sissa något försmädligt och snurrade af ut i köket.

Marna lät ej förbrylla sig af hennes misstämning, utan klädde helt lugnt af den lille och gaf honom tre små slag med ett ris för att tukta arfsynden, innan hon iklädde honom kristningsskjortan.

* * *

Ett kort, häftigt skall från bandhunden underrättade kvinnorna om att husbonden var i antågande, och där kom han med icke mindre än tolf manspersoner in på gården.

Här var allt som i vanligt hvardagslag: två drängar stodo och sågade ved, och ryktaren förde ut boskapen för att vattna den vid brunnen.

»Jag tror, vi gå in i salen, go' herrar,» sade Lars Persson. »Kvinnfolken ha åter börjat spinna nu efter helgen, så där äro blånor och sådant där framme i stugan.» — Han öppnade långsamt salsdörren och bad gästerna stiga in.

Middagen var förträfflig, och litet hvar kände sig glad till sinnes, ej minst fader Lars, som man nog kan förstå. Han hörde med undergifven min på länsmannens stickord öfver de sex döttrarna och öfver sonen, som aldrig kom. Man kan tåla stickord, då man har hämnaden i beredskap.

Just som man skulle gå upp från bordet, sköt Lars en bit papper och en blyerts penna till häradshöfdingen. »Åh, var så bra, herr domare, och skrif upp sitt namn på lappen där! Jag har orerat och liksom disputerat med Håkan i Asphult om den saken, och nu skulle jag gärna vilja ha skriftligt på hvem som har rätt,» sade han utan att blinka.

»Kan jag tjäna Lars Persson med så litet, så gärna det! Jag har en hel hop namn, ska' jag säga.» — Den unge mannen tog blyertspennan och skref Ab. Er. Mat. Karlsson.

»Så har han, dal'n i mig, rätt! Det här får jag visa mor!» Lars nappade till sig papperslappen och skyndade in i stugan.

»Se här, mor! Pojken ska' ha samma namn som vår domare och vår kung till på köpet, ty vi ta bara bort son'et, så blir det Karl. Hit med skrifdonet, så skrifver jag nu namnsedel!» Och så ritade fader Lars med styfva fingrar på ett fint brespapper: »*Abermat Karl*» och lämnade så papperet åt sin svägerska, som stirrade på bokstäfverna.

»Det var ett ovanligt namn det första: »Aber—aber—mat», sade hon, »han ska' väl kallas för Karl.» Modren svarade ej; hon upprepade halfhögt: »Aber—aber—mat,» och fadren var redan inne igen hos sina gäster.

»Vi skulle vilja hälsa på värdinnan och tacka henne,» sade häradshöfdingen.

»Ja, och på dina sex pojkar — nej, flickor är det ju,» inföll länsmannen.

»Herrarna bli väl så illa tvungna, för hon har tagit alla era hattar; här är nämligen ett odöpt barn i huset, och herrarna veta väl, att den gäst, som råkar in i ett sådant hus, får lösa ut sin hatt, om han vill ha den tillbaks,» sade Lars med ett listigt leende.

»Tusan till karl!» storskrattade länsmannen. »Det är väl flickan nummer sju?»

»Herrarne äro nog så bra och gå in till mor; hon är inte så farlig, som hon ser ut till!» Lars hade öppnat dörren till storstugan, där ljus voro tända och ett litet bord med hvit duk och en skål vatten stod midt på golfvet. Prästen studsade och såg frågande på Lars.

»Med förlof, vördig kyrkoherde, jag har haft bud i prästgården efter allt tyget; det ligger härinne i kammaren, och klockaren är med för att hjälpa till med kappan, och därför får jag be vördig prosten vara god och kristna min son!»

»Han är mig en filur, den Lars,» sade prästen godmodigt och gick in för att ikläda sig ämbetsdräkten. Då han åter visade sig i dörren, kom Lars Persson med barnet på

armen, åtföljd af mor Marna och mor Sissa ut från lilla stugan, i hvars dörr barnets mor nu äfven syntes. Lars räckte då den lille skrikande varelsen åt mor Sissa, som därpå klef rakt fram till häradshöfdingen, hälsande från barnets föräldrar, att han var utsedd att bära fram det.

Häradshöfdingen ryggade ett steg baklänges; han hade aldrig hållit ett spädt barn i sina armar, men mor Sissa intalade honom mod, och han insåg, att här ej var annat att göra än att foga sig efter värdfolkets önskan.

Medan mor Sissa underhandlade med domaren, hade Lars gått fram till länsmannen: »Skulle be om befallningsman ville vara så bra och ta mössan af den lille hedningen — och med detsamma titta efter, om det ej ändå skulle vara tösen nummer sju,» tillade han med en spefull hviskning.

»Är Lars Persson galen! Jag ta hufvan af barnet! Jag är väl ingen käring heller? Nej, säger jag! Ser ni inte, människor, att jag har smutsiga ridstöflar och vardagsrock på mig,» hviskade länsmannen flat och förbryllad.

»Ridstöflarna bevisa, att länsmannen är en karl, och det vore ju bra, om min tös nummer sju också kunde bli det,» hviskade Lars tillbaks.

Prästen, som fått namnlappen, afbröt samtalet och började läsa dopformuläret. När han såg namnet, tittade han frågande på Lars. Denne nickade, och pojken fick det underliga namnet.

Häradshöfdingen, bogserad af mor Marna, öfverlämnade därefter med ett lättande andedrag barnet åt modren.

»Hoppas att domaren ej tar illa upp, att pojken fick sin gudfars namn!» sade Lars, skakande den förlagne häradshöfdingens hand.

»Mitt?» Han grep hastigt dopsedel, såg på den ett ögonblick och brast i skratt. — »Jaså, Abermat! Joo, riktigt. — Nej, bevars, käre Lars Persson, håll till godo, det är honom väl unnadt!»

Och så hade Lars Perssons pojke fått namn.

EVA WIGSTRÖM (AVE).

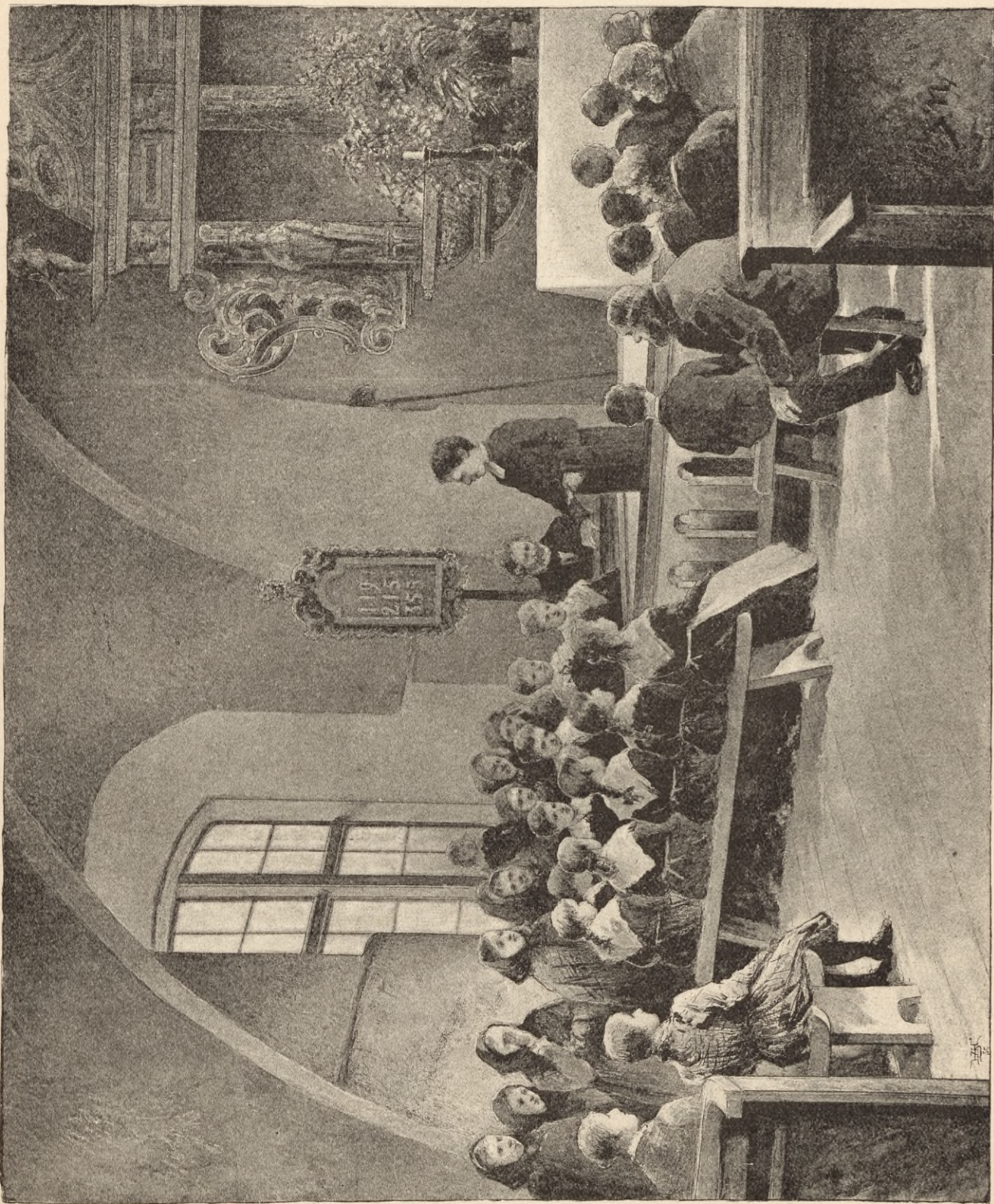

En konfirmation i en landskyrka.

Det var en strålände, vacker söndagsmorgon med denna höga, genomskinliga luft, som kännetecknar våren och kommer oss att andas djupare och fullare. Tidigt i ottan öppnade jag mitt vindsfönster och lät den friska morgonvinden spela in i den trånga adjunktskammaren, dit vördig prostinnan sedan ett år tillbaka hänvisat mig. Det kvitterade och snattrade nedanför i trädgården, buskarne liksom rörde sig, och kvicka små bevingade varelser hoppade och flaxade mellan de ännu tämligen nakna grenarne, i gräsmattan däromkring blixtrade det, och på herrgårdsgårderna hade det fina, gröna vårtäcket redan begynt lyfta sig ur jorden. Som en skyddande mur omkring fältet stod skogsbrynet, något mörkt och högtidligt, men man skönjde lätt, att ungdomliga safter börjat sjuda i de spänstiga grenarne. Därom vittnade ock den gröna färgen på trädtopparne, de mellan granarnes dystra allvar här och där framskymtande björkarne, just nu i sin knoppning, och det lifliga sorl, som brusade fram ur alla gömmor. Det var naturlifvets uppståndelse, och jag inandades i fulla drag den kraft, som ur alla markens och trädens och blomstrens porer strömmade mig till mötes.

Men hur mäktigt än naturen drager till sig människosinnet, så vågar jag dock påstå, att om midt i kedjan af skog och sjö och äng du träffar en liten boning, där en

högre mänsklig uppgift har sitt säte, så samla sig småningom dina tankar dit; — själ söker själ. Här klöf sig skogsbrynet för att liksom träda åt sidorna för den lilla hvita kyrkan med det tunga tornet. Inom hennes murar hade också nyligen firats en uppståndelsefest, en lifvets segerfest öfver döden. Men om mina tankar drogo sig dit, var det ej blott på grund af det lilla templets egen dragningskraft, utan särskildt emedan det i dag skulle utgöra platsen för mitt första, mera betydande värf såsom ordets tjänare. Där skulle nämligen församlingens nattvardsungdom »bekänna sin tro och aflägga sina löften».

Ju längre det led fram på morgonen, desto mer kom jag in i den känsla af oro och spänning, som oftast torde känneteckna den nyss till ämbetet invigde. Ofta och nervöst tittade jag i psalmboken, i dagens texter för att i nästa ögonblick borsta för tjugonde gången den nya kaftanen, mätte så golfvet med oroliga steg, tills jag slutligen samlade sinnet och tilltvang mig lugn genom en stunds läsning i den oförliknelige Kempis. Ändtligen ringde det i trappan. Det var den sedvanliga måltidssignalen. Med allt mitt tillbehör, predikan, talet, kungörelserna m. m. steg jag en trappa ned och in till den gamle prosten. Han satt redan i sitt soffhörn, ensam, blind, åttioårig. Högtidsklädd som alltid om söndagen, med den höga, hvita halsduken sirligt knuten och kragen af det numera prelatensiska omfånget, den blårutiga näsduken och silfversnusdosan vid sidan, stötande sin käpp i golfvet alltefter som hans tankar kommo och gingo. När han igenkände mina steg och hälsades med det vanliga: »God morgon, farbror!» ljusnade hans anlete, och ett mildt drag af humor for däröfver som ett solsken. »Sjusofvare!» hälsade gubben med sin hjärtegodastämman och log så förnöjdt. Han kunde omöjligen tagas ur den föreställning, att jag sof till kaffedags.

Frukostbordet stod emellertid dukadt, prostinnan kom in och fick, äfven hon, sin morgonhälsning, fast jag med henne icke stod på bästa fot. Hon besvarade den dock blidare än vanligt, och till min öfverraskning hade hon framsatt ägg och mjölk till frukosten öfver det vanliga programmet. Synbarligen var också i hennes ögon dagen betydelsefull. Min oro lade sig småningom alldeles, och en känsla af trygghet följde mig ända upp på predikstolen.

* * *

När tiden var inne att bege sig till kyrkan, tog jag afsked af gubben, beledsagad af hans blida: »Gud välsigne dig!» Vördig prostinnan satte sig upp i åkdonet med sin husmamsell, och jag begagnade mig af de gamle apostlarnes fortskaffningsmedel. På landsvägen hade det länge vimlat af folk. Utmed dikeskanterna vandrade sockengubbarne med allt sitt husfolk, först husfadern själf i sin höga, blanka hatt och svarta långrock, på vederbörligt afstånd söner och döttrar, en och en, och därefter mor själf med den hvita näsduken lindad kring den stora psalmboken, dock så, att silfverspännena ej skymdes.

Vid kyrkogårdsgrinden stod ett oräkneligt antal kärror och vagnar fränspända, antydande, att äfven utsocknes folk tillstädeskommit; inne på planen stodo socknemännen i grupper, språkande som vanligt om vårsådd och plöjning samt öppnande sina led för

adjunkten, hvars ankomst redan bådats genom sammanringningen. I kyrkdörren väntade kyrkvaktarn, iklädd sin blanka silfvermedalj för långvarig tjänst. Bänkarne voro redan fyllda af tätt packade skaror, ej minst barn; i herrgårdens bänk satt församlingens patron med familj och några främlingar; i klockarns bänk närmast altarringen den nye skolläroren, som dagen till ära tog upp psalmen. Altaret var prydt med blommor och grönt, predikstolens änglar voro behängda med kransar af eklöf, och bredvid pulpeten, där mitt koncept skulle ligga, tronade en öfvermåttan väldig pion, hvilken jag tyckte mig igenkänna från klockarfars trädgårdstäppa.

Längst fram i koret på ömse sidor om den s. k. stora gången, hvilken klöf kyrkan i tvenne hälfter, den högra för männen och den vänstra för kvinnorna, befunno sig i ordnade rader de unga nattvardsbarnen, flickorna klädda i svart med hvita kragar och hvitt om handleden, en blomma eller annan liten prydnad i håret och en ny psalmbok i knäet; gossarne i nya dräkter, skänkta af föräldrar eller husbönder; samtliga föremål för församlingens blickar.

När jag trädde fram och hälsade de unga, klappande de närmaste på hufvudet, lyste i deras ansikten denna hjärtliga tillgifvenhet, som är en så rik belöning och hvilken nästan alltid uppstår mellan konfirmanderna och deras lärare.

Gudstjänsten begynte på sedvanligt sätt. Orgeln var icke ny, bälgen brummade högt, piporna gnällde och klockarfars uttjänta, pensionerade fingrar togo emellanåt fel om tangenterna, men församlingen var van därvid, och kritiken, om sådan någonsin förekommit, hade längesedan tystnat. Och dessutom — ett säreget »något» gör, att de enkla tonerna oaktadt alla dissonanser stämma sinnet till vördnadsfull andakt, kanske mer än den stora stadens kyrka med alla hennes resurser i välklingande tal och sång. Predikan gjorde jag denna dag så kort som möjligt. Visserligen måste jag bekänna, att redan under altartjänsten och sedermera under själfva predikan en och annan af de tätt packade åhörarne syntes något förtyngas. Den kvaftva luften, tröttheten efter en veckas möda och den långa vägen påskyndade den enformiga musikens verkan, och äfven om kyrkstötsämbetet fortfarande utöfvats, skulle jag ej haft hjärta att störa en sömn, som, fastän föga smickrande, dock vittnade om djup samvetsfrid.

Det stora flertalet höll mig dock skadeslös genom en tillfredsställande uppmärksamhet, och i allmänhet kan man väl säga, att det öfver en landsförsamling hvilar en stämning af uppriktig fromhet.

* * *

Efter predikans slut och en därpå följande psalm vidtog dagens egentliga högtidsakt: barnens konfirmation. Denna blott årligen återkommande gudstjänsthandling tog genast allas uppmärksamhet i anspråk. Fäderna reste sig, fruntimren klev upp på bänkarne, de sofvande vaknade, och församlingen trängde sig allt närmare fram mot det nu afstängda koret, där förhöret med barnen skulle försiggå.

Samma känsla af oro och rörelse, som jag på morgonen förnummit, smög sig allt

mer på mig, då jag trädde inför altaret för att därifrån rikta det sedvanliga talet till barnen. Dels skulle jag ju själf inför en hel församling offentligen visa, hur jag under året förstått att leda barnen in i kristendomens sanningar, dels kände jag mig förenad med dessa unge i en känsla af ansvar, och det förekom mig, som deras framtid hade sin rot i den lära, som förkunnats. Dessutom var det ju, så att säga, en afskedsstund. Många af dessa unga flickor och gossar hade blott väntat på denna dag för att sedan lämna sin fädernebygd och träda ut i tjänst i andra trakter eller i när och fjärran belägna städer. Huru många af dem skulle återkomma? Och hurudana?

Det var med sådana tankar, dem jag tänkt mången gång förut, som jag öppnade mitt tal till de unga med Kristi fråga till lärjungarne: »Viljen också I gå bort?»

Jag hade omsorgsfullt utarbetat mitt föredrag efter det skema, som fakulteten bringat sina disciplar, uppgjort en säker inledning och lyckats få, som jag tyckte, många fina vändningar. Till och med på morgonen hade jag med tillfredsställelse genomläst mitt tal — men nu, inför denna levande verklighet, hur fattigt, tort, innehållslöst syntes det mig icke! Jag läste den första sidan däraf, men förmådde icke mer. Det arbetade inom mig en ström af ungdomlig hänförelse, hvilken till hvad pris som helst måste tala, såsom jag tänkte och kände just nu, ansikte mot ansikte med de unga. Konzeptet, skemat, de vackra ordställningarna fingo vika tillbaka för den personlighetens lif och makt, som lik en länge hejdad flod störtade fram ur ett upprördt inre.

Jag är långt ifrån af den mening, som af många omfattas, att vid de kyrkliga föredragen det fritt talade ordet bör äga företräde framför det skrifna. Äfven om det förra kan bringa församlingens känslor i en viss hög svallning, så ligger häri ej tillräckligt motiv. En människas lifsriktning hänger ej på ett ögonblicks lyftning, fastmer på den lugnare eftertanke, som pröfvar allt. Särskildt vid de ungas konfirmation är det mindre välbetänkt att så hängifva sig åt sin tillfälliga stämning, att man mer inverkar på barnens fantasi och känslolif än på deras vilja och handlingskraft — ett fel, som dock begås af de fleste yngre prästmän och hvaråt äfven jag då skattade.

Barnens och föräldrarnes rörelse gaf sig tillkänna uti högljudda snyftningar, under stundom kanske våldsammare än den inre motsvarigheten i hjärtat. Äfven åt den öfriga församlingen meddelade sig denna sinnesstämning, hvilken predikanten så lätt märker och känner. Månget hårdt fadershjärta mjuknar i en sådan stund, mången moder, som länge ej tänkt på Gud, gör det för visso nu — för sitt barns skull. Till och med den fader- och moderlöse (alltid finnes ibland dem någon sådan) känner med sig, att någonstädes beder för honom en okänd vän.

Efter talets slut och sedan barnen uppmanats att på lärarens frågor lämna tydliga svar, begynte det sedvanliga förhöret. Det är naturligt, att läraren både för barnens och för sin egen skull vid ett sådant tillfälle, som ty värr ej kan undgå prägeln af ett slags examen, söker att framställa så enkla frågor som möjligt och, om han så kan, lägga svaren i barnens mun. Tvärt emot både fakultetens och kapitlets uttalade åsikter hade jag redan det första året af min verksamhet lärt inse, att en tvångströja ligger på barnens

tankeverksamhet genom inlärandet af vare sig Svebelii eller katekeskommissionens förklaringar till Luthers hufvudstycken (förklaringar, mer till ledning för lärare än lärjunge). Därför hade barnen blifvit ålagda att utantill lära sig endast Luthers lilla katekes, hvilken jag sökt göra för dem så klar och fattlig som möjligt, hvarjämte de fått nödig kännedom i den heliga historien, allt med den heliga skrift såsom grund och källa. I tur och ordning fingo de nu svara efter sitt eget förstånd. Med synbar spänning afbidade föräldrarne sina söners eller döttrars svar, och äfven jag själf var litet orolig öfver en och annan lärjunge, som jag befarade ej skulle förefalla vidare klyftig.

Omkring en timme varade förhöret, och sedan hvart barn erhållit en eller ett par frågor, vidtog den del af akten, då prästen från altaret affordrar barnen de dyra löften, att alla deras tankar och hela deras lif skola vara ägnade åt den himmelske mästarens tjänst.

Under denna högtidsstund fick jag åter erfara, huru människovärdet bör sökas ej i begåfningen, utan i hjärtat. Den rikt utrustade yngling, öfver hvars insikter jag känt mig stolt, såg jag helt plötsligt, utan känsla för stundens allvar, införlifvad i något hvardagligt samtal med sin granne till höger, under det en stor, groflemmad yngling, hvars begåfning varit ringa och kunskaper ytterst kläna, såg på mig med ögonen, fulla af tårar.

Med välsignelsen öfver den församlade unga skaran afslöts konfirmationsakten; den gamla orgeln knarrade åter, men säkert hörde ej mången dess missljud i denna stund. Snart mottogo föräldrarne sina barn, mödrarne med mera synbar värme, fäderna med detta djupa lugn, som döljer föräldrakärlekens rika källåder.

Kommen ut, tackades jag till höger och vänster, och vid hemkomsten tryckte den gamle, blinde prostén mina händer kraftigt och utan ett ord. Jag kände, att jag behöfde vara ensam, och gick upp på min kammare.

* * *

Följande söndag gingo alla barnen första gången fram till Herrens heliga nattvard och med dem flere af föräldrarne. Därmed var också min verksamhet i församlingen afslutad, ty ett missiv hade ankommit från Domkapitlet, som anvisade mig ett annat arbetsfält; men jag tog med mig det oförgätliga minnet af denna sköna församlingshögtid och af den vördade gamle, hvars ögon längesedan öppnats i en ljusare värld.

EDVARD EVERS.

Studentexamen.

En lifen nufidsbild från våra läroverk.

De ödesdigra »skrifningarna» i midten af april, då lärjungarna under sträng vakt af spejande lärare sutto hvar och en vid sitt bord i skolans stora bönsal och vändades med författandet af uppsatser på modersmålet, med översättningar till främmande språk, med lösande af problem — dessa skrifningar, som samtidigt ägde rum öfver hela Sverige från Malmö till Luleå och samtidigt satte flera hundra pennor och flera hundra unga hjärtan i orolig rörelse, tänka vi oss i denna lilla skildring redan öfverståndna. Det var en het strid. Många dukade också under i det eldprovet, men andra, ja, det stora flertalet, kämpade sig igenom — och det är dessa senare endast, som få komma med i den nya dust, som väntar dem i den muntliga examen.

Examensdagen är vid de skilda läroverken olika, efter en förut bestämd och offentliggjord marschruta för de kringresande censorerna. Vid Gefle läroverk randas den stora dagen vanligen en af de första dagarne i juni. Och det är en sådan dag för några år sedan, som jag nu går att skildra.

* * *

Klockan är nära 8 på morgonen, och lärare samt studentkandidater skynda högtidsklädda till läroverkshuset, som dagen till ära har svenska flaggan hissad på taket. Censorerna, som anländt kvällen förut och högtidligen mottagits af rektorn vid stationen och med honom i hast uppgjort examenschemat på hotellet, infinna sig samtidigt. Likaledes de 3 eller 4 af rektor utsedda examensvittnena eller s. k. »testes», som skola liksom å allmänhetens vägnar öfvervara examen. Rektor presenterar vederbörande för hvarandra i korridoren.

Ynglingarne, nämligen de, som kallats första dagen, sitta emellertid redan, fördelade på tvenne afdelningar, i sina respektive rum. De äro alla uppsträckta i frack och hvit halsduk, och somliga rätt hvita i ansiktet också. I hvardera rummet inträder, strax sedan klockan slagit 8, en examiner, åtföljd af en af censorerna; ett examensvittne eller par har tagit plats i framsatta länstolar — och så börjas det. Pojkarna tyckas i början vara litet förbryllade och ge rätt tokiga svar, ehuru läraren söker anslå en så vänlig och hvar-

daglig ton, han kan, alldeles som om han hade en vanlig lektion i klassen. Småningom återvinna ock de fleste i någon mån sitt lugna jämnmod, och svaren börja bli bättre.

Men alltid är det någon, som fortfarande, ja, ända till förhörets slut, lider af den olyckliga examensfebern — och censorerna börja dra öronen åt sig och spänna blicken i den olycklige, och så blir han än mer förvirrad — men vid närmaste raststund får läraren tillfälle att meddela censorerna, att pojken kan mycket bra annars, men nu är alldeles bortkommen, och censorerna, som inte äro så drakoniskt kallblodiga, som de se ut, inse mycket väl situationen och fälla sitt omdöme därefter. Och så fortgår examen ämne efter ämne, och de respektive lärarne infinna sig på bataljfeltet i den tur och ordning, examenschemat angifver. Endast rektorn och censorerna äro ständigt däruppe, det är en het dag för dem. »Examensvittnena» tröttna ibland snart nog af att sitta och höra på ämnen, som de i praktiska lifvet blifvit allt mer främmande för, och de komma och gå under dagens lopp, som de finna för godt.

En förmiddagsrast på en timme eller så omkring, en middagsrast på ett par timmar — och så kommer sista examensdufningen från 5 till half 8. Det börjar nu märkas på pojkarne, att det gått hett till. De äro under detta stridens sista skede röda och blossande allesammans, och somliga se ohjälpligt trötta ut; — och att de blifva det allt mer och mer, märkes ock granneligen under den sista halftimmen. Om det då t. ex. är »logik», det är fråga om, så kan det nog hända, att i en och annans svar saknas både »begrepps-», »omdömes-» och »slutledningsförmåga». Men lärare och censorer förstå nog att fatta situationen på rätta sättet.

* * *

Och så är då examen ändtligen slut, och nu skola rektor och samtliga examinatorena tillika med censorerna samlas i kollegierummet för att afgifva betygen och bestämma ynglingarnes öde. (»Vittnena» få nu ej vara med.)

Emellertid har redan förmärkts, att dagens studentexamen börjat tilldraga sig intresse äfven hos andra än dem, som varit närvarande vid själfva examinerandet. När de lärare, som under sista timmarne varit lediga, gå till skolan mot half 8-tiden för att närvara vid betygskollegiet, märka de redan rätt mycket folk utanför skolan promenerande fram och åter i alléerna eller stående i grupper på gatan och kikande uppåt läroverkets fönster; och inkomna i själfva läroverkshuset, finna de äfven där människor i trappor och korridorer, mest fruntimmer, alla tydligen i spänd och orolig väntan att få festligt mottaga de nya studenterna. Hur de kommit in, kan knappt förklaras, de måtte ha »dunstat» in genom dörrspringorna, ty vaktmästaren är det strängeligen förbjudet att släppa in andra än vederbörande lärare.*

Snart äro lärare och censorer med rektor som ordförande samlade kring det stora

* Numera (på 1890-talet) har man lyckats afstånga de tillströmmande, åtminstone från öfra våningen.

kollegiebordet, och här genomgås och vitsordas nu hvarje ynglings examen, ämne för ämne. De första, som vanligen äro de skickligaste, går det tämligen raskt med: klara betyg i alla ämnen, till och med flera AB och ett och annat A, och de stående frågorna af rektor: »Anses ynglingen böra mogen förklaras?» och »Hvad blir graden för mogenheten?» besvaras gynnsamt och högt och samstämmigt, den förra af lärare och censorer gemensamt, den senare af lärarne ensamt.

Men så kommer man mot slutet till de svagare, och då börjar det bli oroligare. Redan den första bland dessa får några mycket skrala B:n, och sedan lärarne med en viss osäker lågmäldhet förklarar honom »mogen», bida de, icke utan någon bäfvan, censorernas utlåtande. Det låter litet tveksamt, ja, nästan som en suck, men — pojken får passera. Kommer så en ännu skralare — och äfven han går, trots »veto» från en af censorerna. Slutligen är hela listan genomgången och alla äro räddade. Kollegiet har varat omkring en timmes tid.

En af lärarne går på rektorns vink ut för att inkalla de lycklige nybakade studenterna. De komma in och stanna i en klunga vid dörren med ett undrande och spörjande uttryck i sina ansikten, blandadt hos somliga med en nyvaknad glädje, hvars lifliga utbrott de blott med svårighet tyckas kunna återhålla.

Alla lärarne och censorerna ha emellertid rest sig från bordet och stå högtidligt rundt kring detta med sina ansikten vända mot ynglingaflocken vid dörren. Och så tar rektor till orda och håller med en röst, då och då darrande af rörelse, ett tal, däri han, efter att ha tillkännagifvit, att alla de examinerade blifvit godkända — (åh, hvilken oblandad ljusning sprider sig icke nu öfver alla de ungas anleten!) — uttalar sina egna och öfriga lärares hjärtliga lyckönskan, men på samma gång äfven deras saknad att nu skiljas från de lärjungar, de under så många år handhaft, och till slut en maning, att de unga, när de nu gå ut i lifvet, ej måtte glömma de goda lärdomar, de i skolan inhämtat, att de i framtiden måtte genom sitt lif och sitt arbete göra heder åt det läroverk, de tillhört, och blifva goda och dugliga medborgare i sitt fosterland. »Må Gud välsigna eder alla och leda eder på en god väg!» — slutar han under rörelse, och härpå träder han fram till de nyblifna studenterna och trycker under varm lyckönskan deras händer laget rundt. Och efter honom alla lärarne på samma sätt, ja, äfven själfva censorerna. Det är en liflig scen. Flere af lärarne ha tårar i ögonen, och de nya studenterna å sin sida veta knappast, om de skola gråta eller le; många af dem göra båda delarne, hjärtat flödar öfver. Detta är en högtidsstund mellan lärare och lärjungar såsom ingen annan, och känslor af saknad, af tacksamhet och jublande fröjd blandas om hvarandra i ett hjärtligt virrvarr. Och så storma de lyckliga studenterna ut, och här blir glädjen odelad, och de dånande hurraropen och det sorlande hälsningsjublet af väntande vänner höres snart genljuda från alla korridorer och trappor därute.

Och från fönstren se nu lärarne en ofantlig människomassa af alla åldrar, kön och stånd samlad på den öppna platsen framför läroverket. Här är tydligen icke blott anförvanter och vänner till de nyblifna studenterna, det tycks, som om hela staden vore för-

samlad. Och bakom folkmassan ute på esplanaden spela fontänerna på vederbörande stadsmyndigheters order dagen till ära, och rundt omkring stå träden ljusgröna i vårens

skönaste skrud. Hela denna brokiga människoskara riktar blickarne uppåt fönstren, och när de nu se lärarne, då förstå de, att allt är klart, och det blir lif och rörelse, och

alla söka tränga sig närmare mot dörrarne för att se ynglingarne komma ut med sina hvita mössor på hufvudet.

* * *

Och låtom oss nu skynda ut i korridoren och se, hvad där försiggår. Här ha de nybakade studenterna först mottagits af äldre studenter, som utom sina egna hvita mössor äfven bära andra i handen, på förhand beställda för dagens hjältar, och dessa mössor sättas nu under väldiga hurrarop på de utkommande, som liksom till besegling af sin studentvärdighet i detsamma erhålla ett kraftigt slag ofvanpå den hvita kullen och därpå ett ännu kraftigare öfver ryggen. Det är ett slags »riddarslag». Men det stannar ej vid ett, utan slagen hagla snart från alla håll — och äro ofta så kraftiga, att de nya studenterna måste bemanna sig för att ej skrika. Men göra de det, så låter det i alla fall mera som ett glädjeskri; och så skynda de, eller rättare: tränga de sig vidare med den nya mössan på hufvudet. Men därute i öfvervåningens stora förstuga mötas de genast af en kompakt massa af högtidsklädda unga flickor, systrar, kusiner, väninnor och af mammor och mostrar också — och midt i fruntimmersskaran stå äfven stora, skäggiga pappor med leende ansikten, ja, jag tror till och med de gråta af glädje — gamla karlarne! Och flickorna skynda fram, och mammorna skynda fram, och blommor och kransar och rosetter ha de i händerna och knappnålar och säkerhetsnålar också, och så kringrännas de unga studenterna från alla sidor och fullprydats med grannlåten. Det mesta fästes väl framtill på rockuppslagen och bröstet, men när där ej är mera rum, fästes resten rundt kring hela kragen och axlarne, — och så, när de äro färdiga, se de ut som riktiga vandrande blomsterrabatter.

Under tiden ha papporna ej fått komma fram för flickträngselns skull, ty de ha ju inga blommor att pryda med, de ha blott ett par öppna, starka armar att krama med, men nu äntligen få de komma med dessa, och i nästa ögonblick är den glädjedruckne ynglingen kraftigt sluten i sin gamle fars famn. Det där var något för gubben det; ser du, hur tårarne tillra ned i skägget på honom? Han har kanske också rest flera mil för den här omfamningens skull. Ja, Gud låte dig få glädje af din son, gamle far! Gud låte dina tårar bli, såsom nu, glädjetårar lifvet igenom eller åtminstone ej allt för snart förbytas till sorgetårar, ty sådant händer — — men hvarför störa festglädjen med sådana tankar? Och där står mamma nu; se, hur hon strålar, se hvilken oändlig kärlek i den blicken. Det var någonting ännu mer och ännu innerligare. Såg du, när hon omfamnade honom nyss vid hans utträde? Låt oss slippa beskrifva den omfamningen på vanlig prosa. Jag ville sjunga en sång om den, om jag kunde, ty en hel värld af poesi låg däri och en hel lång historia, som räckte allt ifrån vaggan och intill denna dag.

Och nu vandra de med blommor öfversållade ynglingarne i en lång rad utför de breda trapporna till nedre våningen. Vi stå uppe vid balustraden och se ned på deras marsch. Den går långsamt, trapporna äro ej breda nog för alla dem, som vilja gratulera dem och trycka deras händer och hurra för dem. Där nere midt i trappan stöter

tåget på en tätt packad flock af yngre kamrater från nedre sjunde och båda sjetten klasserna i skolan. Och nu blir det hurrarop igen, så det skallar i hela läroverkshuset, och nya kraftiga slag på mössor och ryggar, och så draga sig de nya studenterna långsamt vidare nedför trappan, tätt omgifna hvar och en af skaror af kamrater, anförvanter och unga flickor. Men det blir än värre. Nedkomna i förstugan, få de icke längre gå på sina egna ben. Den främste i raden gripes där af de omgifvande kamraterna och bäres mot förstugudörren och därpå de andra, en efter annan. Hvad skall nu bli af? Låtom oss följa med, eller bättre, låtom oss skynda in i kollegierummet igen, öppna fönstren och se, när de komma ut.

Där komma de nu, bärande den förste ut genom dörren med benen före. Folket jublar. De stanna med honom nere på gatan midt framför förstugudörren, och nu höjes han upp på unga, friska armar i jämna tempon ett — två — tre — (räkningen sker med hög röst och låter som hurrarop). Och så kastas han med den hvita mössan på hufvudet högt upp i luften. Och så rusa pojkarne uppför förstugutrappan igen och hjälpa till med utbärandet af den näste, hvars ben redan sticka fram i dörren — och han hissas på samma sätt, och så alla de andra undan för undan i den mån, de hinna bäras ut; ingen kommer undan, de måste alla hissas.

Hela denna scen följes med det lifligaste deltagande och med skratt och rop af den stora åskådaremassan. Denna har nu svällt ut allt mer. Ja, till och med arbetare och allmoge ha af nyfikenhet stannat på sin väg från dagens arbete för att se på. Där står en vedhuggare med sin yxa och såg, där en murare i sin nedstänkta, ljusa arbetsdräkt, där en skomakarpojke med ett par stöflar i handen o. s. v., och trängseln är så stor, att gatan är spärrad och åkande få köra en annan väg eller stanna och se på.

När den siste vitmössade och blomsterhöljde ynglingen kastats högt i luften och lyckligen kommit ned igen, ordna sig skarorna af studenter, gamla och nya, och af skolgossar, stora och små, i djupa led, och anförvanter sluta sig till också, åtminstone de manliga, och hela tåget sätter sig i marsch, massan af nyfikna strömmar med, flickor och mammor tåga bredvid i täta flockar, och så bär det af under: »Sjung om studentens lyckliga dag» utför stora Kungsgatan, och snart är platsen utanför skolan alldeles tom, och endast några frackklädda lärare stå och titta leende efter det stora festtåget, som fyller hela gatan och rör upp moln af dam. Och nere på Rådhusorget göres halt, några sånger afsjungas, och så skingras man, och hvarje flock af anförvanter tar sin student, för att i hemmet fortsätta festglädjen. Där blir nog dessert till kvällsmålet den aftonen, det är jag viss om, och kanske vin också, där man så hafva kan. Festtal i alla händelser.

* * *

Men ännu återstår en andra examensdag. Det gäller nu de återstående af skolans egna lärjungar samt de få privatister, som räddats i skrifningarna. Allt försiggår i hufvudsak som dagen förut. Visserligen blandar sig ett missljud i denna senare dagens fröjd, därigenom att en af »skolans egna» (den svagaste bland dem) samt tvenne priva-

tister kuggades och försvunno från skolan bakvägen, men låtom oss nu ej dröja vid denna dissonans, som för resten snart »upplöses» i det allmänna jublet. Låtom oss hellre tala om något roligare, nämligen att bland privatisterna denna dag befunno sig två unga flickor, utgångna från stadens flickskola, att de togo sin examen med glans, och att deras uppträdande i den hvita mössan midt ibland de andra nyblifna studenterna ökade feststämningen och det allmänna deltagandet från folkmassans sida. De blefvo, som man kan förstå, visserligen ej hissade, men de gingo i främsta ledet vid festtåget genom staden, den ena arm i arm med landshöfdingen, hennes far, som med ungdomlig glädje gick med i marschen, den andra arm i arm med flickskolans allvarsamma föreståndarinna, nu strålande som ett solsken; och festtåget stannade ej denna gång vid Rådhusstorget, det gick gata upp och gata ned med gymnasisternas klingande hornmusik och fladdrande fana i téten, och det växte med lavinens fart och böljade snart fram som en bred, oemotståndlig ström öfver gator och trottoirer, följdt med det lifligaste deltagande från alla fönster, portar och butikdörrar. Och när musiken tystnade, uppstämde af ungdomliga röster samma studentmarscher som dagen förut, och farten ökades alltjämt, och alla mammor hade svårt att följa med, men de gjorde det ändå med hjärtans lust, ehuru flämtande efter andan och med svetten pärlande på det leende anletet. Och så bar det till slut af till residenset, där landshöfdingen steg upp på trappan med sin dotter och höll ett litet tal till de nya studenterna; och så hurrades det, och man tågade af under sång för att äfven följa den andra studentskan till hennes hem. Men jag var inte med längre, och kan därför bara tillägga efter andras utsago, att feststämningen lär ha varit ofantligt hög ända till det sista.

* * *

Samma afton kring 9-tiden hade examinatorerna sexa för censorerna. Där gick gemytligt till, och stämningen var den bästa.

Men under det denna fest pågick, hade en och annan af lärarne tittat oroligt på klockan. De hade ännu ett värf för dagen att fylla. Äfven de nyblifna studenterna hade i afton sexa, samtliga examinatorer och äfven censorerna hade blifvit ditbjudna, de fleste hade gifvit ett afböjande svar, men ett par tre af lärarne hade dock beslutit sig för att gå. Det var dessa, som sågo på klockan, och de försvunno också från censorssexan tidigare än de andra.

Omkring 10-tiden vandrade de i den vackra sommarkvällen längs ån ned till ett värdshus vid hamnen, där studentsexan pågick. Framkomna, finna de, att de äro väntade, ty själfva sexan har ännu ej börjat. Med sina hvita mössor på hufvudet gå de nyblifna studenterna i flockar omkring i salen, lifligt samtalande. Privatisterna äro äfven med. Men de unga äro ej ensamma. En skara äldre studenter äro också inbjudna och äfven en och annan pappa. De unga nykorade njuta synbarligen öfvermåttan af att redan nu på första dagen se sig tillsammans med gamla studenter och af dem liksom invigas i studentlivets länge drömda värld och därtill behandlas som jämlikar; och likaledes njuta

de, och kanske ännu mer, af sina cigarrer, som de nu röka med en viss ostentation midt för själfva lärarnes ögon, och åtskilliga bland dem njuta därjämte äfven af de splitternya spatserkäppar, som de redan hunnit lägga sig till med och nu gå och svänga med i salen som riktiga »gentlemen», — men mest och högst af allt njuta de naturligtvis af det öfversvinneliga medvetandet att bära dagens segertecken, den hvita mössan, på hufvudet.

Bordet är rikt dukadt, och snart ser man de unga med ofördärfvad aptit och af hjärtans grund hugga för sig af den inbjudande värdshusmaten, gåslefverpastej, sardiner Falukorf och champinjon-omelett m. m.; men det är ej blott den ungdomliga matlusten och dagens feststämning, det är också detta nyhetens behag att numera få opåttalt »vistas på värdshus», som tydligen inspirerar deras friska gaffeltag.

Efter sexan framsättas tvenne bålar, en med punsch, en med en lättare vinblandning, och bordet är garneradt med glas. En af ynglingarne, f. d. ordförande i deras gymnasistförening, knackar i bålen, harklar och skiftar färg och håller därpå ett tal för sina gamla lärare, eldigt och hjärtligt och »i språkligt afseende bättre», försäkrar hviskande hans lärare i svenska, »än någon af hans krior under terminen, studentkrian inräknad». Talet slutar med ropet: »Lefve våra lärare, lefve de! Hurra, hurra, hurra, hurra!»

När de dundrande hurraropen hunnit förklinga, knackar en af de äldre utaf de närvarande lärarne i bålen och tackar i ett varmt tal för den utbragta skålen, påminner om den tid, som varit, och den betydelse, den haft för ynglingarnes framtid, varnar dem för mötande faror i studentlivet och ute i världen, ber dem att troget fasthålla vid sin ungdoms ideal, sin kärlek till fosterlandet och sin aktning för de höga sanningar, som gifvits dem till ljus och vägledning o. s. v. och »måtte Gud bevara dem alla!»

Och så följer åter ett allmänt: »Lefve våra lärare! och åter ett fyrfaldigt hurra!» och en af lärarne ropar till svar: »Lefve våra nya studenter!» och nu bli hurraropen ännu starkare, och alla, både unga och gamla, både kamrater och lärare och pappor och farbröder ordna sig därpå i djupa led och marschera i slutna trupp kring salen, så att golfvet gungar under deras fötter, åter afsjungande dagens stora festmarsch: »Sjung om studentens lyckliga dag».

Hvilken strålande glädje och stolthet afmålar sig icke på de unga studenternas ansikten under denna marsch! Ja, man kunde säga, hvilken hänförelse, hvilket svärmeri! Jag tror, att om vi kunnat titta in i deras hjärtan, skulle vi där ha sett en hel här af ljusa drömmar, blandade i ett gladt, bländande virrvarr.

Och när marschen stannat — sedan känslorna och fantasien flugit så högt, som de unga vingarne bära — och man åter står med fast fot på golfvet och andas ut efter luftfärden, så följa festtal på festtal; de gamla studenterna önska de unga välkomna till Uppsala, de unga tacka och hurra för de gamla, — och så tycka lärarne, det är tid att gå hem, klockan är öfver tolf. Endast en af dem, en gammal, trogen en, den förut under hela dagen så orolige och nu så glade lektor X. stannar kvar för att »se hvad pojkarne ska' ta sej för», och för att »hålla ordning på dem, så att de ej få för mycket».

Och efteråt får man af honom veta, att allt gick »hyggligt och anständigt till» och att ingen af »våra pojkar var det ringaste ankommen», endast ett par af de bråkammaste bland de äldre studenterna, och att alltsammans afslutats med en uppfriskande ångslupsfärd utåt viken vid 2-tiden i den ljusa sommarnatten — och då hade äfven de där två bråkmakarne nyktrat till — och vid återkomsten hade det hurrats på stranden, och sedan hade allesammans beskedligt gått hem och lagt sig, och i detsamma hade solen gått upp.

N. P. ÖDMAN.

På kommissionskontoret.

Kommissionskontoren spela en viktig roll i de stora städerna. De äro den förmedlande länken mellan familjens bägge antipoder: herrskap och tjänstefolk. De äro mötesplatsen för gemensamma önskningar och förhoppningar, det ställe, där den ömsesidiga missbelåtenheten stämt möte. Det finns fruar, som besöka dem tolf gånger på året; det finns andra, som endast några gånger i hela sitt lif förnya den första bekantskapen, men sällan får man höra ett klandrande ord om själfva institutionen. Kommissionskontoren stå i själfva verket öfver hvarje kritik. De ha ingenting lofvat och ha följaktligen icke heller någonting att hålla. Är det väl också deras fel, om de sammanföra parter, som aldrig borde ha kommit tillsammans? Är det deras förtjänst, om tjänare och husbondefolk passa ihop, som om de varit enkom beställda för hvarandra?

Kommissionskontoren äro en af de få punkter, där landets och stadens intressen sammanfalla. Missbelåtenheten från landet stämmer möte med missbelåtenheten från staden. Kommissionskontoren äro de kanaler, genom hvilka de stora städerna upptaga lan-

dets must och mærg, genom hvilka en del af folkets bästa krafter rinna, och där landsbygdens tjänstsökande söner och döttrar göra den första bekantskapen med storstaden.

* * *

Var Marie i Liden icke den vackraste, så var hon åtminstone den gladaste flickan i hela socknen. Det fanns ingen, som kunde skratta så som hon; leendet spelade öfver hela hennes ansikte som solskenet öfver en öppen äng. Och då hennes runda ansikte, friskt och aptitligt som ett vinteräpple, visade sig på lekstugan, sade gossarne:

»Hejsan, se där ha vi Maja! Ska' vi ta' oss en sväng, Maja?»

Ty det fanns ingen, som kunde hålla takten så som Marie i Liden och heller ingen, som kunde sköta truten som hon. Aldrig var hon svarslös, och icke ens vördig prosten kunde konfundera henne. Då denne andans man mötte henne, antog hans ansikte ett på samma gång välvilligt och värdigt uttryck, och ur de digra rökmolnen från sin långa pipa talade han till henne som Herren ur den brinnande busken, men ingenting hjälpte. Vare sig han svepte in sig i moln eller inte, så satte hon upp mot honom ett lika klipskt och gladt ansikte. Och sedan prosten förmanat henne till allvar och framhållit, att lifvets stora väg icke var så jämn och slät som golfvet i lekstugan, knackade han henne med pipskäftet på det tjocka, blonda håret och sade på sitt tungsinta sätt:

»Du har mycket kvar af lifvet ännu, du Marie!»

Prosten tänkte på lifvets allvar, han, och på att ingen slipper helskinnad undan, men Marie tänkte på lifvets glädje och därför svarade hon:

»Det vore strunt annars, vördig prosten!»

* * *

Då Li'arn utbytt den trånga stugan mot den ännu trängre likkistan, och det började bli knappt om brödet hemma, så skulle Marie ut och tjäna sitt bröd själf. Prosten, som just förlorat sin ena piga, erbjöd henne plats hos sig, men Marie ville ut i världen, d. v. s. upp till Stockholm. Där, hade hon hört, fanns det lekstugor mycket större än den största loge i socknen. Förgäfves drog prosten upp en slående likhet mellan »Den sköna synderskan» och den gammaltestamentliga staden Sodom. Marie stod icke till att öfvertala. Då han förgäfves uttömt hela sin vältalighet utan att lyckas bringa ett moln öfver hennes rödblommiga ansikte, drog han ett djupt bloss ur pipan och sade:

»Res, min flicka, men kom ihåg mina ord: Du har mycket kvar af lifvet ännu, du Marie!»

* * *

Marie var uppe i Stockholm, och efter många om och men stod hon utanför en låg dörr på en smal gata. Hon lade handen på dörrvredet, hennes hjärta klappade, för första gången kände hon sig rädd. Så tänkte hon med en skymt af sin gamla hurtighet: »Nå, de ska' väl inte bita näsan å' mej heller!» och klef in.

Jesses, så mycket folk! Det var ju alldeles som på markna'n hemma i socknen. Hon stannade nere vid dörren och såg sig omkring med stora, klara ögon. Ingen brydde sig om henne, och hon hade god tid att ge akt på hvad som försiggick.

Det var ett tämligen stort rum med endast ett fönster, lågt i taket, hett och kvalmigt. Längs efter tvenne väggar löpte långa träbänkar, fullsatta med unga karlar och kvinnor, tysta och högtidliga, som om de varit i kyrkan. Till höger om dörren stod ett grönmåladt skrank, innanför hvilket ett äldre, fetlagdt fruntimmer med stor värdighet rörde sig fram och tillbaka mellan den utanför varande publiken, och ett bord, fullastadt med papper och böcker. På hennes respektabla näsa tronade en väldig pincenez, och det knubbiga pekfingret följde långsamt sidorna i en stor, lång bok, medan hon under hela tiden pratade med en välvillig och godmodig röst, som ingaf förtroende.

»Jaså, är jungfrun här nu igen?» sade hon, vändande sig till en vacker, uppnäst flicka, som, iklädd en kokett hatt, hvarunder luggen låg ned öfver halfva pannan, och en elegant kappa, vårdslöst lutade sig öfver skranket.

»Ja, som frun ser!»

»Men den förra platsen var ju så bra, den!»

Den vackra flickan skrattade och ryckte på axlarna:

»Ombyte förnöjer sinnet, ser frun.»

»Ombyte är en dålig klädedräkt, ska' jag säga jungfrun lilla. Den, som väljer bland kålen, får stanna i nässlorna. — Men se här har jag just en plats, som lämpar sig för er!» Och hon närmade sig flickan och gaf henne med låg röst några upplysningar.

Den vackra flickan lyssnade synbarligen intresserad.

»Brahegatan nr 114 var det ja!» hvarpå hon rusade i väg.

Då hon kommit till dörren, vände hon sig om och ropade vårdslöst:

»Apropos, frun fick ju sina 1: 50?»

Frun slungade en bister blick efter henne.

»Jo, sådana ska' de vara,» puttrade hon halfhögt. — »Nå, hur är det med er, min lilla vän?» vände hon sig till en tjock flicka med röda kinder och utstående ögon. »Innehaft plats som ensam förut, kan jag se. Vackert betyg, nå, det säger då ingenting. Här har jag en plats, passande för er, med 75 kronor om året i lön!»

»Jag skulle allt vilja ha mer än 75 kronor,» menade den tjocka flickan med en begrundande min.

»Hur gammal är ni?»

»Sjutton år — men då man varit ute förut . . .»

»Sjutton år! Kära barn, en sjutton års jungfru kan väl inte begära att få mer än 75 kronor om året. Och tänk, huru mycket ni äter upp och slår sönder! Man måste rätta sig efter omständigheterna. Kan ni maskinsömnad? Inte! Och matlagning? Nej, det förstås. Och ändå vill ni ha mer än 75 kronor! Man måste ha något förstånd i sig. Lyd ni mitt råd och hör efter på den här platsen! — Ack, fröken lilla, för er har

jag ännu inte fått någonting,» vände hon sig till en ung, svartklädd flicka med ett vackert, men sorgset ansikte, som stod midt på golfvet. »Det är verkligen mycket ledsamt, men jag kan inte hjälpa det. Det är så ondt om sådana platser; men hör hit i nästa vecka, så kanske det finns något. Hur är frökens adress? Ja, det var sant, jag vet, jag vet. Adjö, fröken lilla, var inte ledsen, inte, det blir nog.» — Men den unga flickan gick mot dörren med en min, så djupt nedslagen och förstämnd, att Marie riktigt tyckte, det var synd om henne.

Den tjocka, vänliga frun fortsatte:

»Jaså, jungfrun är här! Nå, det var riktigt bra! Hon får nog den platsen, vi talade om, för hennes nåd var nere i går, och hon tycktes ha fäst sig vid jungfrun. — Men se där är ju hennes nåd!» — ett medelålders, elegant fruntimmer med aristokratiska drag öppnade dörren. »Jag talade just med flickan här om, att hon skulle gå upp till hennes nåd . . . Tackar så mycket, hennes nåd, adjö, adjö! — Nej, se fru Forsslund! Det var då en ryslig otur, fru Forsslund haft! Fyra jungfrur på mindre än ett halft år, det kan man kalla att vara riktigt ute. Men den här gången ska' vi väl laga, att vi bli nöjda . . . Hur sa' frun? För liten och klen, gossen för tung för henne? Ju mindre, ju bättre, fru Forsslund. Jag rekommenderar ogärna stora flickor till barnjungfrur. Tänk, om de skulle tappa barnet, långa som de ä'!»

»Än du, mitt barn då? Kom närmare!» vände hon sig med en vänlig nick till Marie.

Marie blef röd ända upp till hårfästet och slog ned ögonen för att ögonblicket där efter med en klar och frimodig blick möta den välvilliga, men skarpa blicken bakom den skyddande pincenez'en.

»Det är första gången, du är uppe i Stockholm, eller hur?»

»Jojo män!» Marie nickade bekräftande.

»Nå, hvad heter du då?»

»Marie i Liden, men hemma fick jag alltid heta Li'arns Maja.»

»Jaså, Maja.» — Fruns fylliga läppar drogo sig till ett blidt leende öfver den unga flickans oförsagda, gladlynta ton.

»Nå, hvad kan du för godt då?» Frun lutade bägge sina armbågar mot skranket, som sviktade under hennes tyngd. — »Kan du laga mat, riktigt god mat?»

»Neej då,» sade Marie och gjorde en afvärjande rörelse med händerna.

Frun brast i ett skratt, hvori de kringstående villigt instämde. Då Marie såg de andras leende miner, började också hon skratta, klart och klingande som en klocka.

»Nå,» fortsatte frun sitt förhör, »kan du maskinsömnad?»

»Nej då, inte så mycket som så!»

Nytt skratt, ännu högljuddare än det första. Frun torkade tårarne ur ögonen och fortsatte:

»Har du skött några barn, då?»

»Jaa då, jag har haft fem stycken,» svarade Marie gladt, med tanken på sina många små syskon.

»Ha ha ha! Hon har haft fem stycken! Ha ha ha!» skrattade frun. De tack-samma åhörarne stämde in med ett skratt, som fortplantade sig öfver hela rummet.

»Jag tror, jag blir sjuk! Fem stycken! Nå, men kan du då ingenting, barn lilla?» frågade frun, sedan hon någorlunda hämtat sig.

»Nej, inte något så'nt. Men jag är frisk och stark och glad och villig,» svarade Marie, på nytt visande sina hvita tänder.

Frun skrattade icke längre. Hon såg på den unga flickan med en nästan rörd min, klappade henne hjärtligt på hufvudet och sade med sin mest energiska röst:

»Nå, dig skall jag skaffa en bra plats, en riktigt bra plats, min flicka lilla, en plats, som inte skrämmer bort ditt glada skratt!»

Så slutade Maries besök på kommissionskontoret.

* * *

Tvenne år ha förflutit. Marie är fortfarande kvar på sin första plats. Den unga flickan är något blekare, men hon har samma glada ansikte och friska, smittsamma skratt som förut. Frun på kommissionskontoret har hållit ord. Det är en bra plats, hon fått, under en allvarlig, men god matmor.

Stundom händer det dock, att det glada uttrycket i hennes ansikte försvinner, att hennes hurtiga blick fördunklas af tårar, och i sådana ögonblick stå prästens ord lefvande för henne. Ack, säkerligen hade hon ännu mycket kvar af lifvet.

Var lugn, du, lilla Marie i Liden! Inför dina klara ögon och glada skratt brista många af lifvets allvarliga bekymmer som bubblor.

THORE BLANCHE.

På Fiskebanken.

Nordsjöbild.

»Hör du, mor,» sade Bertil Olsson och stötte hustrun, som snarkade bredvid honom, hårdt i sidan; »hör du, mor?»
 »Hv... hv... hva' står på?» frågade denna, yrvaket.
 »Ly' efter ett grand... Ä' dä inte, som om vind' hade vändt sej å gått öfver i ost?»

»Ja' hör *inte*, ja',» sade hustrun, resande sig på ena armbågen.

»Dä' ä' väl bäst, ja' går utför stugeknuten å känner efter då.» Med dessa ord kastade han benen utom sängen, stack dem i ett par beckiga mollskinnsbyxor och fötterna i de träbottnade tofflorna samt lämnade stugan, under det han slog svångremmen om lifvet. Ett ögonblick var han borta, men nu hördes åter de klampande trätofflorna utanför; dörren rycktes hastigt upp, och han ropade ifrigt: »Bett, Bett, upp med dej, å dä i svenska rappet! Skynda dej till di andre å be, att di möter vid båten klocka' half sju! Vi ha fått a'tterli' vind och behöfver ge oss i väg. Men kvick dej —!»

»Herre Gud, ä' dä så långt kommet!» sade hustrun med en suck, i det hon stack hufvudet genom kjortelsprundet och steg ur sängen. »Upp med er, barn, å laga, att I får plocka ihop, hva' far ska' ha med sej!» Härvid ruskade hon den äldsta dottren i armen samt skyndade därefter till spisen, där eld upptändes och kaffekokaren påsattes.

»Lägg på lite mer än vanligt, mor! I da' bju'r ja' på en tår öfver lag,» sade Bertil vänligt. »Mej ska' du ge en tår stridt* i; det blåser riktigt kallt, och ja' kan behöfva något att värma mej mä; dä blir bistert ute på sjön.»

Inom några minuter är hela huset i rörelse: dottrarna lägga ihop några skjortor och de bästa kläderna, som någon gång skola begagnas inne i Haugesund eller Mandal, hvarefter alltsammans instoppas i en påse. Därefter tömmes ett af brödspetten. Kakorna, bestående af groft blandbröd, nedstoppas i en större säck, och på en af träsofforna framläggas en knippa färbogar och torra köttstycken. Sönerna ordna långrefvarne; lägga in tafsarne i en mindre låda samt inräkna slutligen reservkrokarne i en ask. Hustrun tillser, under det kaffet kokar, att alla knapparne äro i stortröjan, och ger sjöstöflarne den sista smörjningen.

På detta sätt gå ett par timmar. Men strax efter sex lämnar hela hushållet stugan och skyndar ner mot båtstaden, där »Sjöfröken», nyriggad och nytjärad, ligger och rycker på ankartåget.

På samma sätt utrustade, skynda tre af de andra redarne, åtföljda af de sina, ned mot stranden. Halflotts fiskarne komma lättare ekiperade, under det att slabbekarlarne** hela utrustning består af ett hopknutet kläde, i hvilket ett par skjortor samt några löskragar och nattkappor äro inknutna.

Snart äro alla samlade vid bryggan. Sakerna föras skyndsamt ombord. Det råder en allvarsam stämning bland de närvarande. De med stufningen ifrigt sysselsatta karlarne se hurtiga ut, men kvinnfolken, som, med händerna stuckna under förklädet, stå samspråkande i små grupper, äro nedslagna; i några ansikten ser man spår efter tårar. Samtalen röra dock likgiltiga ämnen, ty ingen vill genom att tala om den förestående skilsmässan släppa känslorna på sig.

Afskedet blir icke heller långt, ty nu hörs Bertils starka stämma: »Klart! Alle man ombord! . . . Lätta ankar där framme!»

Ögonblicket därefter är landgången indragen, trossarne kastade loss, och seglet börjar att krypa uppför stormasten:

»Adjö — Adjö! — Gud vare med er! . . . Gud vare med oss! . . . Akta ell'n, Lisa! — Se efter di små! — Hör du, Olle, ta' på dej stortröja, å dä i rappet ändå!» hörs det om hvartannat från båten och från land, där förklädssnibbarne börja allt oftare anlitas.

Bertil har satt sig vid styret; invid honom står en ung fiskare och viftar muntert med blanklädershatten:

»Sjöman, hej!
Hi och ho!
Hissa ditt segel
Och»

»Åh, håll mun!» hördes flera röster ifrån land.

* Brännvin eller konjak.

** Ett slags jungmän som medfölja för låg dagspenning.

»Den som sjunger, när han ägnar, får gråta, när han drar. Det vet du väl?» sade Bertil halfhögt. . . . »Låt bli å gapa!»

Den unge fiskaren fick kork i halsen och blef plötsligen allvarsam.

Seglen ha under tiden hissats. Vinden är nästan akterlig, och båten skjuter med frisk fart utåt och har snart kommit utom hörhåll. Hälsningarne fortsättas dock en lång stund med viftningar och vinkningar. Några af kvinnorna ha gått upp på en närliggande klippa, där de blifva stående, så länge de kunna se en skymt af båten; och först när denne som en svart punkt sjunkit ned i hafvet, lämnar den sista af dem platsen.

* * *

På den bortilande båten är man emellertid sysselsatt med att ordna sig: matvarorna nedstufvas på ett ställe, kläderna på ett annat, och man småpratar litet om hemmet och om de sista småhändelserna där.

»I kan aldri tro, hva' Lisa skapte sej galen, när vi skulle ge oss å hemifrå'», sade en; »vi ha vurit gifta i tjuge år, men för hvar gång ä dä lika nytt.»

»Ja, di ä sej allti' lika, di fruntimmer'a! Så gjorde mi' Stafva också, men har ho' mej hemma ve' knuta', så ä dä inte annat än ett evigt sargande,» inföll en annan.

En ung karl, som vill gifta sig, står och ser tillbaka mot fiskläget och bygger därunder i tankarna på stugan samt köper bosättningen med vinsten af fisken, som ännu går på grundet ute vid Doverns fiskebank.

Under tiden håller man noga utkik på andra seglare. — Kosterbåten får sin kritik och Orustbåten sin: än är bogen för skarp, än riggen för låg. Härom kunde dock meningarne vara delade, men får man ögonen på en båt med låg resning och slät topp, då höres ett enstämmigt: »Se den förbannade påssen*, hur han *kryper* utefter land! . . . Han seglar ju som e' lus på e' tjärstecka! . . . Undras just, om han gör knopet i timmen?»

»Ja, å aldri' vet sörbon folkeskick!» tillade Bertil, som setat och lyssnat till samtalet: »Häromsistens mötte ja' ett sän't där kräk på Malmöfjorden . . . Han kom inifrån land på sö'r . . . Ja' gick nol på. Mina segel va' i babor', hans i styrbor', å då va dä *hans* skyldighet å »falla», men gjorde han'et, tro? Nej, han »gick fram», å dä höll på å gå pipp i bönn** mä oss bå'a två.»

Under sådant småprat går tiden, och det lider mot middagen; kocken får en liten påstötning att göra sina skyldigheter, och några ögonblick därefter synes röken från eldstadsröret i kabyssen.

En timma senare framsättes maten, som vanligtvis består af fisk, i hvilken alla anse sig ha lika del, då den tages ur det gemensamma vishuset; den framsättes därför odelad i ett större tråg, potäterna serveras däremot i små kassar, olika märkta, så att

* Påssar, ett öknamn på södra skärgårdens befolkning.

** Rakt i botten.

hvar och en må känna igen sin; på denna måste man »nypa», och portionerna äro ej stora.

Efter middagen kommer pipsnuggan fram, och därpå tager man sig en lur antingen på däck med en trälåda till hufvudkudde och »oljerocken» till täcke eller ock i kabyssen. Första seglingsdagen är fiskarens enda hvilodag under sommarfisket, och af denna vill han njuta i fulla drag.

Ännu följer båten kusten. En sak fattas nämligen ofta i utrustningen: man har ej fått tillräckligt agn* till backorna. Han går sålunda in i fisklägena och prejar fiskhandlarbåtarna; på så sätt har han snart fått, hvad han behöfver, och nu håller han utåt. Hemlandskusten blir efter hand otydligare, tills den slutligen ligger som en blå rand vid horisonten, men snart sjunker äfven denna i hafvet.

»Jag undrar, hur det ska se ut, när vi får se den strimma' härnäst.»

»Åh, som i da', om vi nånsin får se henne.» —

»Ja, du sa' ett or', Nils.» —

»Ugglelåt! Hvarför skulle vi inte få se henne?» —

»För dä rår vår Herre, men hvarken du eller ja'; man ska' tro dä värsta och hoppas dä bästa.»

Besättningen har för en stund sett upp från arbetet och i en enda blick tagit ett långt afsked af hemlandet, under det att tankarne ge sig luft i några korta ord; men i nästa ögonblick hugger man i på nytt.

Vinden är frisk, alla segel äro tillsatta, och man flyger framåt. Storsjöbåten har något allvarligt och förtroendeväckande i sitt utseende. Det vana ögat ser genast, att han är byggd för att möta faran. Äfven under en storm skall han kunna rida för ankarret därute på fiskebanken och stå på sin köl i den värsta »kuling». Han har därför vida spanter och är mera bred än långsträckt. Han för stor- och mesansegel, fock och klyfvare. För-ut har man kabyssen, som utgör det gemensamma sof- och sällskapsrummet; midskepps ligger lastrummet och akter ut kökskabyssen.

Det är en af de sista dagarne i mars. Klockan är sju på morgonen, och solen således ännu ej uppe. Nu bådär hon för sig med en blodröd himmel, som speglar sig i hafvet, hvaröfver ligger ett lätt purpurskimmer. Så skjuter en guldgul flamma upp ur dess sköte; den tilltar i glans och omfång och har ett par minuter därefter öfvergått till ett glödande klot, som med sin nedersta kant vidrör vågorna. En stund är hafvet skådeplats för ett underligt skuggspel. De mot solen vända vågorna stråla af guld och ljus, medan de tvära brottsidorna gå som mörka ränder utefter de mellan vågryggarne bildade dalgångarne. Efter en stund försvinna dock dessa skuggränder, och hela den vida ytan är ett haf af bländande ljus, medan saltskummet stänker som diamanter kring vågkammarna. Så går dagen, och på aftonen, då solen sänker sig i hafvet, börjar morgonens skuggspel på nytt. Slutligen ligger hon åter som en glänsande sköld vid synran-

* Härtill begagnas styckad kolja och makrill. Den förra kan man fiska själf på grundet, men icke makrill, hvilken måste köpas; detta utgör en ej ringa afbränning.

den sjunker och sjunker och uppslukas till sist af hafvet. Ett par ögonblick dallrar ett rödt skimmer på vågorna; det blir derpå violett, men snart försvinner äfven det, och den stora vattenöknen ligger där, mörk och dyster utan annat afbrott än det mjölkhvita skummet, då någon våg, rasslande bryter sig i närheten. Dock — i samma mån, som mörkret tilltager, börja stjärnorna tändas, och deras sken dallrar på vågorna. Efter hand ökas glansen och de

bli nu de ljus, som leda styrmannen, hvilken sitter tyst och ser upp mot dem. I polstjärnan har han en säker stödjepunkt för kursen, och på Orion och »Friggerocken» ser han, hvad tiden lider. Så skrider natten framåt; den ena stjärnan efter den andra sjunker vid horisonten, och slutligen bortblekna de sista. Nu börjar en ljusning skönjas i öster; den blir allt bredare, och snart börjar det dagas.

På detta sätt ha sol och stjärnor tre gånger gått upp ur hafvet och två gånger

sänkt sig däri, utan att storsjöfiskaren hunnit målet för sin färd. Men då den tredje dagen lider mot sitt slut, vet han af erfarenhet, att han nalkas det, och nu går båten blott för halfva segel. — I fören står en af besättningen med lodlinan i sin hand, släpper ut den hvar femte minut och räknar noga alla knutarne. En lång stund står han så der, men plötsligen låter han höra ett: »Se så, nu ä' vi uppe på grundet!» under det han håller fram en knut. »Ta' ner seglena!»

Lodet faller nu en gång i minuten, under det att båten gungar sakta framåt. Så på en gång hörs ett hastigt: »Ut med ankar't — men kvick' er! Här får vi go' botten!» och i det samma börjar det gnissla i vindspelet för den utlöpande kettingen. Ett ögonblick senare har ankaret tagit botten, båten gör en snabb svängning och ligger så med stäfvén rätt mot vinden.

En timme därefter står »lille-båten» i sjön. Har man under utvägen haft tillräckligt agn så att storbackorna äro färdiga, börjar man genast med »utkastningen». Detta är dock ej alltid händelsen, och nu utkastas koljbackorna^{***}, genom hvilka man förser sig med sitt behof. Halftannat dygn eller så åtgår i sådant fall, innan man blir färdig med storbackorna. Sedan allt är i ordning, nedföras dessa i »lillbåten», och hälften af besättningen följer med. Man stöter ut och ror ett stycke, hvarunder refändan fastgöres vid en piptunna*. Sedan detta är gjordt, börjar man att »dra länken», hvilkens längd varierar emellan en half och trefjärdedels mil, ty mellan hvarje tafs måste vara omkring nio famnar. Slutet af refven angöres vid en annan piptunna.

Under tiden har storbåten lättat ankar och följer på något afstånd för att vara till hands, i fall någon olycka skulle inträffa. Afståndet blir emellertid någon gång så stort, att »lillebåten» alldeles kommer ur sikte, hvilket isynnerhet inträffar, då man gifvit sig ut för sent, och mörkret faller på. Är natten klar, blir faran mindre, ty då leder den sig tillbaka genom skenet från däcksblosset på storbåten; men inträffar tjocka, blir faran stor. Vid dessa tillfällen begagnas emellertid mistluren, en tre alnar lång blecklur, från hvilken långa stötar höras från storbåten; men förhållanden kunna inträffa, då äfven dessa ljud genom motvind eller tung luft ej nå fram, och då får man underkasta sig att natten igenom irra omkring ute på hafvet. Vanligtvis går dock allt lyckligt, och ett par timmar senare har »utkastningsmanskäpet» fått gå ombord på den större båten.

Utom den lifsfara, som ständigt är förenad med storsjöfiskarens yrke, är det äfven det mödosammaste. Efter refvens utkastning får den ej ligga mer än omkring sex timmar, ty i motsatt fall skulle »fisken slita», och får man sålunda stjåla sig till en stunds matro och några timmars sömn. Mellan utkastningarna måste man äfven »ägna bäcker»^{****}, som det heter på skärgårdsspråket. Agnet, som man fört med sig, är snart slut, och nu måste man skaffa sig nytt genom småbackorna.

Det är sålunda ett arbete utan rast eller ro och ofta med ringa förtjänst. När

* En slags boj i form af en sockertopp. Botten af denna vetter uppåt och är försedd med en flagga.

** Backor = refvar.

*** Sätta agn på krokarne.

man fått upp fisken, uttages lefvern, men för öfrigt får han vara, som han är, och nedkastas i ett af skotten, där han får ligga, simmande i sitt slie (spad). Efter ett par veckors arbete har dock storsjöfiskaren i vanliga fall fångat så mycket, att en resa till Norge, där fisken afsättes, kan löna sig, och förser han sig därvid äfven med sina nödvändigaste lifsförnödenheter, i första rummet friskt dricksvatten.

Någon gång händer det emellertid, att han af annan anledning måste söka kusten. Vana och öfning ha lärt honom att aktgifva på vissa tecken, genom hvilka han vet, när en *svårare* storm är i annalkande, och en sådan vågar han ej trotsa, utan söker då land. Det kan dock hända, att han ej hinner undan; stormens raseri bryter löst, och nu flyger båten med refvade segel fram öfver vågryggarne. Rodret är vid dessa tillfällen öfverlämnadt till den, som anses vara den skickligaste seglaren. Lugn och kallblodig, sitter denne vid styret, aktgifvande på båtens minsta rörelse; blir faran rätt öfverhängande, *kan* det hända, att han rådgör sig med de andra med ett kort: »Jag gör så, ä' I nöjda mä då?» Detta händer dock sällan, utan hänga allas lif på hans kallblodighet och sjövana. Någon särskild befälhafvare finnes, eget nog, icke på storsjöbåten; alla redarne (hellottsfisharne) ha lika mycket att säga, ehuru ledningen dock, liksom af en tyst öfverenskommelse, lämnas åt den dugligaste.

Oftast lyckas det bankfiskaren att vid en sådan flykt komma undan, men det misslyckas dock ibland, och förskräckliga olyckor omtalas. Sålunda omkommo vintern 1868 på en enda dag ej mindre än fem båtar från Fisketången och Malmö med tillsammans 49 mans besättning. På det förra fiskeläget funnos efter olyckan ej mer än åtta arbetsföra män; man talar ännu i dag med fasa om denna dag och dess förluster: fader med två söner från ett hus; två söner, deras moders enda barn, från ett annat. Olyckor af en *sådan omfattning* inträffa emellertid högst sällan, men sammanräknas antalet af alla dem, som omkomma på sjön, så uppgår detta dock till ett förfärande antal. Sextio procent af änkorna bland fiskarbefolkningen hafva enligt gjorda beräkningar förlorat sina män genom sjöolyckor.

Under sin flykt mot land är båten ej ensam: sjöfåglarne, varskodda af sin instinkt, söka äfven skydd mot ovädret. Någon gång händer det, att han äfven mötes af en skara; det är då ungfogel, som, mindre erfaren, är på utväg till *sitt* storsjöfiske. Vid åsynen af storsjöbåten och de utifrån kommande släktingarne, hvilka uppge gälla varningsrop, hejda de sig i flykten och börja att slå vidsträckta kretsar kring båten, men på en gång uppge de ett väldigt skri och jaga mot land. De komma oskadda undan; men icke alltid storsjöbåten: han har för sent lämnat grundet, och de sönderslitna seglen samt de bräckta masterna visa tillräckligt, att han dyrt fått plikta för sitt dröjsmål.

Vistelsen i land blir ej långvarig; efter en dag eller två är stormen öfver, och nu ger sig fiskaren åter ut till grundet för att fortsätta sitt yrke, hvarmed få kunna jämföras i möda och vågsamhet. Men därpå tänker ingen . . .

* * *

»Hvad är det för ett stillastående ljus, som synes norr ut?» frågar kanhända första klasspassageraren, som på den stora Hullångaren nattetid passerar Nordsjön, under det han, insvept i sin varma ulster och med cigarren i mungipan, promenerar fram och tillbaka på akterdäck.

»Det är blosset på en fiskebåt,» säger rorgångaren liknöjdt och kastar en blick åt det utpekade hållet.

Herrn i ulstern ser efter det i mörkret fladdrande blosset, tills det försvunnit. Därefter går han ner i det varma och väl upplysta rökrummet, språkar med sitt sällskap och slutar dagen med en präktig supé, nersköld af ett glas pale ale eller något lätt vin, innan han kryper till kojs.

Men i mörker och storm tillbringar storsjöfiskaren sin natt därute på fiskebanken. Stödd mot ena armbågen, ligger han i lä bakom mesanseget och stirrar ut öfver det svarta hafvet. Har han nattvakten, så känner han sig glad, om någon af kamraterna vill förkorta de långa timmarne med en stunds prat.

»Ja' undrar, hva' de har för sej hemma i kväll,» säger nattvakten och blåser en lång rökhvirvel ur pipan.

»Ja så, du undrar på dä,» svarar kamraten. »Hemma i vår stuga kan ja't utan till: Lisa sitter och väfver, Elsa snurrar på vid spolerocken... Ja' ser henne, hur hon går på... Piltarne hålla på med näterna, som de låfte ha färdiga, tills ja' kommer hem...»

»Ja, du kan tacka Gud, för att du har e' så'n hustru; dä ä inte många som...»

»... har maken till henne, ville du säga, å dä har du rätt i,» fortsatte nummer två, »men hva' fattas dä di'? Vackrare människa fanns då inte, än Lotta va', när I gifte er.»

»Ja visst, men dä lefver en inte å,» svarade nattvakten. »Dä ä, som om ja' kasta förtjänster'a i sjön... Mårakaffe, elfvakaffe, middaskaffe mä sina påtåra, da' ut å da' in, vecka ut å vecka in, dä ska dä vara, hvar penga ska ta's ifrå, å dä ä inte så roli't.»

»Ja, men siratli'; dä ä...»

»Ja, dä fattas inte, men hvem får bestå't om inte ja?... Dä som inte går åt te kaffe, dä går te granna klä'r... Ja' kunde bli himlagalen, bara ja' tänker på't.»

»Tacka vill ja' Lisa, dä ä annat te människa!»

»Låt bli å sett å skryt mä di hustru! Ja' blir gröner å förargelse, när ja' tänker på hur dä hushållas hos mej.»

Under det dessa förtroliga meddelanden utväxlas bakom mesanseget, står en karl ensam längst fram i fören. Han har kastat ena armen om fockstaget och ser ut i natten. Äfven hans tankar flyga till hemmet. Han är mörk i hågen, ty stugan, som han i tankarne byggde så förhoppningsfullt på under utvägen, har ej kommit så långt, som han hoppades. Fisket har nämligen slagit dåligt ut, och han och Kerstin få nog vänta, innan de kunna bygga bo tillsammans.

Drömmande ser han med tunga tankar mot det håll, där han vet, att hemmet är beläget. Men så kommer en stormil öfver hafvet; den hittar äfven storsjöbåten i mörkret,

och det hviner i riggen och klappar i mesanseglet, och han vaknar till sig själf. Nästa ögonblick har han lämnat platsen. Det bullrar ett grand borta vid kabyssluckan, men det blir strax tyst igen; han har krupit under däck, och lång stund har ej hunnit förgå, innan den unge fiskaren, trött och utsläpad, somnat från både Kerstin och stugan för att hämta krafter till en ny dag, uppfylld af samma faror och vedermödor som den föregående.

Ändtligen lider dock tiden till uppbrott, och i slutet af oktober lämnar fiskaren banken för att på några månader återvända till hemmet.

* * *

I fiskläget har man länge väntat på »Sjöfröken», och väntan öfvergår någon gång i djup oro. Man säger ej så mycket, men för hvarje dag blir antalet af dem, som stå på klippan och se utåt hafvet, större, och timmarne bli längre och längre. Vecka ut och vecka in går det på detta sätt, och bland de mest klenmodiga hör man någon gång ett missmodigt: »Di har nog blett börte; di kommer nog aldri' tillbaka,» och för hvarje kväll bli stegen till hemmet tyngre.

Dock — en klar morgon har man väntat nog: en svart punkt visar sig vid horisonten; den blir efter hand större, och snart kan man skilja skroftet från seglen. På de sistnämnda ser man snart, att det är en storsjöbåt, och till sist att det är den väntade. En timme senare har han kommit så nära land, att man kan känna igen hvarandra, och nu hör man uttryck sådana som: »Se där står far, barn, och vinkar mä mössa! . . . Se där ha vi Olle! Se, hur gla' han ser ut!» — och nu börja viftningarna och vinkningarna.

Snart kan man höra hvarandra och ropen: »Go' da! Go' da! Välkomna, välkomna! Hva I ha vurit länge!» ljuda långt utåt vattnet.

En stund därefter har båten lagt till. De otåligaste springa ombord, där hälsningarne förnyas, och redogörelserna från hem och resa taga sin början. Alla tala på en gång. Innan den tillfrågade hunnit besvara en fråga, har han fått två nya; ett bedöfvande sorl uppstår, och man skriker i öronen på hvarandra för att kunna göra sig hörd: »Nå, hur har dä gått för er? . . . Tie våler på lott . . . Inte mer? Dä va inte mö' för så mö' släp . . . Vore dä bättre, om vi fått inte? Värre ä, att vi mist två storbackor . . . Åh, Herre Gud, så olyckli't!» surrar det, hvart man vänder sig.

Återseendets glädje tager dock ut sin rätt. I denna stund slå alla bekymren ifrån sig och glädja sig öfver »att vara väl hemma». Det sträfva och stolta, som man så ofta märker hos skärgårdsbon — hårdnad som han är under faror och vedermödor — har för ett ögonblick gifvit med sig i känslan af, att det dock finnes hjärtan, som klappa honom varmt till mötes, och att det äfven för honom finnes en vrå, som han får kalla sitt hem.

JOHANNES SUNDBLAD.

Lifvet på fäbovallarna.

Den långa vintern är slut. De alnsdjupa drifvorna i fjälldalarne ha smultit ner, myrarne och kärren ha börjat att torka upp och grönska, och skogen står löfvad. Det längtas och böljas inne i de kvafva *fjösen* (fähusen); utfodringen med starrhöet, renmossan och björkriset blir allt knappare och allt mera motbjudande, i samma mån det tränger mer sol, skymtar mer grönt genom de små fjösfönstren. En underlig längtan smyger sig också in i stugorna, hvilka börja förefalla trånga och tråkiga, sedan sommaren kommit med sol och glädje till dal och fjäll, och hemsysslorna bli allt tyngre vid tanken på det fria lifvet uppe på vallarne.

Far och mor samrådas om att tiden är inne för *buförseln* (bodförningen, flyttningen till bodarna), och så gå byns fäder tillhoppa till bystämma, hvarvid dagen för bodflyttningen bestämmes. Denna utsättes, när våren kommit tidigt, till någon af dagarne kring Svante-dagen.

Nu begynna förberedelserna till flyttningen. För att *kratje* (boskapen) skall hinna *myka sig*, mjuka upp senor och muskler, innan det föres den långa vägen till vallarne, släppes det ut att beta några dagar i skogen hemikring. Den första morgonen kreaturen lösas, glömmer man ännu mångenstädes ej att lägga stål vid fjöströskeln; ty om de få gå öfver sådant, har ingen *styggghet* makt med dem på sommarbetet. *Bukullan*, den kvinna, som skall vara med kreaturen, iordningställer sin gätkjol och annat, som hon behöfver för att under sommaren lefva lifvet på fäbovallen och i skogen. Mor reder till *sleket* — sådor och salt, som bukullan skall hafva med sig för att då och då undfägna kreaturen med —, och far ser till, att klöfjesadeln och klöfjeskruckarne äro i ordning att begagnas. Ty i allmänhet leda endast smala och ofta branta skogsstigar till fäboställena, hvarföre alla bohagsting och förnödenheter för vistelsen där uppe måste bäras dit eller klöfjas å hästryggen.

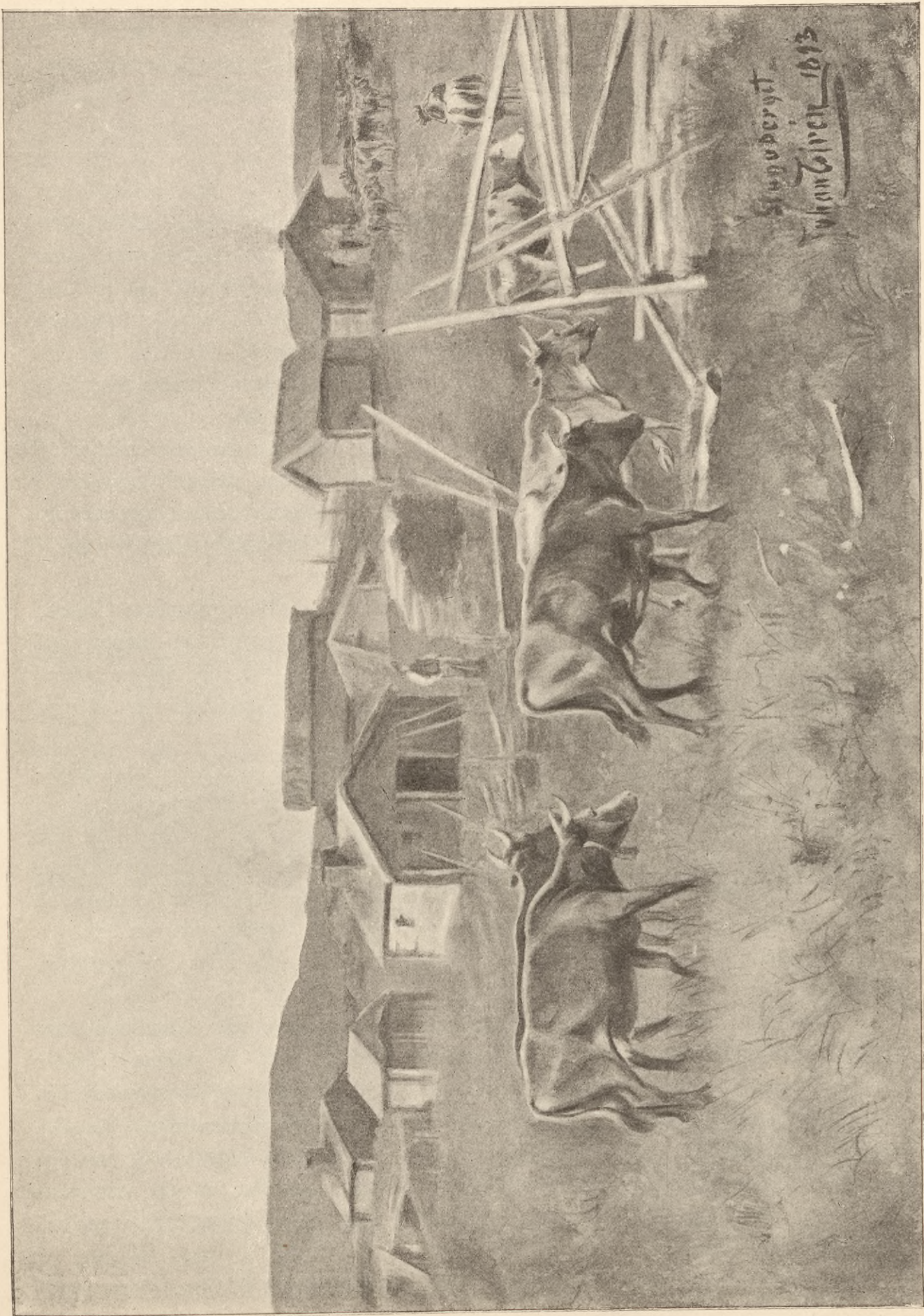
Så kommer *buförsmorgonen*. Ligga fäbodarna, såsom ej sällan är fallet, milen och därutöfver aflägs från hemmet, har man genom att den föregående aftonen gå tidigare i säng beredt sig på affärden. När solen stiger upp öfver fjälltopparne, är hela byn i rörelse. Det är som vid en stor helgdag. Ung och gammal syssla, hvar på sitt sätt och håll, med förberedelserna för uppbrottet. Så snart allt är klart, löses kratje ungefär samtidigt i hela byn för att kunna följas åt. Ett och annat hushåll sätter sig dock öfver gammal sed och ordning samt skyndar förut för att vid vallarne »ta tullbeten», det första, frodigaste betet.

I spetsen för den råmande, bråkande och af glädje skuttande hjorden, som synbarligen har aning om hvart det skall bära, träder bukullan med mjölkbyttan på armen, skinnränseln på ryggen samt *sleke-taskan* och knifslidan vid bältet. Oftast har hon också i en mindre väska, *gät-taskan*, förvarade strumpstickor, strykstickor, pipa och tobak, om hon — såsom för det mästa är fallet — röker, samt *vanjel-botja*, psalmboken, om hon älskar andaktsstunder i skogens ensamhet.

De fyrbenta vännerna undfägnas med en nypa sleke hvar, *sjå bra åttek no!* (se väl om eder nu!) tillropas henne lyckönskande från de hemmavarande, genom en ljudlig locklåt ger hon signalen till uppbrott, och så bär det af den kända vägen bort åt skogen, där nu den ena hjorden efter den andra stöter till.

Efteråt komma *bukæran*, de karlar, som följa med klöfjehästarne. De se till, att intet djur blir efter och att ingenting af de medförda sakerna borttappas. Vid eftertruppen är det ofta ej mindre lifligt än vid förtruppen. Skall *mora* själf sköta om kreaturen under sommaren, tagas de mindre barnen, som ej kunna vara till gagns vid slätterarbetet, med till bodarne. Dessa få då under vägen dit sin plats i klöfjekorgarne. På samma sätt fraktas också en och annan spädka eller spädgris med, så att man i den ena korgen kan få se en fastsurrad »barnsunge», i den andra en kalf eller gris och däremellan, i själfva sadeln, en något mer försigkommen pojke, hvilka alla göra sitt bästa för att från sin upphöjda plats ljudligen gifva sin tillvaro till känna.

Under vägen rastas vanligen en stund, och därunder gifva sig karlarne i förväg

för att hinna, om så är nödigt, upphjälpa stängslen kring de inhägnade slättervallarne. Då de framkommit dit, göra de inne i fåbostugorna upp eld och sätta på den oundgängliga kaffepannan för att kunna »fagne att» kvinnorna, då dessa anlända med boskapen.

* * *

Snart ringlar sig rök ur de låga gråstensmurarne i hvarje stuga. Under glada locklåtar anlända äfven kvinnorna. Kreaturen ha de för den återstående dagen lämnat åt sig själfva i skogen däromkring. På de förut så tysta vallarne blir det med ens rörelse och lif, ja, mycket lifligare än där hemma i byn, där de kvarvarande nu gå och känna det »dofligt», ensamt, och sända längtande tankar till *buom*. Man kan säga, att i fjälltrakterna, åtminstone vissa tider af sommaren, lifvets tyngdpunkt flyttas öfver från byarne till fåbovallarne.

Med tillhjälp af karlarne, som stanna kvar vid vallarne åtminstone en eller ett par dagar för att hugga ved och hacka granris till strö i fjösen, ställa nu kvinnorna i ordning det bohag, som medförts eller som finnes kvar i stugorna sedan föregående år, täta, d. v. s. tvätta med enelag, byttor, tråg och stäfvor och inlägga friskt granris i mjölkällrarne.

Mot kvällen lockas kreaturen ur skogen och samlas i *fätåen*, inhägnader framför fjösen. Därifrån införas korna i *kuffjösen*, där de bindas för natten och mjölkas, och småkräken, fåren och getterna, drifvas in i *söffjösen* (fårhusen), hvarefter mjölken inbäres i de under stugorna varande mjölkällrarne och där silas upp. Därmed har man då kommit in i hvardagslifvet på fåbovallen.

Är boet ej synnerligen stort — storbönderna kunna dock hafva ända till 30 mjölkkor — sköter vanligen en och samma kvinna morgnar och aftnar om sysslorna hemma på vallen och *gätar*, d. ä. går i vall med boskapen, om dagarne ute i skogen. Att hon då har ett styft arbete, är naturligt. Redan i solrinningen bör hon vara uppe för att hinna med mjölkningen och andra bestyr till sju-tiden, då hon skall ut med kreaturen på betet. Stundom äro två kvinnor tillsammans i vallen. Då förrättar den ena hemsysslorna, och den andra, som kallas *gätkulla*, vanligen en yngre ogift kvinna, har gätningen på sin lott.

För öfrigt behöfva de ej vara utan sällskap på fåbostället. Är det beläget i en betesrik trakt och tillhör det ett större byalag, kunna stundom 10 till 15 grannar ha vallar bredvid hvarandra. Där liknar det sig då till en hel by och är alls icke ensligt och dystert, trots den omgifvande vildmarken. Den rätt stora barnskaran bidrar i sin mån betydligt till lifligheten. Så ofta kullorna ha någon längre stund ledig från de egentliga göromålen, gå de tillsammans till samkväm, som de kalla *rockstugor*, där det samspråkas och sysslas med något handarbete, t. ex. strumpstickning, allt under det kaffepannan och pipan är i flitigt bruk.

De flesta, som vistats i fåbodarne, längta därför också dit igen, då sommaren

kommer. Ej minst den, som gått i vallskogen. Nog är det, förstås, kusligt ibland i skogsmarken, då blåsten sveper kall fram ifrån fjällen eller höstregnet börjar. Men huru härligt är där icke under de solvarma sommardagarne! Att sorglös och obesvärad få draga fram genom skogen bland sina kreatur, ensam eller i en god väns sällskap, att få gifva luft åt tankar och känslor uti sång, den ekot lekande härmar, att från den höga bergkammaren skåda ut öfver de ofta sällsamt formade, snötäckta fjällen och ned i dalarne, där blicken förlorar sig i det underbart blå fjärran, eller att vid den forssande fjällbäcken drömma det unga hjärtats aningsfulla dröm, det är något, som måste locka och fångsla hvart ungt sinne, äfven allmogekvinnans, och lämna intryck, som dröja kvar för lifvet.

* * *

I den djupa, mörka, hemlighetsfulla skogen finnes väl mycket, som man ej kan bli så fullt klok på. Där har både mormor och mor hört och sett *vättarne*, och där råkade också Fagerlin, den nyburna skällkon, här om året ut för något trolltyg, så att hon »låg borta» öfver natten; och då hon kom till rätta, så mjölkade hon blod. Men därför har också gätkullan försiktigtvis vridit in en telning af *tivelbast** i vidjeträljen, ty

tivelbast å vändelrot
ællje trollj skæ vändes mot.**

Och så slår hon all rädslan för »de underjordiska» ur hågen.

Nu mer behöfver gätkullan ej heller, som i gångna tider var vanligt, frukta att möta björnen. Då kunde man alltid vara säker på att denne någon gång under sommaren skulle göra sina ovälkomna gästbesök på fåbovallen eller vid hjorden i skogen. Nu hör det till sällsyntheterna, att en björn blir sedd; och när så sker, visar han i regeln stor skygghet. Därföre behöfves också ej längre den långa näfverluren, hvarmed gätkullorna fordomdags voro försedda för att skrämna nalle från kreaturen. Denna lur var han mäktigt rädd för; det hade han själf, »medan han kunde tala», sagt med de orden:

Hornet är min broder, och pipan är min syster;
Men när jag får höra den långa luren, löper jag åt skogen.

Mångfaldiga äro sägnerna om huru gätkullorna varit i färd med denne på samma gång roflystne och godmodige »skogens konung».

Så berättas det, att en gätkulla en afton vardt varse, hurusom björnen inne i fätået vid vallen tog själfva bjällgeten och bar bort henne lefvande. Kullan skyndade efter och ryckte geten ur ramarne på rånaren, som godmodigt fann sig däri och luffade sin väg. Men hans goda lynne har en gräns. En annan bukulla, en äldre kvinna, som märkte, att en björn inne på vallen just höll på att slå hennes stora oxe, sprang till och pålsade på nalle med en gårdsgårdsstör, tills han släppte rofvet. I sitt vredesmod ville gock gumman grundligt afspisa och näpsa våldsverkaren, hvarföre hon skyndade efter en handyxa

* Daphne mezerum. ** Tivelbast och vändelrot — skall vändas emot alla troll.

och tilldelade honom några hugg därmed. Då tröt nalles tålmod, så att han lemlästade kvinnan till döds.

Som sagdt, nu äfventyrar gätkullan sällan eller aldrig dylika farligheter, och hon får rikta hela sin omtanke på att sammanhålla kreaturen och leda dem till goda betesmarker. I skogen sysselsätter hon sig, så ofta hon kommit med boskapen till någon gräsrikare plats, där den bättre håller samman, eller hon samlat den kring den för »afåtets», myggornas och bromsens, skull upptända rökelden, med stickning, sömnad eller vidje- och näfverarbeten. Fordomdags var färdigheten med dylikt handarbete stor; och kullorna förfärdigade åt sig och andra en hel del förnödenheter, som nu ersättas af köpta, dyra och ohållbara varor ifrån handelsboden, hvarigenom den kvinnliga handslöjden mer och mer försummas. Från granarne insamlar också gätkullan *koe*, kåda, hvilken härjedalskan, i likhet med dalallmogen, sommar och vinter, i helg och söcken, ifrigt tuggar. Också hafva vänner och bekanta det anspråket på henne, då hon på hösten kommer åter från fäbodarne, att hon skall hafva kåda att bjuda dem på ur det samlade vinterförrådet. När hon träffar dem på kyrkvallen, första söndagen efter hemkomsten, är detta ett af de viktigaste ärenden, hon skall ge dem besked om.

Fram på aftonen drar hon med boskapen tillbaka till vallen. Medför hon ej klocka, får getens öga, »gätarklockan», som detta därför äfven kallas, eller solen säga henne, när hon bör tänka på hemfärd. Har nämligen getögats pupill blifvit smalt afrund, eller faller skuggan af kullans kropp så lång, att hon behöfver 6—7 steg för att mäta den, då är hög tid att vända hemåt.

* * *

Vid vallarne går lifvet så sin jämna gång ända till fram emot *Olsmäss*. Sällan komma några hemifrån på besök. Men i Olsmässveckan anländer slätterfolket ifrån bygden för att afbärga vallhöet. Så många som möjligt samlas nu i fäbostället; ty där skall då efter gammal sed bjudas det bästa, som bjudas kan. Där vankas *flötgröt*, gröt af grädde, »flötar», och hvetemjöl — härjedalingens, så att säga, nationalrätt, hvilken icke får saknas vid någon större festlighet — vidare *tjäsmus*, *gumm*, *dravle*, *ränntråg* och hvad allt de heta, dessa läckerheter, som bukullorna veta att tillreda af den kostliga, feta mjölken.

Påföljande söndag, Olsmäss-söndagen, då det enligt gammalt bruk är mässlöst i sockenkyrkan, samlas ungdomen ofta från flera närliggande fäboställen till lekar och dans på någon af de släta, nyss afmejade vallarne eller i en större stuga. Barnen roa sig med att »rulla tunna» utför de branta vallslutningarna, »monka», leka »ryttarspelet» eller någon annan »barnröt». De äldre åter förnöja sig vid de flitigt iskänkta kaffekopparne med samspråk om förr och nu, och alla män och kvinnor blossa ur de med starkaste rulltobak stoppade piporna. Brännvinet, som förr flödade äfven vid denna högtidlighet, är nu, lyckligt nog, därvid mera sällsynt.

Troligen är detta Olsmässans festliga firande nedärfdt från katolsk tid, då minnet af S:t Olof, Norges skyddshelgon, högtidlighölls i dessa bygder.

* * *

Några af de närmast följande veckorna flyttas kreaturen öfver på nya betesmarker till de s. k. *höstbodarna*, vallar, belägna två, tre, ända till fyra mil från hemmet. Där gestaltar sig lifvet i hufvudsak enahanda som i sommarbodarna, såsom de närmare hemmet liggande fäboställena kallas. Dock blifva besöken hemifrån än färre och gätkullornas åliggande mödosammare och mindre angenämt än förut till följd af de ofta inträffande kalla höstregnen och de tidigt mörknande kvällarne. Någon gång öfverraskas man därjämte af snöfall. Kreaturen blifva också, ju längre det lider, mera vidtfarna, under det de löpa efter svamp och korngräs, *melampyrum*, som de mycket tycka om.

Det är då ej att undra på, om kullorna och de på vallarne varande barnen börja att längta åter ned till bygden. Så ge kullorna bud dit ner, att de önska hem; vanligen sker detta någon af veckorna närmast före *Mikalís dag*. Och nu komma »bukæran» med klöfjehästarne för att vara till hjälp vid hemflyttningen. Såsom en hälsning nerifrån bygden ha de då alltid med *nypälan*, potatis af årets skörd, till bukullorna; och dessa duka i sin tur upp alla fäbostugans läckerheter för de nykomne. Däraf härleder sig också ordspråket: *först i julom och senast i buom ä' likens*.

Sedan bukæran dröjt öfver några dagar på vallarne, sysslade med lagning af tak och annat, som behöfver tillses för att skydda den kvarlämnade egendomen öfver vintern, och kullorna hunnit verkställa den sista smörkärningen, »göra upp» d. ä. ysta all mjölken samt koka miss-smöret, skrider man till uppbrott. I klöfjekorgarne inpackas den rika afkastningen af kreaturen: smöret och osten, äfvensom en del bohag, barnen och de späddjur, som på detta vis behöfva hemforslas. Och så sker hemfärden på samma sätt som ditfärden.

Det blir åter tyst och stilla på vallarne, och snart ligger den lifliga sommarkolonien nedbäddad i väldiga snödrifvor. Men vår skall komma på nytt, som smälter ner drifvorna och kläder fjälldalen med saftigt, närande gräs; på nytt skall nödvändigheten och en underlig längtan drifva folk och kreatur dit upp i vildmarken att lefva ett fritt, friskt och gifvande sommarlif.

ERIK MODIN.

En barnbal.

Grosshandlar Schaléns äldsta dotter, Rosa, fyllde tretton år, och med anledning däraf gifvo hennes föräldrar stor bal, hvartill inbjudits barnen i alla de familjer, i hvilka de brukade umgås. Som grosshandlaren hade vidsträckta förbindelser och han betraktade hvarje yttring af sällskapslivet som ett honorerande af ingångna affärer eller en inbjudning till nya, så var allting anlagdt i stil med hans öfriga storslagna verksamhet. Bjudningskort voro utskickade fjorton dagar i förväg; alla Rosas klasskamrater i Wallinska skolan voro inbjudna och hade visat henne sin erkänsla genom att efter bästa förmåga stå henne bi

i kritiska ögonblick, då hennes motsträfviga hufvud allt för hårdt ansattes af läxor och lärarinnor; en oktett stråkinstrument skulle utföra dansmusiken och frackklädda vaktmästare sörja för serveringen.

Balkvällen kom. Från den stora våningens alla fönster strömmade ett bländande sken ut öfver gatan, där den ena vagnen efter den andra körde fram till grosshandlarens port. I tamburen mottogos de unga balgästerna af tvenne ståtliga vaktmästare, och betjanten slog upp dörrarne för den i hvitt och skärt skimrande flickskaran och de ungdomliga, svartklädda kavaljererna.

Fröken Rosa gjorde förträffligt les honneurs i salongen under sin mors öfverinseende. Fru Schalén var ett långt fruntimmer med fina, bleka drag och ett trött uttryck i sina ögon, och hon mottog sin dotters gäster med all den utsökta vänlighet, hvaraf hon var mäktig. Äfven grosshandlaren själf, som bjudit några affärsvänner hem på en vira, lämnade för en stund sina egna gäster för att hälsa på sin dotters.

På återvägen tittade han in till sin gamla mor i hennes rum.

»Skall inte mamma gå in och se på barnen?» frågade han.

Gumman svarade:

»Mycket gärna, ehuru du vet, Gusten, att jag inte tycker om era barnbaler.»

Grosshandlaren kysste henne leende på den skrumpna handen, och den gamla såg med ett ömt uttryck sonens resliga gestalt försvinna i dörren.

Emellertid fortgick mottagningen i salongen, och fru Schalén var outtröttlig i att fråga hvar och en af sina nigande och bugande gäster, hur det stod till hemma och hur mamma mädde.

Artigare än vanligt vände hon sig till ett par unga herrar, som just trädde in med praktfulla blombuketter i handen.

»Mycket välkommen, bästa baron!» hälsade hon redan på afstånd.

Den äldsta af de bägge bröderna, en lång, vacker pojke, bugade sig sirligt för värdinnan och bad med en tillgjord röst att få framföra en hälsning från sin mor. Därefter gick han med ledig hållning öfver rummet fram till husets dotter, som stod inbäddad i en hel blomsterrabatt af väninnor, och räckte den rodnande flickan buketten med några artiga ord. Den yngre brodern, som icke såg så bra ut, men hade ett friskt, rundt ansikte, bockade sig tafatt och stammade fram en förlägen lyckönskan.

»Han är allt bra stilig, unga baron», hviskade en af väninnorna till Rosa, då bröderna vändt sig bort.

»Han är mycket chic», medgaf Rosa, seende efter honom med en gillande blick och fläktande med solfjädern.

Dansen skulle snart börja, och de unga herrarne, som hållit sig mera för sig själfva, kastande förstulna blickar mot den lifligt samtalande flickskaran och knuffande hvarann i sidan med armbågarne, började oroligt röra på sig.

Unga baron bröt isen.

Med dansprogrammet vårdslöst hållet i den med eleganta handskar klädda handen

gick han raskt fram till dottern i huset och anhöll om första valsen. Efter honom kom hela den öfriga skaran kavaljerer, och snart voro alla införlivade i en ifrig rådplägning om danserna, medan herrarnes fingrar, generade af de strama handskarne, ritade stora skolhieroglyfer i damernas program.

Nu spelade orkestern upp till första valsen, och dörrarna till balsalen öppnades på vid gavel. En bländande ljusflod från de talrika gaskronorna strömmade emot den ungdomliga skaran, där den arm i arm tågade in öfver det glatt bonade golvet och inom några ögonblick hvirflade omkring efter musikens toner.

»Hvad behagar fröken dricka?» frågade unga baron sin dam, medan de dansande efter valsens slut begåfvo sig till den i ett närgränsande rum anordnade buffeten.

»Jag tror, jag föredrager ett glas portvin — det stärker nerverna! Tycker inte baron, att det är rysligt varmt?» läspade fröken Rosa, ifrigt fläktande med solfjädern och hängande sig fast vid sin kavaljers arm.

»Ack, fröken Rosa, vid er sida är det alltid varmt!» svarade han med en smäktande blick på sin vackra dam, som med ens glömde sin värdighet och blef helt röd af förtjusning.

Efter några danser blef samtalet allt lifligare och anslog en förtrolig ton. Öfverallt pratades och skrattades. De unga herrarne saknade icke ämnen. Nybroviken och de blifvande skridskotäflingarne utgjorde ett outtömligt föremål för intressanta samtal. Damerna tolererade nådigt, att deras kavaljerer snart kommo in i skolpojkspråkets finesser, och mystiska ord sådana som »styf», »gruff», »skral», »bussig», »kvanting» upptogos med välvilligt öfverseende. Med synbart deltagande åhörde de, huru deras kavaljerer, fullständigt glömska af sin värdighet, uttömde sig i klagomål öfver sina svåra läxor och öfver lärarnes kitslighet, och i gengäld berättade de upprörande historier, som bevisade, att deras lärarinnor minsann icke voro en bit bättre, och som åhördes med starka utrop af förtrytelse.

Den enda, som icke glömde sig, var unga baron, som utkorat husets dotter till sin dam för kvällen.

»Har fröken varit på teatern nyligen?» frågade han, under det att han liksom i tankarne stack en näfve konfekt i munnen.

»Ja, mamma och jag voro på Dramatiska teatern härom kvällen och sågo 'Frou-Frou'. En sådan intressant pjes! Mamma var riktigt upprörd, och det var då jag med, förstås. Och så spelade de så utmärkt!»

»Ja, det är ett nöje att gå på Dramaten», bekräftade unga baron, »ehuru man nog kan märka, att dom sakna någon verklig instruktör. Nåja, det säga tidningarna också, så jag är inte ensam om min åsikt.»

Unga baron, som såg sin dams ögon fästade på sig med ett uttryck af oförställd beundran, nöjde sig med den effekt, han gjort, och kastade skickligt om samtalet till ett mindre vanskligt ämne genom att fråga:

»Har fröken Rosa sett till min bror? Han måtte visst ha försvunnit.»

»Jag tyckte, jag såg honom med syster Bertha på väg in till barnkammaren.»

»Det är en lämplig plats för honom», skrattade hennes kavaljer; »Karl är ännu ett sådant barn, skall jag säga fröken.»

»Då trifs han nog bra med Bertha. Ska' vi gå och se, hvad de ha tagit sig för?»

Han bjöd henne armen, och de begåfvo sig genom den upplysta våningen.

Dörren till barnkammaren stod på glänt, men deras steg hördes icke på den tjocka mattan. Därinne stodo några af barnen samlade omkring en gammal dam, som var selsatt med att kläda på en kolossal docka, medan hon underhöll dem med allt möjligt barnsligt prat.

Fröken Rosa höll sin kavaljer tillbaka med en plötsligt påkommen känsla af obehag.

»Tst, det är farmor! Vi gå inte in; hon är så gammalmodig af sig.»

Unga baron gjorde en medlidsam åtbörd, och de återvände till balsalen, där dansen var slutad, och vaktmästarne höllo på att duka borden. Under tiden hade barnen samlats i salongerna, dit äfven grosshandlaren och hans gäster infunnit sig. Herrarne skämtade med de vackraste flickorna, medan kavaljererna plötsligt tycktes ha förlorat något af sin föregående säkerhet. Endast unga baron stod med viktig min inbegripen i samtal med värden, som hörde på honom med ett fint småleende.

Supén var magnifik, och värdinnan var artigheten själf, där hon gick omkring bland de unga flickorna, som nu fingo reda sig utan sina kavaljerer.

»Det var rysligt, hvad pojkar äta», sade fröken Rosa vanvördigt, med ett indigneradt ögonkast på sin hjälte, som nu tycktes alldeles ha glömt bort henne och stod med tallricken fullastad med läckerheter, utan en blick för något annat omkring sig.

»Kära du, pojkar ä' pojkar», svarade väninnan förnumstigt, med munnen full af mat.

Endast lilla Bertha tycktes vara ihågkommen. Hon och hennes kavaljer hade dragit sig undan till ett hörnbord, där gamla farmor serverade dem mjölk och rågade deras tallrikar fulla med goda och lämpliga saker.

Efter supén följde kotiljong, till hvilken beställdts en hel korg med små buketter af lefvande blommor. Unga baron, hvars anseende icke tycktes ha lidit någon afbräck genom hans oartighet under supén, ledde den med en öfvad kavaljers skicklighet, och hans bröst var öfversålladt med buketter.

Klockan 12 afblåstes balen. Tamburen var fullpackad med jungfrur, som bjödos på vin och tårtor, och gästerna togo afsked med sömniga hälsningar. Unga baron kväfde hjältemodigt en gäspning, bugade sig med sin vanliga sirlighet för värdinnan, bad om sin vördnadsfulla hälsning till grosshandlaren, som återvänt till rökrummet, och tryckte ömt fröken Rosas lilla handskklädda hand, medan han passade på att hviska något i hennes öra, som kom henne att blifva röd som blod.

»Hvad var det, unga baron sade till dig?» frågade fru Schalén, då hon följt dottern till hennes rum.

I ett utbrott af barnslig öppenhet, på samma gång både stolt och blyg, slog Rosa armarna om sin mors hals:

»Han sade, att han älskar mig, mamma!»

Fru Schalén brast i ett skratt, som klingade ovanligt friskt och muntert, men svarade endast med en trött liten skakning på hufvudet:

»Sådana barn, sådana barn!»

Inom några minuter låg dagens hjältinna försänkt i djup sömn, med sin rosiga kind tungt lutad mot den runda armen och ett leende på sina läppar. Hon drömde, att hon dansade kotiljong med unga baron, och hon kunde endast icke förstå, hvarför han hela tiden hade munnen fullproppad med mat.

THORE BLANCHE.

Uppbrott.

Regementsmötets sista dag var inne. Dess gryning antyddes först af en svagt ljusgrön strimma i nordost. Den fjärran skogskonturen tycktes mörkna. Men det var blott synvilla. Det klarnade i stället bakom. Och de få stjärnor, som suttit där borta som bleka silfverstänk, mattades än mer, tills de slocknade hvarenda en. Ännu låg sommarnatten i sitt halfdunkel öfver heden. Och under halft genomskinliga slöjor af dimma sof ljungen. Ängsknarren sof. Han hade tystnat för ett par timmar sedan. Vipan sof. Hon hade tröttnat på sitt eget läte. Tupparne i de kringliggande bondgårdarna sofvo. En hade nyss försökt med en signal, men då denna blef obesvarad, åter dragit för de grå ögonlocken.

Underlöjtnanten på lifkompaniet sof i kronans rundtält. Aftonen hade varit glad. Det var sista kvällen, och man hade haft många små mellanhafvanden att uppgöra. Han hade hållit femton eller sexton kortare och längre tal, af hvilka hälften gått ut på att förhärliga kamratlifvet inom regementet; han hade druckit enskilda skålar med förmän och jämnåriga och lyckats i att förklara och reda ut små missförstånd, hvarom de egentligen hittills icke haft en aning; och han hade slutligen, då han fann, att han talade endast för mess-uppassarne och hofmästaren, med beslutsam min lämnat officerssalongen och yttrat: »Det ä' en skandal, att min bror ä' civil!»

Han sof ännu godt, då det började prassla och draga och slita i enriset, som utfyllde mellanrummet mellan tältets underkant och marken. Det var morgonfriska beväringar, som redan nu, en stund före solens uppgång, på befallning verkställde de förberedande arbetena för tältlägrets nedtagande. En beväringssyngling arbetade in sitt hufvud under tältduken, stirrade i halfmörkret mot löjtnantens säng och lyssnade, drog så tillbaka hufvudet och sade: »Lyttnanten söfver!»

Oron i lägret hade nu börjat, och inga tecken antydde, att den skulle aftaga. Tvärt om. Risets mera försiktiga undanskaffande var blott ett stilla förspel till det rastlösa lif, som snart skulle vara i full gång.

Ljusstrimman där borta öfver skogskanten hade alldeles förlorat sin grönaktiga dragning och slagit öfver i svagt rödt, som stund för stund vann i skärpa. Lifvet vaknade i och omkring lägret, och när tuppen borta i bondgården åter klämde till med sin morgonsignal, kommo svar från när och fjärran, så kraftiga och klingande, som friskt lynne kunde göra dem. I denna stund tycktes det, som om skogskanten fattade eld. Skarpaste guldglans bröt fram mellan barr och toppar, och en praktfull, röd kant af solen steg upp öfver den taggiga väggen och sände i samma ögonblick ett varmt, rosigt skimmer öfver den daggiga heden och de många fuktiga tälten med deras blå spetsar och träkulor på toppen.

En skallande, samfäld sång ljöd från slätten. Det var ett beväringsskompani, som marscherade bort till förrådet för att utbyta kronans kläder mot den civila dräkten. De togo vägen ned för backen och bakom kavallerilägret, där allt också var lif. Ett jättetält låg helt nära vägen. I tältets stora ingång stod en man i rutiga byxor, bonjour, röd halsduk och slokhatt. Han rökte pipa och såg intresserad ut, när truppen drog förbi. Det var Mr. Madigan, direktören för cirkus, som också skulle bryta upp samma dag.

En ung sergeant förde kompaniet. Han vände sig om i backen och tittade mot ett mindre tält invid vägen. Och han vände sig om flera gånger. Slutligen öppnade sig den hvita tältduken, och i solljuset framglittrade brokiga grannlåter, krimskrams och paljetter, hvilka prydde ingången till skjuttältet. Men under grannlåterna framträdde ett litet nyfiket ansikte med de täckaste drag och vänliga gråblå ögon, som betraktade kompaniet.

»Go' morn!» ropade sergeanten och gjorde honnör.

»Go' morn!» svarade hufvudet och nickade.

»När ska' det bära åstad?»

»I dag, förstås! Nu ha vi inte längre här att göra.»

Och hufvudet försvann.

»Kör undan, bonde!» ropade korpralen i teten på kompaniet.

»Bonde kan han va' själf! Räcker inte heden till för honom att gå på?»

Ett par man sprungo fram för att leda undan hästarna för en skjuts, som rullade fram rakt mot kompaniet. Det var den första kronoskjutsen.

»Han ä' full redan så dags på morgonen,» sade korpralen på sergeantens fråga, hvad som stod på.

Skjuts efter skjuts i allt tätare rader och från skilda håll närmade sig lägret. En mängd folk, som tillhörde kompanier, hvilka skulle upplösas på heden, hade rekvirerat häst och vagn för att slippa gå till järnvägsstationen.

Efter en stund kom ett nytt kompani, marscherande i det förstas spår. Det mötte på sin väg en skvadron; hästarna sadlade, folket i blårandiga rockar och spetsbyxor med hållor samt trätofflor på fötterna. En och annan lössliten häst for i kraftiga satser framför och omkring skvadronen. Sånger, tämligen råa till sitt utförande, skallade emot beväringsskompaniet. En ryttare i teten skrek:

»Nu ha vi vattnat för sista gången i år.»

Och så uppstämde en jättekör: »Hurra för konglig meletär, som i Sveriges rike är!»

Det var gladt lynne öfverallt i och utom lägren. Och solen strålade från molnfri himmel och lofvade en vacker sommardag. Men underlöjtnanten på lifkompaniet sof ännu, så det rungade i tältstången.

* * *

I ett af kokhusen stod en gammal soldat, klädd i smutsig, hvit blus, och skurade ångpannan ren. Han var femtiotre år, såg ut att vara nära sjuttio, hette Nord och hade under detta mötet skyldrat för afsked. Gubben gnodde med en trasa, höll upp då och då och tog sig en funderare. Och då tittade han vanligtvis ut genom kokhusets uppslagna fönsterlucka. Alldeles som om lägret med lifvet därinom samt dess omgifningar vore något nytt för den gamle soldaten! Å nej, han hade årligen vistats på denna plats under trettiosex år. Men nu var det *sista* gången, gubben skulle synas där. Och hur det nu var, tyckte han, att allting var så särskildt vackert i dag. Himlen hade aldrig varit så blå, den väldiga åsen, som begränsade en sida af heden, föreföll honom lummi-gare, vackrare än någonsin förr, trädgården kring officerspaviljongen genljöd af fågelkvitter, som han förr aldrig lagt märke till, och själfva heden, där han svettats och stam-pat och plågats mer, än han vågade tänka på, liknade mer en med ljungblommor smyckad matta än ett halft förbrändt, mörkt exercisfält.

»Nord!»

Han spratt till.

»Löjtnant!»

Det var en adjutant, en lång, smal herre med någonting viktigt öfver hela sitt väsen. Han hade en pappersrulle i handen.

»Hva' ä' det för nummer, Nord har?»

»Nittioett, löjtnant!»

»Jaha, det var rätt — nittioett.» (Han talade halfhögt för sig själf). »Vi ska' ha rekryt för det numret. (Högt): Nord har ju skyldrat i år för afsked?»

»Ja, löjtnant!»

»Jaha, jaha, — ja det var inte mer!»

Adjutanten gick. Nord tog sin trasa och började gno på ett ställe af ångpannan, hvilket han nyss fått alldeles färdigt och blankt.

»Vi ska' ha rekryt för det numret — hm!»

Den gamle funderade litet, och så tittade han ut. Där gick en ung, kraftig soldat förbi. Kanske rekryten för nummer nittioett skulle se ut på det viset. För trettio år sedan var Nord väl ungefär en sådan person. Men nu! Gammal, styfbent, en smula ryggbruten — ett kronvrak! Nu skulle han lämna plats och försvinna. Ingen skulle tänka mer på honom. Fågeln flykt i luften skulle lämna lika mycket spår efter sig som Nord's trettiosex år på regementet. Han hade egentligen icke förrän i denna stund

kommit att riktigt tänka på hvad kronans tjänst varit för honom. *Den* hade icke gjort honom äldre, icke brutit hans rygg, icke tagit hans bästa krafter från honom. Tvärt om! Mötena hade varit de lyckligaste, kanske de enda lyckliga mellantiderna i hans eljest hårda, sträfsamma arbetarlif. Kronan hade skänkt honom kläder, föda, uppfostran och ett godt kamratskap. Nu hade gubben gjort sin tjänst och nu kunde han gå. Men ända in i hans sista ålderdom, blefve han än så gammal, skulle kronan komma ihåg honom. Pensionen — låt vara blott tjugofyra riksdaler — skulle komma lika säkert som sommarn hvarje år. — Och kanske för första gången i sitt lif kände den gamle soldaten, att han med hela sitt bättre jag hängde fast vid detta regemente, som han nu var på väg att för alltid lämna.

* * *

Stunderna gingo, och det var ett godt stycke framskridet af morgonen. Alla beväringarne hade inlämnat sin uniform och voro redan aftackade af regementschefen. I olika riktningar på heden såg man dem marschera åstad med fanor och standar, sjungande och skrånande, öfvermodiga och duktiga i sin frihetsglädje.

Tälten skulle på signal från trumman slås ned. Och hvirfveln kom. Folk stod tillreds vid hvarje tält. Det pittoreska, hvita lägret lade sig ned, som om en tyfon gått fram däröfver. Men då blef det lif i ett rundt officerstält på lifkompaniet. Det hördes skrammel och klingande af glas eller porslin, och genom den nedfallna tältduken såg man våldsamma rörelser och hörde mustiga, kortfattade satser, häntydande på missnöje med lifvets förhållanden i allmänhet och särskildt tillståndet i fråga. Det blef oro bland manskapet, och hvarenda individ drog sig instinktmässigt undan, ty det raseri, som för hvarje sekund tog upp sig innanför duken, kunde när som helst bryta sig ut och slå ned på någon af omgifningen.

Och det bröt sig slutligen väg under tältets nedre kant och då i form af en hvit- och tunnklädd underlöjtnant, som man aldeles bortglömt, när den afgörande signalen väntades. Han fortsatte sitt flytande, kärnfulla föredrag, hvilket af de närmast stående afhördes under andaktsfull tystnad, medan de mera aflägsna, som lupo mindre risk, höllo sig för magen för att icke dö af skratt. Inom några sekunder hade halfva lägret reda på händelsen; kamrater skyndade fram för att få se en skymt af den värtalige, de upp-snappade några ord af hans lifliga framställning, och deras skratt samlades i salfvor. Han tyckte, att skrattet rullade fram på marken emot honom, där han ännu låg med flammande ögon och röt mot mänskligheten, — och slutligen drog han sig beslutsamt tillbaka för att krypande beställa om sitt hus, leta fram sina stöflar bland papper, bläckhorn och böcker, som strukits ned från skrifbordet, spåra upp det nödvändigaste af kostymen och framförallt komma undan den omgifning, som med odeladt intresse följde de växlande rörelser i tältduken, hvilka hans arbete framkallade.

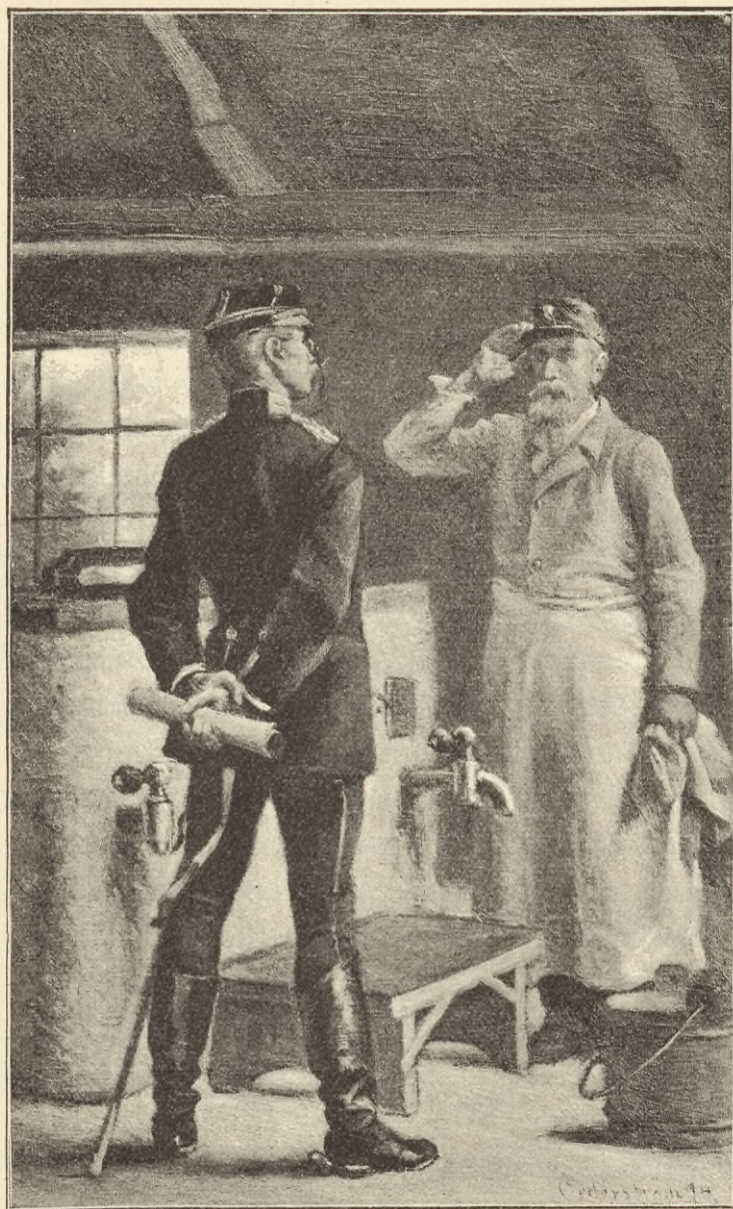
* * *

I långa, böljande rader syntes skvadronerna röra sig på olika vägar utåt heden. Gamla, skäggiga dragoner sjöngo med lärkors humör vid sidan af unga pojkar, och hästarna med den tunga, uppstaplade packningen tycktes förstå, att det nu bar hemåt, ty de rörde sig med spänstiga, krya steg och ville icke gärna hålla sig i rättningen. Glad och hurtigt som själfva vapnets lynne gick marschen mot skilda, fjärran punkter, och snart såg man från infanteriläget endast otydliga, rörliga, sammangyttrade bilder af hästar och folk, från hvilka solstrålarne kastade blixtar, då de brötos mot sabelbaljor eller blanka hästskor.

Infanteriregementet stod uppställt i öppen fyrkant framför läget. Med korum hade årets öfningar börjat, och med korum skulle de också sluta. En psalmvers, sjungen efter regementsmusikens toner, en kort bön och åter en psalmvers, det var hela den enkla men gripande gudstjänsten.

Ett stycke framför musikkåren och nära fyrkantens midt stod en gråhårsman med adjutant bakom sig. Det var öfversten, regementets gamle chef. När musiken tystnat och han utbragt det vanliga: »Gud bevara konungen och fäderneslandet!» ställde han några ord till sitt regemente för att säga det tack och farväl. Det var ljudlöst tyst i leden, och hans stämman klang så, som hon aldrig förut hörts, tyckte man. Flera gånger förr hade man hört öfversten aftacka sina bataljoner, men i dag låg det något särskildt gripande i hans ord. Det var icke något verkligt afsked till dem, och likväl tyckte sig befäl som trupp känna, att det var sista gången, de under sådana förhållanden hörde honom. Där stod en gammal soldat i andra ledet af en pluton och tittade litet i smyg framom kamratens i första ledet axel. Den gamles ögon blefvo större och mera glän-
sande, och snart började geväret i hans händer skälva. Det var Nord, afskedstagaren.

»Formering till bataljoner!» kommenderade den mäktiga stämman. Och bataljonscheferna upplöste sina bataljoner, och kompanierna gjorde vändning och bröto ut ur fyrkanten för att åt olika håll lämna platsen och marschera mot hemorterna. Musiken föll in med regementets marsch. Efter en stund tystnade den och lämnade äfven platsen. Men han med det grå håret stod kvar, vände sig åt ett håll, än åt ett annat och såg efter sina bortmarscherande kompanier. I varmaste belysning låg den vidsträckta heden omkring honom. Skogarna i fjärran stodo gröna och skimrande af fågring. Allt var sommar och lif och ljus. Och likväl sänkte han nu hufvudet och strök gång på gång de hvita mustacherna, som om han ville bekämpa någon smärtsam, öfverväldigande känsla. Ja, han var i denna stund icke längre den järnfaste, kraftige regementschefen, utan ett barn, som stod där ensamt med ögonen fuktade af tårar. Han hade behållit för sig själf, att detta möte skulle vara hans sista, ehuru åldersgränsen för honom som regementschef ännu på ett par år när icke var uppnådd. Hela hans verksamma lif hade rört sig kring regementet. Barnets lek, ynglingens drömmar och mannens bästa krafter och afsikter, allt hade haft regementet till utgångs- och slutpunkt, och nu skulle han lämna platsen åt en yngre kraft, frivilligt, innan han blef af åren tvingad. Lifvets mäktigaste intressen voro här afklippta. Han var ungarl, och dessa officerare, underofficerare, korpraler och

soldater, som nu glada och sjungande vandrade under blå himmel åt skilda håll, hade för honom varit allt.

Först då, när det sista kompaniet försvunnit bakom en sluttning af heden, lämnade han sin plats och gick med hufvudet alljämt nedsänkt bort mot lägret, där hans häst väntade honom.

Han anade icke, att allt intill denna stund en gammal soldat i ett af kompanierna gång på gång under bortmarschen vändt sig om för att med ännu en blick söka honom. Slutligen kunde gamle Nord icke längre se sin öfverste, och han vandrade nu tyst bland sjungande kamrater sin väg till glömska och obemärkthet.

Men med högburet hufvud och ädel gång rörde sig lifkompaniets underlöjtnant, stolt och käck och gladt blickande framåt mot en bana af solljus och ära.

RICHARD MELANDER.

På tidningsbyrån.

O m du i en liten eller halfstor svensk landsortsstad, där människans lidelser slumra jämförelsevis mera lugna och där magens kraf spela första fiolen i den materialistiska konserten, redan *före* den ljuft idylliska frukosttimman får se enstaka, djupt upprörda individer gå fram och tillbaka på en trottoir och kasta längtansfulla blickar uppåt ett visst fönster, — var säker om att du befinner dig utanför en läkares bostad, en advokats eller en tidnings byrå.

Förälskadt folk och inbrottstjuftar röja alldeles enahanda symptomer, men kunna lätt särskiljas därpå, att *de* få sina anfall om aftnarna.

Men nu är advokaten sjuk, och doktorn bor på en annan gata, och dessutom kan du ju tydligt läsa på skylten:

Sillköpings Nyheters byrå.

Klockan har ännu icke slagit 8, redaktionen har ännu ej hunnit anlända, och arbetaren i sin varkenströja liksom bonden i sin öfverrock börja bli otåligen, där de gå utanför och vänta. De ha redan patrullerat så där i nära en timma.

Slutligen kommer »han» där nere på gatan. Jag vill icke beskrifva honom, ty han är inte född till yrket och kan således se ut på mångahanda sätt, men en olycka

är det, om han är fet och trind, ty »det fattiga, förtryckta folket» har en instinktlik misstro mot dem af sina målsmän, som »göda sig på dess bekostnad».

Men *ett* är gemenligen utmärkande för den äkta, genuine tidningsmannen: han har alltid rysligt brådtom samt något nervöst och oroligt i sitt väsen; han rör sig fort och kastar forskande blickar åt alla kanter, som om han väntade, att notislyckan i form af en meteor eller en plåtslagaregesäll skulle ramla rakt i hans famn från närmsta hustak.

Detta om han är sangviniker; är han melankolisk till temperamentet, törs han aldrig tänka på något djärfvare än skenande hästar, silfverbröllop och hedersgåfvor. Men alltid har han brådtom; i det fallet är han städse »kolerisk».

Ofta har jag undrat, hvadan denna gräsliga brådska kommer. Särskilda händelser ha vållat, att jag blifvit i tillfälle att titta herrar tidningsmän en smula i korten, så att jag ungefärligen vet, hvad de ha att uträtta, och inte är det just så synnerligen mycket. Det förstås, att något så när reda på vetandets nuvarande ställning inom en hel hop af dess olika områden måste de ha. Historiska och geografiska kunskaper, så att de kunna reda upp de slarfvigaste telegram från Korea eller från revolutionen i Brasilien, falla naturligtvis af sig själf. Så får tidningsmannen lof att vara hemma i de moderna språken och ha reda på hvad som står i grundlagar och kommunalförfattningar samt i ordningar, stadgar och bolagsregler för 27 myndigheter och 399 olika sällskap, föreningar och bolag, hvilka äro af allmängagnande art, ändra sina statuter ett par gånger om året och verka inom samma ort, som han med sin tidning vill upplysa. Det politiska lifvet inom fäderneslandet och dess män måste han hvarje ögonblick ha på sina fem fingrar, och om en lektor i matematik skrifver ett litet fel i en insänd aritmetisk uppsats, bör han genast kunna rätta det o. s. v.

Sedan han vidare pr dag gått igenom ett femtiotal svenska och ett tiotal utländska tidningar, läst och besvarat några och femtio bref, tagit reda på allt, hvad som händer i staden och orten, förvissat sig om att af 10 sensationsnyheter, som trängt till hans öron, de 9 äro osanning, och skaffat fakta på den tionde, granskat 20 insända uppsatser, poem och korrespondensartiklar, väl och uttrycksfullt nedskrifvit och sorgfälligt korrekturläst sin mening i dagens frågor, tagit mot 20 besök och själf gjort 10 för att spörja efter nytt, tröstat ett halft dussin svaga själar, som grämt sig öfver hans förra uppsatser m. m., så kan han sedan använda resten af sin dag, alldeles som han själf vill, och i sorgfri munterhet fördrifva tiden med idel nöjen och sällskapliga förströelser.

Det vill säga, så framt inte folk-, skol- och landtbruks- eller kreatursmöten, stadsfullmäktige-, landstings- eller prästsammanträden, jubiléer, eldsvådor eller järnvägsolyckor, kungabesök, minnesfester eller afrättningar eller någon af 500 slags andra tilldragelser, hvilka absolut kräfva hans personliga närvaro, händelsevis förekomma, i hvilket fall hans på det hela taget lätta och nöjsamma arbete möjligen kan ökas med en tio eller tolf timmar pr dygn extra. Men sådant inträffar ytterst sällan. På sin höjd 8 à 10 gånger i månaden.

Hvad som mycket bör underlätta landsortstidningsmannens verksamhet i smärre

samhällen är, att han ej sällan är ensam i sin tidning eller på sin höjd själf andre om detta arbete, hvadan de oredor, förväxlingar och hinder genom onödigt prat på byrån, som blefve följden af en större personal, alldeles undvikas.

Det måste således ovillkorligen vara koketteri af honom att låtsas sig alltid ha brådtom; vi skola dock inte döma honom allt för strängt därför.

Men under vår lilla afvikelse från ämnet har herr hufvudredaktören och ansvarige utgifvaren af »Sillköpings Nyheter» hunnit fram till de två, som väntade på honom, och man klifver nu tre man högt in på byrån.

Där ser man genast, att man inte befinner sig i en ung skönhets budoir eller en statsministers förmak, ty dessa sönderklippta exemplar af hufvudstads- och provinskolleger, som ligga kringströdda på stolar och bord, kunna icke gärna vara broderimönster, och dessa smala, blott på ena sidan beskrifna pappersremсор, där grofva streck synas under rubriker sådana som: »En gräslig tilldragelse», »Se efter barnen», »Tvehöfdad kalf», »Akta finnarna», — icke kunna de vara koncept till någon redogörelse för »statsverkets tillstånd och behof».

Kartor, planschverk, böcker af de mest olika slag, sända »till benägen anmälan högaktningfullt från förläggaren», tidningar och korrekturremsor ha inkräktat hvarje möjlig och omöjlig plats i rummet. Konservativa och radikala blad glömma gamla strider och söka, troget slutna i hvarandras famn, trösta sig där borta på skinnstolen öfver de gräsliga sår, som tillfogats dem alla af »Sillköpings Nyheter» redaktionsfax. Flammarions »Världens undergång» har sökt sig en fristad på en postilla, och Strindbergs senaste bok hvilar ut på pärmens af Wirséns dikter. Från kakelugnsvrån nicka några gigantiska hafrestrån litet själfbelåtet, såsom ville de säga: »Här står materialet till lördagsnumrets notis om 'Jättar inom växtriket'», och bredvid bläckhornet ligga två oktober-smultron, hvilka snart skola odödliggöras i hela Sillköping såsom något »Ovanligt för årstiden».

Hvar femte minut — om det är dagen, innan bladet skall ut — springer en liten flink Asmodeus i nedfläckad blus och svart i synen genom dörren och gnäller: »Manuskript!» i sin värsta falsett.

Ynglingen är särskildt instruerad, att, om det under brådslande redaktionsarbete på byrån är främmande, som visar fallenhet för att dröja sig kvar, gå in i rummet, fram till skrifbordet och omtala, att »vi stå allihop och vänta på manuskript där nere»; och detta hjälper vanligen, utom i de särdeles svårartade fall, då en aktör vill öfverbevisa teaterrecensenten om att han missuppfattat arten af hans konstnärsgeni, eller då ett riksdagsmannaaämne är i farten med att svärta ned sin motkandidat.

Sådana personer blir man inte kvitt med mindre än att framtaga två eller tre teckningslistor för bidrag till välgörande ändamål, då de vanligen genast gripa till reträtten.

En gång kom dock på »Sillköpings Nyheter» byrå en individ, som höll stånd både mot sättarpojken och välgörenhetslistorna. Han ville, att redaktören skulle puffa för ett aktiebolag, som han bildat, och han tecknade sig för 2 kronor till »änkorna efter

de med ångaren Patriot förolyckade», 3 kronor till »Pehr Thomassons familj» och 1,50 till »Uppsala domkyrkas restaurering».

Slutligen visste sig redaktören ingen annan råd än att taga upp klockan och säga: »Jag har lofvat att före klockan 12 skaffa acceptant på en vexel, hvares belopp skulle understödja en ung och fattig, men rikt begåfvad målare härifrån staden. Ni skulle väl icke vilja...»

Men när han nu såg upp och hade stoppat klockan i fickan, då var mannen så långt borta, att en af Krupps värst långskjutande kanoner skulle inte kunnat krossa locket på hans snusdosa en gång.

Sådant folk tillika med dem, som »bara gå upp för att prata en stund» eller »läsa en tidning», kallas med ett gemensamt namn för »redaktionsbyråns plågoandar».

Och så telefonen. En inrättning, som visserligen gör tidningsmannen ovärderliga tjänster, men också hjälper till att irritera och oroa och stundom äfven *kostar* tid i stället för att *spara* sådan, när t. ex. vännerna vilja veta, om det eller det »stod i posten i dag», eller om »det är sant, att Bergbom fick komministraturen i Harlösa», när de politiskt intresserade från land och stad pingla på och fråga om riksdagsmansvalen, eller när madam Pettersson vill veta, »hvar Trulsonska sällskapet är nu, för deras ena fröken reste från hyran».

Men hvad ville nu de båda männen, som väntat på redaktören? Jo, den ene, den redlige odalmannen, han ville bara ha in i bladet, att hvar natt lade hans granne ned gärdsgården emellan deras ägoskifter, så att hans kreatur fingo tjufbeta på klagandens mark.

»Den saken är af allt för enskild beskaffenhet för att kunna behandlas i tidningen», menar redaktören.

»Jaså. Det var väl underligt det; är inte bladet till för att värna om den svagares rätt, motarbeta missbruk och öfvergrepp samt utan tvekan och människofruktan föra det sannas och godas talan? Så stod där åtminstone i prenumerationsanmälan!»

»Ja visst, ja visst, min käre vän, men tänkom oss nu följderna, om vi toge in det här i bladet. Satte vi inte ut namnet på eder vedersakare, utan uttryckte oss i sväfvande ordalag, så skulle hvarenda bonde i hela er församling bli misstänkt för att ha tjufbetat.»

»Ja, det vore fegt och nedrigt gjordt!»

»Men satte vi ut namnet utan en skymt af bevis, så skulle det kosta mig minst 6 månaders straffarbete. Det har ni kanske inte tänkt på.»

»Nej, det är en sak, som inte angår mig, och det får jag säga, att nu förstår jag, huru mycken lit man kan sätta till alla de där granna orden i prenumerationsanmälningen. Adjös med honom; nästa år tar jag allt Sillköpingsbladet i stället.» (Försvinner.)

* * *

»Nå du, min gubbe, hvad har du för godt att säga?»

»Jo, se, jag ville bara fråga herr redaktören efter adressen till son min i Amerika. Jag betalar gärna, hvad det kostar.»

»Men hur i all världen skall jag kunna känna till den saken?»

»Åjo, nog vet han adressen alltid, men se jag vet en inte och inte prästen eller någon i hela socknen där hemma, för han har inte skrivit på tre år. Bara säg, hvad han vill ha, för det han säger mig, hvad der ska' stå utanpå brefvet.»

»Nu är ni barnslig, farsgubbe, som envisas. Jag *kan* ju inte ha reda på hvar er son finns i Amerika.»

»Jaså, det var då det uslaste jag nånsin har hört af en så lärder herre, men jag ska visst inte besvära.» (Går.)*

* * *

Nu skall redaktören till att arbeta. Han tar fram sin annotationsbok ur fickan, kastar ett öga på de hieroglyfiska förkortningarna i en blyertsanteckning och börjar:

En oersättlig förlust, som väckt sorg och förstämning inom vida kretsar, har drabbat vårt samhälle och hela den svenska läderfabrikationen, i det herr . . .

(Knackning på dörren. En poliskonstapel inträder):

»Skulle bara ödmjukast säga ifrån, att vi nere vid bryggan ha hittat en drunknad, död och afliden mansperson, som vid anträffandet inte gaf minsta lifstecken ifrån sig.»

Det är icke skäl att låta konstapeln gå, innan man ordentligt pumpat honom. Det är bäst för tidsbesparings skull att skriva ned notisen, såsom den skall sättas med ens, och därför kastas pappersremsan med fabrikör Barkströms dödsruna, och i stället börjar redaktören rita på ett nytt papper:

Ett nytt offer för den pessimistiska tidsriktningen. En man, som i blomman af sin ålder gripits af detta dådlösa missmod, som går genom tiden, har förliden gårdag anträffats i Sillköpings hamnkanal. Liket var ifördt snygga, grå benkl . . .

Nya knackningar, nya afbrott, så går hela förmiddagen, och då den arme tidningsmannen äntligen skall ge sig af för att intaga sin middag, mötes han i dörren till byrån af en danslärare, som ber om en liten puff, i tamburen af en menageriförelisare, som i samma syfte presenterar två fribiljetter, och i trappan ledaren af det mycket aktade Jönsson-Trulsonska teatersällskapet, som utbeder sig hans protektion för en liten förestående sejour på tre veckor.

Och den bör han kunna lämna med godt samvete, då han i primadonnan igenkänner den lilla fröken, som han i grannstaden köpt sina handskar af för fyra månader sedan.

Af barmhärtighet och — på det de värderade artisterna må kunna göra rätt för sig hos sina respektive värdfolk i Sillköping, måste redaktörens kritiska gåfva hufvudsakligast blifva af öfverskylande natur, och när så strax därefter ett verkligen godt sällskap — ty dess bättre hafva vi ännu sådana i Sveriges landsort — kommer till staden, ett sådant sällskap, som jämte det erkännande, det förtjänar, äfven kunde »tåla vid» anmärkningar, förledes tidningsmannen ofta att tåla med dessa för att icke visa sig inkonsekvent, då han så mildt och öfverseende bedömt de Jönsson-Trulssonska divorna.

* Låter otroligt, men har förekommit i författarens »praktik».

Men det där *måste* blifva annorlunda, så framt landsortspressen ej vill vedervåga det anseende, som den under de senaste tjugo åren lyckats tillkämpa sig hos oss.

När »Sillköpings Nyheter» styrande mästare, efter intagen middag och en stunds för motionens hälsobringande verkningars skull synnerligen välgörande notisjakt kring staden, återvänder till byrån, är han än mera efterlängtd än på morgonen.

En af stadens fruar vill bara be så vackert om några roliga verser till en basar. En god vän och bror skall bli marskalk på en tredje väns bröllop och ämnar uppträda som skald, om bara redaktören skrifver tärnekvädet. En herre, som förfalskat en släktings accept på en vaxel, men i själfva dörren till fängelset räddats genom släktingens välvilliga betygande af äktheten, vill inte ha hela saken nämnd. En skolyngling har inbillat sig vara en gryende Stagnelius och illfånas med att i bladet få besjunga hösten och de fallande björklöfven. En torgmadam gråter, för det hon tror sig ha blifvit utpekad i krönikan. Och så kommer där till sist en liten söt nittonårig fröken med så pass insikt i de moderna språken, som man får i våra småstadsflickpensioner, och erbjuder sig så innerligt snällt att »för billigt pris ombesörja *allt* öfversättningsarbete för tidningen».

Sedan börjar det lida fram på kvällen, och redaktören får lite ro, ty att en enstaka muraregesäll kommer och vill slå ihjäl honom, för det han fått skyldra i polisafdelningen såsom »dimfigur», det stör honom inte det bittersta.

* * *

Dessa små otaliga förtretligheter och störande intermezzon utan all rim och reson äro publicistens hvardagsbröd, det är de, som företrädesvis splittra hans krafter och hindra honom att lämna sin samtid så många alster af samlad kraft och ärligt, oförtröttadt arbete, som han eljest i många fall skulle kunna.

Men för den insiktsfulle tidningsmannen med ärlig håg och kraft för den plats, hvarpå han ställt sig, äro de dock blott den *ena* sidan af medaljen.

Den andra, den vackra och tröstande, vändes mera sällan upp, men den har dock att visa så mycket, som kan värma hjärtat och elda hågen till ny kamp. Den talar om glädjen att ha i rättan tid kunnat säga ett maningens och väckelsens ord till tusenden, att med allvarsord och skoningslös kritik ha stått på vakt vid god sed och besvuren lag, vid rättigheter och plikter. Den talar om af tidningspressen gifna impulser till företag på arbetets och industriens fält och om ljus, som det fria ordet spridt öfver fördomarnes, okunnighetens och vidskepelsens skrymslen.

Och så händer det, att tidningsmannen midt ibland alla ovänliga fordringar och mer och mindre välgrundade eller grundlösa förebråelser någon gång mötes af ett varmt och trofast handslag, bjudet till tack för hvad han gjort, med öfverseende för hvad han icke kunnat. — Det händer, att män och kvinnor från långt aflägsna trakter sända honom en kär hälsning, ett »tack för god vakt», en svalkedryck på vägen genom banaliteternas och småförtretligheternas öken.

Och så kan det väl hända, att detta berusande i att veta sig kunna med sitt ord

tränga till tusenden och åter tusenden, åtminstone i yngre åren, stiger »Sillköpings Nyheter» mästare såväl som det stora hufvudstadsbladets chef en smula åt hufvudet.

Det händer, att när han på utgifningsdagens morgon, efter en genomvakad natt, fått in det sista telegrammet från Berlin, det sista slagsmålet från Kvastlösa samt slutligen stoppat pressen ett par gånger för att rätta förbisedda tryckfel, hvilka alltför mycket skulle retat de goda Sillköpingsbornas skrattlystnad; — det händer då, säger jag, att han erfar en viss stolt känsla såsom en, den där »låter sina örnar flyga».

Men — ärade allmänhet — låt honom hafva den där känslan i fred och vredgas inte på honom därför! Den är ju oskyldig, såvida han blott har nog intelligens och omdöme att inte taga sin förvärfvade, ack, ofta mycket *dyrt* förvärfvade, erfarenhet, den mångsidighet och objektivitet i omdömet, som hans arbetes skiftande beskaffenhet gärna gifver, och de kunskaper, han måste förvärfva sig på olika områden, för ofelbarhet och verkligt vetenskapliga insikter (som han sällan får tid att skaffa sig) i hvilket fall han lätt blir en *större* narr än någon annan genom sitt stora verksamhetsområde, och en *farligare* narr än någon annan genom sitt tusendubblade ord.

Må ingen det fria ordets bärare någonsin förgäta, att just hans mångsidighet nödgar honom att nöja sig med skumplöjningen på kunskapens fält och tacksamt från skilda håll emottaga dess större skatter af dem, som haft tid att gräfvä sig djupare ned i dess schakter. Må han aldrig glömma, att det är det offentliga *ordet*, icke han själf, som är stort och mäktigt, att eldslågan är ett och fackelbäraren ett annat, och må han heller aldrig försumma tillfället att lära något af äfven de ringaste bland dem, med hvilka han under sitt rörliga, mångskiftande lif kommer i beröring, ty om dagspressens man mer än om någon annan gälla de bevingade orden:

Ars longa, vita brevis!

* * *

Den flyktigt skisserade teckning, som här lämnats af »tidningsbyrå», ger endast en interiör af en dylik i *landsorten* såsom mera direkt tillhörande skildringen af »Vårt Folk», sådant det lefver och rör sig »vid sjöar, på berg och i dalar».

En hufvudstadstidnings byrå med dess talrikare personal, vanligen ståtliga lokaler, strängt genomförda arbetsfördelning och i allo rikare hjälpkällor, bär en, så att säga, mera kosmopolitisk prägel, liknar mera ett vanligt ämbetsverk, och naturligtvis hafva vi äfven i landsorten, synnerligast i dess större städer, många tidningar samt få dagligen allt flera, hvilka arbeta med ungefär samma stora attiralj och under i det närmaste lika villkor med den dagliga hufvudstadspressen; men många tidningsbyråer i Sveriges landsort hafva ännu och komma väl länge att behålla ett visst släktttycke med den anspråklösa lokal, från hvilken »Sillköpings Nyheter» hvarannan morgon flyger ut och förvänar världen.

ALFRED HEDENSTIERNA.

Lappen och vargen.

Om den betydande rol, vargen spelar i fjällmannens lif såsom en af hans värsta fiender, vittnar bland annat de mer än 200 öknamn, hvilka lappen gifvit honom. Mot denne fiende, som ständigt hotar att föröda hans hjord, måste han vara på sin vakt natt och dag, vinter och sommar, i ur och skur. Den minsta försumlighet härvid kan kosta honom hela hans hjord. Mer än en gång har vargen på en enda natt ödelagt en hjord på hundratals renar och bragt dess ägare till tiggarestafven.

Denna ständiga kamp, denna spännande vaksamhet mot denne fiende, hvilken, efter längre eller kortare mellantider af »fred», plötsligt likasom genom ett trollslag infinner sig i stora hopar, stegras ofta i lappens lifliga fantasi till gränsen af det underbara och »öfvernaturliga» i form af aningar, syner o. s. v. En fattig fjällman, som ej hade råd

att hålla sig med tjänare, utan själf turade om med sina tvenne barn, af hvilka det äldsta var endast 15 år, att vakta sin lilla renhjord, omtalade för mig flere fall, då »likasom en röst sagt honom, att vargen var framme», hvilket ock hade visat sig vara händelsen.

»En stormig vinterkväll», berättade han för mig en gång, då vi efter en dags ansträngande jakt å en björn sutto omkring stockelden, »kom jag hem, uttröttad efter att hafva varit ute och vallat renarne ett par dygn. Sedan jag ätit, lade jag mig och insomnade hårdt. Plötsligt hörde jag en röst säga till mig: '*Vargen kommer!*' hvarvid jag sprang upp, tog på mig skidorna och rände ut öfver fjället åt det håll, där barnen vallade hjorden. Jag hade ej hunnit långt, förrän min son kom emot mig med andan i halsen och upprepade samma ord».

Vid ett annat tillfälle berättade en mycket trovärdig lappkvinna följande:

»Det var en vinternatt, som Jonas Torkelsson och jag skulle valla renarne ute på Kokdalsfjället (i Jämtlands fjälltrakter). Det var kallt, halfmulet och litet månlyst. Vi satte oss ned vid en sten och kunde i lugn och ro sitta och säga ett ord till hvarandra då och då, ty renarne betade på Hundshögen midt emot. Än kommer ett moln och undanskymmer halfmånen, än lyser det upp igen. Som vi sitta där, säger Jonas: »Se en så'n märkvärdig en, som kommer och går midt emot oss!» — »Ja», säger jag, »det är besynnerligt. Hvem kan det vara?» — »Ja, säg det!» »Kanske är det någon utaf pojkarne, som klädt ut sig och söker skrämja oss». — Nu se de båda lapparne i halfdunklet den underliga varelsen kryssa uppför fjällslutningen under allehanda krumsprång. De tystna, deras ögon äro fästade med spänd uppmärksamhet vid den sällsamma uppenbarelsen. Den närmar sig! Förunderligt! Deras gissningsförmåga spännes till det yttersta. Snart befin- ner sig skepnaden midt framför dem, under andlös spänning iakttaga de, huru dess anletsdrag förvridas och antaga det gräsligaste uttryck; och slutligen, då den hemska figuren tyckes komma intill dem, utropa våra lappar: »*Vargen!*...» På en gång rusa båda upp och se, huru vargen är i färd med renarne på Hundshögen midt emot dem, jagande den ena flocken hit och den andra dit...

* * *

Olika medel användas för att utrota vargen, såsom »varggrop», sax och gift. Det bland lapparne vanligaste och ärorikaste sättet att bekämpa denne fiende är likväl att jaga honom. Den, som utmärker sig i vargjakt, förvärfvar sig därigenom den största tacksamhet och ära både hos samtid och eftervärld.

Vid vargjakten använder lappen icke skjutvapen, utan spjut, och i de flesta fall smyga sig icke jägarne på vargen, utan förfölja honom öppet på sina skidor, tills de upphinna och döda honom. Det är likväl endast de uthålligaste och snabbaste skid- löparne, som kunna med framgång deltaga i denna klappjakt, hvarvid det ofta gäller att kapplöpa med vargarne i många mil, innan dessa kunna upphinnas och dödas. Det gäller härvid för jägarne icke blott att öfvervinna den oförsonlige fienden, vargen, utan

äfvén att besegra hvarandra i en täflingskamp ojämförligt svårare och mera berömvärd än de, som förekomma vid forntidens kämparlekar och nu äga rum vid sporttäflingar. Den kraftansträngning och den uthållighet, lappen härvid måste utveckla, gränsa till det otroliga. Då vargen ser sig vara förföljd, flyr han uppför höjder eller till svårtillgängliga ställen. Lyckas han komma på slätfjället, där snön är så hård, att den bär honom, då är han räddad; i annat fall blir han förr eller senare jägarens rof, ty dessa gifva sig icke, om de ock, såsom det någon gång händt, skola förfölja vargen i 20 mil. Under den förtviflade ansträngningen för att upphinna odjuren och besegra hvarandra kasta jägarne af sig det ena klädesplagget efter det andra, dem den siste jägaren är skyldig att taga upp och bära med sig. Lyckas denne åter komma före någon af de öfriga, kastar han från sig plaggen hvilka denne senare i sin tur måste taga upp och bära, o. s. v. ända till jaktens slut. Den, som först lyckats hinna upp vargarne och sålunda, så att säga, vunnit första priset i denna täflingskamp, nöjer sig ej med att döda ett af odjuren utan med väl riktade slag och stötar sårar eller dödar han den ena vargen efter den andra, så mycket han hinner, tills hans kamrater, som följa honom hack i häl, hinna dela bytet. Nyligen dödade sålunda en lapp-pojke 8 vargar, innan de öfriga jägarne hunno efter och nedlade de öfriga.

Detta sätt att jaga vargen har, såsom det vanligaste, mest ansträngande och spännande, ofta varit föremål för beskrifning.

I följande berättelse framställes ett exempel på det mindre vanliga jaktsätt, det nämligen att smyga sig på »gråben».

Det var i det nordliga Lappland. Den korta sommaren var förbi, kölden och snön hade kommit, och renarne drifvits tillbaka till sina vinterbeten. En morgon, då några renvaktare aflösts och voro på väg hem, märkte de färska vargspår, hvadan de skyndade af alla krafter till lägret. Med ropet: »*Stalpe på påttam!*» (vargen kommer) störtade de in i närmaste kåta. Vårdinnan, som höll på att laga mat, hoppade till af förskräckelse och släppte slevven i elden i stället för i grytan, lilla Binta började gråta, och när husfadern fått klart för sig, hvad brådskan gällde, skyndade han till de öfriga kåtorna i den lilla lappbyn med underrättelsen. Föret var gynnsamt för vargjakt, d. v. s. snön var så hård, att skidorna gled oöfver skaren, men den var ej tillräckligt fast för att bära vargarne; i motsatt fall är framgångsfull vargjakt omöjlig. Lappsborna stoppades skyndsamt med »lappgräs» och tillsnördes noggrant omkring smalbenet, mässingsdosan med spegelglas i locket fylldes med tändstickor, pipan nedlades i sin »*slåppo*» (fodral), tobakspungen försågs med nytt förråd af karfvade »norska blad», och en ny tobaksrulle framtoogs. Allt stoppades i barmen tillsammans med torra köttstycken och hårda ostbitar, en duktig klunk brännhett kaffe utan grädde och socker sväljdes, och utan föregående aftal stodo om en kort stund trenne af lappbyns starkaste och skickligaste skidlöpare med spjutstafven i hand och skidor på fötterna färdiga att begifva sig i väg. Så bar det af, saktare uppför höjderna och i svindlande fart utför branterna.

Vargspåren visade, att odjuren fortfarande höllo sig tillsammans. Då och då under-

sökte lapparne vargarnes spår. Sista gången, detta skedde, visade sig spåren vara så nytrampade, att man med visshet kunde sluta, att odjuren ej voro långt borta. Jägarne, som hittills samtalat med dämpad röst, iakttogo härefter en djup tystnad för att ej skrämma sitt villebråd.

Spåren ledde här ut på en myr, som var omkring en fjärdedels mil lång, men endast ett stenkast bred. Snart hade lapparne hunnit öfver myren, och marken höjde sig till en längre sandås, på andra sidan om hvilken låg ett s. k. *brännland* d. v. s. ett af skogseld härjadt fält.

På tre sidor omgafs detta fält af tät skog. Sandåsen, vid hvilken lapparne stodo, var endast glest beväxt med tall. Jägarne gjorde halt vid öfversta afsatsen af nämnda ås för att undersöka, om vargarne befunno sig i närheten. Alla tre lade de sig raklånga med magen mot skidorna och kafvade sig på detta sätt framåt, än den ene och än den andre skjutande sig några meter framom de öfriga, emedan alla voro ifriga att först få sikte på vargarne. Dessa voro dock icke där; men innan de reste sig upp, träffades deras öra af vargarnes tjut, som kom deras ögon att flamma af mordlust och som angaf, att där borta på andra sidan brännlandet måste bestarna befinna sig, hvilket var en särskildt gynnsam omständighet vid detta tillfälle. Åsens fortsättning sänkte sig nämligen på andra sidan i växelvis starkare och svagare sluttningar ned mot en hed, bortom hvilken låg en ganska stor sjö.

När jägarne hunnit nära toppen, stannade de ånyo för att göra en sista undersökning. Alla lade de sig åter framstupa, den ene vid den andres sida, stumma och ifrigt spejande, om de skulle få se en skymt af vargarne. Slutligen samlades deras blickar åt ett håll — de se vargarne!

Försiktigt smyga sig nu lapparne från tall till tall, under det vargarne tjuta, men hålla sig stilla, då odjuren tiga. Luften drog emot, så att lapparne på detta sätt kunde komma ganska nära sitt byte. Vargarne blefvo emellertid oroliga. Den, som låg, hoppade ned till de andra, och alla tre drogo in sina svansar och vädrade ifrigt åt alla håll.

Plötsligt framstörtade lapparne med Pära i spetsen. Sluttningen var ännu icke mycket stark, men gaf likväl deras språng en betydlig hastighet. Vargarne togo genast till flykten rakt nedåt. Endast ett bösshåll skilde dem från jägarne. Till en början behölls detta afstånd. Vid första starkare sluttning förkortades det däremot hastigt så mycket, att Pära ett ögonblick kände sig frestad att slunga sitt spjut mot den sista vargens bakben. Han gaf dock ej vika för denna frestelse, emedan han visste, att han inom några ögonblick skulle befinna sig tätt vid odjurets sida. Då jakten drog sig fram på en nästan horisontal yta, blef lapparnes fart något mindre, hvadan de ansträngde sig till det yttersta för att det oakadt ej gifva vargarne en enda alns längre försprång. Vid yttre randen af den andra afsatsen på höjdsträckningen skildes odjuren och togo hvar sin riktning. Ett lätt utrop af tillfredsställelse hördes från Panto och Mikael, ty det skulle nu ej lyckas Pära att döda mer än en varg, om han än på grund af sitt försprång kunde välja den störste. Jägarne sätta sålunda i väg i hvar sitt spår. Om några se-

kunder hafva de nått afsatsens yttersta rand, hvarifrån de störta utför en brant backe. Högt i luften svänger Pära spjutet. Slaget bräcker ryggraden på vargen, som blir liggande midt i backen, medan Pära själf ilar pilsnabbt förbi till en lägre afsats, där han kan hejda farten. Knappt har han hunnit stanna, förr än vargen n:o 2 på ett par stenkasts afstånd rusar förbi honom, förföljd af Panto, som under den starka farten förlorat mössan. Pära, som syntes alldeles omedveten om den bragd, han själf utfört, blef en ytterst intresserad åskådare af Pantos jakt. Detta nöje förunnades honom likväl ej länge. Innan Panto hinner ned för sluttningen, gifver han vargen det dödande slaget. Några ögonblick därefter hördes ett högt rop af Mikael. Pära ilade skyndsamt till hans hjälp. I stället för att fly rätt fram hade vargen n:o 3, när han hunnit ett stycke nedom den branta backen, gjort en tvär vändning åt höger. I ett ögonblick vände Mikael åt samma håll. Vargen tog vägen längs sluttningen af åsen och beröfvade sålunda lappen den stora fördelen af sluttande mark. Mikael var likväl sin fiende nog nära för att nå honom med spjutet, om han slungade det med kraft. Utan betänkande kastade han det också. Det träffade bakbenen och blef liggande i snön under buken på odjuret, som vände sig om och visade Mikael sina tänder och sin röda tunga. Mikael störtade in på vargen och riktade en stöt mot densamme med sin knif, men stöten träffade ej. Vargen böjde sig nämligen hastigt undan och högg med detsamma sina hvassa tänder djupt in i lappens vänstra öfverarm. Mikael tappade knifven och vågade ej böja sig ned efter den, af fruktan för att vargen skulle släppa sitt tag och i stället hugga honom i strupen. Ej heller kunde han med foten maka till sig stafven, enär han stod på densamma med ena skidan. Han hade således ingen annan utväg än att med den lediga handen gripa ett säkert tag omkring odjurets strupe. Det tycktes blifva en kamp på lif och död. Mikael, som fruktade, att vargen skulle krossa hans arm och rifva ut hans ögon, beslöt ögonblickligen att göra en kraftansträngning för att göra striden kort. Med all sin makt kastade han sig blixtnabbt öfver odjuret och tryckte ned detsamma i snön under sig. Lyckan gynade honom. Vargen, som härvid släppte taget i armen, blef liggande på sida och kunde ej förhindra sin död. När Pära kom, låg Mikael raklång öfver vargen, som redan var halfstrypt. »Knifven!» stönade ynglingen. Pära räckte honom sin. »Nej, min!» ropade han häftigt och befallande, hvarefter han omtalade, hvarest den borde sökas. Innan knifven hittats, var emellertid vargen död. Missnöjd med sig själf öfver att han ropat på hjälp, men tillfredsställd däröfver, att han ej mottagit någon sådan, reste Mikael sig upp, drog af sig mössan och strök sig med densamma om ansiktet för att torka bort svetten, under det blodet rann om fingrarne på hans vänstra hand. Han slängde bort det, så att dropparne stänkte rundt omkring på snön, och satte sig sedan på vargen för att stoppa sin pipa.

De dödade odjuren flåddes. Skinnen voro naturligtvis det enda segerbyte, hvarmed jägarne ville uppträda i kåtorna. När de trenne lapparne återkommo hem, var det skymning. De hade då tillryggalagt en sträcka af öfver 6 mil.

* * *

En kort stund före jägarnes hemkomst hade »en svensk herre» anländt till kätorna, hvilken, ehuru ej utan svårighet, af deras egen mun fick höra jakten skildras samt bevittna glädjebetygelserna i lapplägret öfver den lyckliga utgången. Först då de ätit sig mätta, druckit sitt kaffe och tändt sina pipor, blefvo de så pass frispråkiga, att hvar och en berättade om sina erfarenheter under jakten. Småningom blefvo de mer och mer obesvärade, så att de pratade och skrattade om hvarandra. Nu visade Panto sitt vargskinn, hvilket beskådades, beundrades och värderades. Sedermera hämtade Pära och Mikael sina byten, hvarefter jämförelser och beräkningar anställdes. Kåtan blef snart full med lappar, hvilka lifligt togo del i samkvämet under ymnig kaffedrickning och tobaksrökande. — En gammal käring bultade den ena huden rätt eftertryckligt med sin knottiga näfve, under det hon i arg ton frammumlade några ord. Sedermera gick sällskapet från den ena kåtan till den andra, drickande kaffe, rökande och pratande på samma sätt.

Det var närmare midnatt, då allt blef tyst och stilla i kätorna. Där främlingen låg i sin renhudssäck i Pantos kåta och lät sin blick irra från glöden i eldstaden till de klara stjärnorna, som sände sina strålar ned genom kåtans rökfång, hörde han Panto, hviskande, bedja sin aftonbön:

»Gode Gud, bevara oss för synden, vargen och — svensken!»

Den stackars lappen trodde väl, att främlingen icke kunde uppfatta betydelsen af de lapska orden.

TORE STEN.

När Stina gick i tjänst.

Oktoberhimmeln hängde så blygrå och regntung öfver jorden, att till och med granarne sågo nedstämda och dystra ut, där de stodo i en halfkrets omkring backstugan, som, grå och väderbiten, låg där liksom utkastad bland stenblocken på ljungheden. Till vänster låg rishögen och huggknubben, på andra sidan potatisåkern, där en och annan kvarglömd, halfvissnad potatisplanta stack upp, och bakom syntes ett uthus, lutande och fallfärdigt. Upptrampade, fuktiga småstigar letade sig fram här och där; den största ledde till farstudörren. Genom den lilla förstugan, där husgeråd af hvarjehanda slag var samladt, kom man in i stugan, dit en sparsam dager letade sig in genom de små, grönaktiga, solbrända rutorna.

Framme vid gafvelfönstret, mellan sängen och hörnskåpet, var fällbordet uppslaget, och därpå stodo några kaffekoppar med tillbehör. På stolen bredvid satt en ung flicka, klädd i en stor hufvudduk, långt framdragen, som bondkvinnorna bruka, rutig bomullsklädning och tjockbottnade skor, tydligen nyss komna från skomakaren. Vid andra ändan af bordet stodo trenne barfotade barn, med armbågarne på bordskifvan och blickarne vandrande mellan modern, kaffepannan och systemen, och det låg i ögonen en tydlig fråga, om välfägnaden också skulle sträcka sig till husets yngsta medlemmar.

Modren, hon var en grofväxt, satt kvinna med knotiga, men blida anletsdrag, lyfte den sotiga kaffekokaren från elden, tog af locket, hällde kaffe däri, slog det åter i kokaren och gick så till bordet och fyllde kopparne.

»Tag dig, du Stina, du kan behöfva dig litet varmt, innan du går! Och här, far!» Hon sköt den ena koppen litet åt sidan.

Den sist tilltalade reste sig från pinnsoffan, som stod framför det andra fönstret. De leriga stöflarne, förskinnet och den lappade rocken utvisade, att han kom från sitt arbete och skulle dit igen. Han var icke så gammal, tycktes det, men såg trög och

trött ut. Han höjde på mösskärmen, strök håret åt sidan, drog med rockärmen öfver munnen och näsan, och klef så med ett par tunga steg fram till bordet.

Men Stina fick taga för sig först; modern lade ännu en sockerbit i hennes kopp, slog en gång till i grädde.

Man började tala litet, sedan kaffet kom fram.

»Du kommer väl fram till kvälldags nu?» sade modern. »Det skall ju vara två mil drygt till staden, säga de».

»Ja, det gör jag nog», svarade flickan. »Och hvar handlingsman bor, det vet jag då, för jag var inne där med far sista marknan».

»Ja-a!» Fadern torkade sig om munnen med rockärmen igen, men kom sig ej för att säga mera.

»Mätte de vara beskedliga mot dig nu!» önskade modern, och det kom ett varmare uttryck i hennes ögon, då hon såg på dottern. »En liten tår till skall du ha!» Och hon slog i kaffe på nytt.

»Tack mor! Jag vet knappt, om jag orkar! Jag har fått sju koppar förut i dag; de ha bjudit mig öfverallt, där jag tittat in. De lär ha god mat där hos handlingsman, och alla pigorna gå klädda i hattar». Det kom mera lif och uttryck i den unga flickans ansikte, då hon talade om den härlighet, som väntade i staden.

»Ja-a», sade fadern, »men det är mycken eländighet där inne», tillade han.

»Gud bevare dig, barn, för allt ondt!» Och modern lade sin hand på flickans hufvud; det skedde tafatt och klumpigt, ty hon var ej van att smeka.

»Stina, du ska' skicka något godt till mej», sade den äldste af pojkarne.

»Jag vill ha en vagn och en häst», sade den andre.

»Mej ska' du skicka en sådan där docka, som prästmamsellen har», sade systemen. Stina skrattade högt; far och mor drogo på munnen.

»Ni pratar, som ni har förstånd till», sade modern. Hon sköt de tömda kopparne till barnen och gaf dem kaffe.

Stina reste sig. Hon tog i handen ett knyte, som låg på sängen. Därpå gick hon till fadern och räckte honom handen.

»Tack, far!»

»Tack och adjö!» Han öppnade dörren, böjde sig, steg öfver tröskeln och gick ut.

»Tack, mor!»

»Tack! Gud vare med dig, och gör oss ingen sorg, Stina!» Händerna slöto sig om hvarandra litet längre än vid afskedet nyss förut.

»Adjö med er!» Det var syskonen detta farväl gällde, men de voro så upptagna af den bjudna trakteringen, att de ej hade mer än ett kort »adjö» till svar.

Och så lämnade Stina fädernehemmet, och modern följde henne ut. Fadern syntes där borta på gångstigen. Han gick med tunga steg, och yxan låg öfver axeln. Snart tog han af inåt skogen och syntes ej mera.

»Adjö, mor!»

Berthoud sc.

Edouard

»Adjö, Stina! Gud vare med dig och tänk på oss här hemma i fattigdomen!»

Snart stod flickan på landsvägen. Hon såg sig om en gång och nickade åt modern, som ännu stod kvar. Hon dröjde där än, sedan dottern var försvunnen.

Steg hördes från andra hållet. En kvinna, som ledde ett några år gammalt barn vid handen, blef synlig. »God dag, mor Brita!»

»God dag igen, Lena!»

»Ni står väl och ser efter Stina, kan jag tro? Jag har hört, att hon skulle flytta in till staden i dag och taga vid den nya tjänsten».

»Ja, det är nog så, det. Hon har fått ge sig ut i världen».

»Ja, det är nog bra där inne, det känner jag till, som tjänt där i tre år. Men så kom den här olyckan öfver mig och jag måste hem. Men bara socknen vill hjälpa mig med flickan, så skall jag ut i världen igen. Hon hälsade och gick.

Mor Brita stod kvar en stund: det vardt så ängsligt, sedan hon sett Lena. Hon tyckte, att det lade sig något tungt öfver bröstet, att det sved i ögonen; hon strök öfver dem med förklädet. Men där inne väntade spinnrocken och blånorna; det var ingen tid för sorgmodiga tankar. Hon gick in och satte sig vid arbetet. Hjulet surrade, blånorna formade sig till garn, groft och hvasst, men sådant får fattigman slita.

ALBR. SEGERSTEDT.

Vattgrunds-Britas skog fälles och flottas till sågen.

Långt inne i finnskogen, fjärran från älven och alla färdvägar, låg en liten sjö, som hette Vattgrundet. Korpåsen, från hvars spets man såg hafvet åt öster och blånande berg i väster, och på hvilken skyarne ibland dröjde, påminde församlingsboarne om att Vattgrunds by låg där borta vid bergets fot och ej långt ifrån den lilla sjön.

Största hemmanet i denna by ägdes af en gammeljänta, kallad *Vattgrunds-Brita*. Hon bodde, efter ursed, i lag med kreaturen i en väl hundraårig stuga, där den snidade, väggfasta, ofantliga sparlakanssängen på framsidan, det stora bordet vid fönstret, spiseln och kärlyllan utmärkte sig för synnerlig prydlighet. Man talade icke mycket om Brita, annat än då hon på någon stor helg kom fram till skogskapellet i sin numera för ungdomen ovanliga, brokiga dräkt; då sade man: »Si, Vattgrunds-Brita lefver än, hon!» Men en höst spreds hennes lof på hundra tungor genom de enstaka skogsbyarne ända ned till kusten.

Hon hade sålt två stora skogslotter åt »hvar sitt» trävarubolag och fått *bra betalt*, sades det. När köpet skett, visste ingen, ingen enda i Vattgrunds by engång, så tyst och hemligt hade det gått till. Rakt stormrik vardt emellertid Brita nu på en gång, påstod man.

På vintern blef det lif och lefverne i Britas skog. Timmerhuggare och timmerkörare i mängd kommo dit. Efter vanligheten vid dylikt arbete gjorde de sig böningskojor, där de inlade sitt förråd af mjöl, sill, fläsk, potatis och hvad de behöfde. I kojorna ordnades ock britsar, som bäddades mjuka med mossor, och där man kunde hafva sin goda liggplats. Åt hästarne medförde man hafre, som vid dylika tillfällen får utgöra deras egentliga föda, enär höet är svårare att forsla. Förr i tiden fingo hästarne reda sig utan stall i vinterkölden, men nu satte man dock upp ett skjul; ja, en och annan djurvän bland karlarne skaffade till och med litet hackadt granris under sin häst. Natte-tid var det vid liggdags ett sällsamt skådespel att se detta läger. Genom kojornas lämmar sken elden ut i strimmor på snön. Ur rököppningen stod en kvast af gnistor och rök; särskildt vackert var att se de många rökpelarne hvirfla upp mellan barrträdens kronor i den lugna, stjärnklara, norrländska vinternatten. Stockar, slädar och redskap lågo i stora, besynnerliga hoppar, och borta från skjulet hörde man hästarne stampa och äta sitt foder. Men på dagen var likväl taflan vida mer egendomlig och liflig. Skogen genljöd då af sågarnes gnisslande och timmerträdens brak, af hästarnes frustande och af det högljudda hojtande och ropande, som körarne hade för sig, i synnerhet vid de mötesplatser, som funnos här och där i skogen. Det lugna hvardagslynnnet går bort här i vildmarken, och timmerköraren blir ofta en högljudd sälle.

Vattgrunds-Britas skog föll alltså småningom för sågen. Trädstubben togs aldrig högre än sex tum; förseelser häremot voro belagda med böter. Var trädet rotskadadt, lumpades det vid hvar eller hvar annan fot. När trädet blifvit fälldt, afkvistades det och uppmättes till 7 å 8 tums topp. Därpå afsågades det till olika längder, från 15 fot till 25 å 27 fot, beroende på beskaffenheten och på de order, förmännen gäfvo i enlighet med tillsägelseerna från respektive bolagskontor. Med kvistningen och rundbarkningen var man noggrann, ty regeln var: om en illa kvistad stock kördes fram till upplagsplatsen, betalades ej, såvida den icke först omkvistades. Inruttet och rökvedigt timmer kasserades; den väglängd, timret skulle föras, var för dryg, för att skadade stockar skulle kunnat medtagas. Det hade icke lönat sig.

Under körningens fortgång verkställdes nu den s. k. tumningen och märkningen, d. v. s. timret uppmättes och stämplades med de båda bolagens märken. Vid tumningen går så till, att en eller, för bättre kontroll skull, tvenne personer skriva upp timret i sina tumningskladdar, under det att tvenne tummare, försedda med mätlina och klafvar eller tumstock, mäta och uppropa timrets längd samt dess groflek i lilländen.

Vi ha nu fått så pass ofta höra talas om, att »det kördes» i skogen, att det kan vara tid på att få veta, hvart det bar. Jo, allt timret forslades ut på den lilla sjön Vattgrundet, och när det, på ofvan nämndt vis, blifvit märkt och intummadt, fingo de på

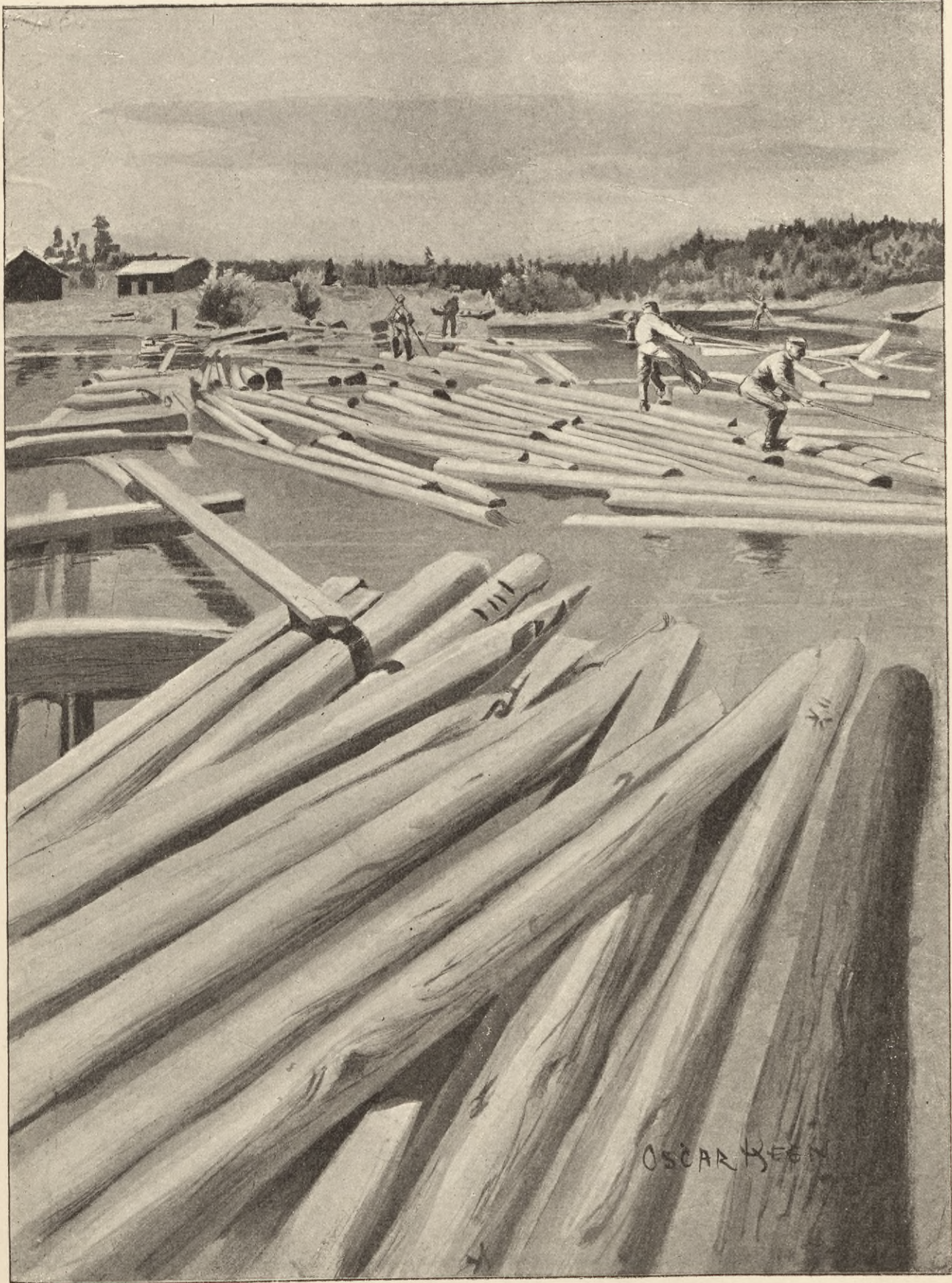
isen aflastade vältorna ligga till våren. När maj löfvade lindarne i södra Sverige — först då började man å resp. bolagskontor vid Norrlandskusten tänka på Vattgrunds-Brita och timret på sjön vid foten af Korpåsen. Plötsligt kommo några heta soldagar; i full ståt och med kunglig fart, liksom alltid i Norrland, kom våren; isen smälte i Vattgrundet. Och nu vidtog flottningsskarlarnes arbete.

Från sjöns ena ända, där timret lagts, hade under vinterns lopp en rämma blifvit byggd. Den var gjord af granstockar; trenne stockar utgjorde botten, och omkring tre fots höga sidor byggdes, äfvenledes af stockar. Rämmen hvilade på stora bockar och lopp ut i en å, hvilken återigen utmynnade i den älf, hvilken, efter att hafva bildat ett lugnt invatten, föll ut i hafvet. Sägverken lågo ett stycke söder om älfmynningen utmed kusten.

Timret matades nu in i rämmen af manskapet. Med svindlande fart for stock efter stock nedåt i det ilande vattnet och gjorde så en ytterst snabb färd genom den tysta skogen ned till ån. Där blandades Vattgrunds-Britas forna skog med timmer, som kom från andra trakter, och så gjorde stockarne sällskap ned till älfven, där de olika ägarne till timret togo hvar och en sitt ur en stor skiljebom. Och här skola vi nu passa på och anmärka, att ån i fråga var särskildt uppensad för flottningen; och hvilken betydelse för trävarurörelsen dessa uppensade flottleder äga, kan man i någon mån sluta sig till däraf, att redan för flere år tillbaka hade blott i trakten af Sundsvall med en kostnad af 8 mill. kronor uppensats omkring 3,200 kilometer vattenväg.

I älfven begynte det värsta flottningsarbetet. Vid en hög fors satte sig några stockar på ända mellan stenarne, och därmed var det färdigt! Inom kort trafvade sig timret upp till ett väldigt bråtpalats, däri liknande månet annat hastigt hopkastadt palats, att det stod på bäfvande grund. Den brusande forsen stormade, rasade, skummade för att med sin jätteväldighet spola bort timmervidundret. Förgäfves. Men loss måste det ju. Och hvad älfvens vilda styrka icke förmår, måste en svag människohand här uträtta. Bland flottningsskarlarnes många farliga göromål är detta, att bryta ned ett slikt träfäste i de vreda vågorna, det utan jämförelse farligaste. Vid sådana tillfällen är en van och djärf flottare mycket värd, ja, mer än tio eller tjugu andra. En dylik, dristig karl går då ut på den skakande bråten och söker att få en lina fastsurrad vid en af de nedre stockar, som kvarhålla det hela. Denna lina föres så i land, och därpå halar man af alla krafter för att få stocken rubbad och timmerhögen flott. Men det är visst icke alltid, som detta lyckas; oftast måste yxan anlitas. Detta är, som enhvar lätt kan inse, förenadt med i bokstafligaste mening öfverhängande lifsfara, och mer än en man har vid slikt tillfälle satt lifvet till. Hemskt är att se, huru flottkarlen hotas, då han hugger af den hindrande stocken. Timret kan ju i hvarje ögonblick störta öfver honom. Nu börjar det braka i denna ofantliga massa stockar, fästet — det understa lagret — börjar röra sig, det har lossnat. Nu . . . nu . . . kommer bråtpalatsset utför forsen; hinner vår man undan? —

Den, som färdas i dessa landsändar, kan i smått få tillfälle att iakttaga ett lik-

nande skådespel vid de stora älfbroarne, hvarest ganska väldiga timmerpartier ibland hänga sig fast vid brokaren. Kommer man en natt på en hög Norrlandskärre och skall öfver en bro, där timmerdämningen är stor, så fordras det verkligen ett visst mått af mod för att våga sig ut på bron. Älfven är bred, dånet starkt, hästen skyggar, man tycker, att broräcket är så ovanligt lågt, kärran, som sagdt, är däremot hög, mycket för hög, och det obehagligaste af allt för resande och för häst: bron skälfver under oss alldeles för starkt. Kanske spolas hon bort i nästa ögonblick! Så kännes det.

Timrets färd öfver lugnvattnet är icke så äfventyrlig. Det tages där ihop i en ringbom och »spelas» fram. Dessa ringbommar göras af långa granar, som äro medelst koppel fästade vid hvarandra. — I mindre vatten varpas, draggas, ros, stakas eller pollas timret fram, sedan det hoplagts till flottar. Ibland får vinden helt enkelt drifva fram det. Vid det tillfälle, som nu är i fråga, togs timret från Vattgrundsskogen ihop till långflottar, hvilka från älfmynningens lugnvatten bogserades af ångbåt till de olika sågverken. Ty eftersom vägen till hafs var besvärlig och farlig — storm kunde befaras — var det alltid tryggast och bäst att frakta det så, om ock detta befordringssätt är dyrt. Framfördt till sågverket, lades timret i sågdammen och vindades upp i sågen allt efter behof. Den siste, som utanför sågen hade med stockarne att göra, var den karl, som med båtshake makade dem fram till järnkättingen, hvilken kopplas fast och griper dem för att hala in dem till sågbladet. Den karlen var en liten vig »kropp», som kunde hoppa ute i dammen från den ena runda stocken till den andra, så att timret rullade under fötterna på honom; men han vätte aldrig ner sig om fötterna ändå — ingalunda.

* * *

Sedan Vattgrunds-Britas skog kom i sågen, var jag icke med längre. — Att Brita själf byggde till sin stuga, kan jag däremot omtala, liksom att hon inredde den snyggt.

Nere i socknen går nu det ryktet, hör jag, att Brita köpt fortepiano, storspegel gungstol och förgyllda porslinsblomstervaser för skogspengarne samt går där och väntar på frieri som ett skrynkligt troll i ett gyllene brudgemak. Men si, det är förtal, likväl, ty Brita är en allvarsam gammeljänta och ställer nog ingen galenskap till där uppe vid Korpåsen.

AUG. STENSTRÖM.

Kring majstången.

Fader Lars, hos hvilken jag sedan några år varit springtös, arrenderade ett hemman under . . . godset. När mina fattiga föräldrar dött, lät socknen ropa ut mig på auktion, och fader Lars tog mig för snart sagdt ingenting. Men nog fick jag göra skäl för mig. Mor Anna var en »rifvande» kvinna, som väl förstod sig på att sätta folk i rörelse, och jag fick minsann inte leka bort stunderna. Den ende, som tänkte på att jag ibland

kunde behöfva en stunds förströelse, var Johan, fader Lars' son i första giftet; han visste nog, han, hvad det ville säga att vara husets styfbarn.

De föregående midsommaraftnarne hade jag nödgats stanna hemma hos småbarnen, men i år skulle vi gå man ur huse. »Inbilla dig inte, att du ska' dit och dansa!» sade min matmor kärft. »Det är meningen, att du ska' se efter de små!»

Det blef en härlig midsommar, och kring majstången var det svart med folk. Midt på en nyslagen äng reste den sig, rikt klädd med midsommarblommor. Där hängde kransar af blåklint och prästkragar, klargula smörblommor och stor, mjuk rödväppling. På stångens armar hängde brokigt färgade äggskal, dinglande på sina snören likt jättepärlband, och högst upp i toppen svajade en flagga. Jag och småbarnen gingo rundt stången och kunde aldrig nog beundra härligheten. Johan följde med oss en stund men drogs snart bort af några pojkar. Under almarne stodo borden fint dukade. Kransar af eklöf voro fästade i guirlander på den släplånga drällduken, och lysande »kryddekvastar» stucko fram öfverst bland bullar, sockerskålar och gräddkannor. Vi voro alldeles betagna, men stördes af mor Anna. »Stå inte här och bliga, som haden I aldrig sett mat förr!» sade hon. »Kom, så ska' vi se på dansen! Den börjar nu snart».

De unga flickorna stodo i en flock, rödblommiga och gladletta. Å, så fina de voro! Flera hade krus på kjolarne och upp-puffade ärmor, och när de troppade förbi, neg en af de nymodigaste för mor Anna. Min matmor log ganska blidt, men utom hörhäll sade hon: »Tvi för en sådan högfärd att vilja spöka ut sig som herrskapsfolk! Men jag sade inte tvi, jag. Vid tanken på min urblekta sitskjortel och mina lappade skor var jag nästan glad öfver att jag slapp vara med i ringen. Vi slogo oss ner på en plats, där vi hade hela dansplanen framför oss. Spelmännen stodo litet afsides och ordnade med sina instrument; en fin, gäll ton sprang då ock då ut från fiolerna, och handklaveret klämde fram med några friska takter. Jag visste inte, om det skulle vara polska eller vals; jag kände blott, att stråkarnes lek liksom förtrollade mig. Jag kunde inte sitta stilla i min urblekta kjol, och jag glömde allt utom dansen och glädjen. »Låt mig få vara med i ringen, mor Anna», bad jag, »bara ett enda hvarf!»

»Du pratar, tös! Hvem vill dansa med dig, tror du?» svarade hon. »Var du glad, att du får titta på! — Se där kommer patronen, nu blir det snart dans af».

Ja, nu blef det dans. När patronen gått omkring en stund och språkat med gubbarne, tog han i ring med ungdomen kring majstången. Spelmännen stämde upp en lifvande polska, men sången fick ändå inte fattas. Hela skaran sjöng, så det genljöd i backarne:

»Mors töser ä' vi allihopa,
allihopa, allihopa!
Mors töser ä' vi allihopa,
och jag med, och jag med!»

En frisk, glad röst höjde sig stundtals öfver alla de andras:

Och västgötar ä' vi allihopa,
Och jag med, och jag med!

»Det är patronen, som sjunger», sade mor Anna till en bekant kvinna, som sällat sig till oss. »Han är då så snäll och gemen af sig». — »Ja, det är heller inte annat än ungdom och docketyg», svarade denna, »han är ju inte gifter en gång». Efter den lifliga polskan måste man ha' en ringelek för att kunna andas ut. Och så ljud musiken i sakta mak, under det ringen sjöng, vackert och nästan sorgmodigt på sina ställen: *

»Och jägaren, han har ett lusteligt mod;
I skogen mände han sig rida
Att söka efter de vilda djur
I skog och marker så vida.
Och jakten, som för honom låg,
Och rofvet, som han eftersåg,
Det var en vacker flicka.

Så tar han henne i sin hvita hand,
Som svenska gossar pläga göra,

Så för han henne till sitt eget land.
Stor glädje skolen I få höra.
Ty kärleken är som klotet rundt,
Som klotet rundt, som klotet rundt,
Ja, så i grund, ja, så i grund
Sa' mången redelig god herre.
Ängeln fin, jag vill i famn dig taga,
förrän jag går, jag måste afsked taga.
Hastigt kom du uti mitt sinne,
Men aldrig går du utur mitt minne,
förr än i bleka döden!»

Jag såg, huru Johan gick och sökte ut sig en vacker flicka, en liten, trind, skärhyad en, som på ett hår liknade en gipsdocka; och jag visste inte, om det skulle vara roligt eller ledsamt att sitta där och se på, bara se på.

»Hvem var det, som suckade?» sade kvinnan bredvid mor Anna. »Nu ska' det ju vara roligt, vet jag».

»Tösen där vill väl vara med i dansen», svarade mor Anna kort, »men jag har den tanken, att hon kommer tids nog ut i sådant där slarf. Hon gick fram i pingstas».

»Snälla mor Anna!» bad jag så innerligt. »Neka mig inte... bara ett endaste hvarf!»

»Skäms du inte att bedja så för dig, stora, gamla människan!» bannade min matmor.

»Vi ha' varit unga, vi med, en gång», sade den andra och smålog mot mig; »låt henne få vara med en stund!»

När så småflickorna började sjunga på samma trall, gaf mor Anna slutligen med sig, och jag kom med i ringen, just som man började en ny ringelek:

»Gosse lille, vill du ha' mej?
Här ä' vantarne, som du gaf mej.
Östbo är du, och Västbo är jag.
Lä'rsko har du, och träsko har jag.
Jämka, bäst du jämka vill.
Mej ska' du ha!»

Jag har sångröst efter far min, och folk säger, att han kunde dra' ut tonen, som den värste klockare. När jag kom med i visan, märkte jag, att man började titta på mig. »Sjung inte så, tös!» hviskade någon bredvid mig, och då blef jag så förlägen, att jag vred mig undan alltihop och återvände till mor Anna. Där satt jag sedan trofast

* Denna ringdans eller ringelek är, så väl som den nästföljande, af förf. upptecknad i Västergötland.

vid hennes sida utan att vidare störa henne med några böner. Men fram på kvällen kom patronen, åtföljd af en ung, krullhårig herre, rakt fram till oss, och patronen sade: »Det är ju en riktig liten sångfågel, som mor Anna har med sig». Jag kände mig helt frimodig, och då han frågade, om jag kunde några vackra visor, svarade jag käckt: »Ja många, många!» — »Du är då så frivågen!» sade mor Anna. »Jag hör dig just aldrig sjunga något annat än gamla slagdängor». Men patronen skrattade och bad att få höra några af de där gamla »slagdängorna», och så föll det mig in att sjunga visan om »Herr Adelin».

Den krullhåriga herrn tog sedan upp en liten fickbok och bad mig långsamt uppsäga orden, ty han ville nödvändigt ha dem på papperet, och så satt jag där och läste upp hela visan* vers efter vers:

»Herr Adelin, han tjänste på konungens gård
För penningar och välskurna kläder.
Så litet han åt, dess mindre han drack:
Han sörjde sin hjärtligt kära.

Herr Adelin, han passar opp för konungens bord.
Sin tjänst gjorde han, som han borde.
»Hvarför är du så blek, hvarför är du så blå,
Hvarför är du så sorgsen i ditt sinne?»

Säg! Fattas dig öl eller fattas dig vin,
Fattas dig lek eller nöje?»
»Mig fattas intet öl, mig fattas intet vin,
Mig fattas hvarken lek eller nöje.

Men jag har fått ett budskap allt uppå denna dag,
Som säger, att min käresta är döder.
Därför är jag så blek, därför är jag så blå,
Därför är jag så sorgsen i mitt sinne».

»Ja, du har varit den trognaste i hela min tjänst
Bland alla de grefvar och baroner.
Och därför vill jag gifva dig en hederlig skänk,
Tolftusen förgyllande kronor.

Grå hästen och gullsadelen, den vill jag gifva dig,
Du riddare trogne och snälle».
Se'n red han litet fortare än lilla fågeln flög —
Allt öfver de nordiska fjällar.

Herr Adelin, han gångar sig i sorgesalen in.
Han vrider sina händer så svåra.
Och hvart och ett sandkorn, som uppå golfvet låg,
Det vätte han allt med sina tårar:

Herr Adelin han föll på sitt ansikte ned,
Han sände en suck opp mot höjden.
Han bad till sin Gud, att han skulle blifva död
Och möta få sin käresta i fröjden.

De togo bägge liken och lade på en bår,
Och stolparne de voro guld-förgyllda.
Där sofva nu de tvenne till Guds stora domedag
Och hvila uppå hvarandras armar».

»Men du kan nog några nymodigare visor?» sade mor Anna, som nu såg på mig lika mildögd som patronen. »Du vet väl, att fader Lars och jag alltid ha' så roligt af din sångröst; sjung nu en visa till, om herrarne vilja vara så goda och lyssna!» — Jag tyckte, att mor Anna talade så, att jag knappt kände igen henne, men funderade inte vidare öfver saken, utan sjöng:

»Det var en liten flicka, som skulle räfsa strå.
Då framkom där en ungersven, hå nå! hå nå!
För ungersven
Bad henne stilla stå.

»Ja, huru kan jag stilla stå och inte räfsa strå?
Min moder kunde komma, hå nå! hå nå!
För komma
Och slå mig illa då».

»Då kan du taga klutar och bind' om fingrarna små
Och säga, du har skurit dig, hå nå! hå nå!
För skurit dig
Uppå de hvassa strå».

»Att ljuga för min moder, går slättes inte an.
Då är det bättre säga, hå nå! hå nå!...
För säga,
Att ungersven kom fram».

* Denna visa, lika som den härpå följande, har förf. upptecknat i Västergötland.

»Tack, min flicka lilla!» sade patronen vänligt, och den främmande herrn lyfte på hatten för mig, innan de gingo. Men sen var det slut med mor Annas blida miner, och hon började kälta på mig, därför att jag sjungit så dumma visor. »Du skulle sjungit någon af pojkarne visor: 'Hör oss, o Eva, moder för oss alla', eller någon annan. Nej, min Axel, han kan sjunga, han! Han har också lärt på det i skolan». — »Ja, de få så mycket att lära nu för tiden!» anmärkte grannkvinnan. »Bli de bara bättre efter det, så är det godt och väl». — »Nu gå de visst fram till borden», afbröt mor Anna och reste på sig. »Ska' vi följa exempel, Lisa? Jag tror, det är bäst man passar sig».

Det var inte precis någon lätt sak att undfå gudsgåfvorna, men mor Anna kom ur alla trångmål med en stor, sockerströdd kringla i hvardera handen.

»Här fån I litet att snaska på, barn!» sade hon. »Du, Maja, får gå och ta' dig fram bäst du kan». — Men jag ville inte fram och trängas med de fina, katiga bonddöttrarne, som säkerligen tyckte, att jag var mycket påflugan, därför att jag sjungit för herrskapet. Den skära gipsdocke-flickan hade fortfarande tydligen ett godt öga till Johan. Hon höll sig jämt i hans närhet och var så påpasslig med att räcka till honom kringlor och gräddkanna. Hå ja — krusa för en gosse, det vore då det sista, som jag tog mig för!

Men de unga hade ej länge ro på sig, och snart gick dansen åter kring majstången. Än var det en vildt snurrande polska, vid hvars slut gossarne lyfte flickorna så högt i vädret, så att de skreko, än en gammaldags vals, där man liksom hvilade på ena foten, innan man släppte i väg den andra, än en »hopsa-vals»*, som gick i så ilande fart, att man kunde bli rent hufvudyr, bara man såg på den. En gång under kvällen kom Johan bort och sade, att han så gärna ville dansa med mig; men mor Anna var inte tillstädes, och jag tordes inte gå ifrån de små, hvilka, trötta och sömniga, krupit intill mig som kycklingar.

»Du får allt gå din kos», sade jag, »men tack ska' du ha', därför att du tänkte på mig!»

»Tänkte på dig!» svarade han förtrytsamt. »Jag bryr mig inte mer om de andra flickorna än som så!» Och han knäppte med fingrarne i luften och såg på mig med sina varma, blåa ögon, så att jag kände, att jag blef röd som ett lingon. »Å, du tycker nog bäst om den där lilla skärhyade!» sade jag dock retsamt, men jag fick inte höra svaret, ty han drogs hastigt och lustigt åter in i dansen.

Det började bli sent. Öster och väster skiftade i rosenrött och guld, men midt öfver hufvudet prickades himlahvalfvet af små hvita stjärnor. Såg jag åt majstången till, syntes allt så dagsljus och glad, men vände jag blicken bort åt Kärrängen, som låg där, insvept i hvita dimmor, eller bort mot skogen, som stod tyst och kolmörk, märktes det, att natten fallit på. Barnen voro sömniga, och för att muntra upp dem berättade jag en saga för dem.

* Motsvarar galoppad.

Det var en gång en flicka, som var så högmodig, att hon aldrig ville vara klädd som andra. När hon väfde sig ett tyg, randade hon det, så man knappt visste, hvad det skulle likna. Men hur konstigt det än var, så fanns där alltid någon, som gjorde efter, och hon fick ej vara ensam om sin ståt. Häröfver harmades hon mycket och utlofvade, att hon skulle tillverka en schal, som ingen kunde väfva maken till. I sju år höll hon på med arbetet, och när det var färdigt, såg hon så blek ut, som hade hon väft sin egen lifstråd in i våden. Men när hon visade sig i schalen, föllo alla i förundran, ty hon hade bundit hela himlahvalfvet med lysande garn. I schalens midt syntes både sol, måne och stjärnor, och i kanten slingrade sig regnbågen som skiftande bård. Men så undföll henne ett ledt ord. »Vår Herre har inte kunnat göra det bättre», sade hon. Och tänk, med ens började solen, månen och stjärnorna att brinna, hela schalen stod i ljusan låga, och när hon ville rycka den från axlarne, hade den bränt sig fast. Det gafs ingen hjälp, ingenting kväfde, och ingenting släckte, men när allt brunnit ut och där ej återstod annat än en liten svart behög af hela den högmodiga människan, se, då blef schalen helfärdig och fin och föll som ett grant bårtäcke öfver stoftet»*.

Nu kom mor Anna, och vi begåfvo oss af på hemvägen med barnen. Det var inte mycken tid till att sofva. Utanför mitt fönster stod ett körsbärsträd, där ett par flyttfåglar byggt sig ett bo. De små nybyggarna voro redan uppe och hälsade gryningen med triumferande drillar... Nej, det var ingen tid till att sofva och drömma på mid-sommarnatten.

ANNA KNUTSON.

* Sägen, af förf. upptecknad i Västergötland.

Konstnären.

Akademien för de fria konsterna firar sin årshögtid en majdag i början på 1880-talet. Preses håller sitt tal, sekreteraren läser upp sin årsredogörelse om konstens ställning i Europa, eleverna mottaga medaljer eller pengar i belöning för flit och talang.

Deras arbeten från det gångna året fylla väggarna i det gamla akademihusets båda våningar. Där hänger i solennitetsalen en rad tämligen intetsägande kompositioner öfver det förelagda täflingsämnet jämte ett och annat enstaka försök att se ett själfvaldt ämne med egna ögon. Där hänga landskapsmålningar, också de behandlande ett förelagdt motiv och mer eller mindre troget hållna i lärarens anda — där finnas porträtt, modellstudier, historiska kompositioner, skulpturarbeten — prisämnet utfördt med större eller mindre färdighet. Där finnas de vanliga teckningarna efter antiken och efter lefvande modell. Där finnas landskapsstudier, något tveksamt gjorda, men ofta nog med ansats till att se bort från förebilder och från taflorna på Nationalmuseet och att måla naturen naivt och omedelbart.

Lärjungarna, dagens hjältar, gå omkring i utställningen efter högtidlighetens slut. Akademedamöterna i frack och trekantig hatt prata med dem välvilligt och uppmuntrande. Stadens konstälskare och intresserade damer infinna sig talrikt.

Där äro många olika typer bland lärjungarne. Förr i världen funnos bland dem rätt många fattigmans barn, som börjat på det traditionella sättet med att vakta får hemma på landet, innan den traditionelle mecenaten kom i deras väg och medel anskaffades åt den blifvande storheten att komma i skola och sedan skickas upp till »Principen» i Stockholm. Och där funnos Stockholmsbarn, som lefvat barfotalif i frihet på Söder eller på Ladugårdslandet och som fått försörja sig själfva från sin tidiga ungdom,

som strukit båtar eller marmorerat förstugor, men som nu kommit sig upp och studera till artist, på samma gång de retuscherat åt fotografer, tecknat illustrationer till böcker och tidningar eller rita på någon litografisk anstalt.

Numera äro, snart sagdt, alla eleverna otadliga ungherrar — också de, hvilkas barn- dom tillhör Ladugårdslandet eller torpstugan. De ha antagit stadsvanor och stadsutseende. Om det numera finns någon artistbohém, så syns den inte, gör intet väsen af sig.

Men olika sinnelag och olika gry finns det hos dessa ungherrar, som skola bilda morgondagens konstnärssläkte. Där påträffas den själsäkre, unge mannen, hvars talang varit afgjord, allt sedan han första gången fick en penna i hand, han som ej vet af några svårigheter och som går upp i det arbete, han har för händer, och glömmer allt annat för det. Han är akademiens hopp, men han kan också bli dess styfbarn. Där finns den lika energiske mannen, som tecknar torrt och fantasilöst, men korrekt och pålitligt, som ej är begåfvad med något öfverflöd af intelligens, men som är flitig och foglig. Han kan komma att gå långt. Där är skämtaren, skolans pajazzo, som har rättighet att vara så oförskämd han behagar, därför att han är så lustig. Han har de mest radikala idéer, och man skrattar alltid, då han är med i laget. Där finns en annan, som representerar envisheten inom skolan. Han ser med egna ögon och tecknar på sitt eget sätt, och med seg halsstarrighet håller han fast vid sin rättighet att afbilda naturen, sådan han själf ser henne. Han *kan* bli den store konstnären, han kan också bli en af konstens pionärer, som gå under för sin själfständighet. Där finnas andra, som följa med utan att göra sin personlighet vidare gällande. Där finnas godmodiga och trygga naturer, och där finnas nervösa, energiska, inbilska, där finns anlag för opposition och anlag för kryperier, där finns själfständighet och undfallenhet och pojköfvermod.

Och på högtidsdagen hänga elevernas arbeten rundt om alla väggar i det gamla akademihuset, och vederbörande fälla sin dom, ibland så, att eftervärlden måste gilla den, ibland så, att den måste förvånas.

* * *

Konstnärssadeptens första mål, sedan han slutat sin kurs vid akademien, är att »komma ut», att få se och studera i utlandet. Ännu för ett tiotal år sedan var det af vikt för honom att kunna hålla sig kvar utomlands så länge som möjligt — ty det var först där, han rätt fick ögonen öppna för hvad tiden fordrade af konsten och hvad han främst hade att sträfvat till. Från hemmet förde han med sig skollärdom, men först utom hemmet började striden på allvar, striden för att bli konstnär.

En och annan for till Rom eller till München. Där lefde akademiens stipendiater på det frikostiga fleråriga understödet hemifrån. Men i Paris samlades flertalet af akademikamraterna från Stockholm och bildade en svensk koloni, som hade gemensamt sitt sträfvande. Där arbetade den välbergade, unge artisten utan att hindras af brödbekymmer, där förde de mindre lyckligt lottade, som vågat sig ut i tro på sin goda stjärna, en tillvaro för dagen, ibland utan en franc till mat och ofta utan modellpengar, men sällan utan

tro på sig själf och på ett gunstigt öde. Där nådde den ena efter årslängt, sträfsamt arbete fram till den succes, han sökte, till salongens medalj; där vaknade den andra i sin anspråkslösa atelier en morgon och fann sig vara en känd och eftersökt målare på modet; där gick den tredje från motgång till motgång utan att rätt kunna uttrycka, hvad han ville få fram i sin konst, och utan att se sin sträfvan mött med erkännande af andra än den närmaste kamratkretsen.

Men den sträfvan, som förenade dem, äldre och unga, den gick segrande fram, och då Paris hallstämplat den unga svenska konsten som frisk och kraftfull, måste den till slut erkännas också där hemma, där gårdagskonsten ännu stod i kurs och där man såg allt nytt med misstroende.

Och dessa emigranter, som trott sig tvungna att försöka lösgöra sig från hemmet och bli hemmastadda där ute, de insågo nu, att de varit ute för att lära, och att tiden nu var kommen att göra det lärda fruktbarande på hemmets mark. De kommo åter till Norden, först som främlingar på korta sommarbesök, sedan för att stanna i hemlandet och på allvar söka slå rot där.

Det blef ett häftigt uppflammande lif inom konstvärlden hemma, som förut varit så fogligt stillsam, och där allt fått gå sin gilla gång under ett fåtals styrelse. Där blef uppror, där blef partisplittring och hetsighet. Och så lade sig de upprörda böljorna, och söndringen efterföljdes af trötthet vid det ofrukbara splitet, som haft till följd ingenting annat, än att konstnärerna funno sig mera isolerade än förut, några i grupper, andra ensamma för sig. En uppenbar misstro till förbättring af sakernas läge har lagt sig tyngande öfver konstnärsvärlden — man måste lugna sig och se tiden an och söka, så pass man det förmår, hålla sig vid vigör och hålla vid lif den lilla gnista intresse för konst, som finns hos allmänheten. Och medan man väntar på att *den* skall bli skönjbar, söker man sin marknad hemma — om man hör till det fåtal, som är eftersökt hemma — eller ock utomlands, i Berlin, i München, i England. Det finns också de, som måla småtaflor i dussintal åt konsthandlare, som göra affärer på Amerika. Men de andra, de som finna det omöjligt att lefva på att måla taflor, som sedan förgäves få vänta på köpare — och som endast af nödtvång ställa till lotterier eller auktioner i konkurrens med kläpare om den stora allmänhetens ynnest, de inrätta elevatelierer och få till lärjungar en och annan ungherre, men ännu flera unga fröknar, som till sina öfriga talanger vilja lägga artistskapet, blott de kunna nå det utan vidare ansträngning.

Och konsten lefver stillsamt och modstulet sitt tynande lif som en vara, den man i själfva verket frågar föga efter.

Men på konstnärer ha vi ingen brist. Såväl hemma som i de stora konststäderna utomlands påträffas unga krafter med samma framtidshopp som föregående släktled hyste i sin ungdom. Akademiens stipendiater lefva i 5—6 år utan bekymmer i Paris och i Italien och resa sedan hem. »Då är deras karriär slut», säger skeptikern, då få de se sig om hvartill de skola använda det de lärt, ty om de måla taflor eller modellera statyer, bryr sig ingen om dem, och alla äro inte så praktiska, så att de slå sig på teckning

eller konstindustri eller på dekorativ målning i kyrkor, som restaureras, och i de nya guldkaféerna.

Den svenska luften eggas ej konstnärerna till energisk, rastlös täflan för de gamle liksom för de unge. Har man »kommit fram» och vunnit mästarnamnet, så är därmed positionen vunnin. Och då gäller det, ej som i Paris att rycka vidare fram och vinna ständigt ny mark med fara att i annat fall bli öfverflyglad af de unga, utan det gäller att hålla kvar det aktade namn, man vunnit, och att ej förspilla det genom att våga sig in på nya och vanskliga områden, dit allmänheten ej kan följa med. I kommittéer och inköpsnämnder träffas de af konstnärerna, som ha vederbörandes förtroende. På Konstnärsklubben och i »Idun» råkas äldre och yngre, bilda kottier och samspråka, helst om andra ämnen än om konst. Det är så många brännbara frågor, man måste undvika, om man vill lefva i lugn och fred.

Där finnas olika tycken och stridiga meningar, men hvad man föga träffar på bland de bildande konsternas utöfvare, är inbördes afund, som kommer dem att hacka på hvarandras arbeten och försöka nedsätta andras talang. Ett godt arbete eller en ärlig sträfvan kan alltid vara säker på aktning och erkännande från yrkesbröderna — det skall vara i ytterst lätt räknade fall, som undantag från denna regel kunna konstateras — och denna kärlek till konsten och aktning för hvarje värdig yttring af densamma utgöra den vackraste egenskap hos dess idkare.

Deras arbete är för öfrigt lika olikartadt som deras personlighet. De förra akademikamraterna ha utvecklats i olika riktningar. Flera af dem ha vunnit ett namn i den europeiska konstvärlden, ett par med arbeten, som blifvit räknade till samtidens mest karaktersfulla konstverk. Andra ha nöjt sig med att vinna rykte inom hemlandet och vilja ej täfla med kamraterna och med utländingarna på de stora täflingsfälten. En har tagit sitt parti och blifvit yrkesmålare, en annan har studerat freskteknik och målar kyrkhvalfven fulla med änglar och ornament. Några ha arbetat sig fram med pensel, med illustratörens penna och skulptörens mejsel och utöfva en oförtröttad verksamhet, andra lefva i skymundan och göra sig påmint endast då och då genom någon liten obetydlig tafla på Konstföreningen. Andra åter lefva på det namn, de en gång vunnit, stå öfver all täflan och kallas »vår frejdade konstnär» i tidningarne.

Men de, som redan på skolbänken visade största envishet och oböjlighet, de som satt sig i sinnet, att de skulle följa sitt eget ögas vittnesbörd i smått som i stort, de som suddade ut sin studie och gingo sin väg, när professorn ville, att de skulle måla efter ett fastslaget recept, de som ej trufdes med att teckna gipshufvuden, då deras håg stod till att måla stämningar i skog och mark, de hvilkas första försök redan ägde karakter och visade en personlig vilja, de ha nått längst — inför utländingen och inför den konstbildade, om också ej i den stora hopens ögon.

Några af dem lefva sitt lif ute på landet, i den natur, som utgör föremålet för deras studier. Andra af artisterna äro inne i societetslivet, visa sig öfverallt, anordna tablåer, dekorera vid gillebaler och få »vasen». Några äro skinande af belåtenhet, andra ha

blifvit misskända storheter, som inbilla sig själfva och andra, att de äro föremål för afund och illvilja, därför att deras åsikter ej gå samma väg som de andras, och därför att de ha förmåga att se den humbug, som ligger i den moderna konsten. Andra äro mera stockholmare än konstnärer. Men ingen är nöjd med konstens ställning i Sverige, och få äro de, som hoppas eller tro på någon snar förbättring.

* * *

Akademien firar åter sin årliga högtidsdag en majdag på 1890-talet. Konstens ställning i landet kan ej sägas ha undergått någon förändring till det bättre, men det gamla akademihuset har rivits nu och fått lämna rum för ett ståtligt, nytt palats med lärosalar och utställningslokaler efter nutidens fordringar. Nya skaror af unga män och unga damer gå där i skola och få på högtidsdagarna mottaga medaljer och pengar i belöning för flit och talang.

Deras arbeten smycka i mängd utställningssalarnas väggar. Det är fart och ungdom i deras försök, där är djärft naturstudium, och där är spår till orädd och personlig fantasi i deras studier. Det blåser en vida friskare vind än för ett par tiotal år sedan, där är vida mera frihet i studiet nu, och vill lärjungen ej behandla det uppgifna ämnet, så må han välja sitt ämne efter eget hufvud, men hans arbete ses ej med ovilja för det.

»Kunglig medalj» står där skrifvet under ett par arbeten, ibland under en studie, som väcker konstnärens uppmärksamhet genom själfständighet i greppet, ibland under en tafla, som säger ingenting annat, än att dess upphofsman är en flitig man, som tillgodogjort sig skollärdomen. Medaljen ger honom hopp att en gång få det femåriga statsstipendiet. Och när han kommer »ut», då behöfver han ej börja lära på nytt, inhämta, hvad det är, samtiden begär af konsten, ty hemmet ligger ej som förr i lä af tidens vindar, och de hemmaboende konstnärerna äro alls ej att räkna till de efterblifne.

Men i stunder af missnöje och missmod, då han som utöfvande konstnär hemma ser sina arbeten samlas osålda i atelieren eller slumpas bort på auktion, då har han orsak att undra, om han ej i själfva verket hör till de öfverflödige i samhället.

GEORG NORDENSVAN.

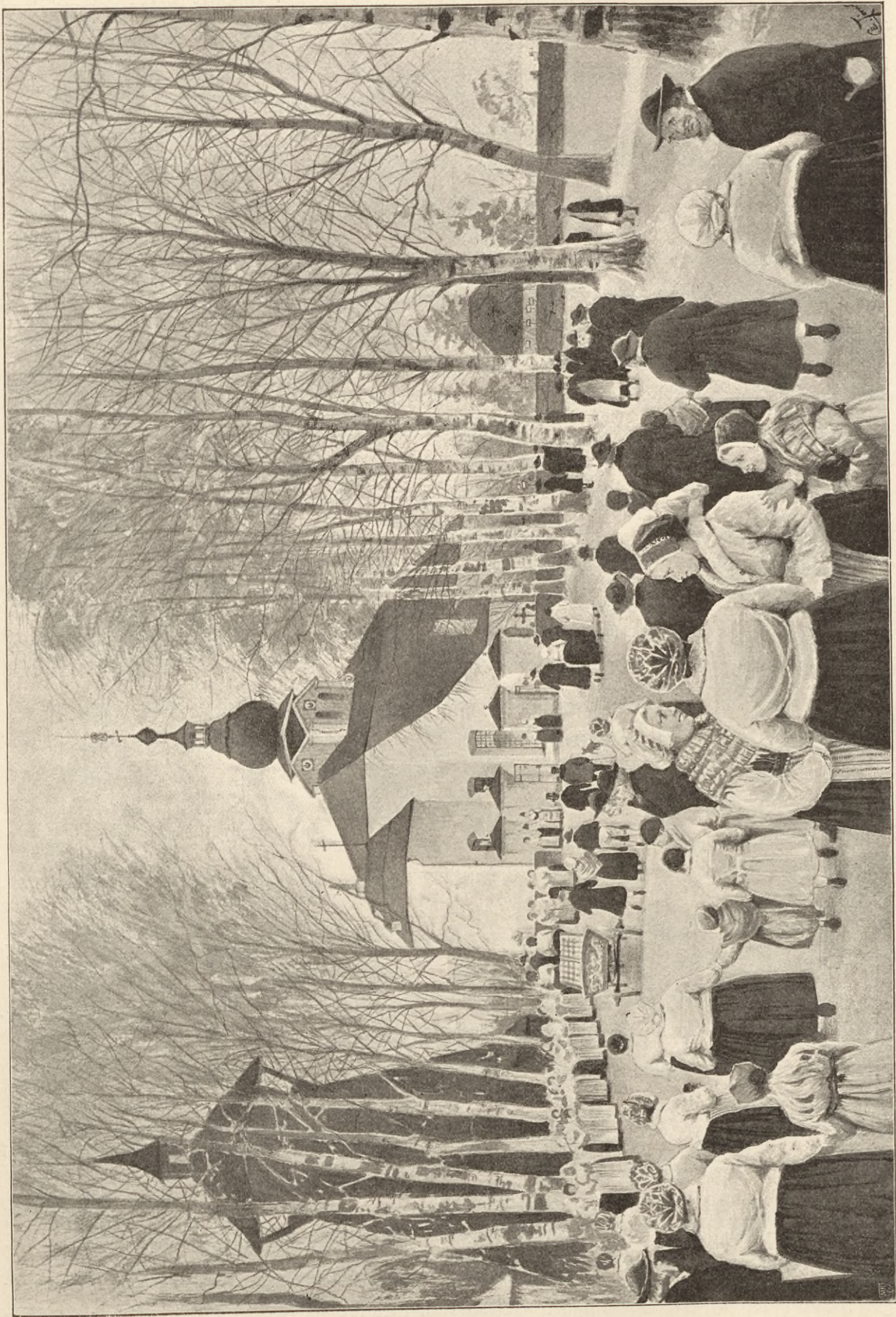

En söndag vid Leksands kyrka.

Turisten, som begifver sig upp till den egentliga Dalabygden, söker där icke blott fröjd för ögon och sinne i naturens rika skönhet och hälsa för kroppen i det skogiga berglandets rena luft: han vill ock, om än aldrig så ytligt, lära känna Dalallmogens från fädren ärfda, egendomliga seder och bruk. Därför tillrådes han äfven i hvarje resebok att så anordna sin resa, att han måtte få tillbringa en söndag vid någon af de stora Siljans-socknarnas kyrkor och se allmogen talrikt församlad. Låt mig skildra en söndag vid Leksands kyrka, sådan jag fann den vid ett besök därstädes för några år sedan!

Redan en timme före gudstjänstens början samlas »kyrkfolket». På den långa älfbron och landsvägen genom Leksands-Noret myllrar det af högtidsklädda. Flertalet går, många åka. Har ni någonsin sett en sådan skjuts? Uti en enspänd, grant målad kärra, afsedd för två personer, sitta två kullor med en karl emellan sig eller, rättare sagdt, i knäet och en eller två stående bakuti kärran.

Vi lämnade landsvägen och styrde våra steg genom en liten barrskog ned till Barkdalen, vackert belägen vid Siljans strand. Hvem har icke hört talas om den lika vackra som egendomliga anblicken af de många kyrkbåtarne, som här lägga till? Numera, sedan Siljansnäs blifvit egen församling, är det blott få af socknens byar, som finna det bekvä-

mast att färdas sjövägen till kyrkan. Vi fingo dock se sex till åtta båtar komma ilande i munter kapprodd. Det var långa, smala båtar med ända till 20 par åror. Af kraftiga dalkarls- och dalkullearmar drifvas de fram med stark fart öfver den lugna vattenytan, ty lugnt måste det vara: i blåst duga dessa båtar icke.

På kyrkogården samlades skarorna, kvinnorna på ett håll och karlarna på ett annat. Här fick man se och beundra den vackra kvinnodräkten, det efter längden månggrandiga förklädet, det brokiga lifstycket, den hvita öfverdelen, »kullornas» baktill öppna »timp» och »kärlingarnas» i nacken hoprynkade »hatt». Ylleschalar af olika färg förekommo här och hvar och visade, att äfven Leksandskvinnorna äro emottagliga för nya moder.

Ingen var tomhänd. I ena handen buro de den i rött inbundna psalmboken, väl inlindad i en stor, vit näsduk, i hvilken äfven instuckits en syrenkvist, grön åbrodd eller en röd vallmo. Det hela fick göra tjänst som solfjäder. Uti andra handen hade de ett litet knyte med hvetebröd, karameller eller hvitlök, som skall vara hälsosam för magen och motverka de tråkiga följderna af en alltför sömngifvande predikan.

Men vi stockholmare måste naturligtvis bort till karlarna för att på ort och ställe få se den dräkt, som den af alla kände bankofullmäktigen introducerat i hufvudstadens finaste salonger. Hvar äro väl skinnbyxorna och de hvita strumporna? Här finnas ju nästan idel långbyxor. Ja, skinnbyxorna äro utslitna eller hänga hemma i klädstugan såsom minne af en förgången tids mod. Endast de äldre, mera konservative hålla fast vid det gamla bruket, mindre af kärlek än af vana och fruktan att taga sig löjligen ut i den nya dräkten.

Kyrkan har ett mera egendomligt än tilltalande yttre och påminner något om de ryska templen. Säggen uppgifver också, att en ryss eller en ur rysk fångenskap återkommen svensk skall hafva varit dess byggmästare. Läget åter är det vackraste, man kan tänka sig, invid Österdalelfvens utlopp ur Österviken och midt ibland lummiga löfträd. Under vandringen utefter stranden varsnade vi långa rader af pålar, som stucko upp ur den lösa sanden och mellan hvilka kullerstenarna lågo inkilade. Det är »mjågningen», berättar en bonde.

Kyrkan är nämligen i ordets egentliga bemärkelse byggd på »lösan sand», och vårfloden gör nästan årligen djupa inskränningar i de lösa stränderna. Genom »mjågning» eller pålningar och fördämningar af sten, har allmogen sökt skydda sin kyrka för vårflodens härjningar. Skyddet anses dock icke fullt betryggande.

Klockan 10 ringdes menigheten tillsammans af alla kyrkklockorna. Massorna strömmade in i det rymliga templet och togo plats på bänkarne nere i kyrkan eller uppe på någon af läktarne eller »skullarne», såsom de här kallas. Orgeln brusade, och sången hördes vida omkring genom de öppna dörrarne.

Snart var det tomt på kyrkvallen. Äfven vi stego in i kyrkan och togo plats på stora läktaren, under orgelläktaren, för att få en överblick öfver det hela. Framför oss hade vi altaret med den mer än 200-åriga altartaflan, nödtorftligen restaurerad. Ursprungligen bestod den af två afdelningar, »Kristus instiftande nattvarden» och »Kristus ätande

påskalammet», men en senare tid ansåg det tillräckligt med en tafla och ersatte den andra med ett bibelspråk.

Det är icke här som i städerna, att män och kvinnor sitta om hvarandra i bänkarne. På ena sidan om stora gången hafva kvinnor och barn sina platser, på den andra männen. Soldaterna sitta på »soldatläktaren», och midt emot densamma ligger en kvinnoläktare, af folkhumorn kallad »gapskullen».

Men hvarför riktas alla blickar esomoftast upp till den läktare, där vi befinna oss? Är det väl vi, som uppväcka sådan nyfikenhet och störa de goda Leksandsbornas andakt? Å, nej, de äro alltför vana vid turistbesök för att skänka någon uppmärksamhet åt våra ringa personer.

Men på kvinnosidan af vår läktare sitta tre stora brudföljen. Vår granne i bänken upplyser oss om att föregående söndag hade tre brudpar blifvit vigda i kyrkan. Enligt gammal sed besöka nu de nygifta kyrkan i sällskap med sina brudskaror. Männen sitta på vår sida, äro »slims»-klädda och skilja sig följaktligen föga från de öfriga kyrkibesökande. Men så mycket grannare äro brudarna och deras kvinnliga följe.

Brudarna känna vi genast igen på deras hvita hucklen, knutna kring hufvudet med hvita band. På bröstet bära de mångdubbla kedjor med berlocker, och i öronen hänga långa örhängen. Alla till brudskaran hörande skilja sig från öfriga i närheten sittande kvinnor därutinnan, att de bära gröna i stället för svarta vadmalskjortlar, röda, rikt broderade sidenlif och hvita halsdukar, utsydda med svart silke.

Efter slutad gudstjänst samlades folket åter på kyrkvallen. Den, som vill lära känna, hvad man i allmänhet tänker på eller talar om i en Dalsocken, bör ej försumma att lyssna till de olika gruppernas samspråk. Där stå några gummor, inbegripna i lifligt samtal om predikan, där några andra, som med synbart deltagande lyssna till den sorgliga historien om, huru grannas-Olles bästa ko i veckan, som var, bröt benet af sig uppe i fåbodarne.

Några gubbar resonnera om skördeutsikterna. Uti ett hörn äro flere af socknens mera framstående män samlade och öfverlägga om de ärenden, som skola förekomma på middagens kommunalstämma, exempelvis om tiden, när kreaturen skola drifvas hem från sommarbetet i fåbodarna. Det tycks råda olika meningar om den saken. Snart nog kommer emellertid den lille, undersätsige Bröms Olof Larsson, kommunalstämmans ordförande, tillstädes. Med en för en dalkarl ovanlig liflighet utvecklar han sin mening, och snart nog tycka alla, att det är bäst, som nämndman säger.

Vi måste emellertid snart lämna kyrkvallen för att före middagen hinna göra en utflykt till »Käringberget». Det ligger strax N. om Leksands-Noret. Dit är en lagom middagspromenad.

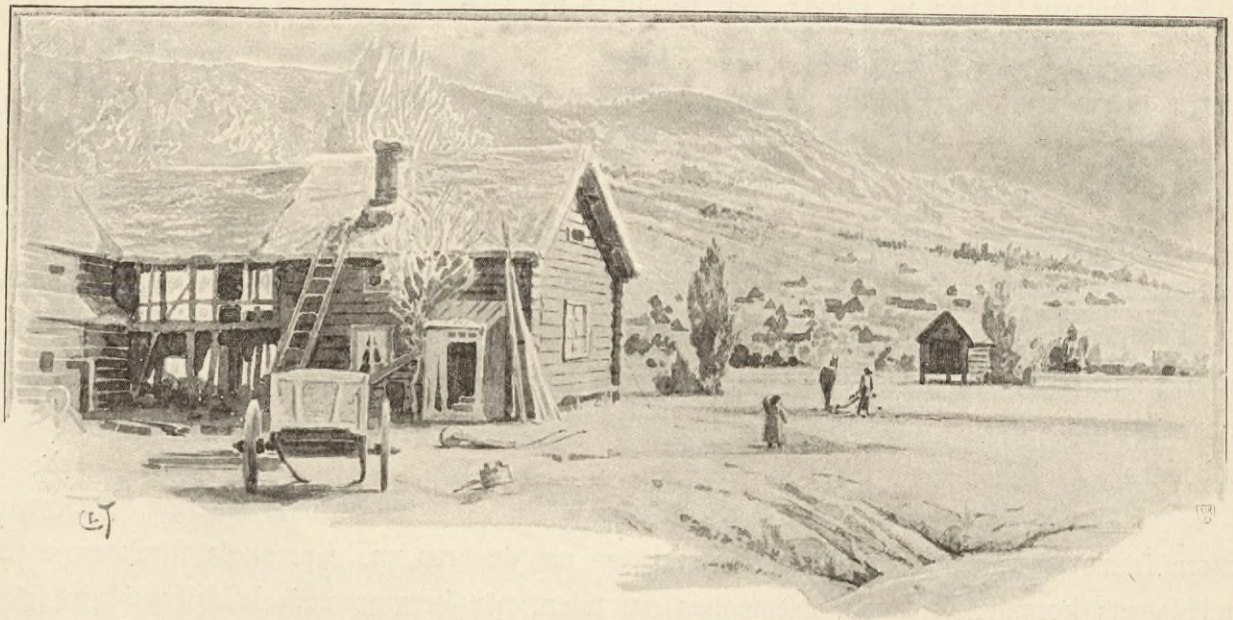
Från bergets spets, den s. k. »Predikstolen», har man en härlig utsikt. Vid foten ligger kyrkan och det i saftig grönska inbäddade Noret. Där borta mötes ögat af älfvens slingringar mellan höga stränder, af Öster- och Byrvikarnes glittrande böljor samt af det löfklädda Siljansnäs med dess vackra kyrka vid foten af det för sin skönhet och

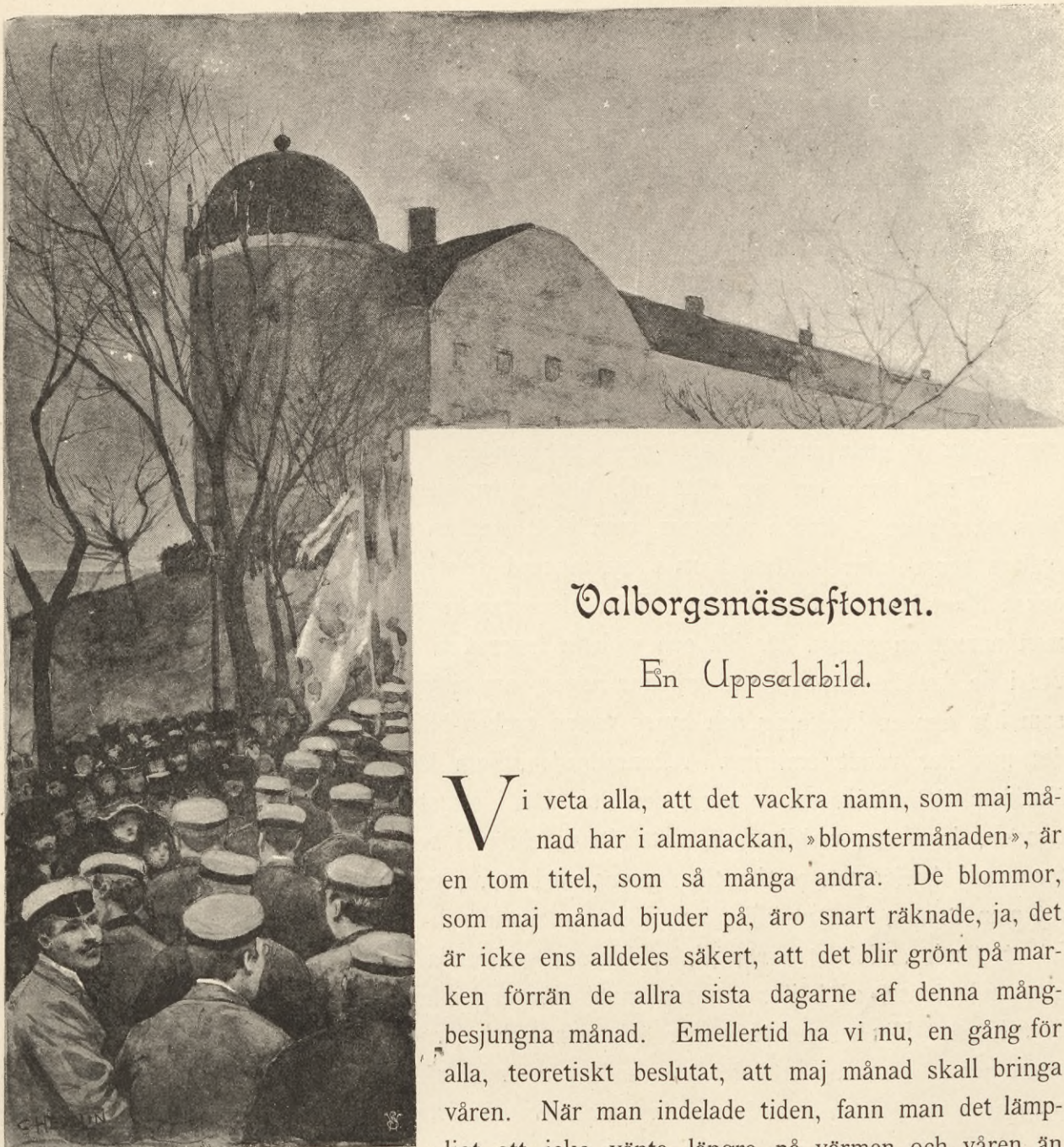
bördighet berömda Björkberget. Det är täck och leende natur. Mot norr och nordost ligga skogklädda berg, och nedanför våra fötter utbreder sig Siljans vidsträckta vatten.

Berget har fått sitt namn till minne af en af de sorgligaste yttringarne af forntida vidskepelse och barbari. Det var nämligen här, som åtta för trolldom och blåkulleresor anklagade Leksandskvinnor brändes å bålet.

På eftermiddagen befunno vi oss ombord på ångbåten »Gustaf Vasa» för att fara till Mora. Färden går uppför älven förbi Leksands-Noret och ut i Österviken. Här sända vi ett sista farväl åt Leksand och dess bland höga träd framskymtande kyrka. Snart är ångaren ute på Siljans storsjö.

VILHELM KÖERSNER.

Valborgsmässaftonen.

En Uppsalabild.

Vi veta alla, att det vackra namn, som maj månad har i almanackan, »blomstermånaden», är en tom titel, som så många andra. De blommor, som maj månad bjuder på, äro snart räknade, ja, det är icke ens alldeles säkert, att det blir grönt på marken förrän de allra sista dagarne af denna mångbesjungna månad. Emellertid ha vi nu, en gång för alla, teoretiskt beslutat, att maj månad skall bringa våren. När man indelade tiden, fann man det lämpligt att icke vänta längre på värmen och våren än till i maj; och vi gå ständigt och tro, att maj skall känna sig så smickrad öfver den goda tanke, vi ha om den, att den också skall göra heder åt våra förhoppningar. Därför är det en gammal sedvana, att den sista april taga afsked af vintern och tända glädje-eldar för att hälsa livvets uppståndelse åter.

I Uppsala ha icke studenterna upphört med att denna samma sista april tåga upp på Slottsbacken för att där, från stadens högsta punkt, med sång hälsa våren välkommen till landet.

Mer än en valborgsmässafton har jag upplefvat, då det har snöat och stormat vildt. Landet har legat kalt och stelfruset där nedanför med de spridda, röda eldarne fladdrande i stormen, som om de droge efter andan. Vi ha stått och frusit i skinnpälzarne, medan studenterna sjöngo: »O, hur härligt majsol ler!» Men i alla fall har det förefallit en som en invigning af våren. — De ljödo så stilla, så öfverbevisande, dessa välkända, milda harmonier. — Hvad människor så fast och genomgående tro på, *måste* väl en gång komma, det var den känslan, man fick; och midt i de flygande snöflingorna, medan stormen stötte emot slottstornet och fanorna klapprade emot fanstängerna, ljöd det som ett löfte om att solen och lifvet dock snart skulle uppenbara sig. Oftast har dock den sista april varit fri från snö. Den stora, nakna slätten har legat färdig att mottaga våren, och ibland har till och med luften varit mild och kommit med de första hälsningarna från de goda makter, som vore i antågande.

Först när solen har gått ned, börja människorna att gå upp på backen för att höra på sången. Himlen mörknar, men blott med en svag, violett skugga; ännu ser man tydligt borta öfver slätten Vaxala kyrka med dess spetsiga torn och Danmarks kyrka också långt borta i skogsbrynet. Från klockstapeln med drottning Kristinas klocka ser man norrut en punkt, där blå och violetta toner dela landet i många olika planer. Midt ute i de dunkla färgmassorna gnistrar något som silfver: det är en liten glimt af Fyrisån, som här gör en krökning och hvars vatten tyckes blifva mer och mer lysande, ju mera det mörknar rundt omkring. Aftonrodnaden, som länge har brunnit öfver horisonten, slocknar så småningom, som om den dök ned i ett stort haf, och när man kniper i hop ögonen, kan man verkligen tro, att slätten slutar i hafvet. — Hemlighetsfulla, blå färgtoner vid horisonten smälta tillsammans med stora, genomskinliga skylager i himlen, så att man knappt kan urskilja, hvar det ena slutar och det andra börjar. Eldarne ha börjat att tändas. Långt borta blinka de som små, röda gnistor, närmare stå de som gula, glänsande bloss, af hvilka ett och annat slår upp i höga flammor, när man kastar nytt bränsle på. Himlen mörknar mer och mer, och stjärnorna börja att springa fram. Några stora och klara som vattendroppar, andra darrande, skälvande som små juveler. — Öfver popplarne på Slottsgården lyfter sig nymånens fina båge.

Slottsbacken har efter hand fyllts med människor. De komma i täta leder med barnen vid handen och samla sig på den öfversta platån och på Slottsgården. Men alla gå tyst, nästan ljudlöst. Man hör icke stegen på det korta, mjuka gräset, och öfver alla härskar en tyst väntan. Ett par pojkar slåss då och då för att få bättre plats. En och annan hund rusar vildt fram och tillbaka för att visa sig intresserad; annars hörs icke ett ljud, skymningen sjunker ned öfver jorden, och alla vänta och lyssna.

Plötsligt ljuder, öfver de församlade människornas hufvuden, de första slagen af Kristinaklockan; klart och klingande tona de ut öfver slätten. Vare sig det är fest eller stillhet, vinter eller sommar, slår det aldrig fel, att, när domkyrkotornets klocka slår nio, klockan här uppe faller in med själaringningen för drottning Kristina. Klockaren, som står och ringer, tänker säkert icke på drottningen. Han ser på sin klocka, om

den går precis som domkyrkans, samt står och väntar på det första slaget från kyrkklockorna för att vara i ordning att ringa i rätta ögonblicket. Har han brådtom, så nöjer han sig med några få dragningar i klockrepet; faller han en afton i tankar, så kan han klämta på så länge, att man undrar, om han aldrig skall upphöra. Det hela är en ämbetssak, som endast skall uträttas på en viss minut. — Jag kan just icke heller påstå, att jag tänker på drottning Kristina, men det är något, jag vet icke hvad, i detta beständigt, under flere århundraden, upprepade bruk, som griper en. Det är som minnet af en gammal synd, som aldrig riktigt vill komma till ro, som om en fridlös själ beständigt komme tillbaka och klappade på himmelrikets dörr. De sista tonerna dö bort som långa slag, och åter är allting stilla.

Nedifrån staden hör man spridda sångkörer komma från olika håll. Det klingar afbrutet och otydligt hit upp. Det är olika nationer, som gå från sina nationssalar och möta hvarandra på torget. Något efter nio börjar uppmarschen. Midt i den stora folkmassan, som nu åter liksom flyter uppför backen, syns något hvitt lyfta sig och röra sig för vinden. »Det är fanorna», hviskar man. En svärm af människor böljar framåt och stötes och knuffas med dem, som redan stå där uppe. Först komma en mängd pojkar och andra åskådare, sedan nationsfanorna i en stor klunga med studentkårens baner i midten, så sångarne och slutligen hela studentskaran. Alla hvita mössorna äro på. Det är ju det första vårtecknet, som nog våren icke heller kan motstå. Arm i arm gå lederna fram ur de olika nationerna. Här finnas unga män från Norrlands yttersta gränser, från Vermlands berg, från Öst- och Västgötaslätterna. Här finnas förnämligt folks barn från Göteborg och Stockholm, bondsöner från skogsbygderna, fattiga skollärare- och prästsöner: representanter för alla stånd och villkor i landet rycka fram här, arm i arm. Här komma starka, unga gestalter med kraftiga, smidiga lemmar, typer af själfva ungdomen och hälsan, och sammankrympta, magra små figurer, som tyckas hafva tillbragt det mesta af lifvet, innestängda i dystra rum, böjda öfver böckerna. Här ser man ljusa ansikten med ljust hår och ljust uttryck, som se ut, som om lifvet låge utbreddt för dem med glädjeeldar, tända på alla höjder, och som om de måste lägga band på sig för att icke storma i väg för att gripa lyckan, som ständigt är helt nära dem. Och här ser man mörka ansikten med dunkla ögon och grubblande uttryck, som se ut, som om de tyckte, att lifvet och framtiden var en hotande, ofattlig gåta för dem, som de förgäfves försöka att lösa, men som ständigt visar sig för dem i nya former, ständigt talar till dem i mörka, obegripliga ord. Här komma glada, sorglösa unga män i eleganta vårkläder, hvilkas största bekymmer tycks vara, om västen sitter bra, ungdomar, som finna, att en fin middag och en god cigarr kan trösta en för alla hjärtesorger; och här tåga andra fram, som, oaktadt de blott äro några och tjugu år, redan hafva maner som äldre, erfarna ungarlar, som spela sin lilla priffa, kryddad med skvallerhistorier, med samma njutning, som ett sällskap gamla mamseller skulle göra det. Här finnas de goda hufvuden, de energiska viljorna, och — hvem vet? — kanske ett och annat af de verkliga ljus, som en gång skola skina för framtiden; och här finnas de talangfulla, lata, förutbestämda öfver-

liggarne, som efter många år ännu komma att drifva omkring i universitetsstaden med den säkra föresatsen att taga examen »nästa termin». I denna ungdomsskara finnas kvickhufvudena, de, hvilkas infall verka som sprängbomber i hela laget, och här finnas de dumma, beskedliga pojkar, som äro de tacksamma föremålen för kvickheterna och som själfva äro de första, som skratta åt dem. — Här finnas de slösaktiga, tanklösa, som lefva för dagen och låta pengarne rinna mellan fingrarne, antingen det går ut öfver en rik far, eller är det en mors och systers små sparpengar och stora ansträngningar, som hålla dem vid universitetet; och här gå de fattiga och stråfsamma, som kunna få hundra kronor att töja ut sig i en märkvärdig utsträckning, som lefva i ett kallt rum och äta af matsäcken hemifrån. — Här finnas de, som ha en hjärtevän, en oskiljaktig, som de följa som en skugga. Honom, som de kunna förtro allt, som förstår dem i allt, med hvilken de gå på gymnastiken, på nationsfesten, honom, som de vandra halfva nätter med, för att, obesvärade af alla profana öron, ytterligare kunna utgjuta sitt hjärta för och som de slutligen kinesa hos för att nästa morgon kunna börja på nytt. Och här finnes den sorten, som icke har några vänner, den oförstådde melankolikern, som vid 21 års ålder finner, att vänskapen är en skugga och kärleken »en chimère;» han, som ler medlidsamt, när han hör talas om sådana amhistorier och barnsligheter som religion och fosterlandskärlek och andra gammalmodiga föreställningar. Han, som hejdar hvarje uttryck af glädje eller intresse, som kunde undslippa honom, som om han skulle göra en synd därmed — eller hvad som i hans ögon är värre — en dumhet, och hastigt lägger sitt ansikte i de passande, blaserade vecken; som försöker att få absinth — äkta absinth till förmiddagsdryck, som talar om Paris, som om det vore hans födelsestad, fastän han är född i Grenna och har varit sex veckor i Paris, han, som vet, att verlden är oförbätterlig, att människorna äro en afart af aporna och måste följa deras natur, och att därför en klok man icke bör befatta sig med det Sisufusarbetet att verka något för denna mänsklighet, utan sitter stilla och öfverlägset i sin stol och ler åt eländet. — Och här gå de täta skarorna af dem, som följa strömmen och gärna gå hvar som helst, där det finns kamrater och dricksvaror. — Det gör det samma, med hvem man talar och med hvem man dricker, och uppbrott från det ena trakteringsstället är endast en förflyttning till ett annat. Ju högre man kan skrika och ju mer man kan dricka, dess mer öfverbevisar man andra och sig själf, att man är full af kraft och lefnadslust. — Här finnas de, som tillhöra en eller annan separatkyrka, som se den enda saliggörande makten i vissa trosartiklar, hvilka liksom trollformler kunna framkalla underverk; ärliga, häftiga personligheter med skarpa drag, starka hakor, sammanpressade läppar och ögon, som uttrycka en underlig blandning af hetta och hårdhet. Och här finnas andra ärliga och häftiga personligheter, som verkligen tro, att mänskligheten endast kan förbättras genom att befrias från allt andligt inflytande, som dyrka materien, icke för egen fördels skull, utan emedan de sakna förmåga att se annat än materiens koloss, såsom närsynta människor icke vilja tro, att de långsynta se, hvad som försiggår vid horisonten, eller som omusikaliska människor öfverlägset le åt de harmonier, som de musikaliska *tro* sig höra. — Här går en och

annan af dem, som hafva ett medfödt behof att vid vissa perioder skriva vers, att likna kvinnorna vid rosor och stjärnor, att sjunga om Bacchus och pokalen, tilltala sin sångmö så bekant som andra tala om sin städerska, ja, till och med sända en liten förstulen suck till månen eller sakta rassla med gammalsvenska svärd och sköldar. — Och så finns det någon, som går tyst för sig själf med sina egna tvifvel, sina egna väldiga spörsmål, med sitt eget ungdomliga, okufliga behof af lif och handling, sina egna öfverväldigande intryck af naturens under och någon dold, allt behärskande kärlek i sitt hjärta.

Hvem kan uppräknat alla de olika naturer och anlag, alla de lifsåskådningar och planer, alla de motsatta förhoppningar, olika öfvertygelser, stridande viljor, som här tåga förbi en i skymningen under de hvita mössorna och de sakta vajande fanorna! Skulle hvar och en af alla dessa plötsligt hissa sin egen fana, så skulle det blifva ett brokigt virrvarr, en hel här med olika baner. Men som det nu är, så samlas alla dessa olika tänkande, olika skapade, olika lottade för att fira *en* högtid i afton, den, att vintern är förbi och att det åter skall blifva sommar på jorden.

Det står i Bibeln, att Gud låter sin sol uppgå öfver onda och goda och regna öfver rättfärdiga och orättfärdiga, och detta är just naturens stora förmåga, det, att strömma öfver alla på en gång. När snöstormen kommer rusande, frågar den icke efter, hvilkens mark den hvirflar fram öfver och hvilkens åkrar som den förstör; och när våren stiger ned från himlen, kommer den med öppna armar, hvori hela mänskligheten får plats.

Det är i alla fall en oemotståndlig tanke, att den hårda, ofruktbara vintern börjar att »draga öronen åt sig» och upplösas och försvinna, och att en ny tid börjar, den tid, som kommer med groningskraft till alla dolda möjligheter, med ständigt nya öfverraskningar, med alla lifvets och naturens oförutsedda, förtrollande nycker och infall. Vi ha nu så länge alla delat samma öde, att vara fångade af vintern, tvungna att bo i våra stängda hus och med snödrifvor utanför. Nu öppnas buren, fåglarne få lof att flyga ut och sjunga, hvar och en efter sin näbb, — intet under då, om de sitta förväntansfulla, när man rör vid låset på buren. Ja, till och med världsföraktaren från Grenna måste behärskas af en liten känsla däraf, att sommaren onekligen *är* behagligare än vintern och att det kan finnas en viss inbillad, barnslig lycka i att ligga i en hängmatta och se lindgrenar vifta mot den blå himlen öfver ens hufvud — en känsla, som han naturligtvis anser för sin plikt att bekämpa.

Studentskaran med fanorna i spetsen tränger sig sakta fram. Folkhopen ger plats på båda sidor, och de ställa sig upp som sångare på teatern — slottsplatån är teatern — alla vända ansiktet mot publiken, publiken är Uppsalaslätten med snön i åkerrenarne, med de fladdrande, spridda eldarne; och den osynliga gudomlighet, som alla hufvuden blottas för, är våren, våren, som ännu blott är en föreställning, en förhoppning, men som man tänker sig komma sväfvande söderifrån. — Plötsligt ljuder sången:

»O, hur härligt majsol ler!» De unga, kraftiga stämmorna samla sig i breda, långtoniga klanger. För dem, som stå nära, ljuder det i fulltoniga harmonier; dem, som stå längre borta, når sången blott stötvis: det är så många människor emellan. De små

barnen vilja lyftas, de större vilja slåss. En hop stora pojkar roa sig med att säga kvickheter och höra icke alls på sången. Men den är då icke heller för *vår* skull. De sjunga för våren, och för den hurra de nu, svängande alla hvita mössor i luften. — Efter en paus följer: »Våren är kommen; på sina kransar ängarne binda». — Det är den glada sidan af saken, och när temat tages om efter »hurra», så rusar också tempot i väg, som om de alla sprunge nedför backen och viftade med mössorna. Sedan kommer folksången och ännu ett par andra, om man är mycket gifmild, och mellan hvar sång komma hurraropen hastiga, precisa, mångtungade, för kungen och fäderneslandet.

Och så fladdra fanorna igen. Fanbärarne ha all möda att balansera de tunga stängerna. — Jo, jo! Det är icke så lätt att gå i spetsen med en fana! Nu vända de. Arm i arm gå de åter förbi: Först tenorerna och andra-tenorerna, till sist hör man blott andra-basarne, som gå i sista lederna med hakorna in mot halsdukarne och brumma: »Sjung om studentens lyckliga dar!»

När Slottsparken är tom, börjar nationslifvet inomhus. Så småningom slockna eldarne ute på slätten. Aftonen öfvergår till natt, och stjärnorna komma fram i hela sin glans. Nere i staden tändas de spridda ljusen i alla hus och hem. I nationssalarne är det full belysning, hela rader af skimrande fönster, som inbjuda kamraterna till besök. Ännu nå afbrutna melodier från skilda håll upp till backen, men slutligen är allt stilla. Valborgsmässnatten drömmer där ute öfver slätten.

Snart skall verkliga våren komma och så sommaren och så hösten och så vintern och så en ny vår. Och hur många af de unga, som nu gingo upp för att hälsa den, skola då vara med? Hur många af dem skola ännu finnas här bland kamraterna? Hur många skola vara kvar bland de lefvandes antal? Och alla dessa planer och förhoppningar? Allt hvad de kämpa och strida för, allt hvad de tro och tvifla på? Hur skall det gestalta sig för dem alla? — Det skall väl gå med dem som med eldarne där ute på slätten. En flammar litet högre, en brinner mera stilla, en annan litet längre än de öfriga. De lysa alla en stund, stora och flammande, för dem, som stå helt nära dem, små och obetydliga för dem, som se dem på afstånd, och så slockna de så småningom allesammans. — Men våren kommer beständigt igen med nya eldar och nya sånger, och nya generationer af unga män, som hälsa den välkommen. Snön vill hvart år tillintetgöra lifvet, och det står ständigt upp på nytt.

När man ser dessa skaror af ynglingar tåga upp och sjunga sina sånger och så, straxt efter, hastigt gå bort igen, så kan man icke annat än tänka därpå, att just så går lifvet: uppför backe med en sång och så raskt ned igen för att försvinna. Men man kan icke heller låta bli att tro därpå, att alla dessa många tillsammanlagdt skola ut-rätta *något*, få något kalladt till lif och få kasta någon brand på framtidens stora valborgsmässbål, som en gång skall hälsa en bättre vår för mänskligheten välkommen.

HELENA NYBLOM.

På tinget.

Folkkläfsbild från östra Skåne på 1860-talet.

En rastlös och orolig skara vimlade på gästgifvaregården i Tingshög: grupper bildades och grupper upplöstes. Män och kvinnor från när och fjärran, nya dräkter och gammaldags rörde sig om hvarandra i brokig blandning, en och annan gubbe i knäbyxor och hvita ullstrumpor med rödgula strumpeband i gammalskånskt mönster, kort tröja med ända till fyrtio små, klotrunda silfverknappar och vid, starkt blånad skjortkrage, som ända upp till öronen omslöt ett trindt, rödblommigt och fromt ansikte med det långa, tvärklippta håret benadt midt i pannan; kvinnor i röd- eller grönskodda »skinnklockor», som räckte nätt och jämt ned om knäna, blåa strumpor och lädertoftor med kort, knappast synligt öfverläder, breda blommiga silkesband på de svarta klädeströjorna, som voro djupt uringade, så att man såg det rikt utsydda linnets med ägarinnans namn i röda bokstäfver; korta lif, som släppte genast under armarne, mörkfärgade schaletter, knutna i nacken, samt stora halsknappar eller maljor af silfver.

Gästgifvarens beryktade kochinkinare gol oupphörligt och skipade rätt bland sina pullor med yttersta stränghet. Han sträckte på sig vid hvart steg liksom den rödbrusige länsman Flängström och blängde med ögonen som denne: han var nämligen ond, för det han ej fick vara i fred i stallarne, där de många hästarne hotade trampa honom på tårna. Och den brunbrokiga pudeln, alla tiggares och pojkers fasa, låg i dag bunden och flåsade; han gat knappast ta flugor en gång; då och då gaf han till ett hest gläfs — skälla orkade han ej längre och skämdes visst öfver sin stämmas dåliga klang.

Se, det var ting i dag och flera viktiga mål skulle före — mål, som samlat icke blott talrika parter och vittnen, utan äfven en stor, nyfiken menighet. Ena pinnsoffan vid gästgifvarens trappa var upptagen af två välfödda nämndemän och en länsman; den andra af tre förnämliga bondkvinnor, som i värmen dignade under bördan af ofantliga ylleschalar, som de burit på armen hela dagen. För öfrigt voro alla möjliga sittplatser på hela går-

den upptagna: stockar, stenar, brandstegar, tegelhögar — ja, till och med en upp- och nervänd »rullebör»*.

Inne på en bänk i trädgården satt »Virrenacken», den mest anlitade af de »brännvinsadvokater», som gjorde allt för att inkrängla sakerna och klå de rättsökande. Sitt öknamn hade han däraf, att han alltid »virrade» eller skakade spasmodiskt på hufvudet, hvilket tycktes »sitta på en zittertråd». Han hade alltid *ett* svar på sina klienters frågor, huruvida där funnes någon möjlighet att stå sig. »Det var en djämranne så svår paragraf, den!» sa han, »men vrias kan den. Emellertid tror jag, en sypp och en flaska bier skulle klara opp tanken betydligt!» hvilken för advokaten ganska betecknande afslutning fullkomligt rättfärdigade den allmänna meningen om hans juridiska förmåga, att nämligen »det var en huggare rent att kunna svänga sig med lagen, om man bara kunde komma i tal med honom innan middag».

Vid de många åkdonen på gården hölls allmänt frukost: bjudningar gjordes och mottogos alldeles som på en marknad; hvar och en bullade upp det bästa, han hade, flaskan gick flitelig från mun till mun utan att alltid torkas på tröjärmen mellan hvarje drag därur. Efter intagen måltid gingo de mer förmögna in och drucko kaffe med konjak, rom eller brännvin, och fruntimren gjorde ofta sällskap på kaffe med kakor och ej sällan på punsch — rom var dem för starkt. Husmän och tjänstedrängar nöjde sig med en buss eller en »mullbänk» — därest de ej bjödos in af husbönder eller parter, som ville »erinra dem om ett och annat», hvarom de skulle vittna.

På trappan till drängkammaren sutto Mätta Snickarens och Karna Husars inbegripna i ett lifligt samtal om alla dem, som passerade förbi eller ut och in på gästgivarergården, och samtidigt gjorde de ifriga anfall på en fin siktebröds-kaka, en smörask och en liten stenburk, fylld med stekt fläsk, samt en försvarlig kumminost. De voro de värsta sladdermaskorna i Tingshög, fast Mätta gärna tog på sig en andäktig min. De höllo sig merendels på gästgivarergården under tinget och blandade sig i allting; särskildt sökte de att få åhöra allt gräl och bråk efter tingsförhandlingarnes slut för att bli kallade som vittnen och förtjäna sig en hacka, hvarför ock härads höfdingen, som ej kunde tåla dem, kallade dem »härads vittnena». De kände nära nog alla människor och hade alltid någon skandal att tala om.

»Nej, se där kommer verkligen Per Hansson, den skurken!» sade Mätta. »Och åker med Erik Pers i Smörlunda. Då är det väl meningen, han ska ha deras Nella! Se, både tösen och käringen äro med! Då ska du se, han svärjer sig fri, och er Sofia får gå där med det lilla. Jag förstår inte, hur du har kunnat uthärda det; hade det varit min tös, så hade jag för längese'n . . .»

»Får man sorg, så lefver man nog. Jag har haft tillräckligt att göra med far: han ville både slå henne och köra henne från hemmet, när han fick veta, hur det var ställdt. Och där är ingen, som känner alla tårar, jag har fällt. Men svärjer Per i dag, så går hans själ förlorad — så visst, så visst så. Hade jag fått vittna, jag, som sett

* Skottkärria (enhjulig).

dem samman så mycket! Men hade jag inte trott, han hade allvar med det och tösen kunde fått det så bra, skulle det aldrig händt; jag såg, hur han var efter henne i hvar vrå, men jag trodde, det var heder i karlen, och därför låtsade jag ingenting se: där är så många fattiga flickor, som ha kommit opp i världen genom ett grant ansikte».

»Att inte du var mera rädd om henne och varnade henne! Ja, ja, där var många, som sa, att det skulle gå galet, när hon började flänga på dans öfverallt! Ja, en mor har ett stort ansvar, 'Jag skall kräfva deras blod utu dina händer!'»

»Tösen har gått i skola, hon har läst sig fram, vi ha både *Luthers* och *Schartaus* böcker hemma, och där har hon inte sett några dåliga exempel — så får hon själf bära ansvaret: en mor kan inte vaktä sitt barn i hvar vrå, och dansen har hvarken skadat dig, mig eller Sofia. Men det gör mig så ondt om henne: hon blir visst inte gammal, hon bara gråter både bittida och sent. Och hade inte Per varit rik, hade han nog blifvit fälld, men si . . .»

»*Den öfversta i ditt folk skall du icke lasta*, säger Herren».

»Jag lastar ingen, men det är ett sant ordspråk:

'Smörj vagnen, så går han lätt,
Muta domaren, så får du rätt!'

De kunna skriva opp vittnesmål på mer än ett vis. Nej, men se, där kommer gamla Kersti Nils Måns i Svinälöf! Den har jag då aldrig sett till tings förr! Hvad ska' detta betyda? Den få vi ha fatt i: kalla på henne!»

»Nej, se god dag, Kersti!»

Den tilltalade vände sig långsamt om på vagnen, steg säfligt och betänksamt ner, slätade ut sina kjolar, lade schalen till rätta på vänstra armen, gaf drängen sina order och gick säfligt fram till de två nyfikna sladderkåringarna.

»God dag, god dag! Det var nytt att se dig här!»

»Ja, du kan så säga! Jag har dragit mig redeliga fram, både sen det brände för oss, och när Herren tog Nils och när fåren fingo skabb; men aldrig hade jag trott, att jag skulle gå igenom en sådan pröfning!»

»Hva' ä' dä? Sitt här; här ä' plats. Vänta — jag ska' slå af med schaletten lite: höns det är något »fyle» riktigt. Nej, men hvad gråter du för?»

»Åh, jag ska' in och vittna! Jag tror, jag går af rent . . .»

»Var det också nånting? Det har jag gjort öfver tjugu gånger! Det är bara roligt!»

»Roligt!! Jag har aldrig varit med min fot inom någon tingssal — och aldrig Nils hade varit där heller. Och så skall jag på ålderdomen stå och svärja! Säger jag galet på ett enda ord, så är jag förlorad för både tid och evighet».

»Du ska' bara vittna, hvad du sett och vet sant vara».

»Ja, men nu har jag tänkt på det både natt och dag, så allting ränner i en köra för mig. Ack, om jag bara aldrig hade gått där ner! Jo, se det var så, att där var kyrkostämman i Svinaröd, och dit kom Sven Olsson och var på rus, och så skällde han

ut prästen och kallade honom för drummel och *basilisk* eller *hvalfisk* eller *kompromiss* eller hvad det var, men se det hörde jag inte, för jag var inte inne».

»Då slipper du ju vittna om det!»

»Men när så prästen gick ut, skulle jag bort och tala vid honom — pigan där hemma har stulit garn i min kista — och då stod Sven där och »traggade» om att prästen skulle komma hem och ge nattvarden åt Fattig-Marna, som är hos Sven. Men prästen ville inte, utan sa, att hon var inte sämre, än att hon kunde gå med den andra församlingen. Och så kallade han prästen för en *portion*, eller kanske han mente sakramentet... Åh, jag kan inte reda det! Ack, om denna dagen hade en ända!!»

»Se, nu komma domare och nämndemän. Nu börjar det: vi ska skynda oss in, så inte häradstjänaren börjar 'mocka'».

»Ack, hvad skulle jag vid skolan den dagen! Det hade varit bättre att inte låtsas om garnet! Ack, ack!»

Utanför dörren till tingshuset stod Sven Olsson och rundt omkring honom en stor klunga. Han var synbarligen ej alldeles nykter, men storordig som vanligt.

»Ja, ja, Sven», sa skolläraren, »denna gång är du inte ute för du har klått drängarne eller slagits med polisen — nu har du med prästen att göra, och du slipper nog hvarken med 20 eller 25 kronor».

»Ja, nog är det en djämranes svår paragraf», sa »Virrenacken» och tog en buss, »men vrias kan den. Vi ha tagit oss några syppar och flaskor bier ihopans, och jag har skrivit genstämning på prästen. Hva djämran ska prästen få köra ut folk — skolan är böndernas och inte prästens! Det rör inte prästen, om Sven 'var på en dorr' — det var inte i kyrkan!»

»Men nog hade du gjort klokt, Sven, om du hade gått till prästen eller länsmannen och ödmjukat dig, när de hade bud efter dig. Måntro, du är stämd för gäckeri med sakra...»

»För jag skällde på prästen, ja. Men han är inte något sakrament, och om det så kostar mig 100 riksdaler, så...»

»Ja, men det är synd mot den helige ande!»

Dessa ord tystade allas mun, och de gingo slagna in. I förstugan stod i en vrå den stackars Sofia, fager, men bleknad som en maskstungen ros. Hon bar på armen en liten svarthårig pys med bruna ögon och krökt näsa. Hennes blickar voro ständigt riktade mot golfvet, men flera lämnade henne nästan vördsamt plats. Strax bredvid kom Per Hansson; han var föremål för allas blickar, där han stod, blek, svarthårig med bruna ögon och krökt näsa. Nella gick efter med orolig blick och röd af harm öfver de ogillande blickar, som sändes henne och Per. Hennes far kom lika stolt som alltid och tycktes ej se någon enda af dem, som trängdes omkring hans hustru och honom.

Rätten hade satt sig. Den halte, ständigt onyktre häradstjänaren höll på att tappa peruken i sin ofantligt viktiga ämbetsutöfning: han knuffade undan de fattiga stackarne för att bereda rum åt de rikaste och mest ansedde bland storbönderna. En del kvinnor

stodo skälvande i hvar lem och med händerna hopknäppta omkring kyrkonäduken. Djupa suckar hördes liksom starka snytningar från en och annan, som ej kunde återhålla sina tårar. Nämndemännen snusade, domaren talade med notarien, länsmannen och »Virrenacken» ordnade sina papper; så lade sig bullret, och det blef tyst i salen.

De första timmarne uppropades några obetydliga mål, som ej förmådde tillvinna sig någon vidare uppmärksamhet. Man började tissla i vrårna, häradstjänarens »ts, hysch!» hjälpte endast för ögonblicket, och domaren måste flera gånger bjuda tystnad. En husar hade till och med nupit gästgifvarens ena piga två gånger i armen och ville bjuda på konfekt.

Med ens afstannade mumlet: Per Hansson skulle gå värjemålseden. Han klef med osäkra steg fram till dombordet och lämnade intyg från sin själasörjare, att han kände edens vikt och betydelse. Domaren såg skarpt på honom, riktade till honom några allvarliga och gripande varningsord med erinran, att det ännu vore tid att betänka sig. Men då Per alltjämt teg och stod kvar, sporde domaren sakta och högtidligt:

»Är du beredd att gå eden?»

»Ja!» ljöd det nästan ohörbart från Pers bleka läppar.

»Lägg tre fingrar på bibeln!»

Men då trängde sig Sofia fram till dombordet. Andlös spänning.

»Per, Per!» ljöd hennes ångestskri. »Förspill inte din eviga salighet — du vet, du gör det, om du svärjer. Jag ska' inte begära ett runstycke åt det lilla: Herren kan väl skaffa oss bägge bröd, och jag skall hellre tigga mina bitar, än du för vår skull skall vara förtappad för både tid och evighet».

»Tyst!» manade domaren. Per skalf som en dödsdömd och svetten pärlade på pannan. Men Sofia lät sig ej tysta.

»Kan han inte slippa att svärja?! Åh, lät honom slippa, nådig häradshöfding! Barnet har kostat mig all lycka och heder och ära i världen — det ska' inte kosta hans salighet — *det får inte, ska' inte!* Ååh!»

»För ut flickan!» sade domaren, men hans röst var oklar och hans blick fuktig. Det fanns kanske i hela salen ej ett torrt öga — om ej »Virrenackens». Sofias smärta tycktes vara smittosam: snyftningar hördes från flera håll. Flickan fördes af häradstjänaren ner till dörren, men hakade sig fast vid dörrstolpen, stack förklädet i mun och bet krampaktigt i detsamma för att kunna tiga. Ingen hade hjärta att föra henne ut med våld. Hennes moder tog hand om den lille.

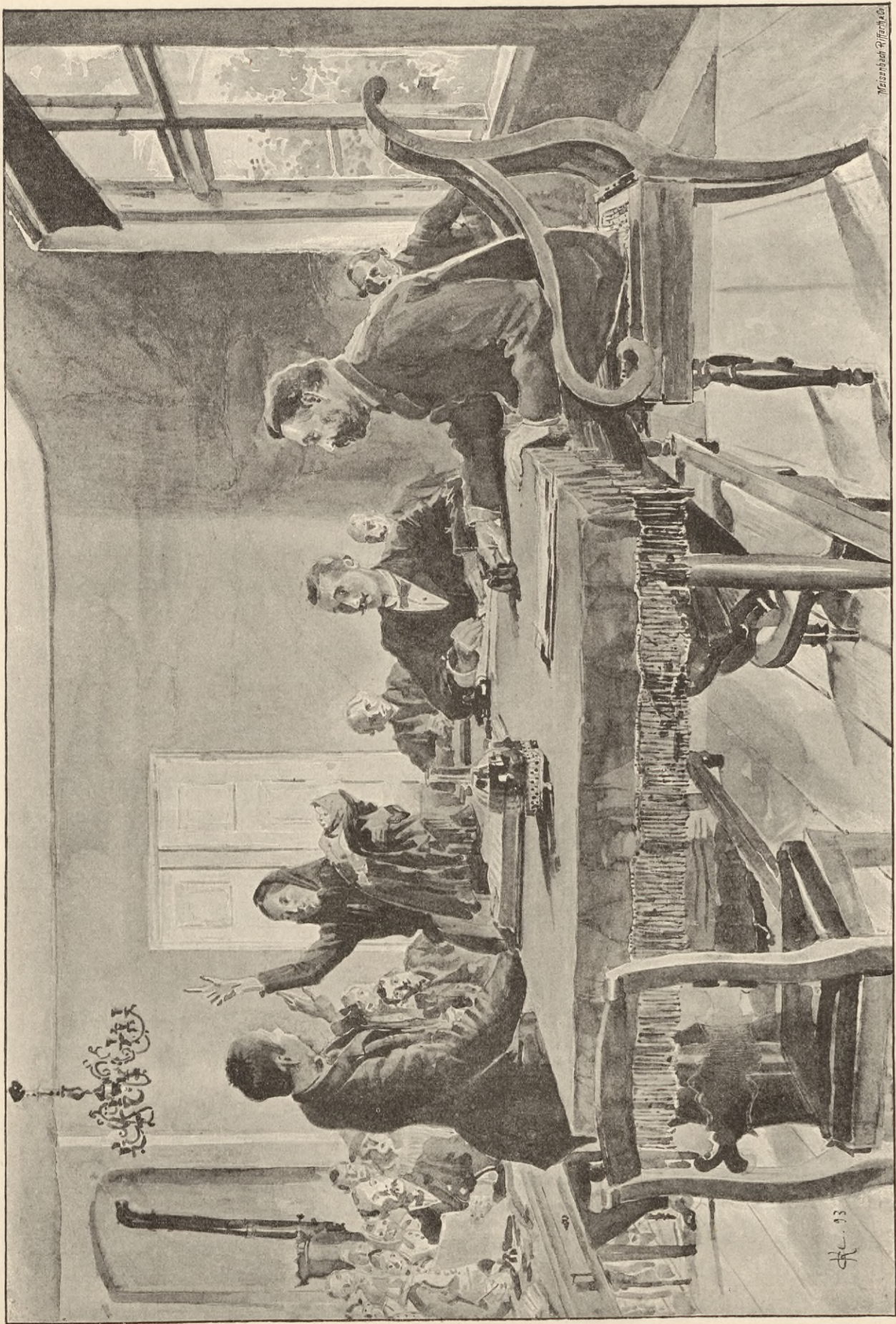
Per stod kvar, men hans ögon stirrade. Han tycktes hafva förlorat medvetandet, men kvar stod han.

»Ännu en gång frågar jag dig: vill du, efter hvad som nyss har passerat, lika fullt gå eden?»

Domarens röst hade en sorgsen klang; orden kommo sakta, varnande, nästan bedjande. Per rörde sig ej, men svarade: »ja!»

»Lägg tre fingrar på bibeln och säg efter — klart och tydligt!»

Mekaniskt och, som det tycktes, medvetslöst eftersade Per den förestafvade eden,

men utan att stappla. I salen var det så tyst, att endast raspanget från notariens penna hördes mellan edens ord, och detta rassel lät som de fördömdes tandagnisslan. Framför orden: »så sant mig Gud hjälpe till lif och själ!» dröjde domaren en sekund, som föreföll åhörarne årslång.

»Per!!!» ljöd Sofias röst från dörren, då de ödesdigra orden voro uttalade. Stämman hade knappast ett mänskligt uttryck. Håren reste sig på åhörarnes hufvud.

Samtidigt föll Per medvetlös baklänges och måste af häradstjänaren bäras ut. Det var ett ögonblick, som intet af de åsyna vittnena någonsin mäktar glömma.

»Det var domens ängel, som gick fram ibland oss!» sade halfhögt häradsdomaren: det var tydligt, att han gaf uttryck åt allas förfärliga tanke. Det var en verklig lättnad, då domaren förklarade, att förhandlingarna skulle uppskjutas på en half timme. Alla skyndade ut.

Då tingsmenigheten åter började strömma in i salen, gick Mätta Snickarens bort och hviskade till häradsdomaren:

»Kan ni tänka, Måns! Där blir ingenting af med Per Hansson och Smörlundatösen. När Per hade kommit sig för lite, stylvade han bort till Erik Pers vagn, men det var förfärligt, hvad han såg ut! Ögonen alldeles brände i skallen på honom, och i synen var han som en kalkad vägg. Nella talte inte till honom strax och inte gubben heller. När Per hade stått där lite, säger tösen: »Nu fara vi, far!» Gubben teg. »Men ska' han åka med», lade hon till, »så går jag eller tar jag skjuts, och det är lika så godt först som sist att säga rent ut. Per har inte hemma att göra mer — jag tar honom aldrig. Han blir i alla dar hållen för menedare, och — jag är rädd, han är det också», sa' hon lite lägre. Så vände hon sig till Per. »Nåden räcker väl till också för den, som har afsagt sig den», sa hon, »men uppgörelsen med den store Domaren får du stå för ensam, och något löfte om kärlek i lust och nöd kan aldrig mer någon kvinna ta emot af dig — jag kan åtminstone inte. Sätten nu för, far, så köra vi bort till Sofia — där är nöd att hjälpa, och ingen står närmare till det än jag, bara inte mitt gods har varit de 30 silfverpengarne, som lockade dig att förråda din Frälsare!» Kvinnan bara grät, gubben teg och så foro de.

»Hvart tog Per vägen?»

»Han smög ut genom porten. Stackars Sofia! Och hennes faderlösa barn!»

»Nej, säg: stackars den barnlöse Per!» sade häradsdomaren blek och med bäfvande läppar: han hade sett lifvet.

* * *

Länsmannen uppträdde som kärke och Sven Olsson som svarande. Den senare sökte se ogenerad ut, men det var i själfva verket illa beställt med hans säkerhet, fast han kastade förmättna blickar till höger och vänster och nickade öfverlägset. Stämningen upplästes. Där var ej ett ord nämndt om smädliga yttranden mot kyrkoherden, men ansvar yrkades, för det svaranden gjort gäckeri med altarets sakrament.

Detta gjorde djupt intryck på menigheten och tycktes vara tämligen oväntadt ej blott för de flesta vittnena, utan ock för Sven själf: han hade synbarligen tänkt endast på det ovett, han utöst på kyrkoherden. Men så morskade han upp sig, tog två steg framåt och bad att få lämna »genstämning på prästen».

»Hvarför då?» sporde domaren.

»Jo, han skällde också på mig, så han kan stoppa pip...»

»Jag får göra svaranden uppmärksam på att här alls inte är tal om kyrkoherden Kyrkstedt — han är inte ens part i målet. Har svaranden gjort sig skyldig till ärekränkning mot honom, så blir det ett annat mål, därest åtal väckes. Här är det inte fråga om annat än hvad som står i ågångna stämningen».

»Inte det? Ja, men...»

»Och jag råder svaranden att ta tillbaka den där skriften, innan den läses opp — den kan annars komma att stå er dyrt. Nå, erkänner svaranden sig hafva brustit i vördnad för Herrens nattvard och därom haft gäckande utlåtelse?»

»Nej!» sa' Sven, men såg slokörad ut, när han stoppade ner sin genstämning.

»Vittnena måste således fram: de voro 8 stycken af båda könen. Där låg en förfärlig ängslan utbredd öfver deras drag. Den fäderneärfda, på den orten ännu nästan alldeles orubbade vördnaden för det heligaste nådemedel, kyrkan äger, frampressade kallsvett på deras panna: kvinnorna vore nära att svimma. Kersti Nils Måns snyftade oupphörligt och såg ut, som det varit hon, som begått helgerånet.

»Kantor Klangström kan bli inne; de öfriga gå ut».

Han skulle således först därän. Det var en stor advokat, han också, liksom »Virrenacken» och följaktligen dennes ovän, men ändå större kortspelare och en förskräcklig kvinnotjusare — fast mer med ansiktet än sången. I dag skulle han riktigt lysa med sin lagkunskap: han hade i handen ett papper, hvarå han gjort hvarjehanda anteckningar.

»Det måtte skola gå efter noter!» hviskade »Virrenacken» försmädligt till härads-tjänaren, sin vän och bror.

»Nå, hvad har vittnet sig bekant om denna sak?»

»Jo, se, vi skulle ha kyrkostämma i Svinaröd; se, kyrkomuren skulle repareras och se, nu ville ju somliga, att kostnaden skulle utdebiteras efter Kongl. Förordningen den...»

»Det hör inte hit. Hvad vet ni *om saken?*»

»Jo, när vi så röstade, om det skulle vara gråsten eller...»

»Här är inte tal om kyrkomuren! Till saken!»

»Så kommer Sven Olsson...»

»Det var väl, han kom en gång! Nå?»

»Det blir en lång paragraf det där!» flinade »Virrenacken».

»Lite sypen var han: han luktade gök, när han gick förbi mig, där jag satt och förde protokollet. Se, på alla stämmor...»

»Vi ska' ha slut i dag! Vittnets protokoll röra oss inte».

»Så välte han omkull spottbacken och två bläckhor...»

»Har vittnet hört honom yttra något om altarets sakrament eller inte? *Ja* eller *nej*?»

»Först var det därinne. Så säger han, att prästen ska stukas, för se han är en »*skattdragare*» och en »*kompromiss*» — han sa' inte *komminister* — det försäkrar jag. Och så bad kyrkoherden honom vara tyst eller gå sin väg. Och då sa' han . . .»

»Hvilken han? Kyrkoherden?»

»Nej Sven — vet jag. Han sa', att kyrkoherden var »*en svart basilisk*», och så förde fjärdingsmannen ut honom, se!»

»Vet vittnet ingenting om saken, så säg *det*».

»Detta har visst med saken att göra: det är ärekränkning, som faller under 16 kap. 9 § Strafflagen . . .»

»Nehej!» rättade »Virrenacken» halfhögt. »Det är 10 kap. 2 §!»

»Jag ska' be' vittnet hålla inne med sin lagklokhet och inte göra sig klyftig i hvad han inte förstår! Ni vet således ingenting alls — det kunde ni sagt genast!»

Djupt förnämrad dels öfver afbrottet från »Virrenacken», den han gaf en förkrossande blick, dels öfver domarens tillrättavisning, stoppade han »noterna» i fickan och fortsatte:

»Jo se, utanför skolan kommer Sven och säger till kyrkoherden: 'Du kan verkligen ta och gå hem och ge Fattig-Marna nattvarden'. Han sa' verkligen *du* till kyrkoherden, se. Men se, kyrkoherden tyckte, hon var inte sämre, än hon kunde gå i kyrkan. Men se, då sa Sven: 'Hon kan gärna få sin *portion* hemma; hon behöfver inte gå som ett varnagel för dig, gamle *aflatare*!' sa' han. Det är, hvad jag har att säga — jag ska' inte vidare ta opp tiden!»

Och han bugade sig mycket djupt, ironiskt, kallt, afmätt. Därpå kommo de vanliga frågorna från parternas sida. Kantorn afträdde, hälsades af »Virrenacken» med ett försmädligt grin, och turen kom till de andra vittnena. Alla gingo de samma omväg och började med kyrkomuren och Svens florshufva och bläckhornen; men när det gällde okvädinsorden, rådde stor olikhet i uppfattningen. Somliga trodde, det var *basilisk* och *kompromiss*, andra höllo på *hvalfisk* och *komminister*, en på *kompass* och *haverist* — han hade varit sjöman — men alla förklarade, att de aldrig förr hört så rysliga och hädiska ord. Endast 3 hade åhört samtalet ute på backen, men dessa styrkte kantorns vittnesmål och hade åtskilliga svåra uttryck att tillägga. Bland dessa 3 var Kersti Nils Måns, som dock ideligen grät och förklarade, att hon tordes ingenting säga, för hon var rädd att säga något, som var orätt och syndigt, och så tog hon Gud till vittne, att hon vandrat ostraffeliga och inte sökt »kloka», när fåren hade skabb, så hon visste inte, hur hon förskyllat detta. När hon så i en kvart hade gråtit ögonen röda och snutit näsan blå, utan att man fått veta annat, än att hon hade en piga, som stulit garn, men att hon inte för sin död tordes tala om det så, att någon hörde det, emedan hon inte hade bevis på pigan, afstod åklagaren från hennes hörande. Men då kvicknade hon till och ville ha ersättning för sin inställelse. Hela hennes vittnesmål följdes med stort jubel.

Åklagaren öfverlämnar målet och Sven, alldeles förvirrad, kan ej finna något att säga, fast »Virrenacken» af alla krafter skakar sitt kala hufvud och hviskar: »uppskof!»

* * *

»Dortha Persdotter i Komossen mot Elna Olsdotter därstädes!»

De bo i samma hus, äro svägerskor och se ut, som de ville flyga hvarandra i håret genast. Käranden har en förfärlig svada, fäktar med armarne och kan ej hålla sig stilla.

»Hade det varit ett annat svinhufvud, så skulle jag aldrig ha sagt ett ord om det, men af den grisen!! Jag har älskat honom som mitt eget barn, det var en af kammarherrens utländska grisar, han hade inte något »to»*, och sådan var han »barnfödd». Och jag saknar inte svinhufvudet och kunde väl aldrig tro, hon hade gjort sig så gemen att ta hälften af det välsignade djurets hufvud från sin köttsliga svägerska; men så hör jag, att hon skall göra julagille, och jag går in där, och där sitta de och smörja sig med kaffe och kakor, hon och Karna Jeppa och Sissela vid ån och handlarens Kersti, och så har hon inte sagt ett ord till mig, sin köttsliga svägerska, eller bedt mig titta in om dörren. Och borta på bordet står ett lerfat, och där ligger inför Gud mitt eget svinhufvud, för jag känner märket, som kammarherrens grisar hade i örat. Och så går jag bort till henne och säger: 'Men är där inte någon lefnadens hut i dig? Går du och tar mitt hufvud och kokar det och sätter in på bordet? Där sitter ju märket på örat!' Och tar inte det leda lifvit knifven! 'Är det inte riktigt kokt? säger du', sa' hon, och därmed skar hon öronsnibben af, där märket satt, och inför Gud åt hon inte opp den, bara för jag inte skulle kunna få bevis på henne. Mitt eget öra!! Min köttsliga svägerska!!»

Och denna sammanställning blir hennes känsliga hjärta för stark: hon utbrister i gråt. Här af begagnar sig domaren för att söka förlika de båda kvinnorna, hvilket också lyckas, sedan motparten fått ge luft åt sina bittra minnen af upprörande otacksamhet. Men hon är glad, att där finns en, som vet, att hon tog det i mörke i deras gemensamma fläkså, och Han vet också, hvem där släppte till hvarenda näfve salt, när de slaktade och saltade ner både den där förnämde »kammarherren» och deras egen lilla *Gisse*, som åtminstone hade sett ut som en ordentlig gris och inte som »ett renrakadt offerdjur». Så taga de båda kvinnorna hvarandra i hand, och Dortha lofvar under allmän munterhet, att hon inför Gud skall vara Elnas köttsliga svägerska, och Elna säger, att »kammarherren» skall aldrig mer komma öfver hennes läppar — »där är En, som vet det, och därför är hon glad».

Och så är det middagsrast.

* * *

Rätten har just slutat med efterrätten, då Sven Olsson steg in i matsalen. Han hälsade tafatt — mot sin vana. Anklagelsen hvilade öfver honom som ett Kains-

* Här, borst.

märke, alla drogo sig för honom utom »Virrenacken», som svor, att »den paragrafen lika väl skulle vrias till slut».

»Kunde jag få tala med domaren enskildt lite?»

»Jag har ingenting otalt med Sven Olsson, utan att rätten kan höra på!»

»Hm! Jag ser, det går på mig!» sa' han. »Det är så godt att göra opp, kan jag tro. Jag har pengar att betala med!»

Och med en liten släng af Svens gamla humör slog han på den tjocka plånboken.

»Det är för sent nu», sa' länsmannen. »Om jag finge tio tunnor guld, kan jag inte lägga ner saken nu. Det skulle Sven tänkt på, när kyrkoherden sände bud efter Sven; hade Sven då bedt honom om förlåtelse för de syndiga orden, hade han kanske inte angifvit det».

»Hur mycket kan jag få plikta vid pass?» sa' Sven beklämd och stack in boken, som om han trott, att hon ej var tjock nog.

»Sådant går inte af för pengar!» sa' den gamle, gråhårige kronofogden, som hög och allvarlig steg inom dörren.

Sven blef blek och orden stockade sig i halsen.

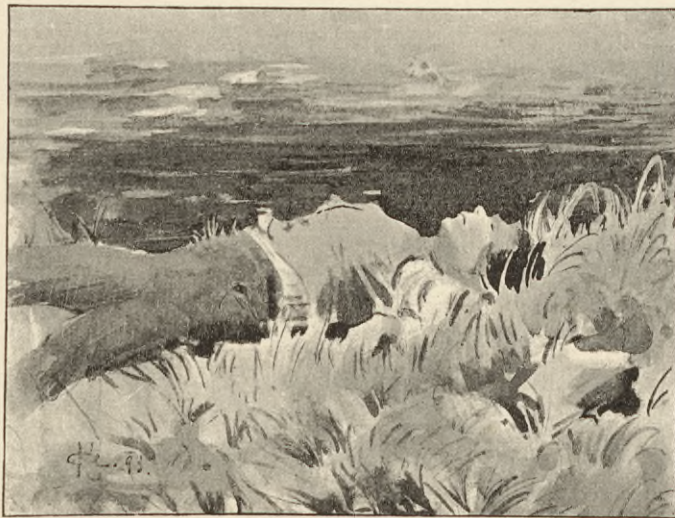
»Jag — in på fästning! — som har två hemman — stört omöjligt!»

»Visst inte! Du kan bereda dig på fyra månader! Jag skall säga dig ett allvarligt ord: Du är rik och högmodig, och aldrig har du trott, att det finns något, som står öfver pengar. Men, ser du, det gifves saker, så heliga, att redan här i tiden straffas den, som fräckt vågar röra dem med vanvördiga händer. Må det straff, som du nu får lida, bli en hälsosam, om också hård tuktan, för ditt styfva sinne! Det är, hvad jag vill önska dig, ty straffet är också ett medel till upprättelse. Gud låter icke gäcka sig! Vi ha ett förfärligt bevis därpå här i dag; lägg du också det på minnet: Just nu hittades Per Hansson i ån här nere!

Det blef en högtidlig tystnad i rummet.

Och tysta blefvo skarorna därute, när underrättelsen spred sig.

HENRIK WRANÉR.

När vår fröken blef grefvinna.

Det var ett sådant støj och skratt bland ungdomen på Österviks veranda, att general Hedensvärd, som skulle göra upp placeringen vid middagsbordet till morgondagen, rakt inte kunde komma till rätta därmed. Hans enda barn, Fanny, skulle nämligen då stå brud. Ja, generalskan själf, som tillika med taffeltäckaren sysslade i linneskåpet, kunde ej hålla ihop tankarne, ett sådant lif var det.

Det var ej heller att undra på, att det gick lifligt till där ute, ty på verandan suto sju unga flickor och nästan lika många unga herrar kring ett bord, öfverströdt med lösa myrtenkvistar, kulörta bandbitar, saxar och trådrullar. Man var upptagen med att binda de näpnaste små kransar, hvilka dagen därpå skulle paradera på marskalkarnas bröst, och dem man nu under skratt och glam på förhand lät herrarne profva. Midt på bordet, i en kristallskål, prunkade den nyss färdigbundna, vattenbestänkta brudkronan, glittrande i solen, som om den varit öfversållad af juveler.

»Se bara, Fanny, hur den strålar! Det betyder rikedom och stor, stor lycka!» utropade Ellen Berg från prästgården, den yngsta af brudtärnorna, nickande muntert till den blifvande bruden.

»Du, Ellen, är alltid en lyckoprofet,» svarade Fanny, hvars djupblå blick drömmande hvilade på brudkronan, »du tror på lyckan, så länge du ser solen skina; men min tro är starkare, ty jag är viss på att min lycka skall stå vid, om också himlen blir mulen och grå.»

»Bravo, bravo!» ropade tärnor och marskalkar om hvarandra. »Så skall det vara! Hur är det visan säger?

När som jag tänker på min vän,
Solsken får hjärtat då igen!»

Och därmed bröt hela sällskapet unisont ut i sången:

»Litet gnabb ibland
Skadar aldrig grand,
Endast man älskar hvarann.»

Ett fönster uppe i gästväningen slogs igen med en häftig smäll. »Onkel Stefan!» ropade alla flickorna och brusto ut i ett klingande skratt. »Vi ha ju alldeles glömt, att han läst in sig för att ostörd kunna skriva bröllopsverserna! Nu blir inte onkel god att råka ut för!»

* * *

I detsamma hördes vagnsbuller ifrån allén. »Det är Albert, som varit och hämtat släktingarne vid järnvägsstationen,» ropade Fanny, i det hon lifligt sträckte sig fram och började vifta med näsduken till sin fästman. I detsamma körde vagnarne fram från allén, och Albert gjorde i förbifarten en artig hälsning med piskan, när han svängde omkring knuten.

»Det var Albert, som körde försvärmor och båda tanterna; men kom nu flickor!» uppmanade Fanny. »Vi måste skynda oss ut och taga emot dem.»

Hela ungdomsskaran sprang genom förstugan ut på gården, där tre vagnar rullade fram under friska klatschar.

»God afton, rara svärmor! Välkommen, snälla tant Lina! Kära farbror Gösta! Snälla moster Gustava!» hördes ett sorl af glada röster, fördubblade genom ekot i den höga, hvälfda förstugan.

De nyanlända släktingarna voro snart församlade i stora matsalen, där Fanny vid det blå porslinsbordet för sista gången fungerade som téserverande fröken. Hvilken mängd af hembakade rån och pepparkakor, hvilka massor af smörgåsar och goda ting, och hvilket pratande!

När äntligen grefvinnan Ankarstam, Alberts moder, väl slagit sig ned i ett soffhörn bredvid generalskan och de båda fruarna sutto lutade öfver rykande tékoppar, smög sig det blifvande brudparet oförmärkt till fönstret bakom det stora fikusträdet, för att hviskande meddela hvarandra saker, som de sagt minst hundra gånger förut, men som de aldrig fingo nog af. Fanny hade helt plötsligt fått små, bjärta rosor på kinderna, ej olika ett nyvaknadt barns, och Alberts mörka ögon voro så varma, att de svedde, så tyckte åtminstone gamla moster Gustava, när hon discrète gled förbi fönstret med sin tallrik spenatomelett.

* * *

Redan klockan fem på bröllopsdagens morgon var allt lif och rörelse på Östervik. I trädgården krattade drängarna, så att dammet stod i högan sky, och trädgårdsmästarn själf bar upp stora fång med blommande växter till salongen. I den rymliga logen kläddes väggarne med unga löfträd, ty där och på planen utanför skulle folket förplägas. Långa bord voro redan uppdukade med riklig välfägnad.

Uppe i herrskapsbyggnaden var det ännu tyst; endast i den långa korridoren utanför de numrerade gästrummen trippade huspigan fejande omkring i yllesockor, rädd för att väcka nådig grefvens, brudgummens föräldrar, som bodde i bästa gemaket med stora sidenpaulunen.

Inne i brudtärnornas bägge rum hade man redan börjat prata litet smått, men tyst, för att inte väcka grannarne vägg i vägg; och vid half sex-tiden hade två unga skepnader i nattdräkter och långa, rika hårflätor smugit sig upp ur de hvita bäddarne, och trippat bort till fönstret för att sakta glänta på rullgardinen och spana efter vädret. En bländande solstråle hade stuckit de nyfikna i ögonen, och med dämpade rop af tillfredsställelse hade de skyndat sig tillbaka till sina bäddar.

Nu skulle de bevars försöka att sofva ännu en timme, och deras rosiga anleten gömde sig djupt i hufvudkuddarne, men sedan man en stund varsamt frågat hvarandra: »Sofver du?» och fått de mest vakna »nej» till svar, kommo tungorna på allvar i fart. Pratet blef slutligen så högljudt, att det fordrades först tant Linas och därpå moster Gustavas dunkningar i väggen för att återföra dem till besinning. Det blef med ens alldeles stilla i lägret, och därefter skyndade man sig upp. Att klockan redan var så mycket! Det blef ett klädande, speglande och friserande; och så fort ned till frukosten, ty gamle Larsson hade redan två gånger gravitetiskt vandrat omkring husknutarne, ringande väldeligen med stora matklockan.

Fanny tog så afsked af gamla vänner. Mor Lisa, hennes afhållna amma, skulle nödvändigt hafva ett sista besök af sin egen fröken, och sedan kommo en hel mängd torparehustrur och flickor, iklädda de bästa silkesdukarne, och med täppans grannaste ringblommor och pioner i de solbrända händerna, för att taga afsked af henne, som de alltid kallat »våran fröken». Och Fanny hade så mycket smått och godt att tala med

dem om, där de skockat sig omkring henne i en brokig flock under lindarne på gården, medan de väntade på att kalaset skulle börja nere på logen.

Uppe i sitt sängkamarfönster stod generalskan och såg på sitt kära barn, till dess tårarna började skymma blicken.

Men tiden var inne att kläda bruden. Generalskan torkade bort tårarna, ropade på sin dotter, och så tog klädseln sin början. Huru ifrigt de moderliga händerna sysslade med dottrens fina, ljusbruna hår, än lätt friserande, än sakta glättande dess mjuka, glänsande vågor! Och hur allvarlig såg hon icke ut, när hon varsamt sänkte myrtenkronan ned på den unga hjässan med dess raka, pärlhvita bena!

Fanny såg modrens tankfulla ansikte öfver sitt eget i spegeln, och ovillkorligen höjde hon armarna och drog det kära hufvudet ned mot sin axel under ömma smekningar.

»Mamma! Min egen mamma!» hviskade hon och såg in i hennes tårfyllda ögon.

* * *

Trappor och förstugor genljödo snart af röster och steg. Korpulenta fruar, för hvilka två och tre mils åkning i sommarvärmen varit ett verkligt svettbad, trängde sig andfådda och röda omkring spegeln i afklädningsrummet. Man slätade ut sina döttrars tillplattade kjolar med nervös ifver. Herrarne höllo på att borsta dammet af hvarandra, medan de unga flickorna sträckte sig på tårna för att uppfånga en aldrig så ringa skymt af sig själfva i den starkt belägrade spegeln.

Inne i den stora, gula salongen, där de förgyllda praktmöblerna glänste i solskenet och väggspeglarne återgåfvo de fina pastellporträtterna på väggarne, satt grefvinnan, brudgummens moder, en majestätisk, medelålders dam i violett sammetsklädning, med hvita strutsfjädrar i håret och ett stort juvelhalsband kring halsen. Grefvinnan, som nu för första gången besökte Östervik och var alldeles främmande på orten, gaf ett slags cour för damerna. Man såg en och en i sänder af värdinnan högtidligt föras fram till presentation.

Nu slog klockan half fyra, och allas blickar riktades på de stängda dörrarne till inre förmaket, hvarifrån man väntade, att bruden skulle komma. De rörde sig sakta, och ögonblicket därefter slogos de upp på vid gafvel. Bruden skred långsamt in vid sin fars hand. Den veckrika, släpande atlasklädningen skimrade i solljuset som perlemor under sløjans luftiga dimma, förlänande åt Fannys smärta gestalt det trolska behag, som man tänker sig hos sagans vattennymf.

Brudgummen, förd af sin far, gamle grefven, mötte nu sin brud; en oförmärkt handtryckning, en blick snabb som ett stjärneskott, och så började vigseln. Prostens starka stämman hördes ända ned på gården, där godsets folk stod tyst och andäktigt som i kyrkan för att lyssna; gamla mor Lisa, som högljudt snyftade i sin blårutiga näsduk, bedyrade, att hon, där hon stod, tydligt hört sin frökens »ja».

Nu sade prostens amen, och en storm af lyckönskningar började. Hela slakten utgjorde liksom en enda öppen famn, och brudgummen var helt röd efter alla gammaldags,

smällande dubbelkyssar, med hvilka tanter och onklar hedrat hans båda kinder. Ändtligen visade sig gamle Larsson i dörren, bockade sig med servietten i handen och sade sitt: »serveradt»; brudskaran började sätta sig i rörelse och tågade parvis in i matsalen.

Bröllopbordet var präktigt med sina ståtliga, smäckra krokaner med små kärleksgudar i toppen, med yfviga blomsterkorgar och rågade fruktskålar mellan gnistrande kristaller och blänkande silfver. Härtill kom, att Österviks makalösa hushållerska gifvit de mest lysande prof på sin skicklighet i kokkonsten.

Stämningen, som först var litet stel och högtidlig, blef allt mer och mer liflig; onkel Stefan var den ende, som tycktes vara oberörd af den allmänna glädjen. Prostinans välmenta försök att roa sin granne voro fruktlösa, ty stunden närmade sig, då bröllopsverserna skulle uppläsas. Prosten klingade på glaset, reste sig och föreslog en skål för brudparet. Att hålla långa tal vid bröllop hörde icke till prosten Bergs vanor, han sade några fryntliga och hälsosamma ord och lämnade åt andra talare att efter behag råda öfver blomsterspråkets rika tillgångar.

Man hade druckit skålen och ett trefaldt hurra hade dånat genom salen, när plötsligt onkel Stefan, blek och med nedslagna ögon, reste sig från stolen. Han satte på sig glasögonen, drog fram ur bröstfickan ett stort papper, som han varsamt vek upp och lade på bordet, och började med poetisk deklamation:

»Mitt herrskap!

Till sällhet hvarje hjärta trängtar,
Som hinden trår till källans rand,
Som vandraren i öknens sand,
Bort till oasens skugga längtar.

Men sällan blifver det oss gifvet
Att kunna släcka denna törst;
För mången randas lyckan först
Vid skilsmässan från detta lifvet.»

Här uppdrog onkel Stefan sin näsduk och torkade med darrande hand svetten från sin panna.

»Dock,» fortfor han med eftertryck . . .

»Dock någon gång det undret händer,
Att lyckliga man kan få se:
En Timon finner sin Eglé,
Och hymen bröllopsfacklan tänder.»

Onkel Stefan gjorde vid denna »fackeltändning» en liten gest, som han ansåg böra gifva mera lif åt föredraget, men hvarvid han stjälppte omkull ett glas rödt vin, hvars innehåll flödade ut öfver papperet med verserna.

Med förvirrad min försökte han att urskilja bokstäfverna, af hvilka en del blifvit totalt utplånade, men förgäfves. Slutligen beslöt han sig för, att ur minnet uppläsa, hvad som återstod af poemet. Med osäker röst och ögonen stirrande på duken fullföljde han:

*

»Vid sådan syn å nyo väckes
Till lif vårt eget sjunkna mod,
Vi känna . . . vi känna . . .»

En pinsam paus uppstod, alla sågo förlägna ned i sina glas, några hostade tillgjordt, andra klarerade sina röster för att fortsätta tystnaden, då helt oväntadt gamle generalen själf tog fast i den afbrutna versen och räddade situationen:

»Vi känna, att i drufvans blod
Nu törsten allra säkrast släckes!
Skål, mina vänner!»

Som en storm bröt nu glädjen lös igen; den betryckte, stackars onkel Stefan, som hade velat sjunka genom jorden, blef föremål för de lifligaste hyllningar och måste besvara en oändlig rad af skålar.

* * *

Medan herrskapet kalasade i stora matsalen, rådde icke mindre glädje nere på logen. Där hade man förplägat sig med bastanta biffstekar, öl och tårta. Inspektorens tal, när han föreslog skålen för brudparet, hade framkallat stormande jubel; endast gamle Jonas från Smedjan, som ansågs vara socknens talföraste man, menade, att han själf skulle talat tio gånger hvassare för »våran fröken», än hvad inspektoren gjort.

Så kommo spelmännerna in med fioler under armen och mumsande på smörtårta. De började stämma, skrufvade till strängarna mot det spända knäet, profvade tonen vid örat, och så drogo de till med en långpolska. Borden stökades undan i hast, gummor och gubbar, drängar och töser foro af hand i hand genom logen, där dammet steg upp i ett tjockt moln. Det blef ett klampande af järnskodda stöflar, ett stoj och ett skratt. Långe Niklas från Kvarntorpet slängde sin ljusa lugg ur pannan och sprang fram och tog befälet öfver polskan. Ut på planen bar det af med hela den brokiga kedjan, man drog, skrek och stretade i logdörren, och så störtade polskan i svindlande fart framåt och upp på herrskapsgården. Brud och brudgum stodo hälsande uppe i de öppna fönstren, omgifna af hela den glänsande brölloppsskaran. Långe Niklas ropade: »hurra!» men öfverröstades af gamle Jonas, som röt till ett bistert: »Håll truten, tuppsyckling! Gammal är äldst!» och så tog hans väldiga bas med sig hela skaran i ett dundrande: »Lefve våran fröken och hennes man! Hurra! Hurra!» Brud och brudgum nickade glädt och viftade ned till dem, allt under det att polskan snodde sig i zig-zag mellan trädstammarne och slutligen, redande ut sig i en lång, lång kedja, styrde af i full fart ned till logen igen.

Timmarne gingo, och konfektbrickorna uppe i stora salongen hade redan länge cirkulerat.

Fanny stod resklädd för att med sin man fara till jernvägsstationen och därifrån till hans egendom i Skåne. I sin hand höll hon en stor bukett af Österviks vackraste

rosor och penséer. Ju närmare det led mot afskedsstunden, ju mera kände Fanny, med hvilka mäktiga band hennes hjärta var fästadt vid hemmet; men när hon såg bort till den man, hon skulle följa, där han stod och sade de sista afskedsorden till hennes föräldrar, när hon såg den varma, sonliga blick, i hvilken han inneslöt hennes två bästa vänner på jorden, då blef hon åter trygg. Full af glad tillförsikt, tog hon Alberts arm och gick utför trapporna.

Vid porten höll generalens bästa kalesch, förspänd med fyra hästar. De eldiga djuren stegrade sig otåligt och fnyste, oroade af alla de blombuketter och löfbågar, med hvilka kusken och stallpojkarne, högtiden till ära, styrt ut seldonen. Brudparet steg upp i vagnen, hälsande åt alla sidor, vagnsdörren slogs igen, spannet satte sig i dansande traf, och kaleschen rullade af nedåt parken, följd af en lång rad med vagnar.

Under de stora lindarna började skuggorna falla. Marschallerna voro tända längs allén, och nere vid stranden såg man Fiskare-Jöns och hans två långa pojkar som svarta silhuetter springa i det röda skenet från tjärtunnorna och syssla med tändningen.

Nu hade man hunnit fram till ändan af parken, där äreporten prunkade i all sin glans. Just som brudparet åkte därigenom, hördes ett fräsande ljud, och plötsligt korsades aftonhimlen af raketer. Korporal Stark och gamle trädgårdsmästaren hade i hemlighet lagt sina kloka hufvuden tillsammans och tillställt detta fyrverkeri. Det bländande ljuset lyste på bondgubbarnas kala hjässor, på gummornas hvita halsdukar och barnens ljushåriga hufvuden, där de skymtade i flockar mellan träden. På nytt ljöd ett: »Lefve brudparet!» så att hästarne stegrade sig, och så svängde vagnarna i hvinande fart af åt landsvägen till, försvinnande bakom skogen.

Gamla Lisa stod kvar och såg ut genom äreporten efter den bortrullande brudskaran.

»Gud signe det kära barnet!» mumlade hon rörd. »Ja, ja, ho ä' allt ett lyckobarn, å tocke fint bröllop ho hade! Ja, de' säger jag, att aldrig får en mera i lifstiden vara me' om något så schangtelt, som när mi' fröken blef grefvinna!»

KLARA KUHLMAN.

Under tretungad flagg.

»**J**a», sade den gamle sjöbjörnen med något af både harm och smärta i tonen, där han satt i sin Madeira-stol med en grogg framför sig, »sjölifvet inom flottan, sådant det lekte emot mig för fyratio år sedan, det har nu i det närmaste tagit döden på sig. Du vill veta, hur en dag ombord på ett örlogsfartyg förlöper; men den frågan är lättare gjord än besvarad. Ty om du tillbringar måndagen på Svea, skall du icke känna igen mycket på tisdagen, därest du då flyttat till Skagul eller Blenda, och lika främmande skola ondagsgöromålen förefalla dig på Loke eller Tirfing, och en torsdag ombord på Alfhild skulle vara något alldeles nytt, och under hvarje af dessa dagar skulle du nog haft anledning att säga: 'Nej, men inte är *detta* sjölif!' — Jo, på sätt och vis; men ej i den mening, som gjorde sig gällande för några tiotal af år sedan. Hela historien med minor och torpedos och en mängd dithörande förhållanden har gjort, att örlogssjömannen af gamla modellen, hvilken icke sällan var en virtuos i konsten att manövrera fartyget med endast segel, mer och mer trängts i bakgrunden för den moderne sjöofficern, hvilken, ehuru han under sin utbildningstid faktiskt erhåller mera omfattande öfning i manöver under segel än som för 30 till 40 år sedan var fallet, dock på grund af de förändrade förhållandena ej kan hafva till hufvudändamål det, som förr ansågs viktigast: förmågan att med segel, ensamt komma hvart som helst.

Nej! Poesien i örlogssjölifvet följde på köpet, då segel och trä byttes mot ånga och järn. Den lefver numera kvar nästan endast i de expeditioner till aflägsnare farvatten, som, Gud ske lof, ännu årligen förekomma — ehuru äfven dessa icke äro alldeles detsamma, som de varit; de moderna typerna för öfningsfartyg, Freya, Saga, Balder, blifva aldrig i en sjömans ögon jämförliga med de gamla, som dels redan erhållit, dels ännu ligga och vänta på sin dödsdom, Josefine, Chapman, Eugenie — jag jämför dem nu endast som seglande örlogsfartyg, icke som praktiska öfnings- och krigsfartyg. Man vill så gärna se det där glänsande, hvita batteriet för att känna sig riktigt hemmastadd. Och ombord på ett sådant skall du nu följa mig. Vi välja korvetten Norrköping, en

äkta typ för seglare af gamla, goda sorten. Hon — du får ursäkta mig, att jag alltid använder feminint pronomen om fartyg, vore det så gamle 'Thor' själf — hon är ännu fullt tjänstduglig, ser bra ut och seglar som ett sommarmoln. Alla älska Norrköping, hvilka haft turen att få trampa hennes rymliga däck och batteri. Visst är det senare en smula lågt, men icke lägre än andra korvetters af samma ålder. Och det är därför icke ensamt Norrköpings skuld, att våra gästar, huru frimodiga de än för öfrigt se ut, gärna hålla hufvudet en smula framskjutet, en vana, som snart blir natur, då man slagit kulor i skallen några gånger mot däcksbalkarna.

Vi ligga nu midt i Nordsjön på en vanlig fyra månaders sommarexpedition. Brisen är frisk, och för fulla märs-, under- och bramsegel gör korvetten sina tio knop (lika många engelska mil i timmen). Solen har just, röd och jättestor, plötsligt dykt upp ur horisonten, och en praktfullt blodfärgad väg tyckes draga henne närmare korvetten. Sommarmorgonen ute på hafvet är underbart schön och dock så lik tusende andra morgnar, som du skulle sett förut, om du varit sjöman. Vakthafvande officern går fram och tillbaka sin korta bana på däck, stannar några ögonblick, tittar ett slag uppåt seglen, går vidare till sin vändpunkt, kommer tillbaka, kastar en blick på kompassen, fortsätter igen för att strax vända för minst hundra gången under den »törnen» eller fyra-timmars vaktgöringen, stannar nu åter och lägger kikaren på relingen för att göra en säker analys af någonting, som han upptäckt i fjärran, och hvilket ömsom försvinner och framträder. Han tittar mycket noga och länge. Så tar han ned kikaren, sticker den under armvecket och fortsätter sin promenad utan att vidare ägna föremålet någon uppmärksamhet. Det var endast en Nordsjöfiskare, som låg och dref och bärgade sina garn.

'Pih-äh-ih — —!'

Lätet är genomträngande och skär in i hvarje skrymsla och i hvarje sofvande båtsmans öra. Det var skepparpipan, som tillkännager, att någon muntlig befallning snart skall följa. Och nu kommer den, gäll och på äkta Karlskrona-dialekt:

'Styrbords vakt på däck! Kojorna opp till stufnings! — Baubords (babords) vakt till kojs!'

En ung officer sticker opp ett sömnigt ansikte ur luckan akterut.

'Hur dan var hund?'

'Ähjo — bra nog, fast kall som — mellan två och tre', svarar han, som gått en dryg mil från klockan tolf på ett utrymme af femton eller tjugu alnar. — 'Sofver chefen?'

'Hur så?'

'Jo, jag tänker, du får snart ta in bramseglen. Han har friskat i vid soluppgången!'

'Låt'en blåsa! Gamla Norrköping brukar inte genera sig'.

Folket har emellertid kommit upp på däck med sina kojer, hvilka omsorgsfullt stufvas (hopläggas) i bastigeringen. Fria vakten försvinner, ja, nästan rinner ner genom luckorna för att njuta ett par timmars sömn på trossbotten. Och det går förträffligt att sofva, fastän styrbordsvakten tyckes göra allt för att hålla sina kamrater vakna. Det

* »Hund» eller »hundvakten» = vakten mellan klockan 12 och 4 på natten.

skuras, tvättas, sköljes, blaskas, sopas och skrapas i hvarje vrå af däck och batteri. Norrköping gör morgontoilett, och då sparas inte på vatten. Allting skall bli blankt, rent, skinande som på en prisutställning.

Detta lif pågår under fartygets rullning och stampning i den hårda sjön.

Klockan sju blåses till 'skaffning' för fria vakten. Uttrycket är egendomligt för flottan och betyder: intagande af en måltid. Nu består smör och bröd med kaffe eller choklad. Ett par timmar senare höres åter skepparpipans hvinande läte, som strax följes af signalen 'divisioner', också ett uttryck, som flottan icke vill släppa, fastän arméns motsvarighet 'uppställning' eller 'mönstring' väl kunde göra samma effekt. Folket skall ropas upp och öfverses, hvarpå korum följer. Morgontvätten är undanstökad. Den sker i läskbaljor. Och det blir snart ondt om sådana, då öfver hundra man skola samtidigt sköljas. Små scener, besläktade med dem, som pläga illustrera kifvet om maten här i världen, tillställas vid dylika tillfällen, och det händer nog, att en för närgången båtsman får sig en kall öfversköljning, grundligare än han önskat.

Är det nu en riktig 'larmdag', smattrar helt plötsligt en hornsignal: 'förberedelse till drabbning'. Alla man, som ha något på däck att sköta, rusa upp och 'falla in i sina stationer' (ett uttryck, som kunde utbytas, t. ex. mot: intaga sina platser). Ny signal: 'klargör öfverallt!' Det blir allt mera lif i spelet. Hela skutan skall rustas till strid. Krutlangningsskärmar — djupa trummor eller rör af segelduk — sättas upp för krutets langande från durken, hvilken är belägen akterut under gunrummet, läskbaljor fyllas med vatten, kulor langas, anstalter för transport af sårade vidtagas, märsskärmar af duk sättas upp för att dölja folket, som uppe i stor- och förmärsen skall sköta kul-sprutorna, hvilka redan äro upphissade, 'bardunerna' — tåg, som gå längs med vanten och stötta den delen af masterna, som benämnes stänger — ormas d. v. s. surras tillsammans, på det att den eller de, som möjligen afskjutas, icke må komma neddansande i däck och vålla olycka, rapporter inlöpa från alla håll, allt är i spänd väntan, det är lugnet före stormen. En skrällande signal, 'larm', bryter nu fram. Stormen nalkas. Chefen är på däck och har tagit befälet. Alla man ha rusat efter sina handvapen, hvilka finnas upphängda nästan öfverallt, men på bestämda platser. Ammunition delas ut. Kanonerna äro klara.

En röst skär igenom blåsten: 'eld oberoende — åtta hundra meter — på seglaren — ett streck för om tvärs — rikta!'

Därpå smattrar hornet: 'eld!' Manskabet är upphettadt till feberaktig spänning. Det råder en oblidkelig rivalitet om hvem som skall hinna få första skottet lossadt. Nu är *den* kanonen klar. Kanonkommendören skall just kommendera sitt fyr! —

Pang! Grannen kom före — anfakta! Bättre lycka nästa gång.

Skott följer på skott, röken rullas och slites af blåsten och far långt förbi sjöarna, som tyckas ursinniga att icke hinna honom. Men åter skär hornet igenom: 'äntergastar!'

Endast kruthämtarne stanna nu kvar på batteriet för att försvara portarna. Alla

andra skynda upp på däck. Det riktigt 'kryllar' ur luckorna som från hålen i en myrstack. Alla ha gevär eller revolverar och huggare.

'Bajonett på gevär — äntra!'

Längre kan inte den fredliga öfningen drivas. Man skulle då ligga ombord med ett annat fartyg, på hvars besättning man finge ostraffadt gå löst. Men som slikt tillfälle icke i fred bjudes, följer, sedan manskapet åter blifvit kalladt tillbaka till kanonerna, snart en ny signal:

'Fast kanon — marsch!'

Allt återgår till sitt förra lugn med undantag af brisen, som måhända arbetar upp sig mera för hvar stund. Skaffning afslutar förmiddagens göromål. Ärtter och fläsk — en icke ovanlig matsedel ombord, ehuru numera ingalunda daglig som förr — ätes med god smak efter den starka motionen.

Skulle nu allt detta ha passerat en solig, vacker dag med laber bris ute på Atlanten, kanske nere under tropikerna, där man fått gå sin jämna, lugna fart utan att ha behöft röra en brass eller en bolin på många dagar, är det tämligen antagligt, att vakten på däck finge slå sig ned och söka både hvila och sömn hvarhelst sådant stode att finna, med hufvudet mot en uppskjuten ände, det är hoprulladt tåg, en kamrats ben eller hårda relingen. Sönnen infinner sig snart. Det är hett ombord uppe på däck och stekhet på batteriet. Trossbotten är helt enkelt obeboelig. En frisk fläkt är värd ett kungarike, och man anstränger sin halfkokta hjärna för att utfundera något sätt för drags framkallande. Att sitta i en vidöppen batteriport hjälper icke. Genom att öppna alla portarna kan man få åtminstone en påminnelse om korsdrag. Men emellanåt sviker äfven det sättet.

Om du är vakthafvande officer och ser ett par ungherrar med helt oskyldig min vandra för-ut bort till stället, där klyfvarskotet är belagdt, så, därest du är god kamrat, ser du åt ett annat håll och låtsar icke om dem. Ty du vet, att de ha gjort sin promenad blott för att 'släcka' — släppa efter — en smula på skotet, hvilket naturligtvis är olofligt, på det seglet må blifva bukigare. Vinden, som träffar seglet, följer dukens rundning och kilar sedan vidare rätt öfver någon viss punkt på relingen i närheten af kranbalken. Du ser också, att båda ungdomarne slagit sig ned just på själva relingen. Ty *där* är nu drag, tack vare den lilla manövern med skotet. Enhvar, som kan, sofver.

'Rrrrrrr — rrr!' hörs det skarpt från en sådan där skärta, hvilken användes vid bergsprängningar. I surret blandar sig snart skeppsklockans gälla bing — bing — bing.

Elden är lös! Allvar eller öfning blott, sak samma. De stora skeppssprutorna komma till användning; en mängd assurancesprutor äro alltid klara. Vattenlangning med pytsar är redan i full gång. Våta svablar släpas i rykande fart mot brandstället och öfver däck och batteri och trossbotten. På stor-rån och fock-rån är folk i färd med anbringande af 'gölingar', hisståg, för att hissa 'mameraler' eller jättepytsar af segelduk, som fyllas utombords och sedan placeras på däck. Det är lif och fart och brådska öfverallt. Men ordning desslikes. Hvar man vet sin plats och sin uppgift. Och svår nog

skall den eldsvåda vara, som, därest icke öfriga förhållanden med väder och vind äro alltför missgynnande, icke skall snart vara behärskad af så mycken god vilja och raskhet.

Så inträder åter lugnet, och det lider mot kvällen. Folket har skaffat, kostymering för natten är gjord, och fria vakten går till kojs. Men på däck slumra kamraterna, om vädret är vackert; vakthafvande officern går åter sin enformiga vandring fram och tillbaka, utkiken från fockrån låter då och då höra sin stämma: 'en seglare rätt för-ut'. Och tropikens praktfulla stjärnhvalf glittrar och tindrar i bländande glans. Officern stannar emellanåt, stöder armbågen mot relingen och ser länge och väl på en stjärnbild, som långt nere vid horisonten är blott delvis synlig. Det är Karlavagnen. Den har för hundrade gången ledt hans tankar hän till hemmet, till de kära anletena, en åldrig mor, en trofast maka, som nu möter honom med sina tankar, en hängifven fästmö, som kanske nu sitter med hans fotografibild framför sig; och det händer nog, att han stryker bort något glänsande ur ögonvrårna och hviskar ett nästan darrande: 'Gud välsigne dem!'

Men det kan ock vara annorlunda. Skutan är hårdt pressad, ja så hårdt, att blott ett par tre stormsegel kunna föras. Sjön kommer i väldiga massor, det skymtar hvitt ute i svarta natten, en sjö klappar till låringen eller sidan, en skarp dusch ryker i väg öfver däck och blöter vakthafvande officer och andra, som äro i hans närhet. De, som få busen öfver sig, försöka i sista sekunden sätta ryggen emot, men saltvattnet klatschar hårdt mot nacke och rygg och tränger inom rockkragen och i kavajfickorna, om minsta öppning lämnats. Det är vått öfverallt på däck, folket fryser och önskar hela tjänsten hin i våld. Det finns inte en torr tråd att sitta på, och utkiken mår som en hund i den skarpa blåsten. Skutan lägger ner lä batteriportar, och då tär vattnet sig in, och från däckets, som kanske förut torkat hårdt ihop, droppar det oafbrutet ned i kojerna på batteriet. Men ändock längtar man till kojen. Skutan dansar i väg. Tiden tyckes stå stilla. Fyra timmars vakt är en evighet. Äntligen — 'åtta glas!'

'Styrbords vakt på däck! Vakten till upprop! Förfånga! (aflös!) Fria vakten till kojs!'

Klockan är tolf på natten. Något svart myllrar upp ur storluckan. Det är styrbords vakt, som arbetar sig upp, sömnig och föga upplagd för skämt. Ur luckan akterut sticker den aflösande officern upp sitt hufvud. En påpasslig sjö kommer sättande öfver relingen och slår honom i ansiktet. Sjön får sitt lämpliga tillmäle och tjänsten likaså.

'Välkommen i det gröna!' hälsar den nu vaktfrie. — 'Anfakta, att man skulle ge sig till det här hundlifvet! Kunde blifvit skrivvare, som far min önskade. — *Fockrå där!*'

Det sista ropet besvaras från rymden någonstädes. — 'Se väl för-ut!' — 'Se väl för-ut!' upprepar rösten från höjden till tecken, att han hört.

Och så börjar den häftiga promenaden fram och tillbaka för att sätta blodet i omlopp. Och allt värre rifver stormen i, tyckes det, och allt mörkare blir natten. Det knakar och suckar i skotten och uppe i taklingen, som om allt skulle brista. Ingen måne syns, inga stjärnor bryta mörkret. Det är kusligt öfver all beskrifning.

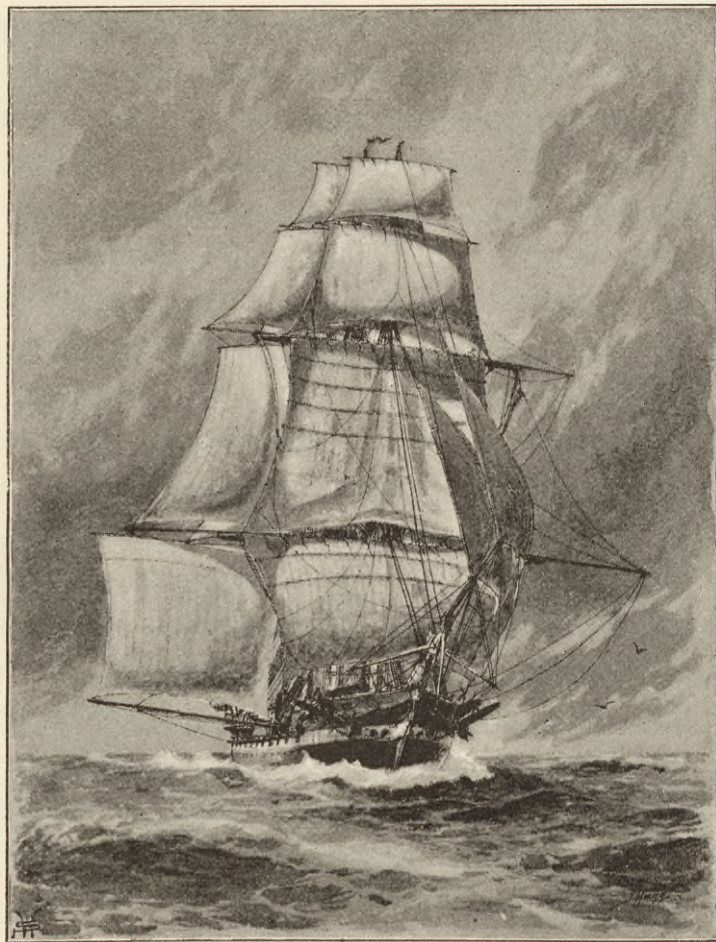
Men helt plötsligt börjar det ljusna, havets rörelser kunna skönjas allt tydligare, fartygets teckning framträder skarp mot himlen, och så frambryter med ens solen, prakt-

full och majestätisk, ur den brutna randen där långt borta, fartygets master glänsa som guld, den rensköljda, hvita batteriranden kastar hvitt sken från sig öfver sjön, det är bländande ljust öfverallt, och de nyss så svarta molnmassorna ha färgats rosiga och guldskimrande. Och med nytt mod och tacksamma känslor hälsas den nya dagen på Oceanen. — Och vakthafvande officern, som står där och betraktar det härliga skådespelet, tänker högt: 'Gud ske lof, att jag inte blef skrivvare!'

* * *

»Ja, sådant var det på min tid», sade sjöbjörnen och tittade en stund tyst på brasans hopfallna glödhög. »Och sådant är det nog ännu — ibland. Men utvecklingen har slagit in på delvis ny riktning. Poesien i yrket har måst maka åt sig. Och vi gamla björnar, som hade så obeskrifligt trefligt på våra kära segelkorvetter och fregatter, vi få också maka åt oss, den ene efter den andre. Och så göra äfven de gamla skutorna. Jag gjorde här om dagen en tur in på hvarfvet här i Karlskrona och kom då att titta ner i Polhems gamla docka. Där låg på botten ett jättestort refbensspjäll. Det var, hvad som återstod af ångkorvetten Thor. Snart har kanske Norrköping gått samma väg. Undrar just, hvem som skall slopas först — hon eller jag».

ROB. ROY.

Vid kolmilan.

Kring kolarens lif och hans arbete vid milan »långt, långt bort i skogen» ligger för de flesta ett skimmer af romantik, som kanske icke obetydligt hämtat sin näring ur den stämningsfulla dikt, hvarur ofvanstående citerade ord äro tagna. Men om också kolmilan har sin poesi, så har den sin ännu större praktiska och nationalekonomiska betydelse. Det är nämligen det vid vår järnhandtering använda träkolet, som, i förening med våra malmers godhet, gör vårt järn till ett bland de bästa i världen. Af denna anledning har kolningen blifvit en betydande näring i våra järnproducerande trakter. Som bevis härpå kan anföras, att t. ex. år 1874 i vårt land förbrukats två millioner stigar kol, hvarje stig innehållande tolf tunnor.

* * *

Vid sommarens början fick jag höra, att huggning af kolved försiggick på brukets ägor, ett par mil in åt skogarne. Brukets ägare hade infört en ordnad skogshushållning, och hygget ägde rum på ett »blädadt skogsbestånd, där en del träd, undertryckta af sina stora kamrater, hade så klen växtkraft, att det skulle varit dålig hushållning att låta dem stå kvar. Det var just dessa, som togos till kolved.

Redan på långt håll hördes yxornas raska hugg, och det var ett verkligt nöje att se, hur snabbt och behändigt de vana karlarne skötte sin sak. Af tall och gran formades tre meter långa kubbar. Barken afskalades i tre eller fyra ränder utefter kubbens långsida, på det att torkningen skulle ske fortare och mera fullständigt. En sålunda barkad kubb kan under sommarens lopp genom vattnets afdunstning förlora ända till fyrtio procent af sin vikt, under det att den, om barken vore kvar, icke skulle minska fullt

en procent. Sedan kubbarne iordninggjorts, upplades de till torkning i s. k. »res» med storändan mot södersolen. Dessa kolvedsres göras på det sätt, att först en kubb lägges med toppändan på marken och med rotändan öfver en stubbe, därefter lägges en annan kubb i 45 graders vinkel emot den förra och så, att den med sin rotända korsar den förra midt öfver densammas stödjepunkt på stubben och så undan för undan, till dess »reset» blifver 4 eller 5 fot högt å det ställe, där vedkubbarne korsa hvarandra. I ersättning för kolvedens huggning och uppläggning betalas vanligen 7 öre för ett 4 fot högt och 10 öre för ett 5 fot högt res. Så huggen och upplagd, får kolveden ligga och torka hela sommaren igenom.

* * *

Fram på hösten fick jag en dag veta, att ville jag se, hur en mila restes, så skulle jag vara på ort och ställe tidigt morgonen därpå.

Kolbotten var redan utsedd, af marken, så att vattnet lätt skulle af en myr, där man hade god tillgång när den tiden kom. Alla stenar och tillpackades så hårdt, man kunde

belägen på en liten upphöjning kunna rinna bort, och i närheten till vatten för milans släckning, stubbar undanröjdes, och marken En kolbotten är sällan god, förr

än två milor blifvit kolade på densamma; och finnes gammal botten i närheten, så användes naturligtvis den helst. Sedan marken sålunda blifvit jämnad, nedslogs och fästades i i lodrät ställning en grof kubbe, den s. k. bostocken, och vid denna restes en hög s. k. riktstång. Häromkring restes finare ved med rotändan nedåt, hvarf på hvarf, så att milan fick utseende af en afskuren kägla. På ett afstånd af ej fullt en meter från medelpunkten ställdes den gröfsta och minst torra veden, ty här är hettan starkast. Ytterst kom finare ved. Sidorna skola luta så, att när man står vid milans fot och räcker ut handen, böra

fingerspetsarne nätt och jämnt nå veden. Från midten af milan, rakt ut till yttersidan, byggdes af fullt torr ved en »varmgång», genom hvilken milan antändes. Under det resningen pågick, framkördes veden på stakslädar uti lass, två fot breda, lika höga och tio fot långa. Sjuttiofem sådana lass gå på en »långved», som således innehåller tre tusen kubikfot trä. En stark och van karl kan resa en långved på dagen, men då har han också gjort ett styft dagsverke; för att köra fram den behöfliga veden erfordras tvenne kördagsverken, men det kan också kräfvä fem à sex.

En mila skall kola ned, ej brinna, ty i så fall skulle blott aska återstå. För att åstadkomma kolning förhindras luftens fria tillträde, och för den skull täckes milan. Det första täckningslagret består af granris, hvarvid granriskvistarnes ändar inträdas mellan veden, så att ett täcke af två till tre tums tjocklek bildas. Öfver milan, på »kullen», lägges dock riset vida tjockare, så att man ej känner kubbändarne, då man går därpå. Till sist kommer stybbningen. Kolar man på en gammal botten, användes den därstädes kvarliggande kolstybben; i annat fall, och så var förhållandet här, pålägges jord, som packas från en half till en fots tjocklek. Och så tändes milan vid varmgången.

* * *

Vill man förnimma något af det poetiska skimmer, som omgifver milan i skogen, så skall man se den en mörk höstnatt. Det var en novemberafton med kyla i den tunga luften och frost på marken, som vi begåfvo oss i väg, väl klädda och försedda med riklig matsäck. Efter en dryg åkning inåt skogarne fingo vi se de lysande punkterna från det sista torpet, i hvars närhet kolningen pågick. Nu äro vi där, och då vägen är slut, lämna vi vår skjuts, gifva gossen order att afhämta oss följande morgon och stiga in i stugan. Hela familjen sitter i en halfcirkel kring den öppna spiseln, där en duktig brasa flammar. Kvinnorna stoppa korf efter morgonens slakt, husfadern slöjdar, drängen »spikar» stickor, och sexåringen gör korfstickor. Det ser hemtrefligt och inbjudande ut, men vi ha icke tid att stanna, om vi skola få se kolningsarbetet. Drängen förser sig med ett väldigt stickbloss, och med honom i teten går vägen öfver hagar och myrar, mellan stenar och issvall, medan skenet från blosset upplyser vägen och kastar osäkra flammor öfver trädstammarne.

Efter en ganska ansträngande marsch sågo vi slutligen ljus lysa mellan grenarne, och en stund därefter voro vi framme vid milan, där Kolare-Ola och hans dräng arbetade. De hade tagit upp stybbbetäckningen och lade in sönderklufven ved, hvarvid de lyste sig med ett stickbloss. Milan hade antändts på morgonen, och det var sålunda »varmgången», som ifylldes, hvarefter täckningen åter pålades och tillpackades.

Vi gingo in i kolarstugan. Denna boning, där kolaren ofta får vistas ett par månaders tid, var hopgjord af stockar och omkring tio fot lång och åtta fot bred. Ut-efters ena väggen lopp en lafve, hvaraf en del utgjorde sängplats, den andra delen var afstängd till förrådshus. Badden bestod af granris samt en däröfver bredd fäll. Framför

lafven gick en sittbänk, och i ett af hörnen var byggd en öppen spis af enklaste slag. Dörren utgjordes af några hopspikade bräder och tjänade till att utstänga det värsta draget. På ett å väggen uppslaget bräde lågo husgeråden: gryta, panna samt en kaffe-panna med ett par koppar; på golvet stod en vattenspann med skopa.

Kolaren började nu laga sin kvällsmat; potatisen puttrade, fläsket fräste i pannan, och då vår matsäck kom till, blef det ett riktigt vackert kvällsmål i kolarstugan. Under och efter måltiden samtalade vi med karlarne om deras lif och arbete.

Ifrån milans tändning och till dess den blir »utkolad» åtgår en tid af 2 till 3 veckor och därutöver, hvarefter följer milans rifning, kolens släckning, deras inbärande i kolhuset samt täckning. De första dagarne efter milans tändning kan han icke vara ensam, men sedan sköter en man en mila, ja t. o. m. 2 till 3 sådana, om de ligga nära intill hvarandra och icke undanskymmas af skog. Under de första dygnen kan arbetet vid milan vara ganska strängt, t. o. m. så strängt, att icke ens 2 man kunna reda sig; därefter kräfver milan en jämn tillsyn, men i allmänhet föga arbete. Sysslolös vill kolaren dock icke vara, ty då skulle tiden blifva honom för lång. Finnes skog intill, som skall kolas, så hugger han kolved; har förut icke kolats på stället, så får han hugga och frambära virke till det hus, hvori kolen skola förvaras, samt granris till kolhusets täckning. Finnas icke sådana arbeten, gör han stickkorgar, kolsåll, träskedar, slevvar och tråg med mera sådant, hvarjämte han »spikar» stickor både till sitt behof vid milan och för hemmet. Milan fordrar en jämn tillsyn, ty om ett hål uppkommer på dess betäckning, fatta kolen snart eld och brinna med låga, och då kan milan snart nog brinna upp och lämna bara aska i stället för kol. Sådana hål måste genast igenfyllas med granris och stybbe. Om nätterna får kolaren därför icke sofva länge hvarje gång, och de första dygnen kan det inträffa, att arbetet är så ihållande, att han ej får sofva något alls. Genom att öppna eller tillsluta draghål vid milans fot samt rökhål på dess sidor skall kolaren reglera »milans gång», d. v. s. vedens förkolning och draga denna åt det håll, han önskar. Likaledes måste han med sin klubba tillpacka stybbet på de ställen, där veden är kolad, ty om rök och gaser få tränga ut där, frätas kolen däraf. Med ett järnspett eller en hvass stör måste han emellanåt sticka i milan för att få reda på, hvar-est veden är kolad. Då han går på milans kulle, måste han med spettet eller stören känna sig väl före, att intet hål finnes, ty det har flere gånger händt, att kolare sjunkit ned i sådana hål och blifvit så illa brända, innan de kunnat draga sig upp, att de däraf aflidit.

Vårt samkväm afbröts af en dof knall, som skakade hela kolan. Kolarne rusade ut, ropande, att det var milan, som »slog». Efter hvad jag sedan kunde förstå, härledde sig detta från någon brännbar gas, som bildats under betäckningen och antändts. När vi kommo ut, arbetade de båda karlarne, så att svetten rann af dem. Stybbe östes raskt på det ställe, där betäckningen genom explosionen afkastats, och tillpackades hårdt. På en mot milan rest stege gick Ola upp på milans kulle och trampade till stybbet kring kanten eller »brynet». Efter ett drygt arbete är allt åter lugnt. Men blott några ögon-

blick. En ny knall ljuder, stybbet slungas omkring, kolaren kastas från brynet till marken, en del »sidbråte» slungas ut, hvarje stock är i rörelse och en tjock, blåaktig rök hvirflar upp ur milan. Om stockarne icke lutade inåt, så skulle allt ligga kringkastadt på marken. Men i nästa sekund äro spadarne i liflig rörelse, och äfven vi arbeta, ty hela milan står på spel. Slutligen äro vi åter herrar öfver ställningen och få hvila ut. Denna kastning eller »slagning» är det farligaste, kolaren har att kämpa mot, och stundom kan milan slå ända till sjuttio gånger på de tre första dyggen, starkare eller svagare, och alltid måste kolaren vara till hands. Stundom lyckas det ej att kväfva elden, och milan brinner upp. Stundom händer det äfven, att arbetarne stryka med af öfver-

ansträngning eller på grund af att de under arbetet dricka för mycket iskallt vatten. Efter några dagar blifva slagen mindre täta och mindre svåra samt upphöra till slut alldeles. Kolaren visade mig en liten öppning i stybbtäckningen vid milans fot. Det var »draghålet», som låg åt vindsidan. Här silar luft in och påskyndar kolningen. Denna hade nu gått ned till botten i varmgången, följt denne till milans midt samt utbredde sig nu i »stötarne» å ömse sidor. Milan var sålunda nu »fotvarm» och började »svettas», det vill säga, att den bildade vattenången afsatte sig i de ännu kalla delarne af milan. Detta är just den för kolaren farligaste tiden.

Min följeslagare och drängen hade gått och lagt sig att sofva inne i kojans, och Ola och jag sutto ensamma vid milan. Det var alldeles mörkt rundt omkring i skogen, och endast konturerna af de närmast stående träden aftecknade sig mot natthimmelen. Vindens sus i topparne och skriket från en räf, som då och då hördes, voro de enda ljud, som störde tystnaden. En sådan stund förstår man så väl, hur folkfantasiens hemlighets-

fulla väsen fått lif och tillvaro, och hur skog och berg befolkas med mystiska varelser.

Och gamle Ola berättade:

»Ja, än finns det mycket i skogen, fast inte nu så mycket som förr», sade han, »för när folk inte vill tro, så visar det sig inte. Men utaf far min och andra kolare, som lefde på den gamla tiden, har jag hört ett och annat».

»Den, som är liksom förnämst i skogen, det är skogsråan förstås. Hon kan vara vacker, som det finaste kvinnfolk, men hvad som hon inte är kropp att alltid gömma undan, det är rompan, som släpar efter henne. Men det får en aldrig låtsas se, för då blir hon som etterrasande och gör all möjlig förtret och skada. Men kan en på fint vis låta henne förstå, att hon skall ta sig till vara och gömma det där hänget, då blir hon glad till sinnes, och då kan en ha mycken nytta af henne. Så kom hon en gång

in i en kolkoja, och kolarn där var skytt också. När han såg rompa släpa, sa' han: 'Mamsell ska' fästa opp släpe, annars kan hon få klädninga förstörd'. 'Det ska' du ha gagn af', svarade hon; och när det så vardt dager, fick han se, att det satt fullt med fågel i träden rundt omkring, och han fick skjuta alltihop.

»En gång, när Lars i Hulte kolade här nere ut på utskogen, stod han i kvällstund, då det började skymma, på kullen och kände efter med spettet, hvart värmen dragit sig. Då fick han höra, hur någon skrek: 'Fader Lars, hjälp! Fader Lars, hjälp!' När han såg sig omkring, blef han varse några vargar — sådana syntes till den tiden ibland — som höllo på att ta kål på ett kvinnfolk. Ja, han såg genast, att det var råan. Som han tyckte, att det var synd om henne, ropade han, att hon skulle komma opp på mila. Ja, det gjorde hon, och han höll undan gråbena med järnspettet. När hon då gick, sa' hon, att det skulle han inte ha gjort för inte. Han tänkte inte något på saken sedan, men när han körde in kolen — han hade det på ackord si — ville det aldrig ta slut med körninga; han fick tredubbelt mot vanligt, och då förstod han allt, hvem som hjälpt till.

»Ja», fortfor han efter en stund, »råan är god att ha till vän, men farlig som ovän, för då går det lätt galet med kolningen. Gärna vill hon komma i lag med folk också, så en får vara förtänksam. Det har händt, att hon lockat karln från hustrun sin till och med. En gång var det så, å hustrustackarn visste sig ingen lefvande råd. Då bad hon karln, att han skulle fråga råan, hvad hon skulle ge ett kriter, som alltid ville löpa bort. Karl'n gjorde så, och då svarade råan: 'ingefära och pepparrot'. Hustrun passade sig och gaf karln sin tocket, och sedan stannade han hemma, för råan hade ingen makt med honom längre. När så råan mötte kolarn i skogen, sa' hon: 'Hade jag trott dej om det, hade du ingen ting fått veta!'

»En kolare hade ofta besök af råan. Hon värmde sig vid brasan i hans koja och drog upp sina kläder för att ännu mera njuta af den från brasan utstrålande värmen. Kolaren funderade på huru han skulle betaga henne lusten af vidare besök. Slutligen trodde han sig ha hittat på ett medel, som möjligen kunde leda till det åsyftade ändamålet. Han skar sig några grofva björkvidjor, och då råan åter kom och värmde sig, lade han vidjorna öfver elden, så att de blefvo heta, samt slog henne sedan med dem på den bara kroppen. Råan satte sig icke till motvärn, utan skrek och jämrade sig samt frågade sedan kolaren, hvad han hette. 'Själ', svarade denne. Hon aflägsnade sig då,

ropande: 'Själ f slog mej! Själ f brände mej!' — 'Lik godt, lik godt!' svarade de andra skogsråarne bort i skogen».

Ännu längre sutto vi kvar vid milan. Ola tröttnade icke på att berätta, jag icke på att höra på. Det är så sällan, man nu för tiden får höra gammalt folk tala om slikt, då de veta, att de utsätta sig för gyckel. Men de enkla berättelserna, den rykande milan och den stämmingsfulla omgifningen försatte mig i en egendomlig stämning, och jag tyckte mig se skogsråan och de öfriga hemlighetsfulla väsendena rundt omkring, och när nattvinden prasslade i buskarne, riktades ofrivilligt blicken ditåt, som hade ljudet orsakats af råans lätta fötter.

Men slutligen började sömnen infinna sig. I kojans var en bädd af friskt granris iordninggjord för min räkning. Jag lade mig, och länge dröjde det icke, förrän jag somnade, ostörd af arbetet med milan, som med korta uppehåll pågick hela natten igenom.

Ett duktigt mål mat på morgonen, ett par koppar starkt kaffe, och all dåsig het var försvunnen. Vi tackade för godt mottagande, skakade hjärtligt handen med de vänliga kolarne och ställde färden hemåt. Just som vi satte oss i väg, »slog milan». »Det var afskedsskottet!» sade Ola skrattande. Då vi vände oss om, sågo vi spadarna på nytt i liflig verksamhet, men snart hade milan försvunnit för våra blickar bakom skogen.

JAK. MAGNUSSON.

§ fattigstugan.

Just där landsvägen kröker af inåt skogen, ligger en låg stuga med sin lilla potatis-täppa och under fönstret, inklämd mellan ett bräde och väggen, en handfull jord, i hvilken några mörkröda stockrosor och en utblommad geranium växa.

Inne vid spisen stod en gammal, skrynklig gumma med en schal bunden om lifvet utanpå lintyget och sysslade med några potatisar och ett par strömmingar, som hon höll på att koka. Hon var gammal och hopfallen, håret hängde i oordning omkring hennes skrumpna kinder, och munnen, som hängde ned på ena sidan, visade det tomma tandköttet omkring en ensam tand, som, gul och lång, nästan böjde sig utåt. Hon rörde sig med tunga, släpande steg, och hela hennes kropp skakades stundom af en våldsam hosta.

Om en stund öppnades dörren, och en gammal man, klädd i en kort tröja och med en liten rund filthatt af outgrundlig färg på hufvudet, trädde in. Gumman såg knappast på honom, skakade bara på hufvudet och satte fram potatisen och två strömmingar för honom på bordet.

»Det är fasligt, hvad du kommer sent i kväll», sade hon. »Ja, det drog långt ut med tröskningen», sade han. »Och för resten har jag talt med bonden», tillade han efter en stund. »Bonden», sade gumman. »Hocken var de?» — »Han, som rår om marken här, vet jag». — »Jaså, har du talt vid honom.» — Den gamla gumman kom och ställde sig midt framför mannen och såg på honom, medan han åt och lutade ansiktet ned öfver tallriken. »Hvad talte ni om då?» Gubben sköt med ens tallriken ifrån sig, såg skyggt upp på hustrun, men slog genast ned ögonen igen och satt en stund tyst. — »Hvad talte ni om? — säger jag», fortfor den gamla ifrigare. »Hvad var det, ni talte om?» — »Han sa', att han inte vill ha någon inhyses här längre», sade gubben och såg fundersamt framför sig. »Han sa', att stugan fick lof att rifvas. Jag hade kontrakt att få bo här i fyrtio år, men inte längre, och nu ä' de slut, sa' han».

Det var ingen, som åt något mera den kvällen i stugan. Gumman satte sig ned på träsoffan bredvid honom, och de talade länge och ifrigt. De talade om, hur de kommit dit tillsammans för fyrtio år se'n, när de gift sig som dräng och piga och flyttat dit från socknen bredvid, när de inte ägde ett öre, utan fingo hyra platsen, där stugan nu stod, af bonden, som rådde om jorden med rättighet att bo där i fyrtio år. Och de hade fått en lapp på det, och det skrefs på tinget hvart tionde år, och nu var tiden utlupen. De talade om, hur de dragit sig fram. Alltid hade det gått på något vis, när en ändå hade tak öfver hufvudet och några riskvistar och vedträn att värma sig vid. Han hade gått omkring i gårdarne och arbetat för dagspenning än här än där, ibland hade han haft arbete i Stockholm också om somrarna, och hon hade spunnit garn och haft höns, som hon sålde ägg och kycklingar efter. Och på det sättet hade de dragit fram sina tre barn. Ett var dött, och de två andra hade tjänst i grannsocknarna. Men nu sågo de sig ingen utväg. Gamla voro de, och arbeta som förr kunde de inte, men de hade i alla fall tänkt, att de skulle få lägga ihop sina ögon i ro en gång i samma stuga, där de lefvat i hela sitt lif. De talade länge bittra och hätska ord. De talade om den fattige, som skuffas undan, och om den rike, som tar, hvad hans är, utan att tänka på andra, endast han är i sin rätt. Det var mest gumman, som talade, under det hennes man i stum sorg satt stilla med armbågarna stödda mot sina knän.

Men innan de gingo till sängs, så frågade gumman för tionde gången: »Men hvad ska' vi ta oss till? Frågade du honom inte om det? Hvad ska' vi ta oss till? Hvad svarte han?» Och då började gubben att berätta lugnt och torrt, medan gumman hörde på och grät tyst. Slutet på berättelsen blef det, att de båda gamla alltid hade fattighuset att gå till. »Ja, jag förstår'et inte», slöt gubben, »men det kan aldrig vara rätt, att den rike ska' kunna vräka den fattige ut på landsvägen, när han är gammal och inte orkar arbeta. Det är rakt omöjligt. Men jag förstår'et inte. För jag har inte blifvit lärd. Men jag vet, att när de rika sätter sig ihop, då får de't, som de vill. Det är aldrig värdt att försöka». Och elden slocknade ut i spiseln, det blef mörkt inne i rummet, och utan att tända ljus klädde de båda gamla af sig och trefvade sig fram till sin bädd. Öfver rummet hvilade snart tystnaden, sömnens tystnad och mörkret.

Bonden, som rådde om marken, på hvilken inhysesjonets, Petter Svenssons, stuga låg, höll ord och efterskickade mycket riktigt landtmätaren för att i närvaro af två gode män få intygadt, att Petter Svenssons rätt att bebo stugan var förbi, och att han, bonden, hade rättighet att rifva ned den och inhängna jordlappen till åker. Detta meddelades dem också i laga form; de fingo en månad på sig såsom förberedelsetid, och som det icke fanns någon annan utväg, anvisades dem af fattigvårdsföreståndaren plats i socknens fattigstuga.

* * *

Den tid, som nu följde, blef sorglig för det gamla paret och full af tunga bestyr. Det, som fanns kvar af potatisen, togs omsorgsfullt upp och förvarades till vintern. Själ

gjorde Petter fruktlösa försök att få sälja det gamla virket till stugan. Det var ingen som ville köpa det annat än till bränsle, och det blef icke många riksdaler. Hönsen och kycklingarna såldes alla under hand, och en morgon tog Petter katten, band en sten om halsen på den och kastade den i ån. Nu kunde de i alla fall inte ha den med sig i fattigstugan, och gumman ville inte, att någon annan skulle ha den. Och dagen innan de skulle begifva sig af, tog hon själf och plockade de få stockrosor, som funnos kvar, gjorde en blomsterkvast af dem och skänkte den till en bondhustru, som alltid varit vänlig mot henne och allt ibland gifvit henne ett stop mjölk eller en kaka bröd. — Det var ett litet flyttlass, som en klar oktobermorgon körde från Petter Svenssons stuga och framåt kyrkan till. Tvärs öfver vagnen stod längst fram en rödbrun liggsoffa, på hvilken gumman satt med geraniekrukan i knät och ett bylte med kläder bredvid sig. Bakom soffan stod med ena sidan upp på vagnbrädan en nött, fordom gulbetsad dragkista, och omkring den lågo i ett grått huller om buller tunna sängkläder, ett smutsigt och lappadt täcke, några svartmålade stolar, som tragikomiskt spretade isär med de skramliga benen, en yxa och andra föremål, vräkta om hvarandra i en oordning, som redån på förhand tillkännagifver deras värdelöshet. Längst bak i vagnen tittade hörnet af ett klockfodral fram under sängkläderna. — Det var icke lång väg att köra, och Petter gick själf bredvid vagnen med tömmarna i handen för att se, att allt gick, som det skulle, att ingenting tappades, och att ingenting kom i olag. Det var fuktigt på morgonen, och dimman steg kall och hvit upp ur kärret, som de åkte förbi. På den glesa granskogen med dess våta barr och drypande bark, på de enstaka björkarne, hvilkas hvita, smala stammar och till hälften aflöfvade, i rött och gult skiftande kronor bjärt stucko af mot barrskogens enformiga, mörka grönska, på de små stugornas torftak, på bondgårdarnes röda, välmående tegeltak, där röken lustigt hvirflade upp, på rågfälten, där höstrågen börjat skjuta upp i täta tufvor, och på själfva den smutsiga landsvägens lera och vattenpölar — på allt detta sken solen klart och gladt, så klart och gladt, som om den aldrig lyst öfver annat än välburgna och lyckliga människors glada förhoppningar och framgångsrika bemödanden. Och det var så friskt och så skönt i luften, som om den ej ville tillåta, att ett enda bröst drog tunga andetag, eller att ett enda hjärta sammansnördes af brist på värme och sol. Men därpå tänkte ingen af dessa två, hvarken hon, som ängsligt hopkrupen satt på lasset och envist stirrade ned på halmstråna på botten af vagnen, ej heller han, som långsamt gick bredvid och endast då och då, liksom med vissa bestämda mellantider, manade på hästen och ryckte i tömmarna.

Där skogen slutade, låg kyrkan framför dem, en liten hvitrappad landtkyrka med kort, jämntjockt torn, och midt emot kyrkan flackt och ödsligt låg fattigstugan vid landsvägen utan så mycket som ett träd eller en täppa omkring. Ingen af de båda gamla sade ett ord till den andra, Petter manade på hästen, ryckte i tömmarna och smackade. När de kommo närmare, sågo de ett par ansikten, som betraktade dem genom rutorna, men hastigt drogo sig tillbaka igen. Och en liten stund därefter höll Petter framför trappan. Därpå hjälpte han ner gumman, och de gingo in. I fattigstugan funnos tre

rum. Två af dem voro upptagna, i det ena bodde två gubbar, i det andra två gummor. Det tredje beboddes nu endast af en gammal gumma, som var döf, och tillsammans med henne skulle nu de båda gamla bo. Hon satt vid fönstret, när Petter kom in.

»God dag!» hälsade Petter och stannade i dörren, i det han skyggt såg sig omkring.

»God dag!» svarade den, som satt vid fönstret. Men hon reste sig icke upp och såg icke ens åt honom. — Petter såg, att ena långväggen var tom, och han förstod, att där skulle de få ställa sina saker. På den andra sidan stod en säng och en byrå, ett par stolar och vid fönstret ett bord. Golfvet var oskuradt, spiseln var svart af sot och hade säkert icke varit kritad på länge. I en af fönsterrutorna såg han en stor spricka. Tyst som han kommit, gick han tillbaka ut igen, och han och hustrun hjälptes åt att lyfta den tunga byrån ned från vagnen och in i rummet. Därefter följde soffan, sängkläderna, klockfodralet och de andra småsakerna.

Gumman vid fönstret hade följt dem med ögonen utan att röra sig och utan att säga ett ord. Det hade kommit ett snålt, rofgirigt uttryck i hennes ansikte, de små, skarpa ögonen flögo hastigt undersökande från sak till sak, och den på midten nästan uppåtvikna näsan såg ut, som om den använde till och med luktnerverna för att få reda på, hvad hon önskade veta.

»Ska' I stanna här bägge?» sade hon till sist, i det hon drog schalen tätare omkring sig och liksom kröp ihop i solskenet, som flödade in öfver henne genom fönstret.

»Ja, Herre Gud, ja, det blir väl inte bättre», svarade hustru Svensson. — Den gamla vid fönstret nickade med hufvudet, gjorde några underliga, tuggande rörelser med läpparna och suckade flere gånger. »Håhåjaja. Ja. Håhåjaja!» Och när de utan vidare samspråk fått sina saker något ordnade, gick Petter sin väg för att köra tillbaka hästen, som han hade lånat, och de båda gummorna blefvo ensamma.

Mor Svensson satte sig på den andra stolen vid fönstret, såg en stund på den andra och började tala i en lågmäld, jämrande ton. »Jag hör så illa», afbröt den andra. »Det är för dumt», började mor Svensson igen med högre röst, »att en ska' komma ut på det här sättet, när man har vuxna barn. Men det är det, att mina barn är i tjänst, båda två. Tänk, som Svensson var emot min gamla mor, medan hon lefde. För på den tiden var han oppe och arbetade om somrarna i Stockholm, och då var min mor sjuk. Och då skref han till mig, att om det var något, hon behöfde, och jag hade, så jag kunde, så skulle jag köpa det till henne, så att hon inte behöfde sakna något på det sista. Ja, som han var emot henne! Och tänka sig, att en nu inte ska' ha någon, som vårdar sig om en på gamla dar!» — Den andra hade suttit och nickat med hufvudet, mumlat för sig själf, som om hon tyst upprepade, hvad som sades, och under ständiga smårysningar mer och mer krupit ihop i solskenet. När mor Svensson slutat, såg hon upp och svarade med skrikande röst, som är utmärkande för döfva: »Ja, det har en väl varit med om litet hvar», sade hon, »liksom om inte jag fick dras med min gamla

mor i öfver tre och trettio veckor, som hon låg i sängen och inte var god för att flytta sig själf. Vi fick utaf fattigvården två fot korn och femtio öre i pängar*, men hvad förslog det? För fast hon var så klen, så hon inte kunde röra sig, så skulle en väl ändå ha något till att hålla i henne. Och då sa' jag ändå till föreståndaren, att jag tyckte, han kunde ge mig åtminstone en krona, som jag kunde ha till kaffe och annat smått. Men då svarte han, att vi hade båtsmanslönen — karlen min lefde då, och han var båtsman — och så sa' han, att det var min plikt till att sörja för mor min. Men då blef jag arg, för han var bara en ung bonde, så att honom behöfde jag inte krusa: 'Plikt', sa' jag, 'plikt! Det behöfver du inte komma och vräka öfver mig med, hvad som är min plikt', sa' jag. 'För det är jag så gammal själf, så jag vet det. Men båtsmanslön', sa jag, 'den är inte större, än vi behöfver den till att lefva af själfva. Och den har vi inte fått för att föda mor på, det har vi inte det'. Ja, plikt det kan de nog fasingen tala om. Men en vet ändå själf bäst, hvar det kniper». — Och den gamla dalkarlsklockan, som Svenssons hade haft med sig, pickade hårdt och entonigt, solen flyttade sig öfver fällbordet och på väggen midt emot fönstret, tills den kastade ett snedt, kilformigt ljus utmed fönstret och till slut endast syntes som en smal strimma på den andra fönsterposten. Därefter försvann den alldeles och lämnade rummet mörkare än förut. Och dagarna gingo, antingen det var mulet eller vackert, antingen solen gjorde sin långa förmiddagsvisit och tinade upp sinnena, eller den höljde sig i gråa moln och sände höstblåsten i stället med kyla och rusk. Och liksom timmarne kommo tillbaka, och skymning och dager regelbundet aflöste hvarandra, så vände också med timmarna, som kommo, samma, dagliga sysselsättningar tillbaka för de tre gamla, som bodde tillsammans i det trånga rummet, antingen de knöto not, stickade strumpor eller, när lördagsaftonen kom, mor Svensson gick ut på kyrkogården för att ansa några grafvar, som beskedliga människor hade gifvit henne att vårda. Och när söndagen var inne, gingo de oftast vid klockornas klang i kyrkan och lyssnade med tungsint andakt till evangeliet om honom, som var de fattiges vän, och himmelen, där de troende tusenfallt skulle få igen, hvad jorden brutit. Och liksom timmarna kommo åter i ett ständigt oafbrutet kretslopp, så kommo också deras samtal tillbaka i samma spår, och när ensamheten kändes tryckande, hämtades det förgångna livets alla umbäranden och missräkningar upp ur minnets bittra djup, till dess att tanken på den dag, som var, och den, som kom, jagade tanken på det, som varit, på flykt.

Och så gick tiden, till dess att julaftonen nalkades och snön låg hvit öfver skogar och fält och öfver de smås byggnader som de storas. Vid denna tid, när fattigvårdsnämnden hade särskildt sammanträde, kom en sak på tal, som de särskilda medlemmarna redan förut enskildt hade afhandlat. Man hade nämligen kommit underfund därmed, att Svenssons voro skrifna i grannsocknen och att det därför egentligen tillkom dess fattigvård att taga hand om dem. Nu få i allmänhet kommunens fattiga en extra utdelning vid julen, och det var därför af vikt, att deras förflyttning försiggick före nämnda tid.

* Detta är beräknadt efter hvarannan månad, hvilket dock är olika i olika socknar.

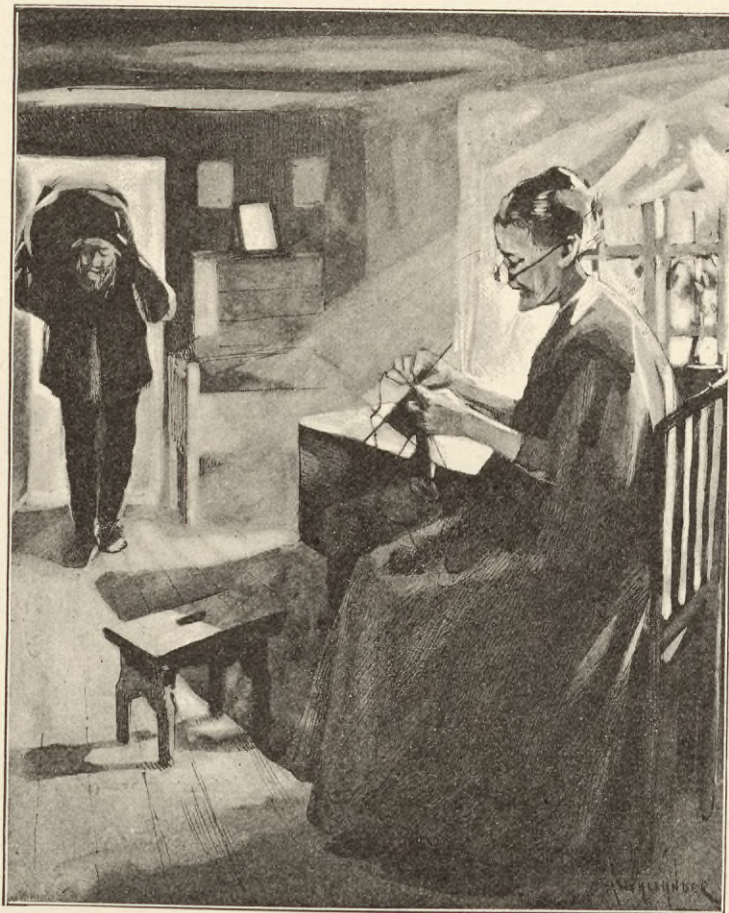
Och efter mycket besvär å ömse håll och efter förbrukandet af en icke obetydlig mängd papper och bläck, kom äntligen på kvällen före julaftonen utslaget, att fattighjonen Petter Svensson och hans hustru borde underhållas af den socken, i hvilken de voro skrifna, tillika med ett tillkännagifvande från nämnda sockens fattigvårdsstyrelse, att ett litet rum för deras räkning fanns ledigt på socknens fattigstuga. Det ansågs ej nödvändigt, att de båda gamla lämnades i ro öfver helgdagarna, utan förständigades de helt kort och godt att på julaftonens morgon begifva sig af till sin nya vistelseort, där de efter all sannolikhet skulle få stanna för alltid. En timma senare höll en lång släde utanför stugan, och en stund därefter voro de båda åter på väg, medförande soffan, dragkistan, sängkläderna och det gamla klockfordralet. Det var vid middagstiden, och solen glittrade kall och strålande ned på den hvita snön, som de båda gamla sutto och stirrade ut öfver, medan de långsamt åkte fram på den blanknötta vägen. De foro förbi herrgården, där det var lif och rörelse, där kornkärften för sparvarne stod upprest midt på gården och där de glada barnen åkte kälke och ropade till hvarandra, att i dag var det julafton. De foro förbi rödmålade, välmående bondgårdar, där det lyste ur fönstren från spiseelden och från hvilka doft af färskt bröd kändes ända ut på landsvägen, och de hörde, huru bonden sade till sin gumma, att han skulle hafva sig en riktig sup i kylan på julaftonen. Och små gråa och röda stugor foro de förbi, där det såg pyntadt och rent ut med granris på trappan och en fotshög liten gran på gården.

De kommo fram till sin nya boning. Mycket olik var den icke den gamla, utom att de här fingo ett ensamt rum, fast det var litet. Det var en fördel, och de tänkte båda därpå och kände det, fast de voro för nedslagna att säga något. Mörkret föll på, och stjärnhimlen hvälfde sig gnistrande klar öfver den hvitglänsande trakten. Mörk reste sig kyrkan öfver den skumma kyrkogården, och från prästgården, från bondgårdarna, från de små gråa och röda stugorna, från byggnader, som lågo så långt bort, att man ej såg af dem annat än små, blänkande prickar, lyste i vinterkvällen de klara, tindrande jul-ljusen, och ur tystnaden trängde ljudet fram af jublande barnaröster, stilla psalmsång eller frisk, stojande munterhet.

Och genom deras lilla fönster föll mörkret in i rummet, där de nyss fått sina saker i ordning och där några riskvistar, som brunno och sprakade i spiseln, spredo ett dunkelt ljus öfver golvet med sina breda sprickor och stora, runda kvistar. Och genom geraniumens blad som stod i fönstret, sågo de otydligt den stora, hvita slätten med ett stycke af skogens mörka rand bakom. Utom sprakandet från spiseln hördes icke ett ljud i rummet. Petter låg på sängen och halfslumrade. Gumman rörde sig sakta fram och åter i stugan, ordnande ett och annat, rörde i riskvistarna och satte sig ibland på en stol och lät hufvudet långsamt sjunka ned mot sina båda händer. Af prästfrun, som visste, att de skulle komma, och tyckte, att det var synd om dem, som fått fara och krångla på själfva julaftonen, hade hon emellertid fått ett fat gröt, ett stop mjölk, tre kakor bröd och två tjocka talgljus. Hon satte gröten öfver elden för att värma upp den, tände det ena ljuset — det andra ville hon spara till juldagen — och gick fram

och väckte gubben. Han satte sig upp, såg på henne och frågade, hvad hon ville. »Jag tänkte, vi skulle äta gröten», sade hon, »och tända ett ljus i alla fall». De båda gamla satte sig till bords för att fira julen och äta julgröten. Och när gröten redan rök på bordet och de satt sig på hvar sin sida om det, räckte de hvarandra handen tvärt öfver bordet och önskade hvarandra af gammal vana en god jul. Men de suckade båda, när de sade det, och de undveko att se hvarandra i ögonen.

GUSTAF AF GEIJERSTAM.

På föreläsning.

Blyertsstickning från Lund på 1870-talet.

För några år sedan flyttade *Alma Mater Carolina* ut ur de gamla, låga, kalla och dragiga föreläsningssalarna å »Kuggis», hvilkas förnämsta intresse voro de sönderskurna och nedklottrade bänkarne med sina många burleska ritningar och vågade rim, invecklade monogram och naiva textningsförsök. Hon gjorde då sitt inträde i det stora, å gamla Botaniska trädgårdens tomt belägna palats, som vänder framsidan åt Akademiska Föreningen och åtminstone i de ungas ögon tager sig präktigt ut i trots af allt, hvad afundsjuka grannstadstidningar eller ungdomligt skämt haft att anmärka mot »sockerbagarestil» eller på de »handklaverspelande» fakulteterna vid ingången eller de vattensprutande »urpaddorna» på fontänen. Och här bor vetenskapen som en furstinna, öppnar med furstlig frikostighet sina dörrar för hvar och en bildningssökande, delar med sig af sina skatter och har blott öfver dörren till festsalen gifvit den anländande en varning: »Intet oskönt!»

Dels å galleriet, dels å nedra botten i den härliga, glastäckta, genom två våningar gående samt med statyer och byster prydda försalen vankar mellan föreläsningarna af och an en stor skara studenter: sprättiga jurister, tarfligt klädda Smålandsteologer, trygga, högröstade läkareämnen och »filosof» af alla möjliga snitt. Här dryftas kurser och tentamensfordringar, anteckningar jämföras och fullständigas — vår tids studenter äro i allmänhet ett släkte, som arbetar med högtryck, såsom det anstår ett tidehvarf, i hvilket allt går med kurirtågsfart. Åtskilliga damer rikta genom skarorna sina steg till hörsalarna; endast ett fåtal af dessa utgöra studentskor, de öfriga äro »tillhörande akademi-

staten». Somliga af dessa senare hafva år efter år träget och troget suttit vid lärofädernas fötter; ja, det fanns en tid, då de i så stor mängd öfversvämmade t. ex. professor Odhners hörsal, att alla studenterna med möda kunde få sittplatser. Och på den historiska hörsalen saknas endast sällan katedralskolans forne rektor, hvars hvita hufvud med faderliga nickningar besvarar de vördsamma hälsningarna från många, af honom under en lång tjänstetid till högskolan sända »gossar».

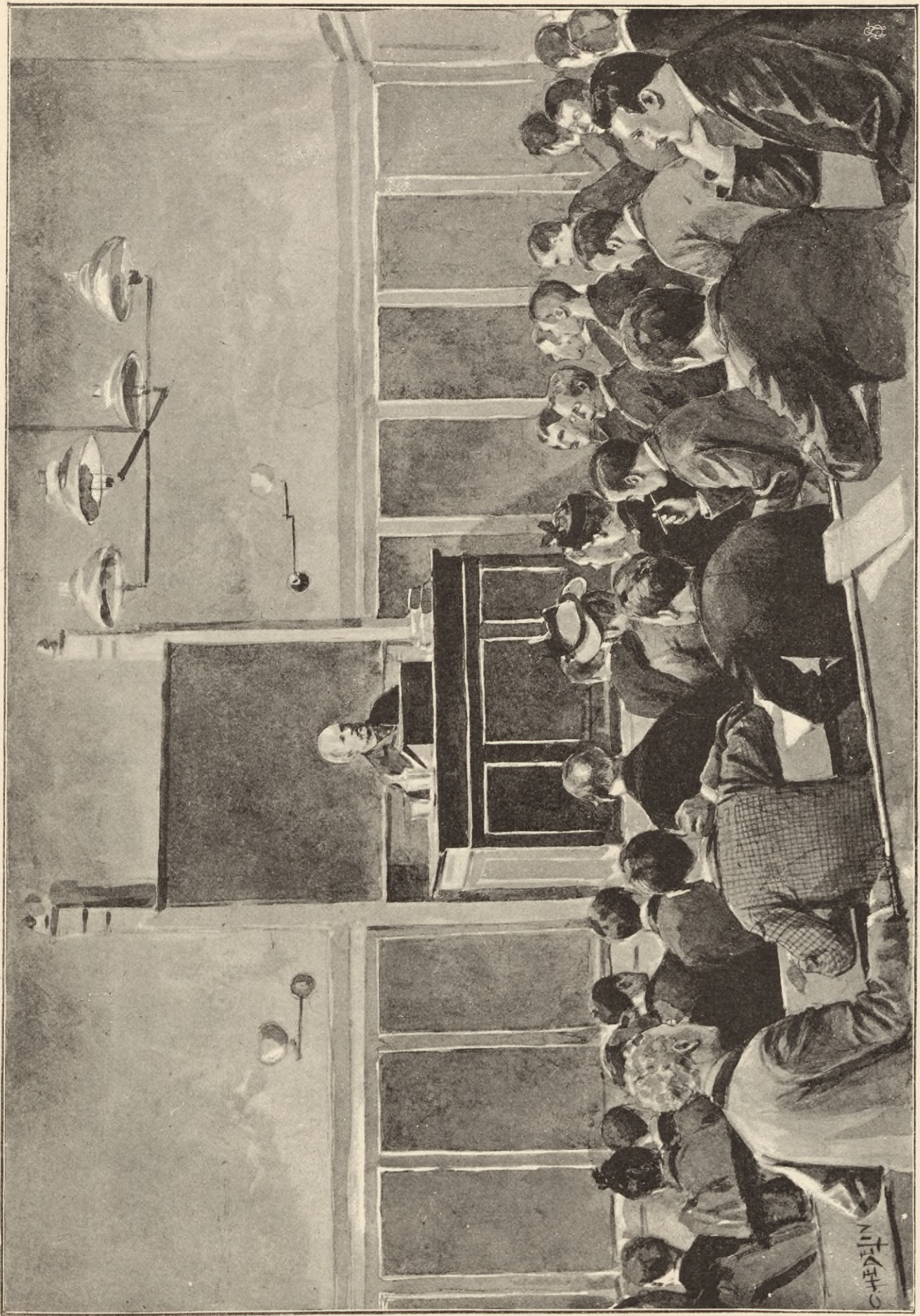
Klockans gälla kvartslag fyller korridorerna.

Vi följa den täta strömmen af åhörare och komma in i en ljus, väl uppvärmd, med vackra bänkar och bekväma skrifpulpeter försedd lärosal. Åhörarne gruppera sig, nickningar och hviskningar utbytas, en under föregående föreläsning tappad sats antecknas hos en kamrat, kollegiehäften slås opp, pappersblad frasa, knifblad gnissla mot blyertspennor: det råder en orolig brådska.

Dörren går opp, det blir tyst i rummet. Alla resa sig och under lätta bugningar skrider föreläsaren med nästan ljudlösa steg upp till katedern. Det är ej underligt, att åhörarnes antal är stort, ty han är en berömd vetenskapsman, utan gensägelse den i sitt ämne ypperste i vårt land och en framstående föreläsare med ett välde öfver formen, sådant man bör kunna vänta det af en bland de aderton i Svenska Akademien. Också finnas bland åhörarne flere studenter, som bevista hans föreläsningar »af rent intresse», som det något spetsigt heter, när en student går på föreläsningar i ett ämne, som han ej ämnar hafva med i examen.

Det är ett, särskildt i den sydsvenska universitetsstaden, mycket intresseväckande och tacksamt ämne, som föreläsaren har att för dagen behandla, en teckning af Esaias Tegnér's lefnadslopp.

Äfven om vi skulle vara nog djärfva att försöka återgifva de klangfulla vändningarne, så osökta, när talet rör sig om Frithiofs skald, de från alla håll, delvis från nu nästan bortglömda källor hämtade små nya bidragen till Tegnér's historia, de i formen humana, men till innehållet skarpa, stundom lätt ironiska vederläggningarna af de anmärkingar, som från ett eller annat håll riktas mot Tegnér både som skald och enskild person, äfven om vi vågade försöket, skulle utrymmet för detta utkast ej tillåta det. Men af de flitiga pennornas raspande liksom af den intresserade tystnad, som i öfrigt råder, framgår tydligen, att åhörarekretsen med innersta hjärtas uppmärksamhet följer svenska sångens mest ryktbare banerförare under hela hans utveckling, hans bana från skrifvareplatsen å fogdekontoret på Högvalta, studierna på Malma gård och å Råmen, där den storartade naturen, hemlifvets friska prägel och en gryende kärlek tillsammans hos ynglingen sådde sångens frön, om ock denna sådd först senare spirade upp i all sin fågring; vistelsen i Lund som student, amanuens, docent, adjunkt, bibliotekarie, som medlem af den glada kretsen å »Härberget», ända till professorsstolen i grekiska med Stäfvie som prebende och de år, som han innehade denna lärareplats, därunder han ej blott som föreläsare vann triumfer och lärjungarnes kärlek, utan ock som skald nådde europeiskt skalderykte, vardt hyllad af grånade sångarfurstar som af det tjusta svenska folket och

vände världens blickar ej blott på Sverige, utan ock på Lund, »den akademiska bondbyn»; vidare vistelsen i Vexjö med dess arbete i kyrkans och skolans tjänst, dess mörka stunder och skaldens slutliga befrielse från jordelivets bojar.

Oafbrutet till timmens slut fångslar den sympatiska, om också något låga stämman hos föreläsaren allas uppmärksamhet, och mer än ett öga får en fuktig glans vid den hjärtevarma teckningen af den *Alma Mater Carolinas* son, som mer än någon annan förmått att ej blott åt sitt eget namn vinna en ära, som i ingen tid kan förblekna, utan ock öfver sin moder kastat en strålgans, den yngre söner täflat att förhöja. Icke ens de, som på föreläsningarna annars mest sysselsätta sig med att »rita roliga gubbar» — och sådana »åhörare» har troligen hvarje professor i Lund så väl som vid andra universitet — förmå vara likgiltiga: vid en eller annan verkningsfullare sats stannar ritstiftet af sig själf, och när det om en stund åter börjar leka, forma sig linjerna till en efterbildning af statyen på Tegnérplatsen eller den snillrika profilen framför den till mångtusen hem spridda »nationalupplagan» af skaldens skrifter.

Slagen därute hafva förkunnat, att timmen är slut. Föreläsaren reser sig, lägger samman de band, ur hvilka han under timmens lopp gjort flerfaldiga citat, och ställer sina steg mot dörren. Hvar han går fram, böja sig åhörarnes hufvud som ax å vång för sommarvind: det är de ungas vörnadsfulla gård af tack åt den gamle forskaren i svenska vitterhetens häfder för långt, oförtrutet, framgångsrikt arbete.

Men genom Lundagårds kronor hviskar där ute sommarvind till de unga sina fagra sagor om ära och kärlek, liksom de hviskades för den unge Esaias, hvars bild står omgjuten af en solglans, strålande och varm, som studenternas beundran för skalden.

HENRIK WRANÉR.

Slätter.

En morgon i juli. — En morgon med blå, guldglänsande himmel utan ett moln, så långt blicken kan nå. Jo, där borta i öster, där solen gått upp, några små, hvitulliga tappar, som se alldeles vilsekomna ut och icke våga sig fram på det oändliga, blåa fästet, som breder sig framför dem. En morgon utan dagg och utan morgonens friskhet, med middagsvärme redan klockan åtta, med luft, som står och dallrar af ljus och mattighet och icke röres af det minsta vinddrag, men träd, som redan sloka, och hvilkas maskstungna blad tyckas krympa, med spelande vattenytor, som endast oroas af småfiskarnes stim och vattenmyggornas dans, med ett mångstämmigt, oafslåligt surrande af tusentals insekter, en orkester, där humlan håller basen och myggan diskanten, medan flugor och bin sköta mellanstämmorna och skalbaggarne slå trumhvirflar, en musik, utförd af brådskande musikanter, som irra öfver de vida ängarne och klöfverfälten, från blomma till blomma, utan rast, liksom vore de rädda för att hela härligheten plötsligt skulle försvinna. En morgon i juli, då slättern redan börjat och liarne gå fram genom det mogna, blomsterfyllda gräset, som hastigt torkas och fyller luften med höets varma, söta doft.

Och man anar, att denna blåa, molnfria himmel sträcker sig vida omkring och insveper markerna och ängarne i sitt heta solbad, man anar, att höken, som sväfvar som en liten punkt där uppe i luften, mil efter mil, ser samma skådespel, upprepande sig i ständig vexling och dock enahanda — de släta ängarne med sin fallande grönska, och karlarnes skjortärmar och kvinnornas linnen, som glänsa i solen, och liarne, som blixtra, och räfsorna, som röra sig som taktpinnar till insekternas musik, af hvilken kanske det sista, bortdöende ljudet når ända dit upp. Och kunde man, nå än högre upp och kunde blicken fatta, hvad den såg, skulle man se ett ändlöst panorama upprulla sig, där sjöarnes spegelytor skulle glänsa hvita i solen och floder och åar skulle upprulla sina silfvertrådar, blänka fram mellan hagarnes glesa löfverk och försvinna under barrskogarnes täta hvalf, men öfverallt, där trädens grönska delade sig och lät blicken tränga ned till små skogsläntar eller stora, öppna fält, där skulle man se hvita armar

röra sig i takt och stålets blixtrar i det fallande gräset, och man skulle af detta värme-mättade landskap med den glada brådskan midt i naturens domnande stillhet få ett enda helt intryck — det af en stor skördedag.

* * *

Då jag går ut vid nio-tiden, möter jag slätterfolket, som efter att hafva slagit hela natten nu är på hemfärd för att i stället sofva bort de heta middagstimmarne. De komma en och en, sällan två tillsammans, med trött, släpande gång och sömnfyllda ögon. Först kommer den ena drängen, bärande ett par liar på axeln, så efter en stund den andre; de äro ingalunda ovänner, och då de komma bredvid hvarandra i slaget, kunna de språka muntert; men då de gå till och från arbetet eller till dansen på lördagskvällen eller i kyrkan om söndagen, gå de alltid hvar för sig — jag tror nästan, de skulle anse det för löjligt att följas åt. Så komma de båda pigorna tillsammans; de prata muntert och hafva synbarligen något nojs för sig, ty de tystna, så snart de få syn på mig, och försöka återhålla sin skrattlust, under det de gå förbi, med den påföljd, att den exploderar strax bakom min rygg; jag är öfvertygad om att de trots sin trötthet gärna skulle gå ett par mil i middagsvärmen för att få dansa på kvällen. En god bit efter dem kommer matmodern, »moster», såsom hon kallas, bärande på dricksflaskan och matkorgen. Hon är icke mer än fyrtio år, men ser redan ut som en gumma, krokryggig och utsläpad; hon har kanske också det styfvaste arbetet af dem alla, ty nu i höbärgningen får hon ensam uträtta alla sysslorna inomhus, och så, när hon kommer med skaffning till slätterfolket, händer det allt, att hon får taga ett tag med räfsan, hvar det kan behövas. Folket är förmöget och skulle väl kunna skaffa sig mera hjälp under den brådeste tiden, men hon själf skulle vara den första att beskärma sig äfver ett sådant slöseri.

Men hvar är »farbror» då, bonden själf? Skulle han redan hafva gått hem? Det vore då icke likt honom, ty han brukar öppna tåget, när de gå till arbetet, och sluta det, då de gå ifrån. Nu syns han i alla fall inte till.

Men då jag kommer fram till ängarne, får jag syn på honom, där han kommer släpande en räfsa efter sig i det slagna gräset. Han stannar vid den sista välmen och kastar upp en liten höttapp, som räfsan samlat till sig. Troligen har han gjort en liten efterskörd efter pigorna, som icke alltid äro så noga om stråna. Han är ansedd för att vara mån om sig, Erstabonden, men det är ett godt anseende, och därför har han också, hvad han har. Närig är han och spar på alla kanter, utom då det gäller hans egna krafter; hvilket icke hindrar, att han kan slå på stort, då så skall vara. Denna sparsamhet är för resten mera en tradition inom familjen än ett särskildt för honom utmärkande karaktersdrag, liksom hans far och farfar vill äfven han dö hederligt, d. v. s. lämna något hederligt efter sig, då han dör.

Han kastar en sista blick öfver den slagna ängen, och beger sig därefter på hemvägen, äfven han. I förbifarten stannar han likväl och pratar en liten stund.

»Ett präktigt bärgningsväder i dag!»

»Ja, nog var det det alltid, om det bara inte vore så okristligt varmt; det brände rakt opp gräset, medan det ännu stod på roten».

»Nå, men nu hade de väl det mesta slaget?»

»Å jo, i natt skulle de väl ta' det sista. Det var bara Norrängen kvar och så nyodlingen uppe i skogen. Höll se'n det vackra vädret i sig bara ett par dagar, skulle de väl ha så godt som alltsamman under tak, så som det torkade nu i hettan».

»Och då vore han väl nöjd?»

»Å ja, inte hade man väl skäl att klaga inte; bara inte hafren stod och rent torkade bort; men sträckte det till i den ena ändan, så fattades det i den andra, det var nu en gång så det, och det var ingenting att göra åt den saken. Nej, nu skulle han väl hem och lägga sig!»

* * *

Gå och lägga sig, då solen stod högt uppe på himlen! — Jag kunde icke riktigt sätta mig in i det, men så hade jag heller icke gått och slagit hela natten.

Då kunde jag bättre sätta mig in i, att de gingo ut i arbetet, sedan dagens värsta hetta var öfverstånden och solen gått ned, inbäddad i några små moln, som samlat sig vid västra horisonten, man skulle nästan kunna tro, att det var desamma, som på morgonen stått där borta i öster och som nu på en bakväg kommit öfver till andra sidan. Nu, då en välbehöflig svalka sänkte sig från den bleka himmelen ned öfver skog och sjö och äng, då det soltrötta ögat fick hvila ut i de matta dagrar, som ännu hvilade öfver landskapet, och i hvilka dagens alla skarpa konturer utplånades, då bröstet andades lättare och det föll som en tyngd från det domnade sinnet, som tycktes sträcka på sig och glädjas öfver att känna sig fritt igen, nu föreföll det, som borde det vara en njutning att tillbringa den ljusa sommarnatten där ute på ängen, i den doftmåttade luften, vid gräshoppornas svirrande och de enstaka locktonerna borta från den mörka barrskogen, där äfven fåglarne höllo sig vakna. Det föreföll, som borde timmarne glida så fort och stilla förbi, förlorande sig i dunklet, så fort och stilla, äfven med en lie i handen och ett styft nattverk framför sig. Och då jag gick och lade mig vid elfvatiden, hörde jag bort ifrån Norrängen ljudet af skratt och rop och af liarnes hvässande, och dessa ljud förföljde mig ända in i sömnen, som var sen att infinna sig i den kvafva kammaren.

TOR HEDBERG.

På bönehuset.

På ena sidan om landsvägen låg kyrkan på en betydlig höjd, och som den var hvitmenad och stor med högt, spetsigt torn, syntes den vida omkring i den omgivande slättbygden. Den såg inbjudande ut, den lilla, grönkantade gångstigen, som ledde upp till kyrkogården, hvilken med sina stora, lummiga askar och almar, sitt svarta järnstaket, här och där afbrutet af hvita stenpelare med svarta, åt fyra sidor sluttande tak, just gaf bilden af en afskild och stilla plats, passande för sorgen och saknaden. Om lördagskvällarne samlades här folk från gårdarne i närheten för att gifva ett synligt uttryck åt dessa känslor genom att pryda grafvarne. Hit kom prostmor med en skörd från de blommande rabatterna i prästgårdens trädgård på andra sidan om landsvägen; nedanför den lilla stättan, som ledde öfver staketet, stannade då och då det grefliga ekipaget för att aflämna någon af familjen, som till det med järngaller inhägnade området skattade af orangeriets yppersta alster, och här nedlade mången bondkvinna sin lilla gärd af krusade pappersblommor i brokiga färger på någon grönskande kulle. Också såg man på söndagsmorgonen, huru äfven på en sådan allt utjämnande plats olika villkor och bildningsgrad, smak och skönhetssinne göra sig gällande.

Det var en söndagsmiddag. Gudstjänsten var slut, och församlingen hade strömmat ut i det fria. En och annan sysslade nere vid kyrkstallen, hvilka i en lång räcka sida vid sida kantade kyrkbacken. Framför dem stodo de tvåhjulade kärrorna med skaklorna mot marken. En öppen landau med blåklädda kuskar höll framför kyrkogårdsportarne, men folket i allmänhet tycktes icke hafva så brådt att bege sig hemåt. Man samlade sig i små grupper på kyrkvallen, man bjöd hvarandra på snus, luktvatten och i näsduksnibben inknutna karameller, man pratade om utsikterna för skörden, och ungdomen gjorde upp små möten ute i det gröna. För öfrigt dryftade man veckans tilldragelser. »Har ni hört, att Anna Greta i Sjötorp har sagt upp sig till hösten? Men det kunde man väl tänka, att hon inte kunde gitta tjäna kvar i församlingen, se'n fästman hennes burit sig tocken åt. I Salsta har di fått slakta liksta suggan. Vetenörn har varit där, men

det var inte någon råd med na'. Och kan en tänka, att drängarne var så styfnackade, så di sa' ifrån, att di prompt inte ville äta palten! För ho vardt då nästan liksom själfdo, fast det skulle hetas, att di stack 'na, förstås. Nå, di säger ju, att Lassbo-Lars har börjat gå till änkemor i Högberga, och det kunde hon väl ta till tacka med, för likare karl kan hon då aldrig få, och när han vill nöja sig med henne, som kunde vara mormor åt en, så kunde hon gärna slicka sig om munnen och svara *ja*, men det är väl för gården, förstås, och en styf gård är det nog, men att han skulle ta trollet för gullet, det har man väl aldrig skulla trott om honom».

Nu kom prästen ut från sockenstugan, där han hållit en lång stämma. Bönderna

hade varit envisa, men han hade fått sin vilja igenom, och han visste, att det var till församlingens bästa. Det gällde att bygga ett nytt hus till en skola uppe i skogsbygden. När han gick fram utefter sandgången nedåt prästgården med kyrkboken under armen, lyfte karlarne långsamt på hattarne, de äldre kvinnorna nickade och de yngre nego. Han var en äldre man, som varit där länge och som kände hvar och en personligen. Folk väntade honom nere på förstugubron, han hade förrättningar som vanligt. Han hade ett vänligt ord till dem alla. »Jaså, kommer ni nu med en liten till, Olas mor? Ja ja, barn äro en Guds välsignelse, det är icke fråga om det. Och du drar till och gifter dig på Guds försyn, Erik i Alfta! Ja, en arbetsam kvinna är ett huses heder; glöm inte det Lena i Stens-

myra!» sade han, när han gick öfver bron in i sitt ämbetsrum.

När han slutligen blef ledig, satte han sig i skrifstolen och lutade hufvudet i handen. Han var trött; han hade varit ensam tjänstgörande, och nattvardsgästernas antal hade varit stort. Han hade visserligen endast stufvat om en gammal predikan, men just den där omstufningen gjorde det litet ansträngande att läsa den; han fick hålla uppmärksamheten så spänd. Efteråt hade han döpt två barn och vigt ett par, sockenbudet väntade, och begrafning skulle det bli på eftermiddagen. Nu väntade han själf på middagen. Han hade icke märkt, att dörren öppnats och att en äldre kvinna kommit in i rummet, förr än hon skrapade litet med foten för att ge sig tillkänna.

»Är det ni, Grantorps-mor?» sade han vänligt. »Stig fram och sitt! Det står väl till hos er, eller hur?»

»Tackar, som frågar», sade hon, i det hon gick några steg från dörren och satte sig på en stol vid bokhyllan. »Nog står det väl till i lekamlig måtto alltid».

Prästen såg upp. »Hvad menar ni», sade han, »är det eljest något som fattas?»

Gumman började vagga på stolen, under det hon ideligen vek och vände på sin näsduk, som hon hade hopviken i knäet.

»Å, prosten — en börjar bli gammal», sade hon undvikande.

»Ja, det är en erfarenhet, som vi alla göra», sade han med en trött suck.

Det blef några ögonblicks tystnad.

»Jag tänker», sade slutligen Grantorps-mor litet tveksamt, »att det kunde vara på tiden att beställa om sitt hus».

»Ert hus har väl alltid varit ett mönster af ordning och flit, ett exempel för hela församlingen».

Hon småler svagt.

»Å ja, folk ha brukat säga så».

»Är ni sjuk, Grantorps-mor?»

»Om jag ska' säga det ända fram, så är jag sjuk till själen, prosten».

Det låg ett djupt allvar öfver hennes i förtid åldrade drag, magra och knotiga, där solbränna och släpsamt arbete tecknat sina märken.

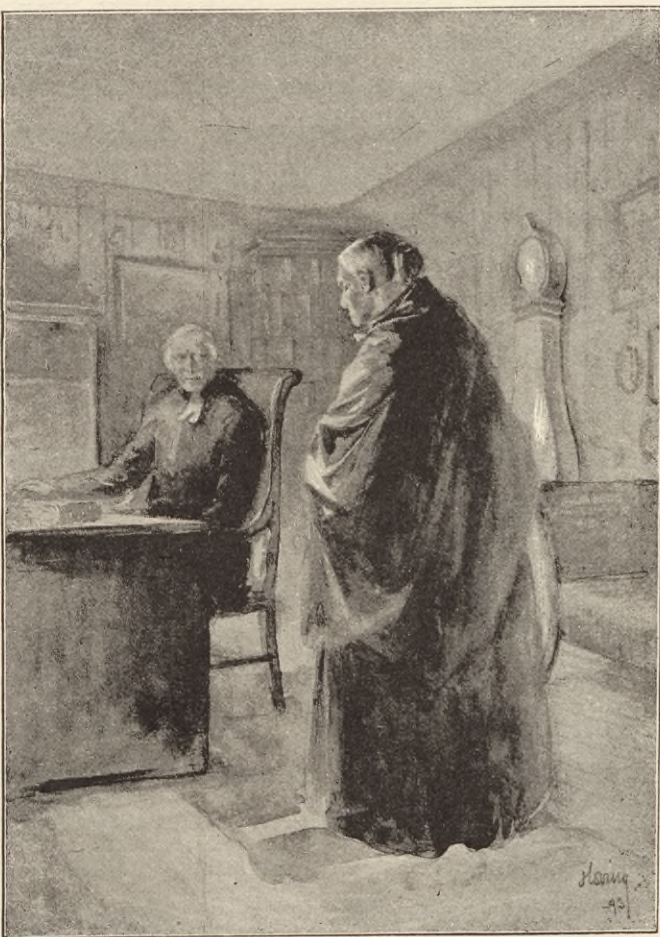
»Ni känner oro och olust», sade prästen vänligt, »men det behöfver icke vara själen ändå. Det kommer sig ofta af fysiska orsaker. Ni har alltid fört en stilla och fridsam vandel, varit först och sist i kyrkan...»

»Ja, Gud hjälpe mig», afbröt hon honom lifligt, »jag har setat där nu fyrtio år, sen jag läste fram mig på gången, och jag tycker, jag inte har kommit ett steg längre för det».

Prästens blick mörknade.

»Skall nu också ni, Grantorps-mor, ni som varit vårt bästa stöd, vår käraste granne, sälla er till läsarena?» sade han.

»Nej», sade hon och runkade allvarsamt på hufvudet, »nej, tro inte det, prosten! Jag lastar inte. När prosten går te altaret så långsamt och reputerligt, så är det så högtidligt, och när han mässar, så låter det just, som om det vore från själfvaste Gud fader,

och att få gå fram te duken det är en sådan glädje, så en kan aldrig fyllest prisa det — men — sir prosten, en är så enfaldig, jag vet, att det är så vackra och rara ord, på predikstolen förstås — men si en är så förfasligt enfaldig — när en ingenting fått lära . . .»

»Men ni är ju den kunnigaste på husförhören, Grantorps-mor».

»Å ja», sade hon med samma svaga leende; »jag hade godt för, när jag var barn, och det sitter i. Men, sir prosten, det har blifvit så konstigt med Anna-Lisa, hon har börjat gå på bönehuset, och nu talar di om, att hon har vurti väckt, och det förstår jag mig inte på». Här tog hon näsduken, hopvikt som den var, och torkade sig i ögonen.

»Men nog vet ni, Grantorps-mor, hvad kallelsen, upplysningen, väckelsen . . .»

»Ja, ja», afbröt hon igen mycket hastigt — »omvändelsen, helgelsen och den dagliga förnyelsen, ja, det lärde jag nog i nattvardsskolan, det hör ju till kunskapen — men si det här är något annat. Sen hon blef, som di kallar'et, väckt, så har hon såna ol i sej så prosten kan aldrig tro, och det skär i mej att höra mitt eget barn vara mycket katigare än jag i det andliga; och Jöns Petter vill hon inte längre ve, fast det har varit så väl förut och ägorna ligga alldeles sida vid sida, för han är inte Guds barn, säger hon. Och själf har jag fått en sån oro i mej — och det är ledt, hvart en vänder sig».

»Och det alltsammans har skett på bönehuset», sade prästen tankfullt.

»Ja, hon säger, att man förstår allting så bra där».

»Men nog förstår väl ni också, när ni är i kyrkan?»

»Nog vet jag, att det är så vackra och granna ol, när prosten predikar om sanningens grundval och själens ankare och korssets baner och om hur vi ha varit konfirmerade i kyrkan, och hur far och mor har gråtit och allt det där, och nog tycker jag, att jag haft så godt att tänka på det, när jag setat för mig själf på eftermidda'n och läst högt ur psalmboken, men si det här är något helt annat. Nu har jag fått en sådan hjärtängslan i mig, så jag kan inte sofva om nätterna, och jag blir rakt svag te kroppen med, och nu tänker jag fråga prosten, om han misstycker, om jag går te bönehuset».

»Ni ser själf, hvilken splittring det åstadkommit i er egen familj, att er dotter gått dit», sade prästen bekymrad.

»Ja, nog är det sant alltid», suckade gumman.

»Ack, hvad skall det blifva af vår svenska kyrka, om äfven de rättsinnige skola dra sig ifrån henne? Är det icke enighet, som ger kraft; är det icke gemensam kärlek, som ger styrka, och har hon icke Guds rena ord och sakrament?»

»Jo, det är så sant, så sant, kära prosten, men jag får ingen ro, jag har gått med det nu så länge, jag tör inte dröja, prosten, jag kan dö när som helst». Här brast hon i våldsam gråt, under det hon alltjämt vaggade fram och åter på stolen.

Prästen teg; det blef en lång paus.

»Jag vill så nödigt göra prosten ledsen, — jag är i en sån strid och vända. Gud tröste mig — jag vet mig ingen råd». Hon böjde ner ansiktet i förklädet och snyftade våldsamt.

Prästen teg ännu några minuter, så gick han fram till henne, lade sin hand på hennes axel och sade mildt: »Gråt inte, kära vän, Gud har icke satt mig till herre öfver edra själar, utan till församlingens tjänare. Är det så, att jag icke kan föda eder till salighet, så gå i Guds namn. Jag har menat er väl allesamman».

Hon såg häftigt upp.

»Och Gud välsigne prosten! Hvem tviflar på det?» sade hon. »Jag släpper aldrig kyrkan, men jag får lof och se, hur jag har det ställdt invärtes. Tack, käre prosten! Nu är jag så lätt till sinnes».

Hon torkade sig i ansiktet och gick till dörren, där vände hon sig om. »Och vi ä' vänner, prosten», sade hon, »prosten har hjälpt mig så många gånger både i lust och nöd, jag kan aldrig fyllest skatta prosten».

»Ja ja, vi äro visst vänner, Grantorps-mor, Herren förbjude annat!»

Hon gick, och prästen började gå upp och ned i sitt rum. Han åt ingen middag den dagen, så trött han var, och när prostinnan kom in för att än en gång söka beveka honom, så hade han släppt ned gardinen och låg på sina knän framför soffan.

* * *

Bönehuset, som låg nytimradt och med lysande tegeltak i en liten lund af aspar och björkar, fylldes småningom. Det stora rummet med sin kateder i fonden, sina öppna bänkar och sitt lilla orgelharmonium såg trefligt och inbjudande ut. Där var mycket stilla och tyst, hvar och en kom in med en viss dämpad gång, alla kände hvarandra, alla täflade om att skaffa sittplatser och att låna ut sångböcker. Det var en anda af välvilja och tillmötesgående, som besjälade den lilla församlingen. Det kunde för ett tillgängligt sinne vara en predikan ensamt att betrakta denna lilla skara. Där sitter arbetskarlen i sina lappade kläder, sina bruna, spruckna händer, där ärr synas efter mångt yxhugg, men med ren skjorta och kammadt hår och med denna djupa betänksamhet i ansiktsuttrycket, som visar, att hvad han faller till, det faller han till på allvar. Lifvet har härdat honom, men någon tillstymmelse till andelig trötthet, det känner han icke till. Där sitta hopskrumpna gummor från fattighuset eller undantaget, med klen syn, klen hörsel och tomma magar, men med fröjd i sina matta ögon. Här ha de någon betydelse, de äro med i sällskapet, de räknas för själar, som söka Guds rike, och hvarje ny vinst af en sådan själ fröjdar bröderna. Där finnas unga flickor och karlar, hos hvilka det andeliga sinnet verkat en stillsamhet, som kanske hos en och annan stöter något på onatur, och hos hvilka möjligen det yttre uppträdandet genom sitt öfverdrifna pustande får tjäna till täckmantel för vissa brister i det inre. Där sitter den unga bondhustrun, själf förvånad öfver att finna sig börja tänka själfständigt, med en viss allvarsam värdighet och ett moln på pannan efter den dust, hon haft med sin man, innan hon fick gå. Samlingen är med ett ord brokig.

Under det man väntade på predikanten, reste sig Anna-Lisa och tog upp en sång.

Hon hade en vacker och stark röst, men Grantorps-mor vardt alldeles förvånad. »Att ho kan vara så katig», tänkte hon, där hon satt, »och stå upp ensam för hela församlingen». Sången lydde så:

Få vi alla en gång mötas
Där på Jordans andra strand
Och med alla frälstas skara
Evigt bo i fridens land?
Möts vi då,
Möts vi då
På den andra sidan floden?
Få vi mötas bortom floden,
Dit ej nöd och sorger nå?

Få vi möta Herren Kristus
Då han samlar in sin hjord?
Få vi slutas till hans sköte,
Sitta ned omkring hans bord?
Möts vi då? etc.

Under den sista stafvelsen hade predikanten tillika med den bonde, som härberge-
rade honom, inkommit och satt sig på en stol bredvid katedern. Han var en liten man
med ljust hår, bred panna, stor mun och blek ansiktsfärg. Det blef liksom en viss håll-
ning på menigheten, sedan han inkommit, en liten kyrkfläkt, som blåste genom rummet.
Man bjöd icke omkring snusdosan längre, man snöt och racklade icke fullt så ljudligt,
och när predikanten föreslog att sjunga en psalm, var det en och annan, som kände en
viss trygghet vid att draga fram psalmboken.

När sången var slut, reste sig predikanten och gick upp på katedern. Han lade
bibeln framför sig, slog i ett glas vatten och drack ur det samt började därefter bedja.
Hela församlingen instämde i slutorden af hvarje mening, och ofta under bönen hördes
här och där ett högljudt frampustadt, »ja, hör oss, Herre Jesu!» eller ett, »amen, amen,
Herre Gud». Grantorps-mor satt styf och rak med ögonen skarpt fästade på talaren.
Hon tyckte inte om pjåk, hela hennes väsen var allvar och sanning, och hon kunde icke
bedja på det sättet.

Men när den långa bönen var ändad och texten, ett kapitel ur Esaias, var uppläst,
fick predikanten ett annat uttryck i rösten än det monotona, han hittills haft, och alltsom
föredraget fortskred, blefvo rörelserna lifligare, ögonen lyste och kinderna fingo färg.
Han vände sig hit och dit, gjorde vid frågor små effektfulla pauser, och ehuru han egent-
ligen icke for fram på ett våldsamt sätt, hände det dock, att han vid något öfvertygande
tillfälle slog handen i katedern, så att ljusstakarne skällrade. Man märkte, att han arbe-
tade med själ och kropp, och svetten frampressades i stora droppar på hans panna. När
han torkade sig med näsduken, som han ogeneradt tog upp ur fickan och stoppade dit
igen, skedde äfven detta på ett energiskt och kraftigt sätt. Han betraktade så väl för-
samlingen som enskilda skarpt och inträngande, hvilket verkade, som om talet varit ställdt

F. HOVING

till hvar och en person särskildt, som om ingen kunde komma undan denna stämman, som var ifrig, kraftig, viss, öfvertygande och dessutom riktad just till honom.

»Mina vänner», började han, »det är verkligen en glädje för en kringresande Guds ords förkunnare att se så mycket folk församladt på en sådan här aftonstund. Det visar, att Guds verk i denna församling har framgång, ty I hafven nog alla erfarenhet därutaf, att det är mycket, som vill hindra oss, fiendskap utomkring och olust invärtes. Man vill nog så mycket, som möjligt är, söka att afhålla oss ifrån att gå och höra Guds ord, för det är det talet om oss, att vi blir så konstiga af det, icke som annat folk, utan efter hvad somliga påstå, rent af galna. Då heter det: Du skall vara *lagom* gudfruktig. Ja, min vän, det är jag med om. Jag vill också vara lagom gudfruktig. Men hvad är nu det? — Låt oss höra, hvad vår dyre Herre och frälsare säger om den saken! 'Du skall älska Herren din Gud', säger han, 'af alla dina krafter, af all din själ och af all din håg och din nästa som dig själf'. Det är att vara lagom gudfruktig. Gör du mer än det, då säger jag också, att du gör för mycket. Men gör du mindre, kära vän, då måste jag säga dig, att det är för litet, då är du ännu inte lagom gudfruktig. Så, käre, pröfva dig! Det är ett viktigt ord, det är hela lagen. Och älska säger han — älska.

Så säger en som så: 'Visst har jag bjudit till, så godt jag förstätt, att hålla buden. Jag har hvarken stulit eller ljugit, jag gör hvar man rätt', och det kan väl vara sant det, men käre, tänk på första budet, tänk bara på första budet! Har du älskat Gud öfver allting? Har du gjort, hvad du är pliktig mot Gud?

Du är kanske den styfvaste jordbrukare eller snickare eller statkarl, eller hvad det nu må vara, eller du väfver och spinner och håller ordning i ditt hus, men första budet — hur är det med första budet? Stanna litet för det, min vän! Har du också älskat Gud öfver allting?»

En annan säger alldeles tvärtom: 'Ja, si på mig biter ingenting, jag är så öfvermåttan syndig, så det finnes ingenting annat än synd i hvar vrå af mitt hjärta, och inte blir det bättre'. Är du syndig, ja, hvem är inte det? Kan du peka på någon, som inte är det? Jag frågar er här allesammans och hvar och en särskildt för resten: Hvem är inte syndig? Men är det så, att du ser det och att du känner det, så tacka då Gud, för det gör inte hvar och en!

'Ja, hvad hjälper det, att jag ser', säger du, 'inte är jag hjälpt med det'. Ack, min vän, det är en andelig vår, som stundar för dig; det är såningsarbetet, som skall begynna. Du har nog hört talas om den goda jorden, där Guds ord kunde sås och bära frukt sextiofaldt och hundrafaldt. Men du är kanske en så dålig jordbrukare, fastän du lefver här midt ibland åkrar och ängar, att du inte vet, hur den ser ut. Å jo, det menar du nog, att du vet. Den goda jorden är det fina, jämna, präktiga fältet, Ack, min vän, du tar alldeles felt. Nej, vill du veta, hur den goda jorden ser ut, så hör nu på. Det är den jorden, där plojen har gått djupt, där det förruttnade och det stinkande fått komma upp i dagen, där otyg och krate, som en knappt kan nämna, blifvit framhafda i ljuset; jaha, du, det är på det sättet, jorden beredes för Guds ord, och bättre lär det

inte se ut i ditt hjärta, om du ärligt sätter handen till plogen och icke vill gömma undan ett och annat, som du vill ha liksom i smyg för dig själf. Men, min vän, för ditt eget bästa låt mig fråga dig: Hvad skulle det gagna dig att hålla undan någonting? Du vet ju mycket väl, att det kommer en dag, när allt det, som varit fördoldt, skall blifva uppenbart, så det är bara en ganska kort tid, som man kan gå så där och smysla. Är det inte mycket bättre då att få saken på det klara och bli af med ofriden och få ro?

Och hvad tjänar det för resten till att strida emot Gud? Han rår på dig, det kan jag säga dig; rår han icke här, så kommer han att rå där, det får du erfara till din egen skada. Och hvad vill han? Vill han något annat än ditt bästa, vill han annat än frälsa dig, rädda dig, göra dig salig evinnerligen? Det ser sannerligen ut, som om människorna trodde, att Gud ville dem ondt, så rädda äro de för honom. Och då brister honom hans hjärta af förbarmande, han sträcker ut sina armar hela dagen år efter år efter dem, som vända honom ryggen, han inrättar allting så, att man behöfver bara komma och ta emot, och ändå är man så hårdnackad och senhjärtad till att tro honom om godt. Är inte det obegripligt?

'Ja', säger du, 'jag ville nog komma, men jag har sökt den smala vägen nu i många år och icke funnit den'. Vet du, jag kände en gumma, som tyckte mycket om potatis, som många göra väl det. Så sa' hon till mig: 'Jag vet mig ingen råd, jag gräfver och jag gräfver, men inte får jag någon potatis', så säger då jag: 'Det var beklagligt, kära mor; men gräfver ni också, där det blifvit satt potatis?' Nej, det hade hon inte tänkt på. Så kanske du också går och söker, men söker icke i Guds ord. Ser du, saligheten kommer icke öfver oss som nysa. Vi måste söka, där den finnes, i ordet om Guds son, vår högt lofvade frälsare, som är salighetens grund och fäste, som är vägen, sanningen och lifvet. Det är honom, du skall söka först och sist, om du skall komma till frid och ro i din själ.

Eller kanske du är en arglistig skalk, som vill smyga dig in i himmelen på krypvägar, som en liten flicka sa' till sin mamma, när hon hörde talas om den smala vägen. 'Mamma', sa' hon, 'kunde man inte göra som grannens svin? De göra sig en egen liten smal väg midt på den breda vägen'. Jo du, sådana kryphål hittar människan på för att komma ifrån själförsakelsen och få behålla det giriga, jordiska sinnet. Men det går inte, för det finns ingen godtköpsupplaga af himmelen, som det nu, tack vare Fosterlandsstiftelsen, finns af bibeln. Utan ärligt måste det gå till. Men i alla fall skall jag råda dig till att inte vara så rädd. Kasta du dig blindt i armarne på Guds nåd, kom enfaldig och utan förbehåll, just sådan som du är, hvarken bättre eller sämre, kom med barnslig förtröstan och tillförsikt! Bara du är viss på att det är din själs djupaste angelägenhet att varda frälst och få frid i ditt samvete, så skall det gå dig väl.

Men vill du, att jag skall berätta dig en liten listighet, som hindrar dig ifrån att komma? Det är det, att du tänker, att om jag skulle komma, så finge jag försaka så mycket, som är trefligt och roligt. Men ser du, det är alldeles omvändt. Hvad du skall göra, det är, att du skall se din synd och begripa, att du behöfver förlåtelse. Det skall

du göra. Och, ser du, förlåtelsen den köps inte med all världens försakelse, försakelsen är ingen handpenning på Guds rike. Du skall bara blott helt enkelt känna din synd och tro dina synders förlåtelse. Har du bara gjort det, så skola vi väl sedan talas vid om försakelsen. Jag för min del tror, att du vid det laget har lärt känna ett ok, som är ljufligt, och en börda, som är lätt, ty det är inte för ro skull, som de lärde satt helgelsen sist i nådens ordning. Men människan vill alltid vända upp och ned på allting hon, bara för det att hon skall kunna krypa undan på något sätt.

Och så till sist vill jag fråga dig en helt enfaldig sak: Beder du? 'Ja, visst beder jag', svarar du, 'det var en sak det'. Men hur bär du dig åt, när du beder? Vet du, jag var en gång i en fabrik, och så frågade jag då arbetare efter arbetare: 'Hur bär du dig åt, när du beder? Nej, ingen kunde säga det, det var stopp det. Bedja kunde de nog till höger och vänster: 'Käre, låna mig en fil!' eller: 'käre, ge mig en klunk vatten med ur skopan!' Men bedja *Gud*, det hade de ingen kunskap om, eller rättare sagdt, det hade de för mycken kunskap om, men ingen praktik. Man hade rakt krånglat bort den saken för dem med alla möjliga regler och föreskrifter. Det skulle vara så mycket konstigheter och afdelningar och villkor för att vara en rätt bön, Käre vänner, saken är så enkel. Gud är alltid bredvid dig, vill alltid höra på hvad du säger, och vill alltid hjälpa dig. Laga du bara, att du verkligen vill ha någonting af honom, och säg det sedan precis på samma sätt, som du ber någonting af en människa, som du håller af och litar på. Å, det är någonting härligt, mina vänner, att tala med Gud, ja ja, försök bara på! Ni skall själfva få känna det. Tillgången är icke stängd för någon enda. Du får bedja om allting, andeligt och lekamligt, bara inte om det, som du i grunden inte frågar efter för en vittnen.

Och nu till sist vill jag lägga er på hjärtat att icke låta någon person, hvem det vara må, och icke heller någon sak, hvad det vara må, afhålla er ifrån att skaffa er salighet. Fråga du aldrig efter, hvad andra säga, för *andra* äro icke *du*, och hur kavata och duktiga än andra människor kunna se ut, så kunna de icke hjälpa dig, när det gäller. Det kommer en stund, när du liksom lärjungarne på förklaringsberget skall se ingen utan Jesus allena. Då skall ingen vän vara med dig, utan du skall stå ansikte mot ansikte med människones son. Se då till, hur du kan reda dig! Salig du, om du då kan se upp och vänta din förlossning. Amen».

Det var en ifrig bön, som nu följde. Grantorps-mor satt icke längre så styf i ryggen: hon låg framåtlutad mot brädet i sin bänk. Några stego upp och föllo på knä på golvet, och när bönen var slut och man reste sig igen, så nickade man åt hvarandra; det var, som en ström af gemensamhet och kärlek blåst genom hela församlingen. Anna-Lisa tog upp sången. Å, så det lät! Där höggs ögonblickligen i, det gick så kraftigt och så jämnt, det var en allmän hänförelse.

När man gick ut, tryckte man menande hvarandras händer. 'Mången runkade på hufvudet och hviskade till sin granne: »Ja, det är märkvärdigt, det är riktigt märkvärdigt». Mor i Grantorp gick tyst hem, hon sökte intet sällskap, och när Anna-Lisa kom tillbaka, så var hon icke inne i stugan. Anna-Lisa hade dröjt sig litet vid vägskalet, hon

hade utbytt erfarenheter med sin nya vänner. När hon nu tog byttan på hufvudet och stickstrumpan i handen för att gå ner åt hagen och mjölka kalfkon, så började hon smågnola på en andelig sång. Hon hade fått fram pallen, som hon hade insatt i en ihålig ek, och skulle just sätta sig till och mjölka, när Jöns Petter kom gående med lien på axeln; han hade varit och slagit litet färskt hö åt hästarne till nattfoder, för hästarne voro hans stolthet.

»Är du ute så sent och mjölkar?» sade han.

»Det har inte burit åt förr», sade hon.

»Då har du väl varit med läsarena igen?»

»Jag har varit och hört Guds ord», sade hon, »och det kunde du allt behöfva, du med».

»Nej pass. Jag kan inte låta arbetet stå till för att höra på såna där landsstrykare. Det kan allt vara nog med Söndan tycker jag».

»Vet du, Jöns Petter, det får allt vara slut oss emellan», sade Anna-Lisa, som nu

satt sig och lutade pannan mot Stjärnrosas bruna länd, under det hon började bereda sig till mjölkningen.

»Är det för läsningens skull det?»

»Det är för det vi äro af så olika sinne. Det går aldrig väl, när det, som ska' vara par, drar åt olika håll. Det har du väl sett på hästarna dina».

»Nog vet du, att jag vill föra en ärbar vandel», sade Jöns Petter litet nedslagen, »men inte kan jag sitta och läsa och sjunga hela dan. Det kan du väl inte begära».

»Jag begär, att du skall sörja för din själ», sade hon, »och jag kan inte dra i främmande ok med de otrogna. Så du får allt se dig om efter en ann', Jöns Petter. Det finns många flickor, som inte frågar efter det där».

»Men jag har satt min håg till dig, jag», sade Jöns Petter mycket modstulen, »och det ser ju ut, som om Gud själf hade velat det, som har lagt gårdarne alldeles bredvid hvarann».

»Men det får allt vara nu ändå, för det är så, att jag inte kan», sade hon. »Tack för god grannsämja, Jöns Petter! Jag tänker, jag ska' ge mig ut och tjäna».

»Jo, det är just vackert, enda barnet».

»Ja, är det så, att Gud gör någon förändring med mor, så stannar jag väl kvar».

»Om jag skulle fresta på te gå på bönehuset», sade Jöns Petter tveksamt.

»Man födes icke på nytt af någon mans vilja, utan af Gud», sade Anna-Lisa.

»Inte får du något godt där, om du bara går dit för min skull».

»Men det kunde väl fastna nå't ol ändå», sade han.

»Det går ju an att försöka; inte vill jag hindra dig».

»Adjö då, du kan väl tålas med mig en tid bortåt».

»Inte som det har varit förut, men en kan väl vänta och se, hvad Gud gör».

Jöns Petter gick. Anna-Lisa började mjölka, men en och annan tår föll ned bland fradgan i stäfvan. Stjärnrosa dammade henne flera gånger i ansiktet med sin lurfviga svans, och hon skrek till ett: »Håll dig, Stjärnrosa!» ett par gånger. Det skingrade tankarne litet, och småningom började hon sjunga igen:

Hvad du vill, jag skall försaka,
Herre, mig försaka lär;
Hvad du gifvit, tag tillbaka,
Blott du mig dig själf beskär.

Det var en skön, stilla och lugn melodi, och den unga flickans friska och klara röst ljöd ljuflig i aftonstunden. Stjärnrosa vände på hufvudet och såg på henne. När Anna-Lisa slutat, strök hon henne på nosen och sade: »Gud signe dig, fatti kriter!» och så gick hon hemåt. Hon visste icke, hvilken glädje som väntade henne, men när hon kom ner i mjökkällaren, så stod Grantorps-mor där och skummade kvällsmatmjölken.

»Hör du, Anna-Lisa», sade hon, »jag ska' inte gnata på dig hädanefter, för det du håller dig till läsarena, så länge du har ett ödmjukt sinne. Men det säger jag, jag vill inte höra det där om att det är så märkvärdigt och tocke pjåk, för det är Herren

Gud, som ger gåfvorna, och det enda märkvärdiga är, att han vill ta' te nåder såna syndare, som vi ä'. Jag tycker inte om, att löpa efter det ena eller andra manfolket, för det är Gud, som ska' ha äran».

»Å, mor», sa Anna-Lisa, »jag är så glad midt i min stora sorg, för har det gått för dig, så kan det väl gå för en ann' också».

* * *

På lördagskvällen kom Jöns Petter på besök. Det hade varit bak på Grantorp, och Anna-Lisa höll på med att träda upp kakorna på spettet i taket, medan mor skurade bakbordet.

»Guds fred, Jöns Petter!» sade Grantorps-mor. »Håll en smula, innan du sätter dig, jag skall torka mjölet af bänken först».

»Ni har allt rätt, ni kvinnfolk», sade Jöns Petter, »jag kommer just me'samma från bönehuset, och det kan jag hålla med er om, att där får en då riktigt veta sanningen».

Anna-Lisa räknade tyst kakorna. När hon fått jämna tjog, satte hon upp spettet på kroken. »Har det gått så kvickt?» sade hon.

»Jo du, den där, han kunde då språka som en riktig en», sade Jöns Petter, »han var för resten hofslagare från Enköping. Han kunde tala om, hvad prästerna duger till, han, och att di hvarken visar oss rätta vägen eller gå på 'en själfva. Det riktigt surra ikring örona, så ifriger var han. Och han sa', att vi inte behöfver å krusa, för det är ändå bara Guds barn, som ska' regera, sa' han. Och så sa' han, att det är fullt med döda hundar på Zions berg, sa' han, och att det bara är en liten hop, som har lif, sa' han».

»Har du lif du då?» sa' mor, medan hon vred ur skurtrasan i ämbaret.

Jöns Petter såg litet tvehågsen ut.

»Å precis lif — det kan en väl inte påstå på eviga fläcken, men en kan väl få, tänker jag, och det där, det skulle jag allt ha lust å vara med om».

»Men jag ska' säga dig, Jöns Petter, att jag vet en, som sa', att den, som vill vara störst ibland eder, han ska' vara allas tjänare, och är det så, att du hämtar såna lärdomar på bönehuset, som du nu berättar, så kan du så godt vara därifrån, för det kallar jag att förvränga Guds ord».

»Hvad säger Anna-Lisa då?» sade Jöns Petter helt handfallen.

»Jag säger, att man ska' pröfva allt och behålla det godt är», sade flickan. »Du gick inte i rätt afsikt, och därför fick du ingenting».

»Det är konstigt det här», sade Jöns Petter, »att hur en vänder sig, så är det lika galet».

Han reste sig för att gå. Anna-Lisa följde honom ut i förstugan.

»Jag förstår nog, att du mente väl», sade hon, när de voro för sig själfva, »men du ska' aldrig blanda ihop mig med din själ, för på den vägen kommer du aldrig fram. Pröfva ditt eget lif, pröfva dig, om du är beredd att dö hvilken stund som helst».

»Jestandes, så du talar! Nej, inte ä' jag te reds å dö än, inte. Men en hinner väl alltid med det. Jag är ju ung än, exerade i fjol».

»Men det kan hända när som helst», sade hon, »det är inte skäl att lita på att man har tid».

»Du är märkvärdig», sade han, »du talar, så det tar mycket bättre än allt, hvad hofslagaren sa'. Om du bara ville, så skulle du nog få mig att bli lik dig, och då vore jag löckelig på alla vis».

Hon smålog litet.

»Här skall du få min sångbok», sade hon och drog upp ett litet häfte ur fickan. »Du kan lära dig nummer trettinie utantill, så kunde vi träffas i hagen om söndagskvällen, så kunde jag lära dig tonen».

Han tog emot boken.

»Visst har jag alltid haft litet trögt för det här läsa», sade han tveksamt, »men nog vill jag gärna lära mig det där, för jag skämdes just, där jag satt i kväll, att jag ingenting kunde».

»Du kan ju minna dig på ordena, när du går och plöjer till såningen», sade hon, »för ni ska' väl till med det nu i veckan, kan jag tänka?»

»Ja, det var en sak det», sade Jöns Petter och fick lif i blicken. »Det ska' gå som en dans det, ny plog och oxar, som heter duga».

»Och så träffas vi då om söndagskväll», sade Anna-Lisa, »nummer trettinie, glöm inte det!»

»Å nej, vasserra kattricken», sade Jöns Petter med återvunnen glädtighet, »jag skall allt fresta på å vara styf. Och beskedlig är du, som vill bli lär-mor åt mig. Å, du ska' si, vi ska' bli så löckeliga, hvad det lider, så maken te par ska' en inte ha sett i hela församlingen».

Nu kom mor ut, och de båda unga skildes åt.

* * *

Följande söndagsmorgon stod Grantorps-mor på nytt i prästens rum. Han var färdigklädd till kyrkan: prostinnan hade nyss varit inne och knutit på honom prästkragen.

»Det är bara ett par ord, prosten», sade Grantorps-mor, »det ska' inte hindra prosten länge».

»Vi ha allt en kvart på oss. Hvad är det om?»

»Jag har fått frid, prosten».

»Och så lämnar ni vår kyrka och församling».

»Nej, prosten, så stannar jag kvar. Jag har vurti varse, att di har både ondt och godt på bönehuset, som öfverallt annars på denna syndiga jord, och jag är för gammal att gå nya vägar. Men det är, liksom jag har fått en liten öppning på förståndet, så att jag börjar se ett och hvarje i Guds ord, och jag börjar kunna ta' åt mig ord till tröst och ord till bestraffning, och så har jag fått en sån ljuflig förvissning om Guds nåd och mina synders förlåtelse, så det är som ett alldeles nytt lif. Och är det så, att jag

är för enfaldig för prostens rara och granna predikningar, så har jag fått en predikare i Guds ande, som det har vurti lofvadt, att han ska' lära oss i all sanning. Så nog kan jag sitta i Guds hus och ta' åt mig, hvad godt jag kan få. Jag ville bara underätta prosten om 'et, för jag trodde liksom, att det skulle göra en godt».

»Vill ni nu höra något, Grantorps-mor?» sade den gamle prästen. »För jag vet, ni springer inte med det i församlingen».

»Tänk aldrig det!» sade Grantorps-mor allvarsamt.

»Ni sade sist, kära vän», sade prästen långsamt, »att jag går så rak och reputerlig i kyrkan, och Gud hjälpe mig, ni sade sant, för så har jag gått här i församlingen nu i trettio år. Men i dag, Grantorps-mor, efter den här veckan känns det, som om jag helst ville krypa upp på prediksstolen».

Prästen vände sig mot fönstret, hans läppar darrade; Grantorps-mor gick mot dörren. Men just som hon skulle lägga handen på låset, vände hon sig om. Det låg ett blidt, nästan lycksaligt drag öfver hennes skarpa, färade ansikte. Hon nickade mot prästen.

»Gud välsigne er, prostfar!» sade hon. »Det blir kanske inte så svårt för enfaldiga stackare som jag att förstå predikan hädanefter».

AMANDA KERFSTEDT.

På järnvägen.

Om vi skulle göra en liten tripp tillsammans på järnväg, hvasa? Icke för att njuta af det sköna sommarvädret, ty härför lämpar sig en ångbåtstur eller promenad i vagn bättre; icke heller för att beundra några särskildt tilltalande partin af vår vackra svenska natur, ty på ett bantåg medhinner man knappt en så pass långsam känsla som beundran. Nej! Låt oss resa ut ett slag för att helt praktiskt söka få en, om än aldrig så ytlig inblick i hela detta lifliga maskineri, som förefaller så synnerligt enkelt, då man med sin biljett i fickan far åstad som en kappsäck till bestämmelseorten utan att tänka på huru många individer, som äro i verksamhet för ens punktliga framforslande, och af huru många medmänniskor man under färden är till lif och säkerhet beroende.

Nu sitta vi trygga, kanske otåliga i vår kupé och vänta på pipans drill för att få komma åstad. Vi ana icke, där vi med hufvudet i vagnsfönstret suttit och »kalltittat», hvilket urverk, som tyst, men rastlöst arbetat och ännu arbetar in i sista sekunden. Den ena kuggen griper in i den andra. Ett litet missgrepp endast af en eller annan tjänsteman, och maskineriet kan genast vara i olag och faran framme. »Smörjaren», en af de

lägsta tjänstemännen vid banan, har kanske glömt något hjul under sin långa besiktning-promenad utefter tåget. Det behöfs icke mer för att framkalla olyckan. Hjulet går varmt, trävirket i vagnen fattar eld och — ja, sedan sköter nog elden sig själf. En spårväxling är kanske inte fullt klar eller ren från smuts och kolstycken. Tåget kommer, växeln är i oordning eller oriktigt omkastad, lokomotivet ger sig in på orätt spår, följdt af hela vagnsraden; »stationskarlen» vid växlingen blir förskräckt och kastar om häfarmen, innan alla vagnarna kommit förbi. Det kan lätt hända i ett sådant ögonblick, då han tappat koncepten. De sista vagnarna rusa in på en från lokomotivet afvikande riktning, och lokomotivet tar allt kraftigare tag. En oberäknelig olycka eller skada är kanske nästa minut framkallad genom en stationskarls, en simpel arbetares, bristande vaksamhet.

Men inga skräckbilder i förtid! Olyckor vid våra svenska järnvägar äro, dess bättre, icke vanliga tilldragelser. Allt tyckes nu vara i ordning. Konduktören, som medföljde det tåg, hvilket nyss kom in på stationen, har rapporterat »banan klar», d. v. s. ingen vagn har slitit och stannat på spåret, banvakterna voro på sina platser o. s. v. lokomotivföraren och eldaren ha rapporterat »klart», spårväxlaren är på sin post, semaforen eller den höga stängen med de två armarne i toppen är rätt ställd, dess vänstra arm är uppflyttad till horisontel ställning till tecken af »stopp» för alla andra tåg, som möjligen skulle vilja komma in på stationen, under det vi ännu stå på spåret; den hvita, runda brickan sitter på sista vagnen till tecken för alla banvakter utefter linjen, att denna vagn var den sista i tåget vid utgåendet från stationen och att således ingen kan ha stannat kvar någonstädes på spåret; signalsträngen till lokomotivföraren är sträckt fram till tendern, afgående posten är expedierad, bagaget instufvadt och poletteradt, alla passagerardörrar stängda med sin dubbla stängselinrättning, ingen herre har tagit plats i damkupé, det har ringt båda gångerna — och nu!

Pipan drillar, och lokomotivet svarar genast: tjo!

Paff — — — paff — — — paff — — — paff — sakta i början, ty drifhjulen få icke halka och kopplingskedjorna icke frestas med häftiga ryckningar.

Om du nu kan sticka ut hufvudet långt nog att se lokomotivet — passa på i kurvan! — skall du nog finna, att antingen lokomotivföraren eller eldaren eller kanske båda ännu ha sin uppmärksamhet riktad åt stationen. Det *kan* nämligen hända, att något koppel anbragts slarfvigt eller alldeles glömts, så att några vagnar helt enkelt stanna kvar vid stationen; vare sig denna eller någon annan omständighet föranledt stationsinspektoren att gifva stoppsignal — det behöfs endast ett hastigt svängande med armarna — så skall lokomotivföraren genast efterkomma befallningen. Han skall se och höra allting, städse stå på benen, tänka på maskin och ångtryck och vattenhöjd i pannan och pumparnes gång, känna banan till punkt och pricka, ha reda på alla stigningar och kurvor, passa sin tid så, att han aldrig kommer mera än fem minuter för tidigt in på en station, ty det kostar honom straff, får inte falla i funderingar öfver egna angelägenheter, ty det kan hända, att han i samma stund underlåter att observera någon signal, som gäller hundrades säkerhet; han skall ha ett öga på rälerna och möjliga sättningar på banan,

för att kunna lämna rapport vid framkomsten till station; han måste också tänka på väderleken, ty denna inverkar betydligt på rälerernas glatthet och därigenom på tids- och rumsförhållandena, då det gäller att stanna tåget. — Detta är endast lösryckta antydningar om mångfalden af hans ansvarsfulla åligganden. När man så besinnar, att en lokomotivförare får, åtminstone på mindre banor, köra sex dagar, stundom sju i veckan, får man klart för sig, att han är väl värd sin lön. Det häftiga ombytet af temperatur från maskinens hetta till kyla, kanske ofta skarp vinterkyla utanför, måste förr eller senare bräcka äfven den starkaste fysik. Härtill kommer den jämna skakningens långsamt, men säkert underminerande verkan. Lokomotivförarens plats i lifvet är icke afundsvärd. Och skulle hans snabba färd sluta med bråddöd, då han möjligen kunnat rädda sig, torde det icke vara osannolikt, att han blott alltför väl förstått innebörden af reglementets enkla bestämmelse: »Under intet villkor få lokomotivföraren och eldaren öfvergifva lokomotivet, icke ens då fara är för handen».

Tror du kanske, att stationsinspektoren, så snart vi lämnat stationen, gick till sin gungstol för att läsa tidningen och somna? Ånej! Inte än på en stund, åtminstone inte på en bibana. Telegrafan — »kaffekvarnen» — skall först malas litet för att till nästa station bringa budskapet: »tåg ut». Så har han vanligtvis en del expedition, som icke får samlas på hög, räkenskaper, rapporter. Kanske väntar han strax därpå ett annat tåg.

* * *

Vi rusa nu åstad framåt linjen. Banvakter passeras. De stå med sin gröna flagga hoprullad och hållen som till »i armen gevär». Det är ett godt tecken, som betyder: klart!

Undan går det med frisk fart. Solen gassar mot fönstren, och det blir kvaft i kupéerna. Passagerarna bli sömniga. Det regelbundna ristanet och skramlandet med ett emellanåt jämt återkommande: »ricketi — bom, klicketi — klicketi — ticketi — bom» verkar tyngande på sinnena. Det är långt mellan stationerna. Pratet, som måst föras högljudt, har tröttat både talare och åhörare. Och nu har det nästan öfverallt afstannat...

Po! — — po! — — po!

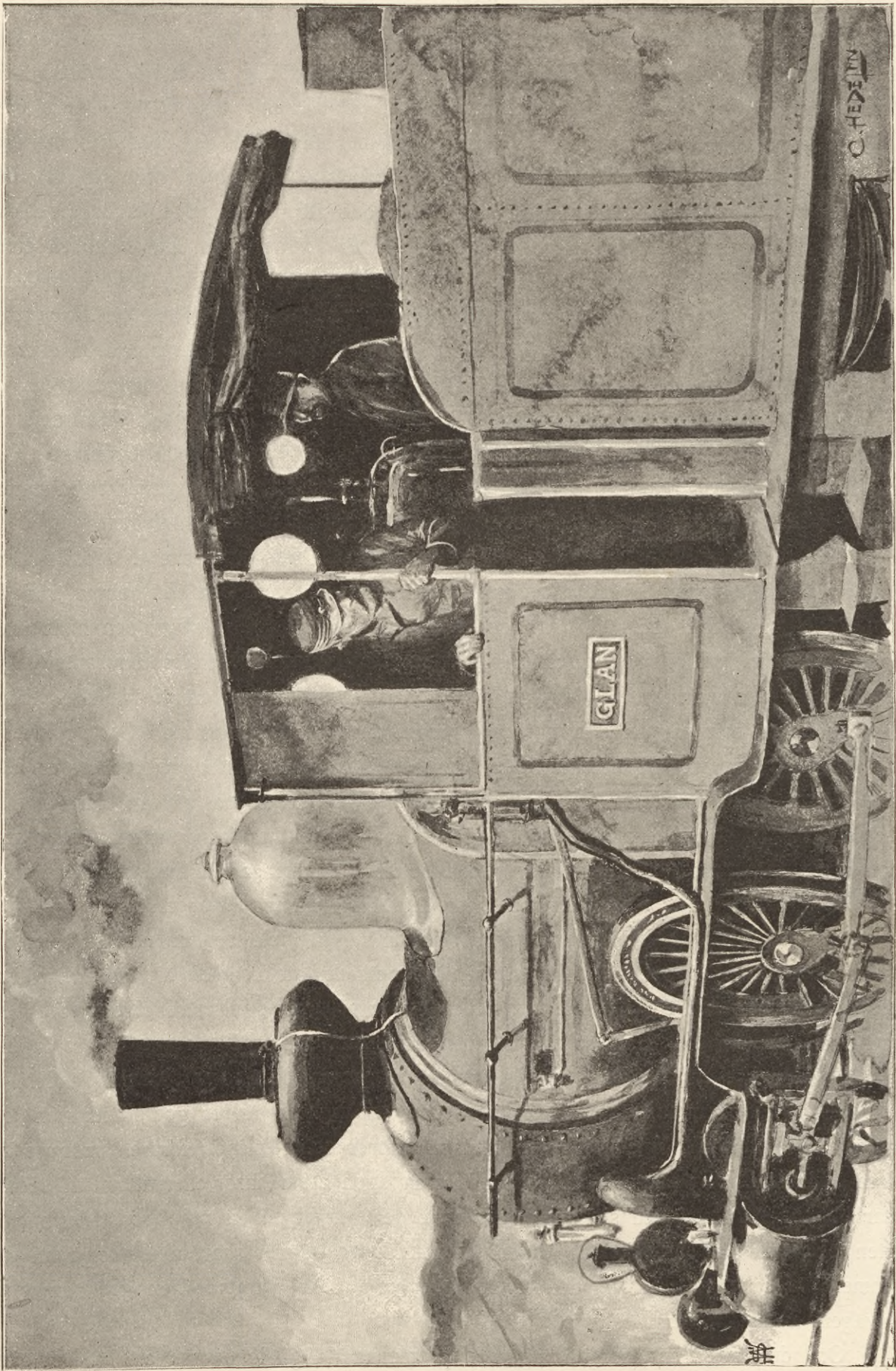
Ned med fönstret och ut med hufvudet! Hvad var det? Tåget skakar och knarrar hårdt. De tre korta stötarna från lokomotivet voro signal åt bromsaren i sista vagnen. Och signalen åtlyddes ögonblickligen. Farten är redan märkbart saktad. Hela fönster-raden är full med hufvud, som sträcka sig ut. Nu stå vi stilla.

»Hvad var det, konduktör?»

»Å, det var bara en ko, som hade kommit in på banan genom en grind, som glömts öppen».

Ja, där dansar hon i väg långt borta med svansen i vädret och efter henne smörjaren, som får följa henne till nästa grind eller första banvakt.

Ett långt ljud från anghvisslan, hvilket afklippes genom en kort stöt, är en ny signal — »lossa bromsarna!» Och så rulla vi åstad igen, glada, att det inte var värre.

Har du nånsin en mörk natt, under det du suttit rak och uttröttad bland nio medpassagerare i en andra klassens icke-genomgångskupé, ur stånd att somna, plötsligt hört en smäll, visserligen icke så stark, men dock tillräcklig att drifva blodet åt ditt hjärta? Det var en knallsignal, utlagd på skenan, och det slår icke fel, att tåget strax därpå saktade farten och stannade. Ty den signalen, enkel eller upprepad, betyder fara och får man så höra, att lokomotivet ger sex korta stötar, tre och tre ifrån sig, kan man vara viss, att alla bromsar på en gång ansträngas och att i lyckligaste fall något allvarsam genom påpasslighet undvikits. Till försiktighet i framfarten manar också grönt sken nattetid eller grön flagga vid dager från banvakt eller för öfrigt hvem som helst.

Den, som rest något på järnväg utomlands, åtminstone i Tyskland och Frankrike, skall icke, om han är rättvis, vägra att skänka våra svenska konduktörer priset i afseende å sätt att skicka sig mot passagerarne. Drickspenningsystemet, som mångenstädes vid andra länders järnvägar är den resandes enda räddning, om han såsom främling skall kunna taga sig fram under kinkigare förhållanden, är hos oss alldeles bannlyst. Och du kan ändock i de flesta fall af hvilken konduktör som helst och i synnerhet på statens banor påräkna tillmötesgående vid hvarje rimlig begäran eller framställning.

Och nu ha vi kommit att tala om *konduktörens* ställning på ett tåg. Konduktören är högste befälhafvare och har alla passagerare under sin vård och sitt ansvar från det ögonblick, lokomotivet besvarat stationsinspektorens signal till afgang, och hans makt upphör, då nästa stationsinspektör med sin flagga eller lykta gifvit lokomotivföraren tecken att tåget skall stannas. Äro konduktörerna två, har den »tågförande» befälet. Hans maktbefogenhet står naturligtvis i riktig proportion till hans ansvar. Det är icke så ovanligt att i bygder, där befolkningen är mera obändig och själfsväldig, få se en eller annan tredjeklass-passagerare tvingas att stanna kvar vid någon station, fastän hans biljett tyder på rättighet att färdas längre. Utan tvifvel har konduktören under sista delen af resan försökt med både lämpor och hotelser att bringa den halsstarrige till lugn. Först då alla skäl visat sig bortkastade, har det blifvit riktigt allvar af.

Liksom lokomotivföraren skall se allting, måste konduktören ha reda på och ombestyra allt, att lyktorna på olika platser äro putsade, att kopplen äro att lita på, att säkerhetskättingarna äro påhakade, att alla adresser på godsvagnar äro riktiga, att ingen vagnsdörr lämnats öppen vid afgående från stationen, att bref och papper äro lagda i rätta väskor alltefter olika bestämmelseort, att tågpersonalen sköter sina åligganden, att — att — ja, jag kunde sitta här och rada upp skyldigheter än en god stund, men detta får vara nog för tillfället. Om nu än konduktörer och lokomotivförare, smörjare och eldare och därtill alla passagerarne använda sina ögon att se faror eller tillbud till sådana, rusar dock tåget fram med sin svindlande fart, och ett fel på en räl någonstädes eller en ruten sylle undgår de spejande ögonen. Felet förvärras, och snart skulle olyckan vara framme, om icke missförhållandet redan observerats och rättats af en god genius vid järnvägen, nämligen *banmästaren*.

Om du tidigt en morgon tager en promenad — gå icke utan att ha löst gång-

biljett! — på järnvägsbanken, skall du troligen möta en man, som med käpp till stöd balanserar sig fram på ena skenraden och därunder uppmärksamt betraktar rärlarnes skarvar, syllarnas utseende, banvallens sidor, stängsel och grindar vid sidorna, afståndet från skenorna till möjligen sammanfördt timmer, nya syllar o. d. vid sidan. Det är banmästaren, som gör sin sedvanliga, dagliga inspektion. Han har ock ett öga på ban- och grindvaktarna, hvilkas närmsta förman han är. Han sopar sålunda dagligen vägen klar för trafiken; och om vägen icke hinner bli klar, stoppar han trafiken. Det behöfs blott några knallsignaler, hvilka alltid finnas tillgängliga hos banvakterna. Allt, hvad han i tjänstens intresse och utöfver de dagliga göromålen tager sig till, skall han rapportera till *baningeniören*, hans i tjänstens utöfning närmaste förman.

* * *

Tiden har gått, medan vi suttit och pratat, och den långdragna signalen, du just nu hörde, betyder, att vi äro nära station. Vi ha enligt tidtabellen långt uppehåll här, och eftersom vi nu en gång börjat intressera oss för järnvägslifvet äfven bakom kulisserna, kunna vi ju använda den odrägliga vänttimmen till våra »studiers» fullständigande.

På en större station som denna finns det godt om tjänstemän: bokhållare i mängd, ett par biljettförsäljare, »biljettörer», stationsskrifvare, godsexpeditör, för att nu icke nämna åtskilliga stationskarlar och lägre tjänstemän. Vid småstationer sammanfalla naturligtvis mångas sysslor inom en persons verksamhet, och stationsinspektoren får vara både bokhållare och biljettör, godsexpeditör och telegrafist. Han skall då ansvara för all uppörd, afgående och ankommande gods, biljetter, kassa och inventarier, ofta nog vara polisman på platsen, hvarvid hans makt sträcker sig från ena yttersta växeln allt intill den andra åt motsatta hållet. Rusiga karlar, som anse stationens område för sitt, där de kunna fritt husera, måste underrättas om verkliga förhållandet och ofta nog tagas i kragen samt öfverantvardas åt stationskarlarne, tills länsmannen hinner anlända; alla underordnade tjänstemän vid stationen skola hållas till fullgörande af sina skyldigheter; därtill är stationsinspektoren på landet ofta nog äfven postmästare.

Lönen växlar från 800 eller därunder till 2 à 3,000 kronor och ännu högre siffra vid de största stationerna. Härtill kommer fri bostad och vedbrand samt notis- och fraktsedelslösen, som på viktigare platser kan arta sig bra nog; vidare viss procent af gods och biljetter samt — på småstationer på landet — postmästarearfvode, 3—500 kronor.

Och nu till värdig afslutning några ord om denna viktiga persons titel. Du har nog hört de olika benämningarna stationsinspektor, stationsföreståndare och stationsmästare och tyckt, att den ena kan vara så god som den andra. Häri ligger dock någon missuppfattning. En stationsmästare är icke så »fin» som en stationsinspektor. Vid statens järnvägar få konduktörer och stationskarls-förmän omsider någon *mindre* station och benämnas då »mästare». Till *större* stationer utnämns endast stationsskrifvare, som få titel »inspektor». En mästare kan aldrig söka eller få en inspektors station. Däremot

vid enskilda banor utnämnes äldste bokhållaren till en ledig station; är det en inspektors station, får platsen sökas och besättas af en mästare, som då efterträdes af den med befordran lyckliggjorde bokhållaren. Och så undan för undan. Gemensam benämning för båda dessa kategorier är *stationsföreståndare*.

Och nu kan du vara trött på all denna visdom. Det börjar bli lif igen på stationen, konduktörer skynda fram och tillbaka, »rullbjörnar» mullra, tåget är tydligen i annalkande — och där kommer tidningspojken med sitt skarpa, eviga:

»Ska' de' behagas färska tidningar: Kasper, Nisse, Figaro, Aftonbladet, Stockholms Dagblad, Smålandsposten, Budkaflen? Köp en tidning!»

Lifvet pulserar starkt och regelbundet efter tidtabell på en sådan här plats. Ett tåg skall komma — rörelsen uppdrives till feberaktig brådska; tåget har gått igen — och det inträder en afmattning så ute som inne. Men maskineriets kugghjul gå dock alljämt, fortare eller långsammare, och det är en triumf för den mänskliga organisationsförmågan, att något, äfven det minsta, så sällan råkar i olag.

RICHARD MELANDER.

Pälsa-Marktas bröllop.

Klockstapeln i Jättedalens kapellförsamling låg rakt för den röda, fula prästlängan. Nu på söndagsmorgonen, i somras, satt kaplanen och såg kyrkvaktar Asp, nyrakad och i röda undertröjan, gå och ringa förstgången, och Asp hade en min, som var söndagshelgad, eller som han sjungit en psalm af Spegel. Men det var ej så, utan Asp såg en jänta komma roendes ute på sjön i solröken mellan de trånga, blå Riarne-bergen.

Han trodde, att jäntan kom från Riarne-byn, som låg röd och stack af i furuskogen vid höga Hästberget, och så trodde han, att jäntungen kom med gäddor på morgonsidan, lefvande gäddor, ty hon hade fästman i krokarna och skulle snart giftas, för han hade hört något glunkas i den vägen — fått första barnet med fästmannen redan — och så trodde Asp, att han skulle få gäddor.

Men stintan gick till prästgården, och det var inte hans stinta. Men gäddor hade hon. Men dem fick prästen, ja, prästfrun förstas, ty hon kom aldrig längre än i köket, och där stod frun. Men färska gäddor var det, när hon lyfte af locket på korgen.

Kaplanen förstod sig nog därpå, att det var en vacker Guds dag, och att de vågiga bergen skiftade fint, och att sjön böljade blankt, och att det låg ett slags morgonbön i gökens ho-ho långt borta i djupa skogen, där kolmilorna funnos, så ock däri att tuppen gol ljudeligen från den röda Riarne-byn vid viken nedom höga Hästberget. Men han var arg. Ty icke nog med att höns och ancor, dessa okynnesfä, hvaraf fanns så godt i torpen, icke togos i förvar af ägarne, hvilka tvärt om gáfvo fritt lopp åt de vidfarna lösdrifvarena, som ej heller läto sig styras af vare sig grimma eller länk, utan sprättat upp frösäden för prästen — utan nu senast under veckan hade Losarbo kolare, dessa blockhalsar och nattlöpare, mest ungdom, brutit sig in till pigan och druckit vin, hvarföre han skref i Intimationsboken för att hårdt läsas från predikstolen:

»När den varmare årstiden nu tillåter vaka och nattläger hvar som helst, måste jag varna ungdomen, att den ej använder sådana tillfällen till hednisk kättja och störande larm, såsom bevisligen skett; utan höfdes bättre godtgöra i den dyra själens vård, hvad som försummades under den mörka årstiden. Pred. B. 11: 9 — — —»

Då jantan kom in och neg med prästfrun bakom sig, log hon som morgonen där ute och tackade för hon fått kaffe.

»Jaså», sade prästen, »du är ute, jaha, jaha. Åja, du kommer tillbaka fram i veckan, hå, har jag hört».

»Ja, men tig med det, kära söta», sa stintan och gick ra-väg.

Lördagen efter i sena skymningen, då folk redan börjat hänga rockarne på spiken och lossa kortelbanden, kom stintan åter smygande med en dräng. Syrenen vid prästgårds-knuten var liksom enkom planterad för lysningsfolk, ty där bakom gömde sig först drängen och sedan stintan, och när de stått där en stund och spejat, skuttade de upp för köks-

trappan som ett par getter i den glada tron och öfvertygelsen, att ingen hade sett dem. Prästfrun öppnade dörren och släppte in dem till sin gubbe, som satt i skjortärmarne och spelte bräde med en fjellstedtare, som låg hos honom öfver sommarn, skref upp dem vid det himlaljus, som skiner i Norrland hela natten, och sade dem några kärnord. Härpå vardt han bjuden till bröllopet söndagen efter tredje lysningsdagen, och frun taltes vid mera grundligt och vidlyftigt att vara brudsäta och utfrågades såsom den visaste i sitt släkte där på trakten, må veta.

* * *

Det var sant: stintan hette Markta och drängen Valentin, och de bodde på ett ställe, som hette Pälsen, vid ett sund, där en norsk småkonung bott för länge sedan och haft silfverkedjor kring dörrposterna, som han gömt med sig, då han kom farandes för livvets skull öfver fjällen. Men det var glömdt, och det var blott kaplanen, som satt och tänkte på det händelsevis i ekan, då Asp rodde honom till bröllops fjärde söndagen, efter som bjudet var.

När de voro midt ute på Finn-fjärden — det var ock sant! Prästfrun var rodd till Pälsen på morgon för att klä bruden — sade Asp:

»Den jäkla Gammel-Staffan?»

»Svär du?» sa prästen.

»Mätte fäll dä», sa' Asp.

»Hur så?» sa' prästen.

»Hade inte Staffan varit, hade jag mattat ut björnen», sa' Asp.

»Hvar har du sett björn närst?» sa' prästen.

»Just här», sa' Asp. »Just här, där vi nu ro, midt för sten där på Stor-ön. Å, det var länge sedan. Jag var pojke då och kom med en otät eka roendes här öfver, så ser jag nalle simma för att komma öfver till andra sidan. Men jag slog med åran och motade, och jag skrek, så det ljomade i Riarne, och Gammel-Staffan kommer drifvande med ett uselt flintlåsgevär och klickar och skjuter och skjuter och klickar och var så rädd, eller om han hade skyttedarrningen — jag vet inte — så att nalle kom upp på fastlandet, han.

Men trött var han, så han simmade långa ryck under vattnet, så det forsade. Och hvad han röt! Han röt, så att det gaf eko långt borta i Brällebergena. Jaha. — Ja, hade inte ekan varit så otät, så hade jag aldrig väjt, utan då hade jag mattat ut honom.

* * *

När de kommo fram i sundet, låg Pälzen stor och rödstruken i gröna granskogen, och prästen gick upp förbi en liten fyrkantig täppa med trädgårdssaker och med en hägnad af höga, spetsiga störrar, ställda rakt upp. Valentin och Markta mötte prästen ute på gården, för det skulle varit på tok, om *de* inte mött honom först, och han plägades in med kaffe och fick sitta i brudkammaren.

Men där var inte riktigt rent för folk, utan mor och far och en gumma från Losarbo, Losarbo-Brita, sutto där inne, och på bordet stod smörgås, skurna ägg, mjölk i tillbringare och en karott full med rödbetor. Prästen fick ta först, men sedan sade far:

»Tag dig af det, som är i fatet, Brita!»

»Ja, gör det!» sade mor.

»Se», sade far åt prästen, »aldrig hade jag sett såna förut, som vi ha där i fatet, men så kom jag till Brällå och fick frö, och så satte jag i täppan, och så vardt det såna».

»Ät Brita!» sa' mor.

»Ät han, pastor!» sa' far.

»Tag af rödbetorna!» sa' mor och hade gaffeln djupt i fatet och tuggade, så att det strel om mun.

»Å, det går inte an!» sa' Losarbo-Brita.

»Joll», sa' mor och boffade Brita i ryggen, så att hon ropte.

»Drick mjölk, pastor!» sa' far.

»Drick du ock, Brita!» sa' mor.

Då tog Losarbo-Brita tillbringaren efter prästen och satte snipan för mun och ville dricka som ur stånkan, men då sa' mor:

»Tag och slå i glas, du ock Brita!»

»Nej, nej», sa' Brita, »dä ä hyggeligt, som dä ä». Och så drack hon några bra munnar ändå ur tillbringarn.

Nu stod bruden bredvid och log, och hon var fin. Hon hade klädning af — jag vet icke riktigt, om det var mohär eller rips, men jag tror, det var mohär, och klädningen var nedviken litet fram, så att den fylliga halsen syntes, och han var ganska hvit, fast ansiktet var mörklagdt som på andra Helsingestintor. Spetsar hade hon kring hals och armar, och så hade hon kyrkkronan naturligtvis, för hvilkens utlånande prästfrun redan tecknat i kladden: »Markta i Pälsen, an 75 öre». Kyrkkronan var stor och tung och kräfde god hufvudskål, men vållade ändå värk; hon var så påsatt, att håret kammats upp både fram och i nacken och bundits hårdt flätadt midt uppe i hjässan, därpå hade lagts en enkom valk, stoppad, som fastsyfts i håret. Och därpå satt, som sagdt, kronan och blänkte orörlig och utan svikt, ty hon var fastsydd med öglor i valken. Det hade ock varit fråga om en grön krans, men mor tyckte, att en grön krans var just ingenting, som sken, hvarföre prästfrun slapp det och fick sätta en stor, röd ros uppe i kronan i stället. Kring hufvudet hade hon för öfrigt lösa lockar med granna pärlband, och mor hon mindes den tid, då man hade rosor i håret, så att aldrig ett hårstrå syntes. På den tiden hade de ej heller tyllslöja, som Markta nu hade. Och på denna hade hon då äntligen fått en mängd af de pappersblommor, prästfrun (ty det var ju hon, som var brudsäta) hade i sina lådor.

Kring Marktas hvita hals var ock pärlband, så många som fingorum, röda, hvita och gredelina. En krans af blommor löpte från midjan öfver axlarne och slutade i spets nere på ryggen. Kring lifvet hade hon ett rödt och svart skärp — det var bälte förr, mente mor — knutet i vänstra sidan, med långa, hängande ändar, i två öglor. Midt fram satt ett grant spänne af brons med blåa stenar, ett halft kvarter högt, men smalare. Det var sant, hon hade armband ock af kulörta pärlor med hängen och sådant. Men det kan ingen minnas allt heller.

När prästen gjort ifrån sig rödbetorna ihop med Losarbo-Brita, gick han ut på farstubron och nickade åt skjutsböndren, som fingor smörgås och vin på gården likt de andra gästerna och blefvo kvar och åto middag med, fast de voro hvardagsklädda. Dock för sig själfva i en annan stuga. Hela gården var full med kärror och hästar, ty det skulle varit bra skamligt, om någon gått till bröllops, så vida han inte kommit roendes.

Nu kom Valentin och sade till, att det var kanske vigselflags. Han var inte så grann som Markta, utan hade svarta kläder af herrefason, ty skräddar Pålman hade sagt: »Får jag lof att göra efter modejournalen, min käre Person?» (Valentin hette Valentin Person, se). Och hvad skulle Valentin svara på det?

De skulle vigas i granngårdsstugan. Det var en bit dit bort och brudtåget ordnades. Prästen och Valentin ställde sig tillhoppa, så kommo pallsvennerna, så fäderna, så karlsläkten och så karlarne. Därpå kommo kvinnfolken. Först bruden och brudsätan, så pallpigorna, så mödrarna, så kvinnfolkssläkten och de andra kvinnorna. När de skulle

gå, hörde prästen, att det gnisslade borta i folkskocken, och så sa' brudgummens folk, att det var krig om huruvida det skulle spelas eller inte, men då skrek prästen:

»Ska' du spela, du Jonke, så ska' du gå framom mej efter gammal sed».

Det blef så ock. När de kommo in i stugan, var där fint, och brudaltaret var hvitt med rosor på. Asp axlade på kappan åt prästen, och pallfolket darrade, när det höll gröna sidenpäppet öfver brud och brudgum. Markta gret, och hennes mor gret också, och brudgummen höll på att gråta, han ock, för Markta var en bra stinta, och på hennes dörr, det må varit i utkammare eller på fäbodvalln, hade alla Storm-Hansar packat för inte. Se, sådan stinta var hon.

* * *

På återvägen till bröllopgården gingo ungfär och ungmor tillsammans, så pallsvenner och pallpigor ock tillsammans, så prästen och brudsätan, hvilket var frun själf, så karlarne och bakerst kvinnorna. Man satte sig strax till bords, det var hästskobord, och brud och brudgum, präst och fru sutto vid högra vinkeln, från dörren räknadt, under en sex alnar lång brudhimmel, som hon Fjant-Lisa, gammeljäntan ni vet, hade gjort och fäst upp i fyra hörnen. Det var hvitt linne med kvastar och strutar af guldpapper och sådant.

Det hade nog blifvit andakt med bordsbönen, om inte den feta Lars-Ols-jäntan, lill-kräket, som nog hört om brölloppet hemma af moran, må veta, hade brutit ut, just som tystnaden var störst och alla hade knäppt händern, bredt och långt: »Ska' ni inte tuga nu, människor, när prästen ska' sjonga?»

Till middag hade de på Pälzen, som öfverallt annars, den goda, enkla Helsingefödan: lutfisk, ärtvälling (eller kanske kål, det minns jag inte nu), kött och fläsk, fikvälling* med saffranskaka till och slutligen ostkakan med lingonmos. Mor mindes visserligen de store smörhögarne, som man satte ljus på, de ansenlige ostarne, trätallrikarne och tunnkakorna, som ock nyttjades som tallrikar vid nedre bordsändan, men allt detta var borta nu.

På ostkakan kommo kritpiporna, hvilka kringburos på en bricka. Så satte sig gummor och jäntor att röka i kapp med karlarne.

Efter kaffet, på eftermiddagen, kom ungpåret in i brudkammaren och började rifva i byrålådorna. Snart samlades föräldrar, pallsvenner, pallpigor, syskon, släktingar och alla, som endera af brudparet stått fadder åt, så att de höllo på att kräppa hvarandra genom väggarne. Och så utdelades gåfvorna af brudparet: långa yllehalsdukar åt karlarne och korta åt kvinnfolken. Det var väl en femtio stycken. Det gick till pengar det.

Till aftonvard fingo vi smörgås med ostkaka och grynkaka, kött och fläsk och skuren sill och därpå kräm och mjölk och smörbakelse, och det var då, Lars-Ols-jäntan satt på järnhällen i spisen bredvid gamla Boffi — som man skratta så mycket åt sen — och när det var som tystast sa':

* Fruktsoppa.

»Aia — om jag sluppe å läsa!» sa' hon (så teg hon en stund).

»Om jag sluppe å dö!» (så teg hon litet).

»Om jag sluppe å bli så gammal som Boffi!» sa' hon.

Och det var också då, som Red-Sven talte om sina Sundsvallsresor, men dem har jag intet med att göra nu.

Prästen var ängslig, ty han såg far komma och klia sig på höften. Han visste, hvad det gällde. De skulle ut i storstugan, och prästen skulle lysa för gåfvorna. När de kommo in, satt brudparet under brudhimmeln med långbordet framför sig och på detta en rad stora silfverbägare med öl. Prästen gjorde en inledning och sade därpå, sedan far hviskat honom i örat:

»Brudgummens högtärade fader skänker och öfverlåter åt det ärade brudparet 2 kor och 3 uppbäddade sängar och 100 kronor, hvarföre brudparet hembär honom sin tack och vördnad».

Och så fortgick det med ett par tre uppbäddade sängar; och om I inte vet, hvad det är, så skall jag säga att, att det är först den lösa halmen i botten på sängen och så halmmadrassen och så underbressel, skinnfäll, täcke och kuddar.

De andra släktingarne och vännerna gifvo både kopparämbar och kopparkittlar och silfverbägare och lampor och tior och femkronor, så att bordet var fullt. Prästen svettades och ropade, gummorna njöto vid pipan och ölet spilldes. Men det räckte, ty det var brygdt 16 sår. Till sist, när gifvandet slutat, ställde sig prästen och talade kärnord och sade, att bo går ur bo, tyg fås och tyg släppes, och så kom han in på Bibeln och talte ur den, och då var det tyst alldeles, och Asp var den, som höll reda på Lars-Ols-stintan, lill-kräket, må veta.

Under tiden hade man börjat dansa i grannstugan, och där söps brännvin, och det sades, att frampå natten vardt det ett ledt lefverne. Ja, jag såg nog det för resten. Ni vet väl separatisterna hvad de tycka, och det var många sådana på brölloppet, och de gingo in för att hejda ungdomen, men det var inte lönt. »Tvi, dans!» sa' mor. »I min ungdom såg det inte ut, som om stintorna skulle släckt en eldsvåda med kjolarne, inte. Då hade vi veckakjolar, som flöt ut med benen som en skugge. Och ingenting sågs. Och silfverbältet och skorna med plösa och spänne och hvita lintygsärmarne, så kritande hvita! Och så tog hon med sig brudsätan in i klädkammaren, och där stod rad efter rad med skor, som gjorts hvart år, somliga med messingsgrant på klackarne, och kjolar, långa rader. Och sin bröllopsskinka visade hon och när hon gick förbi den, slog hon till henne, så att mott och mal rök omkring».

»Den ha vi aldrig behöft röra», sa' hon.

Kvällsmat fingo vi klockan tolf. Hör på, om du är sörländing! Då har du aldrig känt sån mat. Det var köttvälling, som kokas med kött och fläsk och rötter, afredes bra nog simmig med litet god mjölk, köttet och fläsket skäres sönder i bitar och lägges i skålen, och därpå håller man sedan vällingen. Det är godt. — Så får man sin risgrynsgröt ofvanpå vällingen, och så är det målet slut. Prästen sattes i båten, och Valentin

gaf honom 2 kronor, och så rodde Asp och prästen hem och prästfrun med, förstås, med sin förtjänst.

Men sedan lefde glåmare och knutare, som stått och kikat på bruden i lugn och ro förut på kvällen, ett röfvarlif och togo fram handklaver och hoppade på gården, och ungdomen sprang barärmad ute och hojade, och ingen kom hem på ett par dagar för plägningens skull. Det var dock ingen, som råkade ut för olycka, förr än Aspa-jäntans fästman dref till en annan med en hästsko på truten. Då vardt det ledt, och man var fäjen (glad) att komma hem.

Prästen fick inte tag i dem förr än vid husförhöret, fast han nog såg dem i kyrkan, men då ref han Pälens rote illa för hästkosaken. Men han såg dock, att jäntan trifdes hop med Valentin, och lintotten, han fick af Markta, var väl så bra som mor hennas under alla de år, han var i lag med dessa kolare och bönder där i skogen. Den, som arbetar väl, lefver väl och trifs, sade han.

AUG. STENSTRÖM.

En söndag på Djurgården.

Ut i naturens sköte! Det var en tid, då »naturen» utgjorde för stockholmarne ingenting annat än stadens närmaste omgifningar, då man tog matkorgen med och slog sig ned på Kastellholmen eller på Djurgården. Nu för tiden är det icke riktig natur, förrän man kommer längre bort, helst utåt skärgården. Nu seglar man i stora kuttrar eller små båtar eller far på ansenliga ångare långt bort från staden, till Vaxholm och Dalarö, Sandhamn och Furusund, så vida man ej begagnar järnvägen och reser inåt landet till rätt aflägsna trakter. Ut skall man, och det så långt som möjligt.

När man ser det storartade antal ångfartyg, som hvarje söndagsmorgon under den vackra årstiden lämnar Södra Blasieholmshamnen, Skeppsbron och Riddarholmen, alla fullastade med stadsbor, som skola ut i naturen, och när man vet, att ett betydligt antal stockholmare lämnat staden redan på lördagen för att begifva sig till sina eller sina vänners

sommarställen, skulle man knappt vilja tro, att det funnes några kvar för att lustvandrade i stadsparkerna eller fara till Djurgården. Sant är visserligen också, att de förra just icke äro öfverbefolkade på söndagarne samt att det på de dagarne sommartiden är ganska tyst, till och med folktomt på Stockholms gator, men så är icke förhållandet på Djurgården.

Spårvagn efter spårvagn rullar framåt Strandvägen, en af Stockholms präktigaste nutidsgator, på hvars gångbanor stora skaror af fotgängare knoga åt samma håll. Långt flere fraktas dock af de många ångsluparne. En och annan åkardroska följer i spårvagnarnes spår, men deras antal är icke stort. Då man kan komma fortare för blott en tiondel af hvad farten i droska kostar, så föredrager man nog det billigare fortskaffningsmedlet, och det anlitas af folk af alla klasser.

I kalesch far man endast, då man alls icke vill blanda sig med mängden eller då man vill göra »stora promenaden», kanske ock blott den »lilla», men kaleschen är vanligtvis hyrkuskens. De enskilda »ekipascherna» äro tämligen sällsynta en söndag på Djurgården. Deras ägare befinna sig då på helt andra håll, långt borta från hufvudstaden. Djurgårdens söndag är icke den fina världens.

Vare sig att man kommer med spårvagn eller ångfärja från Skeppsholmen, så stannar man vid Allmänna gränd; men anländer man med öfriga ångbåtslägenheter, stiger man i land vid Alkärret. Från intetdera stället är det långt till Hasselbacken, men skillnaden är dock stor mellan »Backen» och »Kärret». Den förra representerar den fina världen, det senare visar ett helt annat lif.

För många stockholmare och för ännu flera främlingar är Hasselbacken detsamma som Djurgården. Delen får gälla för det hela. När man säger: »Ska' vi fara ut till Djurgården?» menas ofta: »Ska' vi äta middag på Hasselbacken?» eller »Låt oss dricka ett glas punsch på Hasselbacken!» Talar man om Djurgårdslifvet, menar man ej sällan det lif, som rör sig på Hasselbackens verandor eller omkring de otaliga borden mellan musikpaviljongen och hufvudbyggningen. Och likväl känner den, som stannar på Hasselbacken, bra litet af det egentliga Djurgårdslifvet.

På Hasselbacken samlas »bättre» folk. Vid Alkärret, på Djurgårdsslätten och i backarne däromkring samt långt bort i Frisens park finner man »folket». Det är skillnaden! Hasselbacken anses vara något för Stockholm egendomligt, vida egendomligare till och med än utvårdshusen omkring Europas andra hufvudstäder för sina respektiva samhällen, och likväl är där fullt storeuropeiskt, såsom man finner det på de finaste första-klass-restauranter i och invid Europas storstäder. Hasselbacken öfverträffar till och med flertalet af sina storeuropeiska kamrater. Men att göra honom likbetydande med Djurgården, är ingalunda riktigt. Lifvet där är blott *en* sida af Djurgårdslifvet och ingalunda det mest kännetecknande.

* * *

Annorlunda ser det ut vid *Alkärret*, ett gammalt namn, som numera icke står i förbindelse med något kärraktigt. Där finner man numera ett Tivoli, ett folk-tivoli, kan man säga, ingalunda så förnämt som stora Tivoli uppe i bergen, men minst lika betecknande för det glada Djurgårdslifvet.

Köpenhamn har *ett* Tivoli, men Stockholm har *tre*, alla på Djurgården, och i hvart och ett af dem är gladt söndagslif. Nu träda vi in på *det* Tivoli, som rätt och slätt kallas Alkärret... Burr! Stora kraftmätaren är i farten. Den nordiska kraften är stor på våra förlusteställen, och dess mätare har jämn sysselsättning. Så sättes karusellen i sväng. Den går med svindlande fart och snurrar om med fina Stockholmsjungfrur, bastanta dalkullor, skrånande lärpojkar och samhällsförbättrande fackföreningsmedlemmar, artillerister, gardister och örlogsmatrosor. Männen från hafvet tycka om att stiga till häst på karusellens ädla springare.

Skjutbanorna äro flitigt besökta. Förevisarne af underbara föremål täfla om allmänhetens uppmärksamhet och öfverrösta hvarandra under den skarpa kampen för tillvaron. Man bjudes att se på hemska skeppsbrott och hiskliga eldsvådor till lands och vatten, att skåda förskräckliga jättekvinnor, studera naturaliekabinet, pröfva elektricitet utan stötar, beundra så storartade företeelser som jätteoxar och så älskvärda småting som dvärgkor.

Ölet flödar i stora ölpaviljongen. Flickorna fnissa och krypa ihop i små klungor eller dela sig på enstaka partier, till dess deras önskingars mål uppnås och en rask matros eller käck gardist — ack, de *norska* gardisterne finnas ej mera! — bjuder dem på karusell med eller utan förfriskning. De trippa af vid krigarens arm under småpojkarnes speglosor.

Tröttnar man på Alkärret, men likväl icke har ledsnat på söndagslifvet, har man ej långt till *Gröna Lunds Tivoli*. Där ser det ungefär likadant ut som på förra stället. Det är yngre som Tivoli, men har för öfrigt vida äldre och märkligare anor. Tätt invid förlustelseplatsen står ännu den gamla byggnad, som stod där på Bellmans tid, men

»Där förr hvar lilja darra'
Vid stampning, larm och dån,
Syns ej en spån.
De murkna plankor knarra,
Och skorsten sviktat nu».

Så sjöng Bellman själf för hundra år sedan, men skildringen passar in äfven nu, tycker man, då man går förbi det gamla rucklet vid Långa gatan i Djurgårdsstaden och skådar uppåt svalgången utanför öfre våningen. Det är intressant för älskaren af gamla minnen, och det ålderdomliga ökas kanske af ett par gamla kvinnor, som luta sig öfver svalgångens räckverk, liksom de tittade efter hofsektern och väntade att få höra honom kvintilera.

Men hvarken Bellman själf eller de glada själar, han besjög, finnas mera här . . .

»Där förr man såg trompeter
Ur fönstren stickas ut,
Syns trasor af gardiner och tapeter
Fläkta hvar minut.
Och fåfängt ser man hästar, vagnar och kareter
Vid hvar knut».

Det är, såsom J. E. Rydqvist i sin lilla skildring af Djurgården för sextio år sedan uttrycker sig, »en inspiration, hvilken, ehuru i något grotesk skepnad, uttrycker en mild klagan öfver glädjens flyktighet, en djup suck öfver lyckans bländverk».

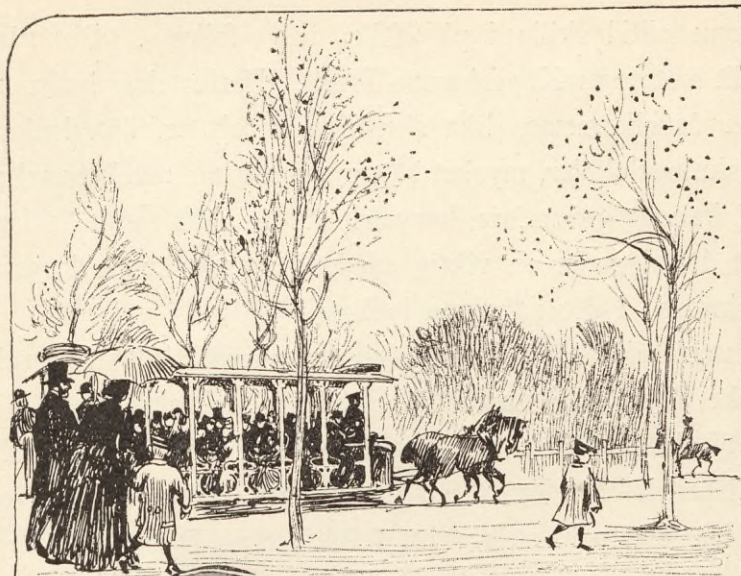
* * *

Men, uppriktigt sagdt, männe lifvet på Gröna Lund i förra århundradet var så väsentligt olikt det, som nu uppenbarar sig i förlustelsegården på samma plats? Man hör visserligen icke knäppningar på cittra och mandolin, ingen »mild klagan öfver glädjens flyktighet», endast surrande af positiv, stora och små, som jaga poesien på flykten och åstadkomma ett döfvande oljud. Men nog har lifvet för öfrigt mycket kvar af det, som bekräftar, att här var »den allmänna förfriskningsorten för så väl sjölifvets hjältar som hvarjehanda annat folk af den obemedlade klassen».

Att döma af Bellmans skildringar, måste här ha gått lustigt till. Det gör nog så ännu, om äfven med den för vårt folk egendomliga stämmaren på glädjen. Det är något tungt i den svenska glädjen, och detta förnekar sig icke ens i dess mest upprymda ögonblick. Litet bråkigt kan det väl ibland vara, och jublet låter hojtande, då en stark man fått hejaren ända upp till toppen af kraftmätarstången; men i allmänhet går det ganska lugnt till, och poliskonstaplarna midt i högen ha vanligtvis ingenting annat att sköta än: det ljufva göra intet.

Stockholmaren på Gröna Lund har nog roligt på *sitt* vis, fastän det ej framstår med sydländsk liflighet. Det är först då, när någon, som på annan plats fått för mycket brännvin, där intränger, som polisen kan få sysselsättning, men det händer mera sällan, än kanske mången vid champagnekonjaken på Hasselbacken föreställer sig. Spritvaror förekomma numera icke på de egentliga förlustelseställen.

Till sådana hör knappt det stora »Stockholms Tivoli» uppe i bärge, ty det är icke något förlustelseställe för *folket*. Det är icke alldeles så fint som Hasselbacken, där man bara sitter, ifall man kommer öfver någon sittplats, utan man vandrar omkring än högt uppe på terrasserna och öfversta platån med stora kiosker, än i hålvägarne och så trappor upp och trappor ned, men det är likväl mycket förnämre än nöjesplatserna på släta marken. Det har naturligtvis sin varieté och skryter med sin »kristallsalong», d. v. s. en kafévarieté i fria luften under glastak — det är »kristallen den fina» — och dit kommer icke Alkärrets och Gröna Lunds publik.

KONGS JURGÅRDE

ALKÄRRET

GRÖNA LUNDEN

FRÅN "SLÄTTEN"

I Stockholm är, tyvärr, ännu alltid skillnad på »folk» och »folket». Det går ej lätt att här skapa något, som fullt motsvarar Köpenhamns Tivoli. Förlustelser kunna nog anskaffas. Lika god musik kan åstadkommas, lika skickliga akrobater, lika lockande *chanteuses légères*, lika goda förfriskningslokaler, mycket bättre uppässning, mycket vackrare utsikt. Men hvad man hittills ej kunnat genomföra, har varit ett för olika samhällsklasser gemensamt förlustelseställe, något, hvarigenom en viktig samhällsuppgift kunde lösas och hvarmed Köpenhamns Tivoli åtminstone i det närmaste lyckats.

Sålunda visar sig äfven i söndagslifvet på Djurgården den skarpa skillnaden mellan »bättre» och »sämre», hvilket icke alltid är detsamma som bildade och obildade eller ens rika och fattiga, men likväl två afdelningar i samhället, två nästan fientliga partier. Den olikheten kan ej utplånas af en Djurgårdssöndag, äfven om poetiska naturer, ty äfven i vår tid finnas sådana, söka inbilla sig och andra, att folklifvet på Djurgården är ett folklif i vidsträcktare mening.

* * *

Ännu talas och skrives om »lifvet på Slätten», men det är snarare af gammal vana och på gammal myndighetstro, ty det lifvet är i våra dagar föga mer än en saga. Slätten, den öppna platsen mellan stora Djurgårdsvägen, Hasselbacken, Cirkus, Alhambra och Tivoli, lifvas nästan endast af dem, som skynda till konstberidarnes föreställningar eller som sträfva uppåt Tivoli. Cirkus har alltid »stor, briljant föreställning» med »nytt, utvaldt program». Hvarenda kväll skall det vara något nytt och utmärkt, men egentligen är det icke något annat, än hvad man fick se i Cirkus Salamonsky och i Cirkus Courty-Althoff samt i gamla tider hos Gautier och Tourniaire ända bak till Foureaux' dagar för femtio eller sextio år sedan med ständigt det stora antalet af »sällskapets damer och herrar samt trettio hästar» eller fyrtio eller nittio, alla »utmärkta artister». Byggnaden har förvandlats från ett anspråkslöst träskjul till en elegant tegelbyggnad i tilltalande stil, men hvad som finnes där inne, är ungefär alldeles detsamma.

Den dammiga, solstekta Slätten, ett, i förbigående sagdt, ingalunda stort område, är ganska tråkig och får något lif endast af Kasperteatern, en folkförlustelse af verkligt roligt slag. Att se och höra Kasper är ett nöje, som kan muntra upp hvar och en, som ej är alltför svår pessimist. Men det är endast undantagsvis, som Hasselbackens gäster och de »utmärkta artisternas» publik i Cirkus stanna för att en stund skratta åt gamle Kasper. Det händer också, att han ej är tillstädes, och då är Slätten ännu tråkigare.

»Polisen har förbjudit Kasper att visa sig», hette det en tid, och man fällde hårda ord om polisen. Hvarför fick ej den lika oförarglige som glade Kasper vara kvar? Folket knotade, och det gick så långt, att man beklagade sig hos polismästaren och framställde förfrågan om förvisningens orsak.

Men polisen hade alldeles icke bannlyst Kasper. Död var han ej heller, ty Kasper är odödlig, men han var bortrest och kom igen, och då jublade folket, trängdes omkring

Kasperskåpet, skrattade af hjärtans lust och — drog sig undan hvarje gång, tallriken bars omkring, men kom igen, så snart föreställningen åter började. Sällan ser man några slantar på tallriken, och likväl lefver Kasper och roar folket, en »problematiske existens» med outtömligt godt lynne.

Positiven surra litet hvarstädes. Pojkarne stoja, gräla och slåss i »Singelbacken» i år lika väl som för hundra år sedan. Den platsen är sedan gammalt känd för singlande med slantar och för kronväggsspel, hvilka sällskapsnöjen i det fria visserligen icke tålas af polisen, men likväl alltid tillhöra Djurgårdsförlustelserna.

Här och där blänker en poliskask i solskenet, och hvar kask kröner en ung, ofta ståtlig, alltid allvarlig konstapel i snygg uniform, hvars prydliga utseende dock ej hindrar, att Stockholmspojkarne håna honom och kalla honom *gris* samt alltid taga parti *mot* honom och *för* den, som konstapeln funnit sig befogad att tillrättavisa.

På stora vägen blänka också kaskar. Förr var det garnisonsofficerarnes, nu är det också där polisens, nämligen den ridande, en liten, men aktningssjudande ryttartrupp, som gör sin promenad framåt Bellmans byst. Uniformerade krigsmän synas ej mycket på denna del af Djurgården. Manskäpet träffas på Gröna Lund och i Alkärrret. Befälet sitter i civila kläder på Hasselbacken.

* * *

Uppe på Novilla har man varieté, liksom på Alhambra, men en folkström drager i maklig fart förbi Skolhuset och Torells, förut Dietrichsons, villa uppe på backen och stannar ej förr än i lundarne vid Bellmans byst. På Bellmansro är det fullt med folk. Frampå eftermiddagen finner man ej mera någon ledig plats på verandan. Borden äro belamrade med flaskor och glas. Apotekarnes mineralvatten frustar öfverallt. Punschen flödar.

I diket sitter en krympling och vefvar positiv. Midt emot lockar en blind gubbe gnällande toner ur en dragharmonika. *Piccola Maria* sjunger en italiensk slagdänga. Fiolen hör man sällan nu för tiden. Han är fördrifven af positiv, dragharmonikor och annan olåt.

Och likväl småler Bellman, ännu kransad från senaste Bellmansdagen. Vi hälsa honom i förbigående och taga vägen ned åt Frisens park, Djurgårdens skönaste trakt, ett litet nordiskt paradiset i fin parkstil, med väldiga ekar och andra lummiga träd, friska gräsmattor och saltsjöns vatten plaskande mot stranden.

Här är en annan sida af Djurgårdslifvet, utan bullrande musik, utan stöj och bråk men med glada människor på backsluttningarna, matkorgar, skratt och muntra utrop, här och där ett »sista paret ut», kanske en ensam flöjt vid stranden, men mycken fågelsång i trädkronorna hela försommaren.

Man slår sig lös. Sedan man hela veckan trälät på verkstaden, i fabriken eller i den lilla diversehandeln, förstår man att taga vara på söndagstimmarne. Så stämmer

man upp en sång, »munter, men icke för lång». De manliga medlemmarne äro med i Allmänna sångföreningen eller i den och den enskilda och visst icke ovana att använda struparna. Roligt har man, men innan man kommit att tänka på att glädjen kan ha ett slut, börja skuggorna på gräsmattan att varda allt längre, och en sval aftonbris kommer från Blockhusudden. Mutter plockar öfverlevorna in i matkorgen och förklarar det vara tid att »tänka på senare delen».

* * *

Innan man hinner tillbaka till Slätten och Allmänna gränd, är det så fullt med återvändande söndagsfirande, att det kanske icke är värdt att tänka på hemfärd med ångslup eller spårvagn, i synnerhet om matkorgen är med, äfven om den är alldeles tömd. Man går då till fots kanske långt bort på Kungsholmen eller högt upp på Söder. Det är tröttsamt, men sådant skrämmer icke en sannskyldig stockholmare.

Där väller en ny människoström ut från Djurgårdsteatern, som, oaktadt det vackra vädret, haft fullt hus. Men från Hasselbacken höres ännu musiken, och där är ännu ingen tom plats vid de många borden. Där brådskar man icke med hemresan. Man far med nattbåt, en af den nyare civilisationens välgärningar. Men de, som i täta led vandra hemåt öfver Djurgårdsbron, kasta blickarne utåt Brunnsvikens vatten, skimrande i den nordiska sommarnattens trolska glans och med de grönskande strändernas mjuka linjer, som höja sig ända uppåt den skogkrönte åsen... Hvad var det? Ett stjärnfall? Nej, en raket, ännu en, ett helt fyrverkeri där uppe på höjden, där en ålderdomlig klockstapel tecknar sig fantastiskt mot natthimmeln bredvid Bredablicktornets tunga massa.

Där uppe äro ännu söndagsfirande stadsbor. Hör den gamla svenska marschens toner klinga öfver Brunnsviken! De komma från Skansen, Djurgårdens ädlaste förlusteställe, Artur Hazelii betydelsefulla skapelse. Med denna har början till en hel omhvälfning i Djurgårdsnöjerna inträdt. Hvad Skansen bjuder på, är icke blott en tillökning i förströelserna, utan i synnerhet en betydelsefull förbättring, och denna är af så stor vikt, att den sannolikt ej ännu kan öfverskådas i hela sin utsträckning.

Visserligen är det troligt, att hvarken det Stora Tivoli eller Alkärret och Gröna Lund komma att stå folktomma eller att Hasselbacken skall sakna gäster, men nog kan man tryggt antaga, att Skansen med sina både roande och lärrika förströelser, som under den glada ytan dölja så mycket intressant allvar, skall behålla segern i täflingskampen med åtskilliga af de mindre ädla tidsfördrif, som nu söka locka Djurgårdens söndagspublik, och främst bland dessa de mot all god smak fientliga och osedlighet främjande varietéerna.

Många stänga icke gärna in sig i en kvaf sal eller, låt så vara, i en »kristall-salong» för att se ofta mindre anständiga förevisningar och höra vanligtvis dumma sånger, då man har tillfälle att vandra i en fager natur och vid hvarje steg finna föremål, som måste väcka intresse, som undervisa oss i fäderneslandets historia och ställa för våra ögon folkets lif i framfarna dagar, jämfördt med nutidens plägseder.

Hufvudsaken för denna undervisnings bibringande är, att den sker utan att gifva sig utseende af att inplanta lärdomar. Detta är just hvad som äger rum på Skansen. Där har man *roligt*, och därför går man dit, och när man, efter att ha tillbragt en hel söndagseftermiddag bland minnena af vårt folks seder och bruk inom olika odlingskeden, bland de lefvande påminnelserna om hvad som rör sig i våra skogar, på våra fält, i strömmar och sjöar, när man andats den friska, stärkande luften och skådat den vidsträckta utsikten, hört god musik och sett äkta folkdanser, kanske i dem deltagit, går man därifrån, icke blott vederkvickt för tillfället, utan med tankar, som kunna bära frukt för kommande dagar.

När så en gång Skansen vidare utvidgats och hela Nordiska museets palats står färdigt med alla sina skatter samt sådana inrättningar som Biologiska museet med utmärkta samlingar, förträffligt anordnade, bjuda på de ädlaste nöjen, då skall en *söndag på Djurgården* varda till stor betydelse för hela vårt folkliif, och då skola de olika samhällsklasserna, hvartill man redan nu ser början på Skansen, friare och mera obesväradt umgås med hvarandra under deltagande i nöjen, som stärka kärleken till det gemensamma fosterlandet.

CLAES LUNDIN.

Från grufvan.

Den tid är icke aflägsen, då Sverige kommer att med sina nästan outtömliga förråd af järnmalm, med sina vattenfall och sin skogsrikedom blifva en hufvudort för järnindustrien, så vida vi förstå att hushålla rätt med hvad vi äga samt taga vara på och skydda våra ännu icke använda skatter.

Lärorikt är det visserligen att skåda, när malmen brytes från ett i dagen liggande ställe och rullas ned till hämtningsplatsen; men vida intressantare är det dock att besöka hans mörka grufkamrar nere i djupet samt där se, huru han väckes upp ur sin mång-

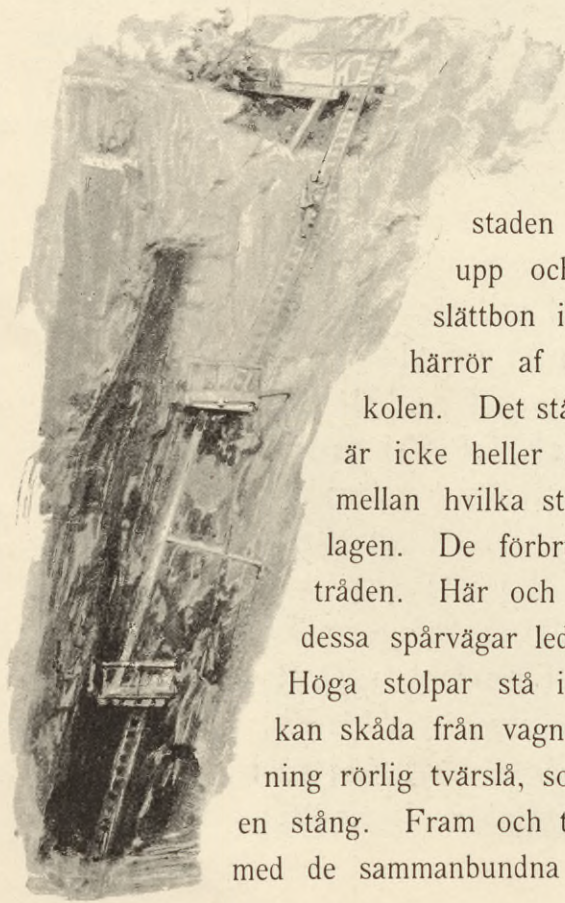
tusenåriga hvila för att deltaga i industriens bullrande lif. För att få skåda detta behöfva vi, åtminstone i vissa delar af vårt land, ej länge söka efter lämplig plats. Vi resa till exempel i åkdon från den lilla, vackra bergs-

staden Filipstad norr ut. Vägen är icke jämn, backe

upp och backe ned fara vi, och den har ock ett för slättbon icke vanligt utseende: den är nästan svart, hvilket härrör af de vid kolkörslorna spillda och söndertrampade

kolen. Det stängsel, som här och där förekommer utmed farleden, är icke heller af vanligt slag; det utgöres af nedslagna stolpar, mellan hvilka stråltrådar löpa. Sådant stängsel är allmänt i bergslagen. De förbrukade gruflinorna lämna, när de repas upp, ståltråden. Här och där sträcker sig en spårväg fram till landsvägen; dessa spårvägar leda till någon i gång varande eller nedlagd grufva.

Höga stolpar stå i långa rader, hvilkas början och slut man sällan kan skåda från vagnen. På stolpens spets sitter en i horisontel riktning rörlig tvärslå, som med hvardera ändpunkten bidrager att uppbära en stång. Fram och tillbaka, fram och tillbaka svänga sig dessa armar med de sammanbundna stängerna. I-u-i-u gnisslar det från dessa inrätt-

ningar, som kallas »konster». Konsten sättes i gång af något vattenfall och slutar vid någon grufva, hvarest den sätter i rörelse pumparna, som föra upp vattnet ur djupet. Då man en mörk höstafton hör ljudet från dessa konster, ackompanjeradt af räfvens och ufvens tjut, blifver det en konsert af egendomligt slag, och man kan då lätt föreställa sig, att de gamle bergsmännens andar här gå igen och uttrycka sin klagan öfver det förfall, i hvilket så många af de gamla grufvorna och inrättningarna råkat.

Men är det dagsljus, ser man efter ungefär en milslång färd en vidsträckt vattenspegel: det är sjön Yngen. Om en stund ser man en vid dess strand liggande långsträckt kulle. Man åker uppför densamma och finner sig snart omgifven af ett intrassladt nät af konster och spel. Våldiga stenhögar synas nedåt sjöstranden, stora hjul gnissla i de här och där uppbyggda husen, vagnar rulla fram på högt upp i luften byggda träbroar, och sextio till sjuttio meters djup öppna sig vid vägen. Man är på *Persbergs* gruffält, ett af de största i Sverige.

Enligt sägen skall detta rika malmfält för mer än femhundra år sedan hafva blifvit upptäckt af en fredlös man, som gömt sig på en ö i Yngen, och lär det rika fyndet skaffat honom befrielse från lifsstraffet. Visst är, att mer än femhundra år förflutit, sedan *Persbergs* gruffält fick sina privilegier.

Gruföppningarna här äro många och bära olika namn. Genom tunnlar och stollgångar äro flere af dem ställda i förening med hvarandra. Förr i tiden bröts malmen utan plan och beräkning; därför inträffade ock litet emellan fruktansvärda ras, hvarför de äldre grufvornas, såsom *Krangrufvans* och *Storgrufvans*, dagöppningar äro ofantligt stora, och ser man i den sistnämnda bottnen på öfver 60 meters djup.

På stegar, långa och smala stegar, som följa efter hvarandra, ofta lodrätt hängande efter bergväggen, kommer man ned i grufvornas djup. När arbetaren stiger ned, har han vanligen en borrhör öfver ena axeln, och på densamma bär han några verktyg, ett knytnäve eller dylikt. På den andra axeln bär han ett stycke lera, hvars bruk vi nedan skola lära känna. Som han har den lilla bördan att bära med ena handen, har han blott en hand att fasthålla sig med under sin vandring. Se, huru sorglös och obekymrad han synes gå! Den långa, smala stegen sviktar under hans steg, och där ena steglängden slutar, stödd på en utskjutande bergvägg, och en ny steglängd vidtager, är platsen, hvarifrån den nya stegen skall beträdas, ofta så liten, att nätt och jämt foten får rum, och nedanför är ett djup på hundratals meter och öfvanför en lodrätt bergvägg, hvar öfver en nästan svart himmel hvälfver sig. Sker ett sådant nedstigande i en grufva med större dagöppning, så att man kan se den nedstigande, då vänder den vid ett dylikt skådespel ovana betraktaren rysande bort sina ögon, men strax därpå riktar sig blicken nästan ofrivilligt mot djupet igen. Oaktadt ett sådant nedstigande följaktligen ingalunda är behagligt för andra än grufarbetarne själfva, har man likväl sett unga damer, utan olyckshändelser, företaga den, minst sagdt, halsbrytande färden. Gångarna nere i grufvan äro ej heller gjorda för nervsvaga. Här och där föra några i bredd, på förbyggnader lagda plankor eller stockar förbi och öfver afgrunder, där man måste luta sig

mot bergväggen för att kunna komma fram. Och bredvid, kanske utan stängsel, 60, 90 meters djup! Nu sker dock nedstigandet till ett par grufvor genom säkra hissar, hvaraf en sänker sig öfver 200 meter.

En främling som sökt och fått tillstånd att bese grufvorna, får ikläda sig en stor kappa och en slokig hatt, för att hans kläder skola vara skyddade för det från grufväggarna neddroppande vattnet. Åtföljd af en med några bloss försedd, pålitlig grufarbetare eller grufstigman, träder han så in i en hiss, som långsamt och lugnt sjunker ned i djupet. Det är en sällsam, högtidlig känsla, man erfar, då man där nere vandrar djupt i jordens innandöme. Vid de rykande blossens sken urskiljer man långa gångar, höga hvalf och djupa afgrunder, allt dunkelt upplyst och de aflägsna delarna höljda af skuggor. Här och där leder en bro öfver svindlande djup. Där korsar i ett hoptrassladt virrvarr väldiga bjälkar hvarandra, stundom bortskymmande berget: det är förtimringar, som på farliga ställen skola hålla väggar och tak uppe. Genom den disiga luften glindra likt stjärnor arbetarnes ljus, borrarlagen klinga, pumparna stöna, spelen gnissla, »bäljarna» skrapa mot berget, vattnet droppar plaskande ned från väggar och tak, och alla dessa ljud förena sig till en tung, oafbruten suck, som stiger upp från jordens innandöme.

Fordom skedde malmbrytningen i grufvorna, som ofvan är sagdt, utan vidare plan eller beräkning; man sökte blott komma åt så mycket malm som möjligt. Nu åter bestämma ingenjörerna med stor noggrannhet, hvar brytningen skall ske, hvarest stöd skola lämnas, och allt detta utvisas för arbetarne af grufstigare och förmän. Här pågår arbetet. Det ler, som arbetarne fört med sig, hafva de bitvis fäst vid bergväggen, och i den mjuka massan stå de ljusbitar, som lysa dem under arbetet. Vid middagstiden till exempel äro borrhålen färdiga, laddningarna insättas, stubintrådarna tändas, arbetarne skynda undan, och en väldig åska, som tyckes skaka berget i dess grundvalar, rullar fram genom hvalfven, väckande eko från alla håll. Den lösskjutna malmen föres på små, låghjuliga vagnar, bäljar, och på en liten spårväg fram till dagöppningen, där denna från bergakungen röfvade skatt upphissas i så kallade tunnor till grufbacken. Här skiljes malmen från den värdelösa stenart, tillsammans med hvilken han förekommer, och stenarna skaffas ned i grufvan igen, där de begagnas till fyllning i de tömda rummen.

Så verka där nere den mänskliga fliten och beräkningen, och Persbergets 400 arbetare upptogo år 1883 ej mindre än 1.100,000 centner malm, som i nettobehållning gäfvo 100,000 kr. Detta gruffält är uppskattadt till 2 1/2 millioner kronor.

Grufarbetaren består sig vanligtvis god kost, som han ock kan behöfva under sitt tunga arbete. Nere i grufvan, där han bäst trives och tillbringar mesta delen af sitt lif, är han stillsam, ordentlig och arbetssam, men när han kommer upp på jordbacken, händer det, att han stundom är litet oregerlig, och råkas arbetare från olika gruffält, så aflöper det vanligen icke så fredligt; men mycket sällsynt lär det vara, att arbetare från en och samma eller tillhopahörande grufvor komma i delo med hvarandra.

ALBR. SEGERSTEDT.

På jaktstigen.

Kronprins Gustafs björnjakter.

Ung och gammal, jägare och icke jägare, alla lyssna med spänning till berättelser om björnen, detta godmodiga djur, hvilket sällan anfaller utan att förut vara retadt och mot människan aldrig använder sitt farligaste vapen, ramarna, och som, trots alla de rof, hvilka med större eller mindre rätt läggas det till last, ej undgår att fästa ett visst intresse och deltagande vid sig.

I forna tider, då vårt fädernesland var mera folkfattigt och skogarne ej voro så glesa som nu samt skogsmarken, oberörd af de härjande skogseldarne, betäcktes af en rikare vegetation, förefanns björnen i högst betydligt antal, i regel nöjande sig med födoämnen ur växtriket. Det påstående torde komma sanningen mycket nära, att det först var människan, som genom sina husdjur, gjorde björnen till köttätare. I systemet står han visserligen bland rofdjuren, men hans tandbyggnad utvisar, att han, liksom andra djur med en mera utpräglad rofdjurstyp, mycket väl kan uppehålla sig med vegetabiliska födoämnen, och säkerligen hafva otaliga generationer björnar fått nöja sig med enbart dylik föda. Bland villebrådet i skogarne har han aldrig uppträdt förödande, utan var det, som sagdt är, först tamboskapen, i synnerhet kor, får och getter, som retade honom att bloda tand, och då han väl fått smak på dylik spis, må man ej förundra sig öfver att han, när tillfälle yppades, hellre anlidade densamma; hunden äter också hellre kött än bröd. Ett djur med förmåga att i ett par mål kunna förtära en vanlig ko skulle väl också varit ett mer än svårt hinder för den ursprungliga bosättningen i dess gamla hemvisten, där boskapsskötseln måste varit den första yttringen af kultur, om det enbart eller hufvudsakligen uppträdt såsom köttätande.

Emellertid är björnen numera tillbakaträngd till de ödsligaste trakterna af Lappland, Norrland, Vermland och Dalarne och förekommer ingenstädes i större mängd. Ännu för mindre än hundra år sedan uppträdde han ej sällsynt i landskapen söder om Mälaredalen, och i slutet af 16- och början af 1700-talet var han ofta sedd i Södermanland, hvilket framgår af konungarne Karl XI:s och XII:s jakter i trakten af Kungsör.

Enligt statistiska uppgifter sköts den sista björnen i Östergötland 1830, i Kronobergs och Göteborgs län 1844, i Älfsborgs 1851, i Uppsala 1855 och i Örebro 1859.

Intill år 1864 voro, enligt 1808 års jaktstadga statens skottpenningar för björn: »12 skott å 12 skilling banco», men höjdes då, alldeles obehöfligt, till ej mindre än 50 kronor. Detta, jämte de höga pris, som numera, med de lättade kommunikationerna till en del af landets björnmarker, betalas för en ringad björn, kommer säkerligen att leda därtill, att de årtionden snart äro räknade, under hvilka björnen förefinnes inom Sveriges landamären.

Jaktens utöfning, lika gammal i vårt land, som det varit bebodt, har städse omfattats med håg och lust af hög som låg; den var förr en förberedelse och öfning till krigets ännu allvarligare idrott. Särskildt var björnjakten alltid mer eller mindre förenad med vildmarkslif och ansträngningar samt ej utan anbud till faror, de rätta kryddorna på jaktstråten, och har äfven mer än andra haft sin egna dragningskraft.

Bland våra konungar hafva flere varit framstående jägare; så de tre Karlarne och Fredrik I, hvilka trenne senare voro framstående björnjägare. Vår nuvarande konung, liksom före honom konung Karl XV, älskar också högt jaktens nöjen samt har städse visat ett stort intresse för dess utöfning och om jaktvården. Kronprins Gustaf är äfven en jägare, besjälad af »le feu sacré», samt har visat sig vara en ovanligt kallblodig, lugn och säker skytt. Det är ett par af de björnjakter, hvilka det varit mig uppdraget att för honom anordna och leda, jag nu går att skildra.

* * *

Senhösten 1885 hade, liksom flere föregående höstar, varit ytterst snöfattig under den för björnars ringning lämpligaste tiden, hvadan någon »ring» i något så när lätt tillgängliga trakter ej kunnat erhållas. Då det emellertid var bekant, att björnar funnos inom en större skogstrakt på gränsen mellan Gestrikland och Dalarna, företogos flitiga undersökningar därstädes, hvarvid äfven en del gamla, sedan en jakt år 1883 kända björnlyor »visiterades», men utan resultat. I början af februari 1886 kom underrättelsen, att Kronprinsen väntade besök af sina furstliga svågrar i Baden, för hvilka han gärna ville anordna en björnjakt, hvadan försöken att upptäcka något ide med ifver återupptogos. En gammal skogsströfvare och björnskytt, Watt-Erik kallad, kom då att draga sig till minnes, att han i mörkningen en november-afton gått vilse i närheten af sin kolningsplats strax söder om Hällsjön och att han, sökande efter en gammal vinterväg, plötsligen i en tät ungskog stött upp en björn, som han förmodade hafva ungar med sig. Han gick nu, den 22 februari, ifrån sin kolmila, endast knappa 600 meter, inåt samma plats och fick plötsligen se ett björnhufvud sticka upp ur snön inuti ett tätt snår. Försiktigt drog han sig tillbaka, uppgick en större ring kring idet samt meddelade oförtöfvadt sin upptäckt till bruksförvaltaren Södersten på Korså bruk under Stora Kopparbergs bergslag, som inköpte »ringen» mot ett pris af tre, fyra eller femhundra kronor, allt eftersom

den befunnes innehålla en, två eller tre björnar, samt inbjöd genom underståthållaren Bråkenhjelm Kronprinsen och prins Eugène att afjaga honom. Jag fick uppdrag att anordna jakten, reste upp till platsen samt lyckades inskränka ringens omkrets så mycket, att den kunde »knäppas» med blott 20 man, hvilka då skulle befinna sig på ett afstånd af endast 25 steg från hvarandra.

Den 27 februari på aftonen infunno sig prinsarne jämte det inbjudna jaktsällskapet, 9 personer (de väntade furstliga gästerna från Baden hade ej inträffat), på det festligt illuminerade Korså, där planen för jakten framlades, diskuterades och godkändes.

Kl. 5 följande morgon afreste jag, åtföljd af hofjägmästaren Seton, till den 7 kilometer från bruket belägna ringen för att ännu en gång uppgå densamma; numrerade platser för jägarne voro redan förut bestämda och på ringen utmärkta. Kl. 8 anlände det öfriga jaktsällskapet, som mycket väl kunnat åka ända fram till ringen, men af försiktighetskäl lämnat slädarna ett stycke därifrån.

Efter 10 minuter anlände vi till ringen, som knäpptes af de 9 jägarne, förstärkte med 12 man af brukets folk. Enär jag flere gånger, då jag kringgått ringen, sett efter, huru lång tid därtill åtgått, visste jag, att den från två håll skulle vara sluten på mindre än tio minuter, och efter denna tid ingingo Kronprinsen och prins Eugène, jag och Watt-Erik däruti fram mot idet. Efter några minuters sakta frammarsch upptäcktes på endast 10 à 12 meters afstånd, inne i ett tätt snår, björnen, där han låg i en så kallad »korg» med några småträdbrotna öfver sig. Himmelen var mulen och dagern inne i den täta skogen ej särdeles stark, så att vi endast otydligt sågo en svartbrun massa, som något litet rörde på sig. Watt-Erik, som satt sig ned på snön några steg framför oss, såg björnen bättre och hviskade: »Skjut, annars reser han på sig!» Jag hukade mig också ned, men såg ej något tydligare ändå. Emellertid frågade jag Kronprinsen sakta, om han var färdig att skjuta, och då hans nickning jakade härtill, tillropade jag helt tyst björnen att stiga upp. Just i detsamma hade Kronprinsen fått sikte på björnens hufvud, lade an och tryckte till — en klickning! Mången skulle säkerligen stått där handfallen, men med ett lugn, värdigt en björnjägareveteran, lät han ögonblickligen det andra skottet gå mot björnen, som hastigt rest sig upp, med den verkan, att han stendöd föll ned i sin korg, träffad bakom ena örat. Nu blef det lif i snåret. Två ungbjörnar rusade upp, hälsade först med tre skott af oss, som stodo vid idet, dock utan synnerlig verkan, emedan den täta ungsbogen emottog och missriktade kulorna, samt därefter af sex skott från jägarne på ringen. Snart blef det åter tyst, men plötsligt hördes inom ringen en ungbjörn uppgifva sina högljudda, missmodiga klagoläten. Kronprinsen föreslog, att vi skulle avancera åt det håll, hvarifrån ljuden kommo, men jag invände, att om vi stode kvar, skulle nog björnen komma tillbaka mot idet; denna förmodan var knappt uttalad, förrän vi fingo se honom inne i småskogen. »Skjut ej ännu!» hviskade jag, då Kronprinsen lade an, emedan jag befarade, att de tätt stående träden skulle hindra expresskulans riktiga gång. Då björnen dock ögonblicket därpå kom klar i en liten glesa, sade jag: »nu!» I detsamma gick Kronprinsens skott, och äfven denna björn föll, träffad bakom

örat. Sedan en tillkommen jägare meddelat, att den andra ungbjörnen låg död på annat håll, ropades »alstodt», jägarne samlades, de tre björnarna släpades ur skogen samt buros till slädarna. Klockan var nu knappt 9, och efter en timmes färd, för mig särskildt angenäm, emedan därunder uppgjordes om en björnjaktfärd till Finland och Ryssland, återkommo vi till Korså, där den lyckade jakten högtidligen firades; och följande dag återvände jaktsällskapet till Stockholm.

* * *

I början af november 1888 hade skogvaktaren vid Korså, Backström, och en annan skogsströfvare i orten, Ålängs-Fredrik, norr om samma Hällsjö, som i det föregående är omtalad, ringat en björn samt i närheten spårat trenne andra. Den ringade björnen blef emellertid uppskrämd af ett par Svärdsjö-karlar, men ringades å nyo af Backström och Ålängs-Fredrik i det så kallade Hällsjö norra vindfälle, en för sina björniden känd trakt alldeles vid norra stranden af sjön.

Kronprinsen inköpte ringen och bestämde, att densamma skulle afjagas den 19 december, samt uppdrog åt mig att vidtaga anordningarna därför. Då jag därtill endast hade två dagar på mig, kunde den omkring 2,000 meter vida ringen endast förkortas med 500 meter, och att uppsöka idet var, med den ringa snötillgången, ej rådligt, emedan, om björnen därvid skulle blifvit uppskrämd, svårigheter mött att åter få honom holmad. Då jag på tisdags afton återvände från ringen till Storvik för att där möta jaktsällskapet, hvaribland äfven prins Karl befann sig, började ett starkt snöfall, som fortfor till midnatt och förskaffade oss ett praktigt slädföre till följande morgon, då färden kl. 7 anträdde till jaktplatsen, belägen två mil från Storvik. Efter att hafva marscherat en knapp half timmes väg från slädarne voro vi framme vid ringen, där 7 kronojägare och skogvaktare såsom skalfogdar samt 100 man uppbådadt dreffolk, förutom en mängd »frivillige», mötte. På en kvarts timme var ringen »knäppt» samt prins Karl och de öfrige jägarne utställda på hållet, den förstnämnde på inspåret. Kronprinsen, åtföljd af hofjägmästar af Petersens och Ålängs-Fredrik ingingo nu i ringen för att söka få reda på idet. Jag kringgick åter ringen för att se till, att alla voro på sin post, och påträffade då en prydlig Svärdsjö-karl, som meddelade mig, »att björnen var uppe och gick», ty han hade hört honom »fnysa», hvilket gaf mig anledning uppmana till spänd uppmärksamhet, och väntade jag oupphörligt att få höra något skott. Något sådant hördes dock ej af, och efter ungefär en timme kom Petersens med underrättelse, att ringen var noga undersökt utan resultat samt att det säkerligen var hans »fnysning», som blifvit tagen för björnens. Kronprinsen hade tagit plats på hållet, och drefvet sattes nu i gång; det hade knappt framskridit ett par hundra meter, förrän en af skalfogdarne kom rätt på björnen, då denne reste sig upp ur sitt korgide. Ehuru erkänt utmärkt skytt, som ofta dubblar sina raphöns, åtlydde han dock den gifna ordern att ej skjuta. Björnen kastade sig genast på den närstående högra drefarmen och gick ut, ehuru tvenne drefkarlar med yxorna sökte mota

honom; utom ringen hälsades han af ett skott, dock utan resultat. Med den ringa snömängden kunde det ej komma i fråga att förfölja björnen, utan lämnades han för den dagen i fred och skulle sedermera å nyo ringas. Detta blef äfven inom tvenne dagar verkställt, sedan han tagit sig en promenad på en 40 kilometer, och hans nya korgide äfven funnet af Backström och Ålängs-Fredrik, nu inom Gestrikland, endast ett par kilometer från det förra.

Det visade sig, att Kronprinsen och hans följeslagare under sökandet inom ringen haft nalle på endast 20 stegs afstånd, men öfversnöad som björnen var, hade han ej kunnat upptäckas.

Nu började en, åtminstone för Fredrik, särdeles ansträngande vakthållning vid den nya ringen, hvilken såsom »bevakningsring» blifvit uppgången till en omkrets af vid pass 2,000 meter. En bredvid ringen gående kolväg aflystes genom välvilligt tillmötesgående af major Lilliehöök på Hofors, men jag var ganska orolig för vår björn, emedan afundsmän sades hafva anslag mot honom. Ett par gånger i veckan reste jag upp och öfvertygade mig därom, att allt stod väl till, och anordnade en letning efter de andra tre björnarne. En dag, då jag kringgick ringen, fick jag se spår inifrån densamma och tänkte: »Nu är nallen utgången!» Det visade sig emellertid, då jag kom närmare, att det var spår efter en älg, som i karrier lämnat ringen i riktning från björnens ide. Då jag kom på motsatta sidan af ringen, syntes där älgens spår inåt ringen i riktning alldeles mot idet, men hade han då gått i sakta mak; säkerligen hade han varit idet så nära, att han fått väder af eller syn på björnen och därvid tagit till flykten.

Då de tre björnarne ej oaktadt flitigt sökande kunde påträffas, blef det bestämdt, att den ringade skulle skjutas onsdagen den 19 februari. Dagen förut uppgick jag en afjagningsring med endast 450 meters omkrets, i hvars ungefärliga midt idet var beläget, samt anskaffade 12 man dreffolk, hvilka, jämte de 7 inbjudna jägarna, skulle knäppa ringen. På tisdags afton anlände Kronprinsen med jaktsällskap till Storvik, och kl. 6.15 onsdagsmorgonen bar det af till den ungefär 2 mil västerut belägna ringen, till hvars omedelbara närhet vi kunde åka. Knappa fem minuters väg hade vi från den plats nere på Garmsjömyran, där vi stannade med slädarna, upp till ringen, som knäpptes på 6 å 8 minuter, då Kronprinsen, hofjägmästar af Petersens, jag och Ålängs-Fredrik framgingo till idet. Där låg björnen lugnt och stilla och ville oaktadt våra tillrop ej upp. Jag har stått vid många björniden, men aldrig sett en så sömnig björn. af Petersens ville mera handgripligen väcka upp honom, men förmåddes att afstå från försöket. Ringen var så liten, att jägarne, som stodo där, tydligen hörde vårt prat vid idet. Kronprinsen fick emellertid syn på björnens hufvud och sköt, som han trodde, vid högra örat; skottets verkan var dock ej dödande, utan björnen reste sig långsamt öfver idets kant, men nedföll ögonblickligen med hufvudet genomborradt af tvenne kulor från Kronprinsen och af Petersens. Björnen var ganska stor, men betydligt mager; han nedforslades till slädarne. I småskogen vid stranden af myren upptäcktes ett par fruntimmer på skidor; de framkallades på Kronprinsens uppmaning af major Lilliehöök och föreställdes af honom för jaktsällskapet; båda voro hans döttrar.

Inom den jämförelsevis obetydliga trakten af ett tiotal kvadratmil på gränsen mellan Gestrikland och Dalarne hafva under de senaste 6 à 7 åren 10 björnar blifvit dödade, och minst fyra finnas ännu kvar på hvilka jag hela denna sommar och höst haft spaning, utan att dock, till följd af brist på snö, hafva lyckats ringa dem. Men oaktadt den ymniga förekomsten har ej under loppet af dessa år och ännu längre tillbaka förlusten af ens ett får, mycket mindre något nötkreatur, kunnat tillskrifvas björnen.

Under sådana förhållanden torde enhvar kunna biträda den stora björnjägarens, hofjägmästar H. Falks, åsikt, återgifven med följande ord: »Som jägare måste jag instämma uti konung Fredriks yttrande till Schönberg, att han så skulle moderera sina jakter, att ej racen doge ut». Hvar och en, som kommit till en närmare kännedom om björnjakten, som hunnit öfvervinna den sinnesrörelse, den häftiga svallning i blodet, som åsynen af detta imponerande djur ovillkorligen åstadkommer, skall instämma med mig däri, att denna djurart ej bör utrotas, om man än därtill ägde medel, utan inskränkas till ett måttligt antal. Hvarje äkta jägare måste finna en njutning uti den jakt, där faran icke helt och hållet är främmande och där mod, rådhighet och skicklighet framför allt erfordras. Af all rofdjursjakt i Norden är björnjakten den enda, som kan hänföras till denna klass; skall någon jakt härda kroppen och stärka sinnet att äfven i andra livets skiften gå farorna med mod och beslutsamhet till mötes, så är det denna; och den jägare, som med lugn inlåter sig uti kamp med denne skogens drott, skall troligen ej heller bäfva vid åsynen af ett fientligt led».

L. I. HALLGREN.

Treblåsningen vid Hagfors.

Att på ett begripligt sätt beskrifva en hytta för en person, som aldrig sett en sådan, faller sig ej så lätt, och detsamma blir förhållandet med ett bessemerverk. En vetenskaplig insikt kunde man visserligen förskaffa sig genom att gå upp och höra på den världsberömde professor Åkerman, då han på tekniska högskolan föreläste järnets metallurgi. Eller man kan sätta sig på tåget och göra en tripp uppåt bergslagerna och se på ett järnverk. Sedd af en olärd, ter sig en bessemerblåsning vid Hagfors, ett af Sveriges största järnverk, beläget i Vermland vid Ufån ej långt från Klarälven, ungefär så, som i det följande skildras.

Det är en mulen morgon, och luften är en smula höstskum så där. Fram på middagen klarnar det. Det lider till treblåsningen, och den, som vill bese den, får skynda sig, ty »kolblåsningen» har redan börjat. Nyss var allt så tyst och stilla, ty en hytta är ej något mycket bullersamt verk, ej heller bessemerverket, förrän blåsningen begynner. Visst rasslar »malmhunden» upp och ned med ett grufligt skrällande, där han »kommer oppför bana' som en svartorre», som hyttdrängen en gång sade. Men kolkorgen glider långsamt och tyst utför den ofantligt långa bron och upp igen med bestämda mellantider. På pipan n:r 1, som för tillfället är den enda, som går — det finns 2 masugnspipor vid Hagfors — är det »bessemergång med mera basisk beskickning än vid Lancashiregång». Den andra är »nedblåst», icke bokstafligen taget, som skulle den vara kullstörtad af en orkan, utan hvad en olärd skulle snarare kalla urblåst, och den skall ramma med eldfast lera och kvartsmassa. Medan karlarne ramma och stöta med sina järnspett, sjunga de sin enformiga, entoniga sång: »Ett och tjuge. Två och tjuge. Tre och tjuge. Fyr' och fem och sex och sju och tjuge. Ått' och tjuge. Ni' och tjuge. Tretti-o!» och så vidare oupphörligt från 20 till 100, från 20 till 100 igen. Skrotaren och skrotarbasen (*bas* betyder ungefär detsamma som förman) stå nere i bessemerverket och skrota bessemergöt. Stora upplag af göt ligga på platsen mellan bessemerverket och valsverket på ömse sidor om järnvägsspåret, färdiga till lastning och sedermera export. En del af dem är såld på Amerika och skall lastas i nästa vecka. Man blåser bessemer på alla tre- och nioslag,

natt som dag, helg som söcken, år ut och år in. Blåsaren Niklas med sitt bleka, intelligent ansikte och sin ungdomligt smärta, nästan spensliga, men ändå senfulla gestalt har redan infunnit sig och gått in i hyttan för att hämta tackjärnet i hyttskänken. Hyttingeniören står i bessemerverket och ser upp åt »vintergatan», såsom folkhumorn kallar den något dragiga bro, på hvilken järnet fraktas mellan hyttan och bessemerverket. Det är en karl af mer än medelhöjd, med ett kraftigt ansikte, djupa, mörkbruna ögon samt svartkrusigt hår och skägg. Hans stöflar gå ända upp öfver knäna, och hans korta öfverrock är öfversållad af grafitpartiklar, som glittra likt svarta diamanter, när eldskenet faller på den. Hastigt springer han uppför den smala, branta trappan till vintergatan och går med långa steg in i hyttan och fram till tackjärnsutslagsöppningen. Ur denna börjar man nu tappa det vitglödande tackjärnet, som rinner likt en tunn välling och klunkar, då det faller i hyttskänken, som för oinvigda ögon liknar en vanlig, stor bryggkittel. Den står på en liten vagn, och då den fått nog, rullar man den längs vintergatan ut i bessemerverket. Blå gnistor hoppa öfver ytan af järnet, då det sakta skvalpar af och an under färden. I bessemerverket har man hittills sakta blåst på kolen i den utåt vända konverterugnen. Det grant röda tackjärnet, som redan hunnit svalna så pass, att det ej längre glöder hvitt, hålles ned i konvertern; då det är slut, leka blåa lågor ur konverterns mynning, och de sista dropparne af järnet falla ur hyttskänken från vintergatans betydliga höjd ned på det af grafit svarta sandgolfvet, hvarvid tvenne takhöga bågar af de granaste gnistor spruta åt bägge sidor. Nu drar handtlangaren vid en vink från vederbörande på all blästern. Den kommer som en kraftig pust ur ett fullt bröst och slamrar skrällande mot plåttaket. Konvertern reses upp, hvarvid ett regn af gnistor, likt en stor kaskad, öfvergjuter den, som råkat ställa sig i vägen. »Blästern tar järnet», som det heter, och ett det hiskligaste, djupa dån börjar blanda sig med det skarpa hvinandet. Dånnet tilltar alltjämt, tills man tror sig höra den starkaste kanonad i sin omedelbara närhet. Att samtala är ej att tänka på. Ingen kan höra ett ord. Det är riktigt lustigt att iakttaga, hvilket lugnande inflytande en bessemertilblåsning utöfvar på till och med de allra starkaste pratmakare. Sedan de gjort många fåfänga försök att skrika i öronen på ingeniören, som svarar med ett stumt nickande, ha de ingen annan råd än att resignera sig, bli så tysta och beskedliga och rikta ögonen på det skådespel, som åtföljer dundret. Detta skådespel är också väl ägnadt att ådraga sig odelad uppmärksamhet. En stor, grann eldkvast står ut »ur halsen på konvertern», ville man säga; den har en »kärna», en låga, som med det mest intensiva ljus skiftar i alla regnbågens färger, bländande hvitt, blått, violett, orange, rött och grönt; den flammar, växer med taggiga uddar, krymper ihop och blir rund, och allt så jagas framför den en oräknelig mängd af gnistor mot den vida skorstenens plåtklädda vägg. Dånnet växer ännu mer, och man kan tydligt urskilja tvenne olika ljud, blästerns skarpa, trumpetlika smattrande och järnets dofva, basunlika dån. Härtill kommer skrällandet i den plåtklädda skorstenen. Alla närvarande, ugnskarlarne, handtlangarne och stundom ett talrikt sällskap åskådare, stå orörliga som statyer och betrakta oafvändt det storartade och nästan hemskt öfverväldigande skådespelet, medan

det grant röda eldskenet belyser arbetarnes orörliga och sotiga ansikten. Är det så, att man »blåser mjukt», som det heter, d. v. s. önskar ringa kolhalt i den produkt, som skall frambringas, så räcker proceduren länge, och den oinvigde har god tid till häpen beundran af denna människans lek med de väldigaste och mest okända naturkrafter.

Ett egendomligt intryck gör under blåsningen en öppning i den skorstenslika utbyggnaden, en dörr eller ett fönster, eller hvad det är, som nära marken förut i det fria. Man har den midt framför sig, då man ser på konvertern; den är belägen rätt under eldkvasten, ett hål i den svarta plåtväggen. Genom den ser man en blå fyrkant af himlen, och där inunder en grön backslutning med en buske. Färgerna bryta så egendomligt skarpt mot det svarta, det rökiga eller mot det skarpt inflammerade skenet där inne, att man nästan tycker, det är, som vore den där fyrkanten öfverdrifvet kolorerad, eller som voro färgerna omöjliga eller onaturliga. Ungefär som då en person, som kommer ut ur ett skumt sjukrum, tycker, att himlen är grön. Eller liksom om någon, som lefver ett lif af starka sinnesrörelser, får se en bit oskyldig, mildt färglagd människolifs-idyll, som nästan förefaller honom omöjlig; på en gång tjusande, lockande och oupphinnlig. Som då en halft utsliten aktris i en spårvagn får se en vacker mor med ett litet barn på knäet, med en hederlig, god äkta man i helskägga på ena sidan och en uppmärksamt öm, gammal trotjänarinna på den andra, medan en halfvuxen, kraftfull pojke står på knä på bänken och tittar ut och en rosenkindad flicka rycker sin mor i kappan. Kan det vara sant, att det där är, som det ser ut, eller är det inte ett bedrägeri alltsammans, en iscensättning, som gör god illusion?

Men till och med om det blåses nollfemton, tar det dock slut till sist. Det börjar bli nog länge, som Niklas stått i blå glasögon och fixerat lågan och ingenjören med klockan i hand sett mest på lågan och emellanåt på uret och blästerhandtlangaren oafslåttigt betraktat dem båda. Då vederbörande slår upp med handen, tar han genast af blästern, som börjar slamra på plåttaket som förut, men allt saktare och saktare, tills slutligen denna väldiga luftström af en eller ett par atmosferers tryck dör bort i ett svagt, egendomligt tilltalande D-durs-ackord, till sist som en suck.

Konvertern vändes under tiden, och den stora kaskaden af gnistor böjer sig genast åter i en ståtlig båge inåt rummet för att strax sina bort och dö.

I dag tappas genom Casparsons konverterskänk, som alltid ger vackra resultat, i höga, fyrkantiga kokiller, som stå i ring på en rörlig skifva i golvet och flyttas, så att den ena kokillen efter den andra kommer under skänken.

Så länge blåsningen pågår har man de där granna ljuseffekterna; det starkt färgade skenet af lågan ur ugnen, den stora kvasten af röda gnistor mycket vackrare än en raketkista, och i kontrast häremot solljuset, som på en klar dag inströmmar genom ett stycke glasvägg uppe under taket. Det höga rummet är under tiden fyllt ända upp till taket af de finaste grafitpartiklar, som dansa i täta moln, genom hvilka solstrålarne kasta långa, raka pilar. Mot en gulbrun bakgrund teckna sig de fina, raka linjerna af den jättestora kranen, som går från golf till tak midt i rummet, och de senfulla, magra gestalterna af

de lifliga, rörliga vermländingarne. De stå som gjutna i brons, tills blåsningen är slut, och då förflytta de sig, lifligt springande, för att utföra de arbeten, som härnäst äro nödvändiga: bända med järnspett, sätta lock på kokillerna, allt med det kallaste förakt för gnistor, rödt järn och het mark under de järnbeslagna skosulorna. De bränna sig ofta, fast de ha filthattar på hufvudet och tjocka skinnvantar på händerna. En stor flaska kalkliniment står alltid i ett skåp och måste flitigt anlitas. Ja, så upptagen var Niklas af pliktens utöfning, att han icke märkte, hur det en gång sprakade på hans hatt och brann ett litet rundt hål, som han, så vidt jag vet, kanske går med än i dag, och hvori jag alltid sett ett minnesmärke af hans oförtröttade tjänsteifver. Han delar med de flesta andra af hytt- och bessemerarbetarne det beröm att vara ett utmärkt folk, och den, som arbetar tillsammans med dem, betraktar dem som bröder och betraktas så af dem tillbaka. Också dela de mödor och nattvak, fröjder och sorger, ansvar och bekymmer. Blir det »utkok», ha de gemensam ledsnad; bli göten fulla och vackra, ha de gemensam heder och glädje.

Det är i allmänhet ett älskvärdt folk där uppe, lifligt, gladlynt och humoristiskt, alltid tillreds med en ordlek eller ett skämt, äfven om maten tryter, eller olyckan synes kunna nästan krossa. Raska och ferma i sitt arbete, snabba att springa och våga lifvet på de rullande timmerstockarne vid flottningen, orädda om skinnet, då de skola gripa i vid järnhandteringen. Varmhjärtade och tacksamma, glömma de aldrig en välgärning och kunna vinnas af ett godt ord. Uppfödd bland dem, har man nära nog svårt att trifvas bland andra bygders barn; af ödet kastad till fjärran trakter, till och med på andra sidan Atlanten, längtar man till dem och deras skogar tillbaka; döpt af den vänlige prästen i deras hvita landskyrka, önskar man, att det äfven måtte blifva han, som en gång skall läsa välsignelsen öfver ens sista hvila.

C. S. WITTRÖCK.

Visby Skepparegille.

Visby, den forna, mäktiga hansestaden på gutarnes vågombrusade land, har bevarat mångt och mycket, som är synnerligen betydelsefullt för forskaren och forntidsvännen. Icke minst märkliga äro minnena af Medeltidens skrän och gillen, af hvilka hvar och ett med säregna seder och bruk på en viss dag af året firade sin högtidsdag. De gamla ämbetskråna äro dock, de flesta sedan flere år, formligen upplösta, och de religiöst-sociala gillena blomstrade och försvunno nästan alla med Medeltiden. Af de egentliga yrkesgillena på Gotland finnas nu blott Köpmansgillet och Skepparegillet, det förra, strängt taget, utan bekant forntid samt helt och hållet modernt, men det senare ännu fortfarande med många af sina åldriga högtidsbruk och i besittning af festpokal eller »välkomst», ämbetslåda och gamla urkunder. — Att sjömannaskap och handelsfart mycket tidigt och ifrigt skulle idkas på den midt i Östersjön välbelägna ön, var en naturlig sak. Redan »medan gutarne hedningar voro» — heter det i den mycket märkliga *Guta-sagan*, som är ett bihang till den från senare hälften af 1200-talet härstammande *Gotlands-lagen* — »seglade de med köpmansvaror till alla land, både kristna och hedniska». De uppsökte dristigt, utan sjökort och andra navigationens hjälpmedel, aflägsna hamnar, i synnerhet i Finska viken och på Östersjöns östra kuster, till hvilka de förde egna och västra Europas produkter, och hvarifrån de hämtade mångahanda varor, som de sedan spreda till andra land i söder och väster. I Visby samlades rikedomar, där möttes utländske handelsmän af många tungomål, och där stiftades föreningar och stadgar till handelns och sjöfartens skydd. Det var gutarne, som voro förelöpare på nya stråkvägar österut; de visade vägen för Lübecks och andra hansestäders handelsmän, hvilka länge täflade med den gotländska hansestaden och slutligen blefvo densamma öfvermäktiga.

Lifvet på sjön med segling, fiske och jakt har för gotlåndingen i allmänhet en egendomlig dragningskraft. Några af förf:n på ett annat ställe yttrade ord torde här få upprepas: »Böljornas musik har här varit barnets vaggsång, hafvets friska fläktar hafva svalkat ungdomens lekar och mannaålderns mödor. Med de hvita seglen, som där ute komma eller ila förbi, har den unge i sina tankar gjort sin första resa till de fjärran

drömda landen. I stiltje och storm, i lust och nöd har han sedan burits på böljans starka rygg. För mången af Gotlands söner är hafvet hans hela värld och blir ofta till slut hans kalla graf.» — Och om de invid eller nära kusten boende jordbrukarne, till och med om själfägande bönder och förmögne dannemän, har det blifvit sagdt, att mången bland dem mer älskar sin båt och sina fiskegarn än sina dragare och sin plog. I allmänhet kan sägas, att gotländingens blick gärna hvilar öfver detta i stiltje så milda och i storm så vilda och alltid sköna haf, hvilket i fordomtid var medlet för hans fäders makt och rikedom, och som alltjämt åtskiljer eller, rättare sagdt, förenar honom med det kära moderlandet och med den öfriga världen. — Helt säkert är det detta urminnes förhållande mellan hafvet och öboarna, som gjort, att, sedan Medeltidens andra många föreningar och gillen upphört att vara till, sjömannaföreningen, *Skepparegillet* kallad, ännu fortlevver och med kärlek bevarar sina traditioner och minnen samt troget arbetar för fullföljandet af de vackra, fosterländska syftemål, som fädren lämnat åt den i arf. Af detta gille skall nu en anspråkslös skildring här meddelas.

* * *

Den första mars hvarje år firar Visby Skepparegille med forntida högtidsbruk kring sin ståtliga »välkomst» sin årshögtid eller, såsom det af gammalt heter, sitt »skepparelag». Då rådplägar man om gilletts angelägenheter, granskar förvaltningen af dess icke obetydliga kassor, utdelar understöd åt ålderstigna eller af sjukdom hemsökta, behöfvande kamrater eller åt hädangångne kamraters änkor och döttrar; och sedan, liksom forntidens vikingar vid sina årliga vår-offer, inviger man sig med skålar och sånger, med glam och glädje åt årets stundande mödor och äfventyr.

Den 1:sta mars är, såsom nyss nämndes, Skepparegillet, så att säga, nyårsdag: efter en af många medlemmar njuten, maklig vinterhvila börjar nu arbetsåret. Från tidigt på denna dags morgon flaggas det på alla fartyg i hamnen samt på konsulats- och köpmanshusen. Gatorna vimla utaf äldre och yngre män af en egendomlig och treflig typ, kraftfulle, hurtige, bredbente gestalter, väderbitne, brunbarkade gastar, muntre och lekfulle sjö-orrar samt förhoppningsfulla ungdomar, hvilka såsom kajutvakter eller kockar skola anträda sin första resa ut i världen. Frampå dagen möter skepparen sin besättning på sjömanshuset, där inmönstringen skall försiggå. På eftermiddagen samlas skepparne på ett världshus, vid hvars ingång tvenne väldiga svenska flaggor svaja från höga stänger. Efter slutade öfverläggningar och afgjorda ärenden, bland hvilka i förra tider och ända till år 1842 var af en ledamot anställd examen med dem, som ville blifva styrmän eller skeppare, börjar ett gladt samkväm. Tvenne ledamöter skola hvarje år, i tur efter ordningen i matrikeln, besörja och bekosta trakteringen, men hafva på de senare åren därtill fått ett mindre bidrag ur kassan. De två, som nästföljande år skola blifva värddar, biträda nu vid uppässningen och kallas »ungskeppare». I förra tider var ölet ensamt högtidsdryck; kringlor och skorpor det enda tilltugget. Vanligen åtgingo då 3 till 4

tunnor öl samt vid pass ett tusen kringlor och ett halft tusental skorpor. Tobak röktes ur holländska kritpipor, af hvilka bräckliga redskap behöfdes ett mycket stort förråd. I våra dagar har trakteringen till en del fått mer moderna beståndsdelar. Men i »välkomsten», som tronar på bordet framför ordföranden — i äldre tider hette han »äldermannen» — skall alltid öl finnas. Denna pokal, som med allt sitt tillbehör är af silfver, har från foten till spetsen af den på locket stående bilden nära en alns höjd. Själva bägarens starkt förgyllda inre har ett djup af 7 verktum, och dess tvärlinje har samma mått. Locket, som kan aflyftas, prydes af en $4\frac{1}{2}$ tum hög bild, föreställande en ung örlogsmann i harnesk och hjälm; i sin ena hand håller han den svenska kronoflaggan med Gotlands vapen, segerlammet, graveradt i midten af det gula korset, hvilket på den blåaktiga silfverbotten är utmärkt med stark förgyllning. På flaggstången har den år 1844 aflidne handlanden och skeppsredaren Jakob Dubbes år 1839 skänkta »skylt-» eller minnesmedaljong af guld fått en hedersplats, emedan nämnde man hade förärat gillet till en särskild understödsfond 16,666 riksdaler 32 skill:r riksgälds. I sin andra hand håller örlogsmannen en oktant. Med nämnda sinnebilder och i sin vapenskrud är han alltså att anse såsom den gotländska handelsflottans flaggman och riddare. Midt på bägarens lif går en rad af aderton små lejonhufvuden, i hvilkas gap sitta silfverringar, som med öglor äro sammankedjade. Vid dessa ringar och öglor hänga de s. k. skyltarne, som till största delen äro aflångt runda, mer eller mindre tjocka silfversköldar, utsirade med inristade bilder, tänkespråk, årtal och gifvarnes namn. De äro till antalet vid pass ett halft hundra, hvartill komma tvenne tapperhets- och tvenne andra hedersmedaljer, minnen af gotländske kofferdimän, hvilka dels i krig med utmärkelse tjänstgjort vid örlogsflottan, dels i öfrigt ådagalagt medborgerlig förtjänst. Pokalen är rikt och smakfullt ornerad, bland annat med upphöjda lister och en graverad blomsterkrans. Den del, som förenar själfva bägaren med fotställningen, prydes af fyra små kvinnoansikten. I allo är denna pokal ståtlig och vördnadsjudande. Dess vikt är $192\frac{1}{2}$ lod, hvartill komma skyltarne, som väga vid pass 110 lod. Den är förfärdigad i Visby år 1774 och har troligen kommit i stället för en äldre, som varit mindre praktfull.

Gillet's sigill, som likaledes är yngre, har årtalet 1683 och svensk inskrift, men är litet och obetydligt. Att det funnits ett större och prydligare, är mer än troligt, enär andra gillen och skrän härstädes, t. ex. skräddarnes och skomakarnes, bestodo sig stora och vackra sådana, det förra med yrkets sinnebild, saxen, på en med rosor prydd adlig sköld, det senare med teckningar af yrkets verktyg kring bilden af Jungfru Maria med Kristusbarnet, på stjärnbeströdd botten, och båda med latinska omskrifter — att icke tala om de religiöst-sociala Visby-gillenas (t. ex. S:t Knuts, S:t Jakobs, S:t Lars', S:t Nikolai, Alla helgons, m. fl:s) synnerligen stora, djupt graverade, prydliga sigillstamplar, alla med latinska omskrifter i vacker munkstil.

De flesta af de på välkomsten befintliga, nyss antydda skyltarnes inskrifter äro affattade på svenska, trenne på latinska och tvenne på engelska språket. Flertalet uttrycker äkta sjömanstankar, friskt lefnadsmod, ödmjuk gudsfruktan och innerlig förtröstan

till en högre makt. Några tala om räddning ur lifsfara bland storm och bränningar, eld och isar. Andra prisa kamratlifvet och gillesfröjden; andra innehålla sunda lefnadsregler och hälsosamma samhällsbud. Figureerna äro mångahanda: ofta framställa dessa »tabulæ votivæ» bilden af gifvarens förda fartyg, tecknadt än med fulla segel, än strandadt och med kapade master, än brinnande, än nedisadt; flere framställa bilden af Mercurius, Neptunus och Amfitrite; än hafva de religiös betydelse, såsom det allseende ögat, ett altare, intill hvilket navigationens instrument luta sig; än hoppets ankare o. s. v. samt för öfrigt rättvisans och ymnighetens sinnebilder. Årtalet betecknar tiden, då gifvaren blef skeppare eller då han till gillet lämnade sin minnesgåfva. Några få af inskrifterna må nu meddelas:

»*Soli Deo gloria!*» (Gudi allena äran!).

»*Concordia res parvæ crescunt.*» (Genom samdräkt blifva små krafter mäktiga).

»*Pecunia nervus rerum gerendarum.*» (Penningen är driffjädern i affärlifvet).

»Gud styrer.»

»Styr, o Gud, mitt lefnads-roder!
Styrer Du, går allting väl.»

»Gud vet, hvar jag skall landa.»

»Gör rätt och godt, så har du frid
Bland storm och vågors strid.»

»Följ pliktens bud!
Hvad öfrigt är, gör Gud.»

»Vind och vett ett fartyg styra;
Endast vettet styr vår yra.»

»På orolig bölja skeppet ilar
Likt vårt lif till målet fram.»

»Hafvets silfverbölja vänner skiljer;
Ölets guldvåg här förenar dem.»

»Mitt enkla bud
Är frukta Gud
Och älska mina bröder.»

»Vi visa rätta vägen.» (Gravyren framställer det allseende ögat samt en kompass, en oktant och ett sjökort).

»Näst Gud vänskapens beskydd.»

»I lugnet vaksam, i stormen lugn.»

»Handeln är mitt lif, min själ;
Uppå vattnet trifs jag väl.»

Särskildt bör nämnas den silfverskylt, som en engelsk skeppare 1818 förärade. Han var som gäst inbjuden till årets skepparlag, och sin glädje öfver gillet's manliga fornlynne uttryckte han i de ord, som han lät rista på skylten:

*»May your ancient customs
exist, till time shall be no more!«*
(Må edra gamla bruk fortlefva, tills ingen tid mer är!)

* * *

Bland gillet's gamla högtidsbruk är »vimplandet» ett af de muntraste. Sedan de officiella skålarna druckits och stämningen blifvit lifvad, dricker man hvarandra till ur pokalen, och denna vandrar, allt under den egendomligt glada »vimpelsången», från hand till hand, hela laget rundt. Härvid tillgår det på följande omständliga sätt: Den uppjudande fattar den tunga och af de många skyltarnes dallring mot hvarandra festligt klingande pokalen. Den, som uppjudes, fattar nu om örlogsmannabilden på locket och aflyfter det samt svänger det rundt omkring, så att den rörliga silfverflaggan (vimpeln) löper rundt om flaggstången; detta kallas att vimpla. Härefter dricker den uppjudande, under det att de kringstående sjunga vimpelsången. Och sången sjunges af till största delen starka basar med både dramatiskt lif och lyrisk lust. Sedan påsätter den uppjudne locket, och uppjudaren, som nyss drack, öfverlämnar pokalen till den uppjudne, aftager i sin tur locket, hvarmed han, allt under samma sång, viftar och vimplar, medan den andre dricker. Vimpelsången är hela tiden densamma, men namnet på den, som skall dricka, förändras för hvarje gång. Orden hafva följande lydelse:

»Och hvem skall denna vimpeln ha'
Med lustigt mod?
Jo, den skall brodern . . . ha',
Vår vän så god.

Så luta nu till,
Du käre stallbroder!
Och drick, som du vill;
Men drick som en karl
Tre klunkar å rad,
Å ra-ad,
Å ra-a-ad,
Så kommer du ej något buller åstad.
Ty utan buller
Och utan bång
Skall denna vimpelen
Ha' sin gång
Till ljusan dag!»

* * *

Bland gillet's till vår tid bevarade urkunder är den äldsta en af borgmästare och råd år 1682 utfärdad, på pergament skriven resolution på samtliga skeppares ödmjuka supplik »at oprätta igen en ordentligh Skippare Sellskap, hvarest dhe kunde rätta och afhjelpa förefallande småå Saaker och Iringar dhem emellan». — Sedan dess hafva gillet's stadgar flere gånger blifvit omarbetade i enskilda delar. Senaste redaktionen är af 1893. — Gillet's ännu begagnade »ämbetslåda» är ett skrin af ek med väldiga järnbeslag och 3 nycklar, troligen omkring 200 år gammalt. — Ur gillet's n. v. matrikel, som börjar med år 1740, kan antecknas: Från nyssnämnda år till och med 1894 finnas 475 inskrifne medlemmar, af hvilka några och 40 vådligen omkommit i vågorna, de flesta med man och allt. Om en af de många på annat sätt omkomne heter det, att han år 1797 blef döds skjuten i strid med sjöröfvare på red den af Cagliari, och om flere, att de i främmande världsdelar dukat under för klimatfebrar och farsoter. — Antalet medlemmar är 1894 78, summan af samtliga fonder är 56,121 kr. och antalet pensionärer 73, däraf 25 skeppare, 30 änkor och 18 döttrar.

Betänker man, att de yrkeskamrater, som här sammanträffa, komma från olika delar af fosterön, och att ofta många af dem äro hemkomna från längre fraktresor på aflägsna haf, så kan man lätt ana, hvilken feststämning uppstår, när gamla bekantskaper förnyas och när nya knytnas; hvilket samspråk, hvilka famntag det blir, hvilket utbyte af historier om genomgångna, troliga och otroliga äfventyr. Här levereras visserligen mången äkta »skepparhistoria»; men här förtäljas också många rörande drag om en seglares faror i mist och mörker, bland stormvågor och isar, bland brott och bränningar. Och snart är det i salen ett nästan bedöfvande sus och dus; en frisk bris af fröjd och gamman blåser genom laget; men då och då måste sorlet tystna för en enstäm mig, munter sjömanssång, hvars omkväde utföres af många friska stämmor, och hvartill takten markeras af fotstampning och slag i starka händer. Och oftast beledsagas sången af klingande skratt och dånande bifallssalfvor.

Så har i långliga tider högtidsdagen firats, så har fröjden stått högt i tak. I syn-

nerhet gäller detta om hvad som förut har varit, ty på de senaste åren har det märkts, att glädjen icke varit så strålande och högljudd som tillförne. Orsaken därtill har varit känslan af de vidrigheter, som börjat blåsa upp för den med ångkraft icke utrustade handelsflottan. Men hafvets härdade kämpar fälla icke så lätt modet, de lefva i hoppet, att de mörka utsikterna skola klarna och att det åter skall blifva förlig vind i deras segel. Därföre upprätthålla de trofast sitt gilles vackra och välgörande syftemål, därför är högtidsdagen dem kär, rik på minnen som den är, och rik på samfäldt hopp, som den alltid bör vara.

Och sedan festdagen blifvit firad, draga gillesbröderne åstad, enhvar till sitt hem och sitt fartyg för att snart ila ut på skilda vägar. De träffas åter nästa år eller om flera år eller kanhända aldrig mera. Ty där, hvarest de färdas, lurar under dem »den falska Ran». Och när nästa skepparelag går af stapeln, då mönstrar man kamratkretsen, och för de vänner, som saknas och om hvilka det sports, att de lupit in i den sista hamnen, och att de redan ligga godt förtöjde i en torr eller i en våt graf, för dem tömma gillesbröderne minnets bågare, och vid deras namn i matrikeln tecknas dödens runa.

C. J. BERGMAN.

Inom konungaborgen.

Den tretungade svenska flaggan svajar öfver krönet af Stockholms slott, Tessins stolta mästerverk, som i sin ädla enkelhet skådar ut öfver Mälarstaden.

Det är tecknet, att Konungen befinner sig i hufvudstaden; hade han aflägsnat sig därifrån, skulle flaggan hafva strukits.

Till de gyllene vishetsregler från förfädren, hvilka af konung Oscar hyllas, hör ock det gamla ordspråket »Morgonstund har guld i mund». Tidigt stiger Konungen upp. Vid 10-tiden intager han kaffe i det s. k. Turkiska rummet i H. M. Drottningens våning och tillsammans med henne, om hennes hälsa det tillåter. Innan prinsarne hade egen hofhållning, voro äfven de vid detta tillfälle nästan alltid närvarande.

Vanligtvis har redan vid kaffebordet Konungens förste hofmarskalk föredragning. Därefter promenerar Konungen och Drottningen i den senares galleri, hvarefter H. M. tager del af dagens post, bref o. d.

Konungen gifver audiens hvarje tisdagsförmiddag, och dessa mottagningar draga ofta ut ett godt stycke på eftermiddagen. Tiden för frukosten är kl. $\frac{1}{2}$ 2. Äfven denna måltid intager H. M. oftast i sin gemåls sällskap.

Måndagsförmiddagarne mottagas riksmarskalken, öfverståthållaren, kommandanten samt de norske föredragandena för militär- och marinärendena. Onsdagarne hafva vanligtvis departementscheferna föredragning af ärenden, som skola förekomma i torsdagens statsrådsberedning. Fredagarne hålles svenskt statsråd. Lördagarne har chefen för hof-förvaltningen föredragning, och samma dag hålles norskt statsråd.

Torsdags- och en del af måndagsförmiddagarne skulle Konungen sålunda hafva till sitt eget förfogande. Härmed tillgår dock vanligen så, att, när de högre ämbetsmän, hvilka stundom båda dessa dagar hafva föredragningar inför H. M. under förmiddagens första hälft, aflägsnat sig, flera extra företrädessökande befinna sig i vaktrummet i förhoppningsfull väntan att »bara få tala ett par ord vid H. M.». Och Konungen, hvilkens välvilliga sinnelag gör det för honom svårt att säga nej till en framställd begäran, tager så emot äfven på nämnda dagar, hvarvid dessa »ett par ord» icke sällan uttänjas så, att

det först vid 2-tiden blir Konungen förunnadt att intaga sin frukost. Sedan H. M. i en hast frukosterat, skulle han väl behöfva draga andan under en promenad i det fria. Denna skall ock göras vid 3-tiden; men i vaktrummet finnas ännu flera personer, hvilka önska tala vid H. M. Dessa få äfven komma in, och så tages ytterligare en half eller hel timme bort. Promenaden blir sålunda ofta ganska begränsad, ty Konungen vill aldrig låta vänta på sig till middagen, vanligen serverad kl. 6. Konung Oscar använder blott några minuter för att kläda sig till middagen eller till hvilken fest som helst.

Efter hemkomsten från promenaden skrifver Konungen en del bref, men lägger sig stundom en half timme före middagstiden på soffan i sitt arbetsrum, men dock ej till hvila, utan för att läsa tidningar eller broschyrer för dagen, ej minst politiska, och dessa af olika färg. Konungen vill nämligen alltid hafva klart för sig olika åsikter om saker och förhållanden för att därigenom kunna säkrare bilda sig ett omdöme.

De närmaste timmarne efter middagen, hvilken går hastigt för sig — vanligtvis en half eller tre fjärdedels timme i hvardagslag, då jämte Drottningen, om hennes hälsa det tillåter, endast de uppvaktande deltaga i den — ägnades förr alltid åt familjekretsen, och så sker ännu, så ofta de höga personerna kunna vara samlade. Inom denna krets utgöra musik och de sköna konsterna ett omtyckt tidsfördrif. Efter middagen genomläser Konungen oftast i skrifrummet de från utrikesdepartementet uppsända depescherne från de vid främmande hof anställda sändebuden. Omkring kl. 9 går H. M. vanligen till rökrummet eller biljardsalen, där te då kringbjudes. När teatern — d. v. s. Operan eller Dramatiska teatern — ej besökes, stannar Konungen i något af sistnämnda rum, där han då stundom spelar schack, hans favoritspel, antingen med någon särskildt inbjuden eller med någon af prinsarne, om de äro närvarande; de äro nämligen liksom deras fader skickliga schackspelare. Ofta spelas biljard. Därefter läser någon af de uppvaktande högt ur de svenska aftontidningarna, särskildt ledande artiklar och riksdagsförhandlingarna. Då tidningsläsningen är slutad, hvilket ofta ej inträffar förr än mot midnatt, granskar och undertecknar H. M. de under dagen från departementen inkomna handlingar. Konungen avslutar ock nu sin förut på dagen påbörjade korrespondens.

Ännu får han dock ej söka hvilan. Icke sällan finner han nämligen på skrifbordet eller å en stol där bredvid förut af honom ditlagda böcker, protokoll, statshandlingar

m. fl. materialier för viktiga, ofta vidlyftiga arbeten, hvilka han äfven vill hafva färdiga till följande dag; och när morgonen bräcker, ligga vid sidan af dessa papper af Konungen uppsatta promemorier och yttranden, vittnande om snabb uppfattning, mångsidig bildning och ädla, fosterländska tänkesätt.

Och skulle stundom detta ansträngande arbete, som sagdt, räcka, ända tills de första solstrålarna skjuta fram öfver Strömmens vattrade vågor, är dock Konungen kl. 8 eller 9 på morgonen färdig att med samma uthållighet gå en ny, verksam dag till mötes. Trots denna ihärdiga verksamhet i statsmannavärf har konung Oscar tid att med intresse följa den nyare europeiska litteraturen. Att konung Oscar själf är en pennans man som få i vår samtid, är så allmänt känt, att vi knappast behöfva erinra därom. Af hans hand föreligga värdefulla historiska och militäriska skrifter samt en lång följd glänsande tal vid många olika tillfällen, och hvad han för svensk diktning och sång varit, därom vittnar bäst den strof, Carl Snoilsky i en hyllningsdikt ägnat den konungslige skalden:

»Haf tack! Så säger sången, — så ville den ha sagt,
Om kvar en harpa finnes med hugstor siarmakt. —
Haf tack, att än din kärlek du ägnar varm och hel
I hvilans korta stunder åt Sveas strängaspell!»

Äfven inom tonkonstens område är konung Oscar mer än en diletant; särskildt som piano- och orgelspelare är han framstående, och inom mera slutna musikaliska kretsar låter han ännu någon gång höra sin vackra tenorröst. Såvidt möjligt är, försummar han aldrig att bevista en offentlig musikalisk tillställning af gedignare art.

Enär nyss nämndes, att Konungen har svårt att afslå en undersåtes begäran om audiens, så bör ock här tilläggas, att Konungen har ej mindre svårt att afvisa en hjälpsökande. Stora summor utdelas genom hofförvaltningen och andra mellanhänder till i trångmål stadda personer och institutioner, och förf. skulle därjämte, dels efter hörsägen och dels enligt hvad han själf varit vittne till, kunna omtala månget fall, där Konungen personligen och på ett om lika mycken människokärlek som högsint grannlagenhet vittnande sätt ur sin handkassa lämnat rikliga bidrag, hvilka kommit den gryende talangen eller den verkliga nöden till godo.

Äfven af H. M. Drottningen utöfvas mycken välgörenhet, och bland de många besökande, hvilka af H. M. vanligtvis emottagas på förmiddagen efter frukosten, äro icke så få hjälpbehöfvande. Detta gäller i synnerhet den tid, då H. M.'s hälsa tillåter henne att, såsom hon önskar, vara verksam; nu måste naturligtvis mycket, som förr af H. M. själf uträttades, utföras genom andras medverkan. Gåfvor utdelas så väl genom Drottningens kvinnliga uppvaktning som genom tjänstgörande kammarherren, men äfven ur Drottningens egen hand. H. M. är mycket verksam i och för utbildningen af sjuksköterskor. »Sofiahemmet», det stora sjukhuset i Lill-Jansskogen, har för sin tillkomst och sitt bestånd henne att tacka och är ett storartadt och talande bevis för hennes medkänsla

och barmhärtighet mot de lidande. Den tid af förmiddagarne, som ej upptogs af besökande, var länge Drottningens bästa arbetstid. Hon sysselsatte sig ock då dels med målning och dels med läsning och musik. Men H. M. vardt bruten till hälsan och en gräns satt för hennes rastlösa, välsignelsebringande verksamhet. Med den undergifvenhet, som utmärker det rätta kristliga sinnet, har hon burit sina lidanden. Om delad sorg är half sorg, så har vår Drottning i rikt mått haft den trösten, ty i Sveriges land har både hög och låg djupt och lifligt deltagit i landsmoderns lidanden.

O. v. KNORRING.

Vernamo marknad.

1. Dagen förut.

I Knaplöta är brådtom liksom öfver allt i grannhället för resten. Rusthållaren själf värmer björktelningar öfver elden, tar så en efter annan och ställer träskon öfver ena änden samt vrider den till en mjuk vidja. Nu har han fått sex stycken färdiga; det blir lagom till marknadskoppel åt stutarne.

Det är knappt nog, att fader Sven i dag har plats i stugan för sitt arbete, ty bakbordet står vid ena sidan af spisen och ett par degtråg vid den andra. Rusthållaremor skall nämligen laga till matsäcken och bakar både siktbröd och pannkakor. Hon ränner mellan bakbordet och ugnen, ty än jäser degen öfver, och än sprakar veden ut på golvet. Johan och Stina, de näst minsta, skrapa tråget för att få sig en skrapkaka af siktdegen. Karin, elfvaåringen, håller den från taket nedhängande vaggan i jämn rörelse och sjunger: »Vyssa lull, vyssa lull» för lille Jonte, som ändtligen vill upp och röra med i degen. Lina och Peter räkna väl för tionde gången i dag sina slantar, ty de hafva fått löfte att fara med till marknaden.

Kalle, äldste sonen, kommer hem från hagen med stutarne. Sven pröfvar vidjekopplet och finner det passa. Sedan rullar han upp mässingssnöret och mäter stutarne bakom bogarne.

»Jaa, de ha gjo't på sek bra noj sen i våras; tean (vänsteroxen) ä' fullt hal'älte kva'ter å fråan (högeroxen) nära elfve; nie hunra (daler) bo'de ja' la ha,» tycker Sven och stryker stutarne utåt ryggen, »dä vure jämt te ränta på hybbetekslånet.»

Kalle är inte glad åt att de måste sälja stutarne, med hvilka han så godt som växt upp och som han just nu börjat kunna köra. Men se den där »hybbeteken» är en sträng herre, det har far låtit förstå. Och för resten, går det bra med handeln, har far lofvat honom en hel riksdaler i marknadspengar. Kalle skall köra stutarne till marknaden och hoppas själf få litet roligt.

Maria, äldsta dottern, syns inte till. Hon kunde väl behöfva hjälpa modern en sådan bråd dag som denna. Men saken är den, att Anders i Aspemåla gått med skickebud i dagarne från en friare i Rydaholm, och den skall hon se på marknaden. Inte är

hon angelägen just, hon är ju bara på nittonde året, och så är det icke utan, att hon har grannas Erik något i tankarne. Men Anders hade nu setat här en hel kväll och talt om, huru mycket Nils ägde. Först hade han åttingen skuldfri och sen nära två tusen daler på bygden. Vackra kreatur och godt om linne och fjärkläder skulle han äfven ha, och hygglig skulle han vara med för resten. Nu tyckte far och mor, att en kunde väl se sig för, i fall det skulle vara så utsedt. Och därför höll hon som bäst

på att ute i nystugan pynta upp sina kläder. Hon strök den hvita underkjolen, såg om skoningen på helgdagsklädningen och satte sen fransar vid ullschalen, som hon själf väft. Hur det nu kunde gå med fästmannen, så ville hon vara fin och nätt som andra.

2. På väg dit.

Följande morgon voro alla tidigt på benen. Knappt hade mor Lena fått eld i spisen, förrän barnen voro ur sina bäddar och trängdes vid tvättfatet. Kalle blef först färdig, och när han fått ett stycke fläsk med potatis, gick han ut och satte vidjekopplet på stutarne samt band vid detta en hvärsad påle för att vid den kunna binda dem på kreatursbacken. Fadern påminte honom att taga den *sämsta* tömmen, ty den var god nog att låta gå med i handeln. Och så tågade stutarne och Kalle åstad tidigare än de andre, som skulle åka efter Bläsan.

Under det fader Sven drog ut saxfjäderskärran och fyllde lådan med hö, lagade mor Lena matsäcksskrinet i ordning. Två stora siktkakor lade hon underst, i hörnet fick smörasken plats, ofvanpå satte hon pannkakan och bredvid ett stycke af julosten samt den stora brödknifven. När far själf fått lägga i sin flaska, låstes skrinet och sattes i kärran vid framstammen. Bläsan spändes för, mor Lena drog väl upp klädningen och satte sig till höger, Sven hade sin gifna plats till vänster, och emellan far och mor sökte Maria få rum, så godt hon kunde. Det var litet svårt, ty hon skulle akta kjolarne och klädningen för att skrynkas. Silkesduken gick lättare att skydda genom att binda en

blårandig näsduk öfver för dammet. Så skulle Lina sitta framför mor på skrinet, och bakpå låg redan Peter på knä, färdig att vid första grind hoppa af och öppna.

Karin var nog lelsen, att hon skulle stanna hemma och se efter småsystkonen, men farmor skulle komma upp och hjälpa henne, och så hade mor lofvat henne en vacker halsduk, om hon var snäll och blef hemma.

Under många förmaningar till Karin att akta elden, inte glömma grisen och noga se efter de små, begaf sig marknadsfolket i väg.

När de kommo ut på stora vägen, strömmade skaror af folk och få framåt. Se där leder Sakris i Högarp själf sin ko och har bundit matsäcksknytet vid hornen. Bredvid stretar Jonas i Alekulla med en ungstut, som snurrar rundt om med sin herre och husbonde. Nu bär det ned i diket med dem båda två, och Peter och Karin finna det så lustigt. Jonas blir arg, när han ser, att de skratta åt honom, och ger stuten några rapp med »berke-slyan». Men då besar stuten i väg etter värr på andra sidan, så att Jonas knappt hinner med, och han stannar inte förr, än de båda två stå midt i en lergraf, under det lermörjan yr omkring. Nu är det inga vackra böner, Jonas läser öfver sin stut, men emellertid krafla de sig upp, och stuten lugnar sig af doppet. Huru de se ut båda två, kan ni nog tänka er, men det går an, det torkar, tills de komma fram; och Jonas har inte sina bästa kläder på, som väl är.

Nå, ändtligen synas de hvita husen vid Lagan skynta fram bakom löfdungarne; bölande tjurar och råmande kor höras redan från marknadsbacken. Snart ligger Geta-puliens hufvudstad med allt sitt hänförande marknadslif öppet för de resande. Alla stråla af fröjd, Lina har svårt att sitta stilla, och Peter har redan hoppat af och springer bredvid Bläsan, som äfven smittas af den allmänna glädjen och trafvar raskt in på gården vid »Stata», det gamla värdshuset, som utgör en af medelpunkterna för marknadsglädjen.

3. Själfvä marknaden.

På kreatursbacken har Kalle fått en bra plats att slå ned pålen och binda stutarne. Rundt omkring feta oxar, ännu flere magra oxar, kor, stutar och kalfvar, så långt ögat når. Mellan dem svarta gestalter, som varsamt röra sig för att ej törna mot horn och svansar. Några danskar i långa gummirockar och ett par svenskar, ombud för Stockholms-slaktare, ådraga sig mesta uppmärksamheten. Man rycker dem i rockskörten: »Kom å si på mia oxar!» Äfven andra köpare vandra omkring, se, mäta, fråga priset och pruta. En af dem stannar hos Sven, betraktar hans stutar och känner på refbenen:

»Gu mora, Sventel! Hva kusta dia kalfva?»

»Kalfva? Kalfva sä'r du? De ä' älfve kva'ter! Annars håller ja dom i hunrafemti. Sa vi han'la?»

»Nä' ja bale fråja.»

»Äh, bju ett rejält bå'.»

»Ja hunratretti sulle ja' . . .

»Asch, inga messbå', då få de gå hem . . . Hunraföttifem, men inte en daler minna.»

»Nä' inte i dessa tierna,» säger köparen och går undan en stund för att ej visa sig angelägen. Om en stund synes han dock i närheten. Sven, som rådgjort med mor och Kalle, ropar på honom: »Häråt, sa vi söka jämka!»

»Ja si hunrafötti ä då det högsta . . .»

»Slå-at midt i tu, så bjur ja' på lifskåla.»

»Låt gå då!» ropar den andre, och så slå de händerna samman. Jonas i Alekulla, som är bredvid, »slår af» med det vanliga: »ner å allri' opp». Så följas de åt till kaffeståndet och dricka lifskål.

Jonas i Alekulla har ej fått sälja sin stut och håller nu på att byta bort den mot en ko till Lars i Gällaryd.

»Ja si maken te stut, ha du allri sitt,» säger Jonas, »den rätta rö'a färga har han, å stark å kavati ä' han som en trättan-kvarters oxen. Han höll redit på å ta ner me på väj hit, så noj blir han en bra dra'are, dä kan en då slå se i backen på.»

»Men hva ä' dä' mot mi ko,» säger Lars, »ho mjolka fira kanner om dan året om. Å så ho äter sen; ja, om dä vure grane-kvesta, så ginge dä' ia. Å vell du köra henne, kan du dä, ho' drar likare än en elfva-kvartering. Så vell du ge tjuje reksdaler imilla . . .»

»Imilla . . . Imilla . . . Du sulle ha för den gamla koa, som ä' utkö'd å sir ut som e gällko för resten . . . å min stut, som ä ett sådant dundervark . . . Ja sulle ha tjuje reksdaler, å dä ä lite dä, men i de här tierna så . . .»

»Rata inte du ko'a, Jödde, sämmer kan du få, inna döda'a. Å behöfde ja inte en stut, velle ja inte mestana för allri dä.»

Och så prata och pruta gubbarne ännu en god stund. Till slut enas de om att byta jämt, hvarföre *båda* skola bjuda på lifskålen.

*

Nere på torgplatsen mellan de långa raderna af stånd och bodar, hvetebröds-kistor och karamelltaflor rör sig det egentliga marknadslifvet. Medelålders män gå betänksamma genom trängseln med handen i fickan hårdt omslutande penningbörsen. Drängarne med en piga under hvardera armen, stundom ett dussin i bredd, tåga rakt fram, knuffande åt höger och vänster, stundom ropande: »Ur vägen bönnar, för nu kommer torpare!» Alla ha stora lavendel-kvistar, hvilka bytas, kastas och slitas dem emellan. Småpojkar kila som skottspolar mellan de äldre, än mumsande på »polkagriser», än blåsande i munklaver eller blecktrumpeter. Dammet hvirflar som en rök omkring, läggande sig på allt och i allt.

Trängseln vid bodarne är betydlig. Handlandena nicka och hälsa på bekanta, hålla högljudt prutande kunder tillbaka, bedyrande hvar och en, att bättre vara och billigare pris har då ingen annan.

»Hör hit, moster, sa vi han'la!» ropar en. »Här ä en schal, som inte dronninga ha maken te, den kosta me tie reksdaler, men ja' säljer den för sju . . . fem sa' ho . . . ä

ho splitt galen . . . för en äkta schal . . . nå si om då vure mi egen söster, finge hon den inte billigare . . . gå nu inte . . . sir ho inte, ho blir så grann som e bru' . . . unner sex kan ja' inte ta, då' svär ja' på, ja' förlora' ändå . . . lägg te en tridaler te minstingen . . . nå, så taan då . . . men nu skämmer ho me på häl'ta.»

Gumman ställer sig något åt sidan, lossar varligt strumpbandet och letar neri strumpan rätt på en sedel. Hvad gör det, att man ler åt hennes plånbok? Ficktjufvarne hafva icke kommit åt den.

Se där råka vi några af våra vänner i Knaplöta! Mor Lena med Peter och Lina bakom sig uppsöka just nu en bokbindare för att köpa en abc-bok åt Peter. Men hon vill nödvändigt hafva en bok med rosiga pärmar på och så en värpande »toppe» på titelbladet. Ändtligen finner hon en, som Peter själf gillar, men han blir mycket surmulen, när han får veta, att han skall köpa den för sina egna pengar. Han blir dock tröstad, när bokbindaren försäkrar honom, att en sådan tupp som denne snart värper igen slantarne.

Kalle har fått sikte på sin läskamrat Johanna och loverar så, att han kommer att möta henne.

»Gummedda,» säger han och tar henne i hand, »ä du åt marken i da?»

»Gummedda igen, å du mä?» svarar Johanna och slår blygt ned ögonen.

»Ja, som du sir. Då ä va'mt i da.»

»Ja å så då dämman.» De stå en stund utan att ha något att säga, men snart repar Kalle mod, han hörde nyss, hur det brukar sägas:

»Å löcka då te go marken å en vacker fästeman!»

»Dä samma te baka,» säger Johanna och spelar skälmskt med ögonen.

»Ja då få' du inte själf,» svarar Kalle, och därmed är tvungenheten borta, och de prata ännu en stund som glada barn med hvarandra. Till slut dristar han sig att bjuda en stor fyrskillingskaramell med ett brinnande hjärta och devisen:

»En brinnande kärlek till min lilla vän,
Ett haf utaf vatten kan ej släcka den.»

*

Men se, hvilken folksamling där borta i hörnet! Åh, det är ett par, »som sa si hvarandra». Man tränger närmare för att få vara med om »titt-ölet». Det är ju Maria i Knaplöta, som af föräldrar och fränder föres fram mot Nils i Rydaholm och hans släkt. Båda och särskildt Maria se mycket förlägna ut och streta tillbaka, allt hvad de kunna. Bönemannen springer från den ene till andre och drar och rycker för att få dem ihop. Men det går ej så lätt. Att visa sig angelägen, vore ju brist på lefnadsvett. Under tiden hagla speglosorna omkring.

»Nu må tro Anners söker att tjäna se ett par strumper igen!»

»Nä se på fria'n, han ä rö' som en räf i hufvet!»

»Si så rädd gräbba ä', ho törs inte titta opp!»

Ändtligen hafva de giljande parterna kommit hvarandra så nära, att de kunna hälsa på hvarandra. Och Böne-Anders presenterar så här: »Si här ä flecka', å här ä pojken!» Så tåga alla till Knaplötafolkets kärra, där mor Lena bullar upp med fägnaden. Nu kom pannkakan till heders. Men inte talas något i dag om giftermål. De unga endast snegla litet smått åt sidan på hvarandra. Om en stund följas alla åt till fästmannens kärra, där ny fägning vankas. Den, som pratar för allihop, det är, som sig bör, bönemannen. Han »skräpper» med brödet, prisar pannkakan och berömmar både kärran, selen och hästen.

*

Längre fram på aftonen, då de fleste och allvarligare besökarna redan begifvit sig hem, företer marknadslifvet ett mera bullrande utseende. Flaskornas innehåll hafva gjort sin verkan. Där prata två gubbar om sina barns giftermål. Johannes vill nog hafva Bengts Daniel till måg, men hemgiften är för liten. »Lägg te tusen daler!» säger han. »Inte mer pengar, men e ko te sa han få.» »Ja, låt dä gå då,» svarar Johannes, och så slå gubbarne hattarna ihop till tecken, att det giftermålet nu är afgjort.

Där tåga tre drängar med mössorna på sned och rockarne uppfläkta och taga alla mötande flickor om halsen. Och så stämmer den ene upp: »Och hören nu, go vänner, nu vell ja' gefta mej.» De andre få honom ändtligen att tåga, innan länsman hinner fram.

Där borta hafva några Tännöbor kommit i krakel med Voxtorpsborna. Den gamla sockenstriden är på väg att utbryta, då den ena socknen jagade den andra från marknaden. Snusdosor och fällknifvar blänka fram hos en och annan. Men då uppträder ingen mer och ingen mindre än fader Abraham, Vernamos enda polis, åtföljd af några handfasta marknadsvakter med brickor på bröstet, och lyckas skilja de stridande. De värste bråkmakarna stängas in i »Abrahams sköt», det gamla häradshäktet, och där utanför är det sedan, som Abraham med generalens nedlåtenhet aftackar de bugande fjärdingsmännen, som glada skynda mot sina hem. Marknaden är slut, om ock ännu länge från vägar och stigar höres det döfvande bullret af folk och fä, af kappkörande hästbytare och stretande oxdrifvare.

GUSTAF A. ALDÉN.

Julafton i folkstugan.

Folkliksbild.

Öfver den vida slätten ligger snön som ett mjukt täcke, mildrande alla kantigheter. Och ännu segla stora, fjäderlätta flingor ned från himlen, sakta, i oafbruten följd, liksom skakade ut öfver jorden af lugna händer. På vägen, som löper fram längs en rad gamla aspar, syns intet spår af människofot, och i denna drömlika, insnöade stillhet ligger den enstaka landtgården, kringbyggd och mörk. Uthusen vetta åt vägen, men i loglångans klumpiga gråstensmur finns det en port, som leder till gårdens inre. Det är en gammal gård. Den har gått ur bonde- i herrehänder, men fått behålla sin egen prägel, ett visst tungt allvar, en stel, tillbakadragen välmåga. Allt är kringgårdadt, tillbommat. Själfva halmstackarne stå i en inhägnad, »hes-gården» kallad. Men nu har snön lagt sig öfver alla afskrankningar, jämnande, försonande.

Och nu är det jul. — Torpen ser man ej, de ligga längst bort i egendomens utkanter: fattigdomen är ej det säkraste grannskap. Kölden känns nästan ej, så lugnt är det. Men skymningen faller på. Alla herrskapsrummen ligga åt trädgården. Inne på gården ha vi endast folkets. Det lyser från köksfönstren ut på snön. Rullgardiner komma naturligtvis ej i fråga, och genom de immiga rutorna kan man skymta, hur det brådskas kring spis och grytor.

Och så hörs helgemålsringningen hit öfver från byn. Det ljuder så högtidligt i den stilla kvällen, och pigorna niga där inne med ett framhviskad »i Jesu namn». Det där bry drängarne sig icke om, endast Gamle-Ola lyfter bak i nacken på sin hundskinns-mössa, medan han med andra handen slår sista haspen för huggehusdörren, innan han går hem. De andra drängarne komma från stall och uthus, en och en i sänder, med vaggande gång, sådan man får af tunga träskor och styf lera. Gårdsdrängen dröjer ett ögonblick och talar med stalldrängen för att låta Gamle-Ola få försprång, ty de ha samma väg. Det skulle aldrig falla dem in att gå tillhopa. Stallpojken, en kvick och brunögd fyr, står i drängkammaren och tänder stallyktan. Nu skall det göras tolett öfver lag. Och halfkarlen kommer släpande med ett ämbar vatten, men snubblar öfver stöfvelknekten

och sätter ämbaret så handlost i golvet, att järngrepen slamrar och en slump vatten far öfver brädden. »Gift de, men du kan se!» ropar stallpojken.

Halfkarlen svarar med en ed öfver pigorna, som dragit fram stöfvelknekten, och förpassar den med en spark till dess vanliga plats under sängen. Och så komma äfven de andra in efter att ha stampat snön af sina träskor mot den höga tröskeln, ty golvet är ju sopadt och sandadt, högtiden till ära. Rummet saknar eldstad, men det gör ingenting; de långa vinteraftnarne och alla måltidstimmarna tillbringas ju i folkstugan, där det eldas i den stora järnugnen, så att det surrar om öronen. Väggarne äro kalkade, men nedrökta af tranlampan, och dessutom har murbruket här och där sparkats af, så att råstenen eller korsvirket tittar fram. Möbleringen är enkel: på långväggen två breda sängar med tjocka, pösande yllebolstrar, på andra långväggen alla kistor och skinn samt under det högt sittande fönstret själfva glanspunkten — stalldrängens pulpet. Stolar finnas icke, behövas ej heller; man sitter på kistorna.

»Jins, gack ätter ragevann!» ropar stalldrängen till pojken, som är allas passopp. Denne lägger sig på magen och letar under sängarne, får fram en gammal bleckkastrull, och så bär det af upp i köket efter det begärda.

Pigorna ha brådtom, men en af dem har smugit sig bort i en vrå, där hon står och kammar sig, med håret draget ned öfver ansiktet.

»Kors i all min dar, gör du skättegille på jula-aftan?» ropar pojken med en syftning på den lingula färgen.

»De' e' inte alla, som ska' ha beghätta,» svarar hon och sneglar genom sitt hår åt hans svartlurfviga hufvud; »för resten e' de' väl me' de' som me' hin vutepaugen, som sa': Ja rent ynkas ve den stackals prästen, som ska' re' se' hår lörda, för ja' re'r me' hår julaftan, o' ja' ved, ho'dent bry ja har'.»

Alla instämma i skrattet. Icke därför, att det sagda är nytt, ty det är det icke, utan därför, att julstöket är förbi, därför att fisk och gröt stå på elden, och därför att julen är någonting så utomordentligt.

Dessutom är Jöns hela pigpersonalens gunstling, ett slags cherubin i folkstugan. Det finns hos honom något af denna öfvergifna lustighet, som kommer af att i hela världen icke äga det ringaste att förlora, samt denna smidighet, som alstras af vanan att vara allas syndabock och ändå hålla sig klar. Jöns är ingen sydsåning. Han har kommit från den fattiga skogsbygden i norr och har »färsingens» heta blod. Han började, redan som liten pys, sin bana med tiggarpåse och vandringsstaf, kom sedan till ett sämsta sortens akrobatsällskap, som utförde sina konster på en gammal matta midt i landsvägsdammet. Med sitt sällskap kom han till gården, och dess husbonde gjorde ett hastigt slut på hans konstnärsbana genom att taga honom i sin tjänst som stallpojke. Det fanns något i hans klipska uppsyn, som ingaf ett oemotståndligt begär att »göra någonting» af honom. Men det hade sig inte så lätt. Kringstrykarlifvet har en obeskriflig lockelse för den, som en gång smakat därpå, och Jöns hade icke väl blifvit uppklädd och fått hull på sina magra ben, förrän han helt oväntadt gaf sig ut i världen för att på egen

hand »lefva af sin konst». Det gick bra nog under sommaren; men när det blef vinter, återkom Jöns till gården, förfrusen och utsvulten, med botfärdiga dragningar i mungiporna och den gamla lustigheten i sina ögon. Och så togs han till nåder, fick nya kläder, blef husbondens gunstling och allas passopp. Inte var det stort med hans arbete, och inte var det värdt att sätta tro till hvad han sade, ty en ögontjänare var han: rapp i vändningarna och lättjefull till natur. Och nu hade han varit på gården öfver ett år. Ingen dag förgår, utan att någon ny historia kommer i sväng om honom, ett eller annat fuffens, som framkallar högröstad ovilja och hemlig beundran. Ty trots allt är han en favorit. Innan jul fick han t. ex. ett par hemstickade strumpor, tjocka och nyskållade, så att det kunde värma in i själen att se på dem. Men Jöns tycker om att ha handkassa, sålde strumporna och gick barfota i sin husbondes gamla stöflar.

»Ja' blir så varm om födderna, så ja' kan ente bärga me,» sade han till kamraterna. Och när det satte åt att bli kallt, fick han svårt nog att bärga sig, men inte var det för värme. Den, som inte klagade, det var emellertid Jöns. Han klippte bara tummarne af sina nya bälgvantar, så hade han de förträffligaste sockor. Nu är rakvattnet varmt, och han springer ut med sin kastrull, i det han på rolighet skefvar med knäna och sätter tårna inåt. I dörren vänder han sig om med en odygdigt utmanande blick på jäntorna, hvilka belöna honom med ett beundrande: »Du tid, hva' den pågen e galen!»

* * *

Den, som är uppfostrad i staden, kan näppeligen göra sig en föreställning om hvilka tillrustningar julen kräfver i ett större hushåll på landet, detta slit och släp hela dagar och många nätter i veckewis! Ljusstöp och slakt, klenetskokning och bak, det går i det oändliga, men det går med lust, ty sen är det jul. Feststämning, ljus och en riklig måltid äro ingenting för den bättre bemedlade. Han kan ta sig några fridagar, när han vill, för honom är julen ingenting att längta efter. Annat är det för den trälbundne jordarbetaren, som hela året fått hålla sig till tungt arbete och tarflig kost. För honom blir julen en glänsande högtid, ett vägmärke, efter hvilket man med fog indelar sin tidsräkning. En sådan där landtgård, som ligger långt från stad och långt från allfara väg, bildar med sitt folk en liten värld för sig. Och aldrig är denna sammanslutning så märkbar som just vid julen, då hemmets råmärken utstakas noggrannare än eljest. Blotta ordet *jul* utesluter ju hvarje tanke på bekymmer, på detta brödbekymmer, som alltid annars ligger i bakhåll för den fattige stataren, hvilken i hela vida världen icke har andra tillgångar än sina starka armar. Om julen är det *gården*, som betalar, *gården*, som gifver, om julen kan ingenting fattas, om julen är ingen glömd, och i hvar torparens stuga äter man då det hvita bröd, som bakats i gårdens ugn. Det är det, som gör julen därute så full och rik; det, att icke kunna tänka sig någon, som den kvällen svälter, fryser och far illa. Åkern förenar sina arbetare till ett helt, liksom hafvet gör med sina. I en stad eller i en by finnas olika arbeten, olika intressen. Men landsbygden har endast

ett, och det är jorden. Den kräfver allt arbete, den skänker all välmåga, och kring den knyts allas förhoppningar. Den väfver ett band mellan dessa människor, hvilket de själfva ej veta om; men det bandet brister aldrig. Därför delar man glädjen, som man delat arbetet. Därför är julen på landet en stor och välsignelserik helg, därför ligger det öfver den en så obeskriflig stämning.

Inne i folkstugan går köksan och dukar bordet. Det är helt annat än det vanliga. Annars kastar hon skedarna om hvarandra på det omålade bordet, lägger brödkakan framför gårdsdrängens plats, sätter mjölksättet på bordet, och så är allt i ordning. Knif har hvar och en i fickan, gaffel kommer aldrig i fråga. Men i kväll täckes bordet af snö-hvit duk med bred spetsflätning efter allmogens sed, och i stället för en svartnad stock med oljelampa på står där nu en blankskurad ljusstake med ett jättestort grenljus uti. Det är icke tändt ännu, och Karna lyser sig bara med en prås, men själfva duken lyser! Med ett gladt leende ser hon omkring på de mörknade väggarne, allt ser så annorlunda ut än vanligt. Och i kväll lägges det knif och gaffel vid hvarenda plats. En af gafflarne har mist ett horn. Först lägger hon den hos Jöns, som den yngste, den minst ansenlige, men så ändrar hon sig och skjuter den till Gamle-Olas plats. Så radar hon upp julhögarne, bestående af hela brödkakor med något sofvel till. Detta är gårdens julkåfva och icke afsedt att ätas på stället. Merendels skänkes det åt anhöriga eller af drängarne åt deras s. k. »färe-kvinga», d. v. s. den gumma, som mot kontant erkänsla lagar och stoppar åt dem; »fära» heter det på bygdemålet. Nu återstår blott att ta ut den stora trästånkan till hushållerskan för att få den fylld med öl. Karna tänder ljuset, så står hon ett ögonblick och ser sig omkring. Det rödletta ansiktet skiner af belåtenhet, och ljusskenet glänsar i hennes fuktiga ögon. Men Karna är ful, bara en lunsig bondpiga och har en drumlig stalldräng till käresta i den här tjänsten. I den förra hade hon naturligtvis en annan.

Så hörs det skrap och stampningar i förstugan. Det är drängarne, som komma, och Karna skyndar ut med sin kannan. Först kommer gårdsdrängen, säfelig och högtidlig, och med en dåsig suck hänger han mössan på den vanliga kroken. De andra följa hans exempel, och så sätter man sig kring väggarne på blankslitna träbänkar för att vänta, tills fisken är kokt. Då och då faller ett ord om arbetet och väderleken, dämpadt och trögt, bara för att inte rent af tåga, hvilket icke anses belevadt.

Jöns sitter i en vrå borta vid kakelugnen och söker efterhärma de andras sätt. Men så ertappar han halfkarlens blick på väg mot den för honom bestämda julhögen. »E du sölten?» säger han med ett grin och stöter honom i sidan. Halfkarlen rodnar, men stödjer armbågarne mot knäna för att se riktigt liknöjd ut, som det ägnar och anstår den, som i runda två år haft sin julkaka att disponera öfver. Karna kommer in med ölstånkan, och strax därefter bäres maten in: smör och fint bröd, ett stort fat med kokt fläsk och korf samt så själfva hufvudrätten, som består af lutfisk och potatis. Ola gårdsdräng reser sig och går fram till bordet. Det är signalen. Hvar och en intager sin plats, Ola ensam vid öfversta bordsänden; midt emot honom vid den nedre sitter Gamle-

Ola, fordom gårdsdräng, nu blott ett inventarium. En plats står tom. Och från köksdörren hörs ifrigt hviskande röster. Det är Väfve-Greta, som krusar och inte vill gå fram till bordet. Gumman skall vara anspråkslös: hon vill äta i köket hos pigorna. Men det kan naturligtvis icke gå an. Det är hushållerskan, som gör slag i saken.

»Nu talar vi inte mer om *det*, för där ser Greta sin plats,» säger hon med en tillgjord renhet i uttalet, som skall säga, att hon umgåtts med »bättre folk». Och så kommer Greta till bords. Hon är en gammal ungmö, »piga», som det ännu heter på folkspråket. Hon bor i ett af stathusen och försörjer sig medelst väfnad samt med att sköta gårdsdrängens inre ekonomi, ty han är gammal ungtkarl. Statarne fira naturligtvis julafton i sina hem, men Greta är bjuden som gäst till gården, därför att hon annars skulle sitta hemma alldeles ensam. Ingen af männen bryr sig om att se åt henne, då hon sätter sig i deras lag. När det icke är fråga om kurtis, är bonden stel emot fruntimmer, och någon »artighet mot damerna» kommer aldrig i fråga. Man gör sig icke till, utan låter kvinnfolken komma i andra hand, helt naturligt. Gårdsdrängen tager för sig, de andra äfvenså, och man börjar äta med en långsamhet, som om det vore rent af motbjudande. Etiketten föreskrifver detta. Det kunde ju annars se ut, som om man vore så »sölten». Gårdsdrängen är icke allenast den, som leder arbetet, vid högtidligare tillfällen är han därjämte ceremonimästare. Och en gårdsdräng af gamla skolan vet att hålla på sin värdighet. Ola skulle aldrig förlåta, om någon brast i vördnad emot honom. Där sitter han vid bordsänden, godmodig, bottenärlig och dum. Han liknar en gammal gumse. Den tröga minen, den långdraget böjda näsan, den fåraktigt hopsnörda munnen och detta smutsgula hakskägg göra likheten slående. Man äter, som ville man tänja ut denna festmåltid i det oändliga; så njutningsrik är den. När man hunnit till gröten, börjar samtalet komma i gång, och då kakorna komma, ha de unga svårt att lägga band på sin munterhet, men så länge man sitter till bords, får man ge sig till tåls — Ola skulle inte tåla något »skoj».

Hushållerskan, hvars värdighet förbjuder henne att äta i stugan hos drängarne eller i köket hos pigorna, och som af luttar förnämhet tvingas att äta sin julmat ensam i spiskammaren, kommer själf in med sylten. Hon ser så nådig ut, att Greta vågar fram med en komplimang: »De va några utmärta klener, jomfruen har.» — »Tycker Greta? Var så god och tag en till.» — »Ja sier tack, men de' e' väl skam,» svarar Greta belevadt; »hva' kogar jomfruen sina klener i, men di konna ble så goa?» — »Jag kokar dem bara i flott.» — »Ja *de'* måtte ja tro!» utropar Greta, »ja' kogar mina i *fett*, men di bler på långt när inte så goa.» Hushållerskan kväfver en fin dragning på munnen och försvinner.

Det råder en allmän belåtenhet vid bordet. Till och med öfver Gamle-Olas drag stjal sig någonting likt ett leende, hvar gång hans granne, stallpojken, kommer fram med ett halfhviskadt infall. Det är ett egendomligt förhållande mellan de två. Det syns tydligt, att pojken känner beundran för Ola, men denne låtsar aldrig lägga märke till honom och betar sig likt en äldre hund, som, till hälften brydd, till hälften road, fördrager en

ungvalps inställsamma försök att stifta bekantskap. Att tala till honom kan aldrig komma i fråga. Ola talar, öfver hufvud taget, aldrig till någon. Han sitter där tyst och trumpen på sin ringaktade plats, knotig och seg, med sjuttio år på nacken och knappt ett hårstrå på hufvudet. Förr var det han, som styrde allt och intog hedersrummet. Men nu, då han icke längre har kraft nog i sin böjda rygg och icke längre kan gå i spetsen för arbetet, nu är han kastad i skräpvrån, och han skulle lefva på nåder, om han icke, tack vare sin händighet, kunde försörja sig genom att tillverka väggur af egen konstruktion. Under alla dessa år har Ola gårdsdräng hvarje dag känt det pinande obehaget att se sin afsatte företrädare midt emot sig vid bordet. Han formligen vändas under gubbens tvära hånlöje och den skoningslösa kritik, som blixtrar fram under de buskiga ögonbrynen. Därför afskyr och undviker han honom, men aldrig växlas ett ord mellan dem.

När måltiden är slut och medan man ännu sitter kvar vid bordet, tager Ola gårdsdräng upp en psalm. Han har ej tecken till ton, men sjunger på god tro och med gammaldags tremolanter. De andra sjunga med. Sedan psalmen är slut, tågar man i gåsmarsch efter rang och ordning in i herrskapets rum. De flesta på strumplästen, men icke Jöns. Bälgvantar anses ej presentabla. Herrskapet har rest sig från bordet. Man står och väntar på ceremonien, Slamret af alla de tofflor, som kvarlämnats i folkstugan, har nog varskott. Lampskenet faller fullt och klart från kronan i taket och glittrar på silfverpjeser och glas. De grofva kläderna sticka bjärt af emot damernas toiletter, och där stå de midt emot hvarandra, arbetets och förfiningens barn. De förras bemödande att uppföra sig passande skönjes allt för tydligt, det ger en tafatt stelhet åt hvarje rörelse. Endast Jöns ser glad ut; lampskenet spelar och leker i hans bruna ögon, kanske tänker han på sammet och paljetter, på en akrobatpojkes hela härlighet. Ola gårdsdräng tager hvar och en af familjemedlemmarne i hand, gör sin snedaste, otympligaste bugning och säger: »En gla' o' fröjdefull jul o' allt de', som kärt o' godt e'!» De andra följa troget efter i gåsråd och göra som han.

Sedan man kommit ut i stugan igen, är den officiella delen af julafton avslutad, och nu bryter munterheten lös. Bordet rymmes af och flyttas undan, så att det blir plats i stugan. Och så börjas lekarne. Så trög skåningen än synes vara, äger han dock en outtömlig fond af humor och godt lynne. Lekarne gå med lust och lif, under toffel-slammer, skratt och väsen utan like. De äro naturligtvis dumma, så dumma, att de bli kvicka igen. Och pantlösningarna sedan! Ty mest är det pantlekar. Lösningarna bestå oftast i bastanta kyssar, det går så ogeneradt som möjligt. Kvickheter och glåpord hagla, det ena plumpare än det andra, det hör till saken. Halfkarlen, som inte var med, när krutet fanns upp, är illa ute för Jöns, som alltid har skrattarena på sin sida. Sista panten är hans och Jöns dömer: »Gack ud i skrobben o' si Pilatus me' ögad o' Herodes me' tån, men de' ska' va', så en kan höra 'd.» Halfkarlen lunsar ut i skrubben och anställer ett fasligt väsen mellan träskor och kvastar. »Prega findrarna i yenen o' vis tänn, så bler de stjärnskott,» ropar Jöns efter honom. Och halfkarlen deklamerar: »Pilatus me ögad o' Herodes me tån.» — »Ih, hycket va't, du sa me ögad, o' hycked va't,

du sa me' tån? För ja' tytte, du sa'd allt ihob me' mongen,» hånar Jöns och belönas med en skallande skrattsalfva. Han är dagens hjälte. Och så fortgår det. När klöckan slår tolf, skiljs man åt, och det blir tyst på gården. Men där ute faller snön, så lugnt och jämnt; det blir fråga om att köra i släde till ottan.

ERNST AHLGREN.*

* Denna uppsats har utan vårt medgifvande blifvit intagen uti författarinnans efterlämnade skrifter.

Några drag ur svenskt idrottslif.

Manlig idrott har sedan äldsta tider stått högt i ära hos Sveriges folk. Ett lands idrottslif är till en viss grad ett uttryck för dess lifskraft. Idrottens anda och sättet för dess öfvande har växlat med kulturens utveckling. I forntiden öfvades idrotten mera för sin egen skull, såsom medel till stridsduglighet, vapenfärdighet och kraft; våra dagars kulturmänniska behöfver den som motvikt mot en högre civilisations förfinade lefnadsvanor eller intellektuel öfveransträngning.

Idrott och folklekar, som inom våra landamären förde ett tynande lif under århundradets midt, ha under det sista årtiondet, hand i hand med en djupare fosterlandskänsla, vaknat till nytt lif inom Sverige.

Flera gamla, goda folklekar och kampöfningar fortlefva än i dag hos oss, i synnerhet på Gotland och i vissa bergslagsdistrikt; men somliga grenar af våra dagars idrott ha, om än af gammalt ursprung, framträdt i ny, förnygrad gestalt; härtill höra äfven de oundgängliga täflingarna, vid hvilka kraft, duglighet och materiel pröfvas och jämföres. Somliga af dessa regelbundet återkommande täflingar ha hos oss, liksom hos andra kulturfolk, utvecklats till folkfester, och det är några drag från dessa, vi skola återgifva.

Låtom oss då börja med årets första månader, då Bore breder sitt is- och snötäcke öfver nordanland och inbjuder till våra härliga vinternöjen, skidlöpning och skridskoåkning m. fl. urgamla svenska idrotter. Genom väl ordnade täflingar och annan omvårdnad ha dessa vunnit en förut okänd utveckling. Bland de flerstädes i landet förekommande nationela täflingsfesterna äro de i hufvudstaden de förnämsta.

En skridskotäfling.

Skridskotäflingarna i Stockholm, dels allmänna svenska, dels internationela, i så väl figur- som hastighetsåkning, äro vinterns stora händelser på den svenska idrottens område.

Till en sådan täflingsdag har Stockholms Allmänna Skridskoklubb spolat, hyflat och fejat sin präktiga, midt i staden belägna bana å Nybroviken; isen ligger spegelblank,

färdig att afteckna de klöfverblad och slingor, som stålskodd fot skall rista i dess hårda yta. En storartad åskådareläktare med kunglig paviljong är uppförd på norra stranden; en rik flaggskrud omgifver hela banan. Allt är nu klart, och de olika täflingsbanorna väl inhägnade. Läktarne fyllas med åskådare i tusental; ännu flera tusental kanta stränderna, och de, hvilka ej få plats där, befolka hustaken i närheten. De mera intresserade idrottsmännen samlas på banan för att närmare följa täflingarna. Svea Lifgardes musikkår blåser en paradmarsch från den flaggprydda ispaviljongen midt på banan. Nu höras hurrarop — de kungliga komma! Skridskoklubbens styrelse tager plats vid ingången för att mottaga Konungen och hans söner; folksången uppselas, allmänheten blottar sina

hufvuden, vördnadsfullt hälsande sin Konung, och här påtaga täflingarna sin början. Prisdomearne äro på sina tribuner och tidtagarne med kronograferna i händerna, liksom andra funktionärer, på sina poster. Det ringer i stora klockan på kappåkningsbanan, signal att första täflingen skall gå af stapeln. Det gäller hastighetsåkning på 1,609 meter; Sverige, Norge och Holland skola denna gång mötas med sina bästa kämpar. Våra svenska gossar, som året förut ledo nederlag mot norrmännen, äro nu väl förberedda, tillförsikt och viljekraft lysa ur deras ögon; men utgången är dock oviss. Det skridskoåkande Holland har skickat sin bäste man, och norrmännen äro lika duktiga som segervana.

Nu går afloppssignalen för det första paret, en svensk och en norrman, täflingen är spännande, folket jublar och ropar: »Svensken vinner!» Ja, han vann. Nästa par,

en svensk och en holländare. Svensken vann med glans. Nytt jubel. I nästa löpning vinner en norrman, och så går det med växlande lycka för våra landsmän, tills alla löpt, då på anslagstaflan står en svensk som N:o 1 med bästa tiden, 2 min. 55 $\frac{2}{5}$ sek.

Kommer så täflingen på det längre afståndet, en half svensk mil, 5,000 meter. Par efter par löper. Där blir täflan skarp mellan en svensk och en norrman, de taga växelvis ledningen, folket ropar: »Svensken vinner!» »Nej, nu ligger norrmannen före!» »Vår man tager honom på nästa långsida!» Nu ha vi inåknigen; båda svänga upp sida vid sida i susande fart. »Hvem skall vinna?» I sista ögonblicket kastar sig svensken före och segrar med $\frac{1}{5}$ sekund. Lifliga hurrarop. Tiden var 9 min. 32 $\frac{4}{5}$ sek.; den blir det svårt att slå. I sista löpningen segrar emellertid en ung, spänstig norrman, som nästan flyger fram öfver banan under allmänhetens beundran; han slår alla tider och sätter ett nytt världsrekord på denna distans, 9 min. 19 $\frac{4}{5}$ sek.

En täfling i konst- och figuräkning erbjuder icke mindre intresse. Allt hvad den skandinaviska Norden äger framstående bland konstakare har här stämt möte. Där se vi unga damer framträda på banan och med stor skicklighet, parad med kvinnligt behag, utföra sina vackra och smidiga rörelser. Nu utför en ung dam, stadigt förd af en spänstig kavaljer, en lätt, sväfvande dans; där kommer en Finlands dotter och visar prof på sin konstnärligt fina åkning. Så kommer herrarnes tur. Deras med styrka och smidighet utförda rörelser framkalla beundran; än är det en finne, än en svensk, än en norrman, som täflar om priset. De äro alla utmärkt skickliga, och prisdomarne få ett svårt arbete att fälla utslaget. Äfven Englands stolta söner ha stämt möte på vår svenska skridskobana och visa prof på en med stor säkerhet utförd och vacker samåkning. Samtliga hälsas af den åskådande folkmassan med stormande jubel.

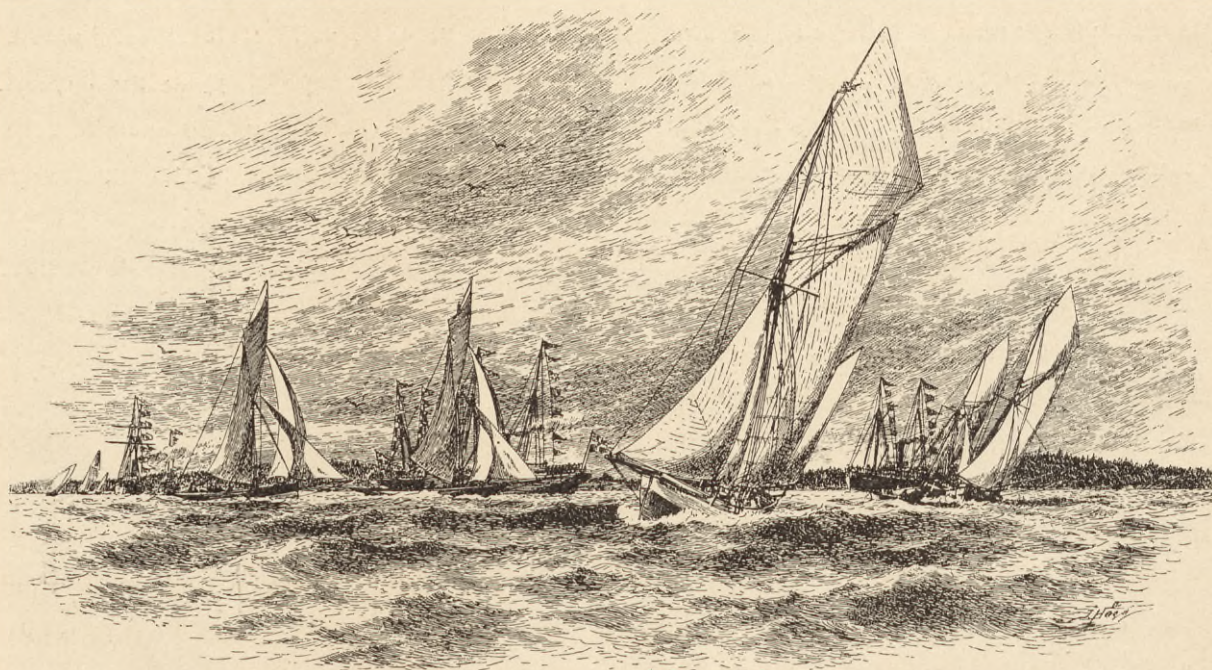
Kommer så prisutdelningen, och de lyckliga pristagarne få träda fram för att ur Kronprinsens hand mottaga sina medaljer och silfverpokaler under fanfarer och hurrarop.

En kappsegling.

Kongl. Svenska Segelsällskapets kappsegling på Kanholmsfjärden har under årtiondenas lopp blifvit en nationel idrottsfest af friskaste slag, en täflingsdag, som vunnit vackra traditioner och stadfäst sig hos den stockholmska allmänheten så väl som hos strand- och villaägare i skärgården såsom en årligen återkommande högtidsdag. Den äger alltid rum första söndagen i augusti. Redan under lördagen är det ett friskt seglingslif i Stockholms skärgård. De vackra kuttrarna med smäckra former och hvita segel samt en mångfald af andra farkoster styra kurs från olika håll till den gemensamma samlingsplatsen å Sollenkroka-fladen. Den, som besökt denna plats aftonen före en kappsegling, har att minnas ett det egendomligaste skådespel, seglingsidrotten har att uppvisa. Båt efter båt anländer, styr in i hamnen och faller sitt ankare; antalet ökas oupphörligt, och snart ligger hela flottiljen, ett sextital fartyg, förankrad. Det blir skymning, och de talrika ankarlantärnorna tindra i sommarkvällen. Musiken ombord å chefsfartyget spelar

svenska folkmelodier, kvartett och solosång klinga omväxlande från kuttrarna; det magiska skimret från lanternorna höjes af raketer, romerska ljus och luftbägare m. fl. fyrverkeripjeser, som någon intresserad sommargäst i trakten eller fartygschef låter afbränna. Kl. 10 blåses tapto; det blir tyst och stilla; idrottsmännen gå till kojs för att hämta krafter till morgondagens ansträngningar.

I arla morgontimma höres den vackra svenska reveljen; det blir med ens lif och rörelse i hamnen; de unga idrottsmännen hoppa direkt ur kojen på hufv'et i sjön och taga sig ett uppfriskande saltsjöbad. Om bord å fartygen äro besättningarna i fullt arbete med förberedelserna till kappseglingen; segeln hissas, fallen sträckas, och snart står allt kant och klart för afsegling till den traditionela kappseglingsbanan å Kanholmsfjärden. Sedan fartygscheferna hämtat sina nummerflaggor och erhållit order för dagen ombord å chefsfartyget, lättas ankare, och hela eskadern går till segels i den friska morgonbrisen.

En liflig tafla upprullas nu, sådan den endast förekommer en gång om året i Stockholms skärgård; hvita segel i massa skina i morgonsolen; farleden vimlar af seglare, som styra ut på fjärden; manöverskicklighet och seglingsförmåga pröfvas redan nu. Efter en skarp segling, hvarunder segelställningen ytterligare fullständigas och ballongtopparna sättas, samlas de täflande fartygen i närheten af det för Stockholms båtseglare välkända skäret Röko å Kanholmsfjärden. Mellan detta och det norr därom förankrade chefsfartyget sker starten.

De stora kuttrarna, första och andra klassens fartyg, hålla sig närmast; där ligger en bi med backad klyfvare och gör sakta fart, där loverar en annan med korta slag för att hålla sig så nära som möjligt, där seglar en tredje bort från målet för att på lagom afstånd vända och sedan efter beräknad fart i rätt tid skära startlinjen, när skottet smäller o. s. v. Under tiden anlända till fjärden lustfararne från hufvudstaden. Större och mindre

passagerareångbåtar, enskilda lustångbåtar, kolibribåtar och andra farkoster af alla möjliga och omöjliga konstruktioner, fullsatta med skädelystna, gifva ökadt lif åt den karaktéristiska skärgårdsbilden.

Nu går kappseglingssignalen upp, kuttrarna hålla ned på målet med alla klutar till. — Pang! Där small startskottet. Bravo »Tullia»! Hurra för »Alma»! De skära startlinjen nästan samtidigt, som skottet smäller. Och nu kommer den ena efter den andra slörande tätt förbi chefsfartyget ned mot Fjordholmarna, hvarpå kryssen börja. Där kommer den skarpseglande, ståtliga »Excelsior» med brusande fart, och amatörfotograferna ombord å ångbåtarne hålla sig framme för att uppfånga en bild af det vackra fartyget, då det dansar fram på vågen, så att skummet yr kring bogen.

Under tiden startar afdelning efter afdelning med en kvart timmes mellanrum, alla med utmärkt manöverskicklighet och påpasslighet; där komma ett dussin fartyg, tredje startens, i samlad flock — en uppfriskande syn! — och skär startlinjen nästan samtidigt. Nu är kappseglingen i full gång på alla håll, och den vida fjärden företer en liflig tafla.

Nu närma sig kuttrarna målet. Med alla klutar till och svällande läsegel länsa de undan mot målbåten vid 22-fotsgrundet; där pröfvas manöverfärdigheten vid spinnakerns bärgande och vid därpå följande gipning; allt går väl, målbåten rundas, och fartygen styra för en slör mot chefsfartyget, där tiden antecknas.

Efter slutad kappsegling styra de täflande till en klippig holme, där prisutdelningen verkställs af Svenska Segelsällskapets ordförande och de täflande idrottsmännen erhålla sin belöning för rask segling och manöverskicklighet i form af dyrbara silfverkannor och prisstandertar samt kamraters hedersbetygelser.

Härefter anträdes *hemfärden*, hvilken sedan årtionden tillbaka utgjort ett verkligt folknöje för Stockholm och dess omgifningar. Sällskapets ångbåtar taga nu kuttrarne på släp. Dessa, med beslagna segel och klädda i sin rikaste flaggskrud, bilda långa linjer, som slingra sig fram längs farledens stränder, hälsade med viftningar, kanonsalut och hurrarop, hvar de draga fram. I skymningen, då Vaxholm angöres, hissas kulörta lyktor å eskadern, och en mångfald af rikt upplysta passagerareångbåtar möta för att sluta till och bilda eskort till staden. Härunder illumineras sommarställena å stränderna, fyrverkerier och bengaliska eldar afbrännas, tjärtunnor brinna å bergstopparna. Den sålunda förökade flottiljen, mellan de rikt illuminerade stränderna, företer nu bilden af en sagolik illuminationsfest på vattnet. Tusentals människor vänta i timmar å Kastell- och Skeppsholmens stränder för att åse »Kongl. Svenska Segelsällskapets hemfärd», som utgör ett af sommarens förnämsta folknöjen i Stockholm.

Skolungdomens täflingsskjutning i Stockholm.

Sedan mer än tjugu år tillbaka verkar inom hufvudstaden »Föreningen för befrämjande af skolungdomens vapenöfningar» för det mål, dess namn angifver, och sedan aderton år tillbaka har detta sällskap årligen anordnat täflingsskjutningar för skolungdomen.

Dessa täflingsfesters mål är sålunda, förutom det rent idrottsmässiga att höja skjutfärdigheten, äfven det fosterländska, att bidra till försvarsduglighet.

Denna täflingsdag, vanligen första lördagen i oktober, har blifvit kallad »skolungdomens dag»; den emotes också af ett stort antal skjutfärdiga och täflingslystna ynglingar med glädje och förhoppning. De ungas tankar och intressen koncentrera sig helt naturligt veckorna närmast före denna dag kring skjutning. Öfningarna i skolan omfattas härigenom med större ifver, och många äro de ynglingar, hvilka frivilligt på lediga stunder skaffa sig ökad öfning i skjutfärdighet.

På grund af den allmänna tillslutningen, enär alla stadens folkskolor äfven äro med, och sedan landsortens skolor de senare åren också börjat delta i täflingarna, ha dessa allt mer utvecklats till en nationel fest med allvarlig fosterländsk prägel.

Då den unga truppen från olika skolor tågar fram genom Stockholms gator med den blågula fanan i spetsen och med taktfasta steg efter klingande spel, då är detta också signalen för anhöriga och vänner till allmän samling i Kungsträdgården för att där öfvervara skolungdomens högtidliga, gemensamma morgonkorum. Den gamla, goda svenska seden att börja dagens militära öfningar med psalmsång och bön gifver från början en vacker, stämningsfull prägel åt festen, så mycket mer, som denna morgonbön förrättas i närvaro af föräldrar och syskon. Och då de ungdomliga rösterna stämma in med militärmusiken i den högtidliga stridspsalmen »Vår Gud är oss en väldig borg», är detta så vackert och tilltalande, att man får se mer än vanlig glans i månet faders- eller modersöga. Efter ett gemensamt: »Gud bevara Konung och fädernesland!» aftåga de olika skolorna, företrädda af militärmusik, till Ladugårdsgärdet, där de åter samlas i närheten af skjutplatsen.

Formerade på öppen fyrkant med folkskolegossarna i midten, hälsas de här af ordföranden för ofvannämnda förening, hvar på skjutningen omedelbart tager sin början.

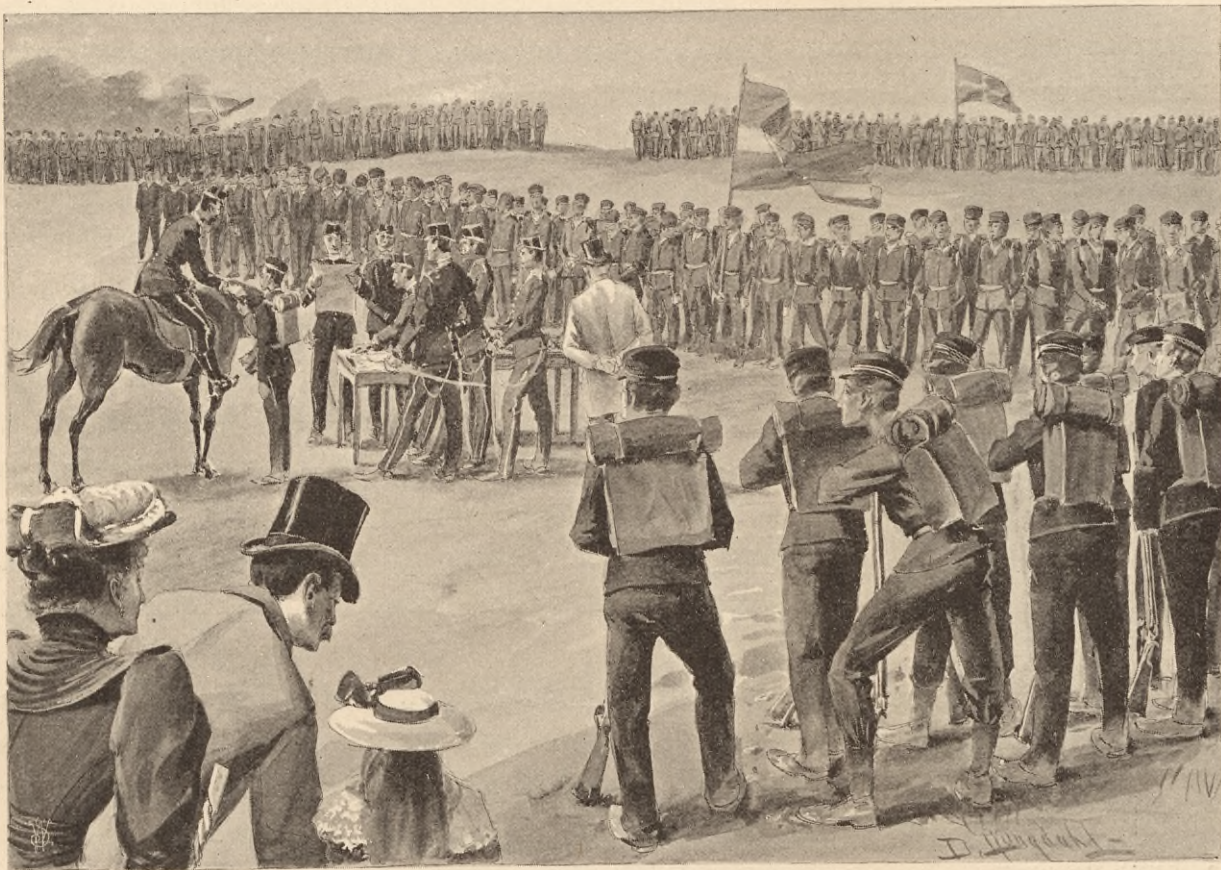
Nu blir det ett smattrande och skjutande på alla håll. Mot en skogsbacke finnes ett femtital skottaflor för salongsskjutning uppställt. Här skjuta folkskolegossarne. Mot en annan skogsbacke skjuta salongsskyttarne från de högre läroverken. Den äldsta gruppen, som skjuter med arméens krigsgevär, har en lång rad af taflor å garnisonens målskjutningsbana.

Under ett par timmar pågå dessa täflingsskjutningar med stigande intresse, allt eftersom resultaten blifva bekanta. Där sköt en »Norra Latinare» med salongsgevär 75 points, där en Realist 76, en Elementarist 77 o. s. v. Nu får man höra, att örebroarne i allmänhet skjutit »styft» med 1867 års gevär; då pigga Stockholmspojkarne upp sig och skjuta ändå bättre.

Efter slutad skjutning utföra skolorna exercis och få visa sig inför generalen, som ställer några uppmuntrande ord till hvarje afdelning, och gossarne få skyldra gevär och hurra för generalen. Nu samla sig alla skolorna i en djup kolonn för att defilera. Gardesmusiken spelar paradmarsch, och skolegossarna marschera med vacker hållning och taktfasta steg på plutons front förbi generalen, kring hvilken en talrik samling föräl-

drar och anhöriga samt vänner till ungdomen samlat sig. Skola efter skola, med den blågula fanan framför fronten, defilerar förbi och gör militärisk honnör. Till sist komma de små, pigga folkskolegossarna i sina blå uniformer; de framkalla glada ansikten hos alla de kringstående; de taga ut stegen och sträcka på de små benen, så att det är en lust och fröjd att se därpå. Det är folkets barn, prydligt och väl beklädda af »Föreningen», som anordnar det hela. Pluton efter pluton med sina små, säkra plutonchefer framför fronten gör honnör och »ser till höger». Det var många pojkar! 24 plutoner folkskolegossar.

Sedan hela ungdomsskaran, Sveriges framtid och hopp, defilerat förbi, samlas skolorna återigen och bilda öppen fyrkant, ty nu skall prisutdelningen äga rum. De vackra priserna, ordentligt numrerade, ligga uppradade på långa bord. Det har lyst i ögonen

på pojkarne, då de fått beskåda all denna härlighet: gevär och andra skjutvapen, fäktvapen, kikare, klockor, knifvar m. m.

Nu rider generalen fram och tager plats midt i fyrkanten med föräldrar, syskon och anhöriga till gossarne bildande fyrkantens fjärde sida. Han håller ett varmt, fosterländskt tal till ungdomen. Därpå uppropas de lyckliga pristagarne, som få komma fram och mottaga H. M. Konungens pris, »Föreningens» pris, »Hugo Raabs pris», Karolinska läroverkets pris m. fl. värdefulla och vackra pris, hvilkas eröfrande blir ett minne för lifvet hos de unga.

Efter ett »Gud bevare Konungen och fäderneslandet!» är högtidligheten slut, skolorna aftackas af generalen och marschera under flygande fanor och klingande spel

åter till staden, där alla gator, hvarest den ungdomliga truppen tågar fram, återigen äro fyllda med skådelystna. Efter hemkomsten göres på skolgårdarna korum och parad för fanan, — och »skolungdomens täflingsskjutning» är ett minne blott, men ett vackert, fosterländskt minne hos alla dem, som deltagit däri eller närvarit därvid.

En idrottsstäfning på Gotland.

Den plats i Sverige, där fäderneärfda folklekar och idrottsöfningar mer än annorstädes i landet lefva kvar i ett friskt lif, är Gotland. Den ty värr icke sällsynta benägenheten att, af maklighetsskäl eller andra orsaker, lägga af gamla, goda seder och bruk hade på sextioalet äfven gjort sig gällande på Gotland, i det att de stärkande Gotlandslekarna då gått något tillbaka. Men den öfver hela landet återuppvaknande idrottsandan skickade sina friska fläktar äfven öfver till Gotland, och därvarande idrottsklubbar ha numera tagit de nationela lekarne om hand och hålla täflingar, hvori, snart sagdt, hela öbefolkningen deltagar, från femton- till femtioåringen.

De förnämsta folklekarna äro bollspelet »pärk», kastleken »varpa» och kraftprovet »störta stång». Dessutom förekomma flera andra.

En täflingsdag på Visborgs slätt är en folkfest i ordets fulla bemärkelse, ty hela folket är med vare sig som deltagare eller strängt kritiserande åskådare. Ingenstädes i Sverige, knappt i Europa, kan en idrottsfest anordnas med så äkta nationelt kynne och med så allmän tillslutning. Mer än 600 gotländske män af skilda åldrar och sysselsättningar bruka då mötas för att aflägga prof på kroppslig färdighet och kraft. Herremannen täflar med lif och lust mot allmogemannen om priset. Staden sätter upp sina »våg» och socknarne på landsbygden sina att kämpa mot hvarandra, hvarvid det gäller att hedra hemorten såsom goda pärk- eller varpaspelare.

Redan tidigt på morgonen erbjuder täflingsplatsen en liflig anblick. Täflingsbanan, som upptager 1,000 meter i omkrets, är festligt flaggprydd och inhägnad. »Till Visborgs slätt!» är dagens lösen för gammal och ung af båda könen och af alla samhällsklasser. Det blir en folkvandring dit ut. Stadsbefolkningen går »man ur huse». De gamla vilja se, huru de unga sköta sig i dessa präktiga lekar och kampöfningar, hvilka i forna dar skänkte dem så många uppfriskande och glada stunder. Från norr och från söder anlända massor af landtbefolkning, som vill se, huru deras lag sköta sig; de vilja se, om stadspojkarne kunna stå sig mot deras duktiga sockenkamrater. Äfven från Stockholm och fastlandet bruka idrottsmän och vänner af folklekar anlända. Åskådarne räknas i tusental.

När allt är klart, börja täflingarna. Pärkspelarne, omkring 200 man i »bakpärk» och 50 man i »frampärk», aftåga till kampplatsen härför, de olika lagen under anförande af sin »pärk-karl». Varpa-karlarna, omkring 200 till antalet, tåga åt ett annat håll. Stångstörtarne gå till sin täflingsplats. Snart äro täflingarna i full gång; där kämpa »alskogingarne» mot Hablingbo pärkspelare, där Visby bollspelare mot Ljugarns o. s. v. Inom den täta muren af lifligt intresserade åskådare flyga nu pärkbollarne i höga bågar

eller tätt efter marken, allt eftersom det spelas »bak»- eller »frampärk». Vana, hårda näfvar äro alltid påpassliga att möta bollen och gifva den ett duktigt slag. Så fortgår »pärken» under runda fyra timmar med alltjämt stigande intresse; lag efter lag uppträder för att slutligen utröna, hvilken socken som skall hemföra segerpalmen. Slutligen återstå endast de bästa lagen för sluttäflan, och då är det spänning i allas sinnen, kampen blir hård, och ljudeliga uppmuntrings- och bifallsrop känneteckna åskådarnes sympatier.

Under tiden fortgår varpaspelet, som alltid har sina gynnare och utöfvare. Varpastena slungas af kraftiga armar med häpnadsväckande säkerhet mot målet i de vackraste nedslag. Det ena laget öfverträffar det andra i säkra kast; Veskinde-karlarna öfverträffa Visby-laget, dessa öfverträffas af Gerums-karlarna o. s. v.

De s. k. »frispelen» taga nu sin början; där framträder en storväxt kämpagestalt, det är en Visby-man, som bryter upp den långa stängen med största lätthet och gifver den ett väldigt »stört»; men han öfverträffas af en Follingbo-karl, som med en säkerhet och kraft, vittnande om stor öfning, gifver stängen ett än längre »stört». Så fortgår *stängstörtningen* en stund, denna äkta gotländska folklek, som kräfver mycken kraft och beräkning. Därpå taga de andra frispelen, såsom »*hankdragning*», *löpande*, *språng* m. fl., sin början; och med den vackra sommardagens slut taga också spelen sin ände, hvarpå prisutdelningen förrättas af länets höfding, som talar i fosterländsk anda öfver dagens betydelse och uppmanar till fortsatt öfvande af dessa stärkande folklekar.

En allmän svensk gymnastikfest.

Såsom ett betydelsefullt uppfostringsmedel för Sveriges ungdom framstår den berömda svenska gymnastiken. Den utgör ett karaktersdrag i svensk uppfostran sedan årtionden tillbaka; dess goda verkningar trycka, så att säga, sin prägel på svenska folket, särskildt på den del däraf, som åtnjutit undervisning vid de högre läroverken, där den ingår såsom obligatoriskt undervisningsämne för alla; och den svenska gymnastiken erhåller sitt vackraste uttryck i den allmänt goda hållning, som kännetecknar svensk skolungdom.

Från att endast hafva tillhört skolan har den svenska gymnastiken, såsom en dyrbar nationalegendom, hvilken bör vårdas och tillhöra alla, under de senaste årtiondena utträngt i det allmänna lifvet, i det att fria gymnastikföreningar bildats öfverallt i landets större städer. Inom dessa öfvas friskgymnastik på frivillighetens väg af ett stort antal män och ynglingar, med hälsa, kraft och lefnadsmod till mål. Dessa gymnastikföreningar ha med vissa års mellanrum samlats till gemensam fest för att öfva gymnastik och visa den för allmänheten. Dessa gymnastikfester, som omfattas med stigande intresse, ha utvecklats sig till nationalfester, och den senast afhöllna var *den femte allmänna svenska gymnastikfesten i Stockholm 1891*. Denna var äfven internationel, enär ett antal främmande gymnastikföreningar och korporationer infunnit sig för att se svensk gymnastik väl utförd och på samma gång visa sitt system för fysisk uppfostran och utbildning. Det är en kort skildring af sagda gymnastikfest, som här skall lämnas.

Den 14 maj 1891 samlades i hufvudstaden från skilda delar af landet en skara unga, kraftiga män för att under veckans lopp ägna sig åt kroppsöfningar af olika slag, alla besjälade af föresatsen att i första hand häfda det svenska gymnastiksystemets anseende. Icke mindre än 23 svenska gymnastik- och idrottsföreningar hade härvid stämt möte med 16 utländska, däribland äfven kvinnliga föreningar, nämligen en finsk och två svenska.

Med hvarje bantåg anlände under dagens lopp grupper af unga män, hvilkas enskilda uppträdande redan röjde gymnasten. Från England, Danmark, Norge och Finland kommo verkliga elittrupper, och flere andra land sände sina representanter att öfvervara festen, somliga på officiellt uppdrag från sina regeringar. Bland andra hade engelska arméen sändt en utvald trupp af sina bästa gymnaster, och föreståndarne för Tysklands och Österrikes gymnastiska centralinstitut hade äfven infunnit sig.

Danska, norska, finska och svenska studenter i sina nationsmössor, engelska och

danska officerare och underofficerare i sina uniformer, skotska högländare i sina pittoreska nationaldräkter, gotländska allmoge-pärkspelare sällskapade härunder broderligt med Stockholms, Göteborgs och andra svenska gymnaster och idrottsmän samt Stockholms garnison. Hufvudstadens gator och allmänna platser vimlade af främlingar och högtidsklädda svenskar, hvilkas feststämning återverkade i vida kretsar. Man såg, att något ovanligt var å färde.

I K. Svea Lifgardes nya, vackra gymnastiksal, för tillfället festligt dekorerad och försedd med åskådareläktare och kunglig tribun, samlades alla dessa gymnaster den 15 maj. Sedan läktarne fyllts af en högtidsklädd allmänhet, inmarscherade i salen, under tonerna af en festmarsch, de olika afdelningarna, iförda sina pittoreska gymnastikdräkter och företrädde af sina nations- eller föreningsfanor. Sedan de där formerat en djup kolonn med de främmande gymnasterna och de kvinnliga föreningarna i teten, anlände Sveriges kronprins, Gustaf, åtföljd af sina två söner, Gustaf och Vilhelm. Kronprinsen, som i egenskap af festens beskyddare hälsade gymnasterna välkomna, förklarade därpå densamma öppnad. Sedan kort därefter konung Oskar II, åtföljd af prins Eugen, anländt och blifvit högtidligt hälsad samt folksången afsjungits, började dagens uppvisningar.

Stockholms gymnastikföreningar började såsom inbjudare uppvisningarnas rad, och under de öfriga gymnasternas och åskådarnes spända uppmärksamhet genomgingo de med lif och lust sitt rent svenska program. Det låg en estetisk fläkt öfver hela deras uppträdande, och de smidiga ynglingagestalterna visade en vacker, harmonisk utbildning i förening med djärfhet och kraft.

Efter stockholmarne uppträdde de engelska underofficerarne och utförde sina rörelser med stor konstfärdighet. Kommo så de danska militärinstruktörerna och visade prof på den berömda danska sabelhuggningen. Efter dem visade en afdelning norska gymnaster utmärkt prof på smidighet och styrka. En trupp svenska soldater fick därpå visa en med militärisk takt och »kläm» utförd gymnastiköfning. Därefter kommo Köpenhamns gymnaster, en kraftig elittrupp med stor färdighet, och till sist den dagen uppträdde Uppsala studenter och framvisade sina om bildning och smak vittnande gymnastiköfningar.

Och härmed slutade första dagens uppvisningar, som präglats af feststämning och kamratlig anda.

Andra uppvisningsdagen, den 16 maj, invigdes med samma högtidliga ståt som föregående dag, och sedan Kronprinsen anländt, togo uppvisningarna sin början. Denna dag var kvinnans, och de kvinnliga föreningarna trädde först fram. Stockholms kvinnliga gymnaster visade sina systrar från Finland och Göteborg sitt väl genomtänkta och formfulländadt genomförda program. Deras uppträdande var kvinnligt och värdigt. Då de slutat sina öfningar, hvilkas renhet i formen så väl harmonierade med det kvinnliga behaget, hälsades de med jubel. Helsingfors kvinnliga gymnastikförening, som härefter uppträdde, utförde sina plastiskt vackra öfningar med spänstighet och smidighet. En entusiastisk hyllning ägnades de präktiga flickorna efter slutad uppvisning. De efterträddes af kvinnliga gymnastikföreningen »Sköldmön» från Göteborg, hvars glada och frimodiga uppträdande gjorde godt intryck.

Sedan en utvald trupp från »Folkets palats» i London härpå visat sina öfningar på för dem karakteristiska redskap och de engelska militärinstruktörerna framvisat sina »svärdskonster» och kampöfningar, uppträdde den manliga finska truppen från Helsingfors gymnastikklubb, och manlig var den i fullaste bemärkelse genom det allvar, den kraft och färdighet, hvarom den vittnade. Då de slutat sitt vackra program, bröt en åska af bifall lös, och under tonerna af finska rytteriets marsch, i takt hvarmed hela församlingen klappade i händerna, aftågade den ståtliga truppen. Det var ett ögonblick af gripande högtidlighet; det låg något mera än blott gymnastisk beundran däri; det var en känslöstämning, som kom månet öga, hos svensk som finne, att tåras.

Härefter uppträdde Göteborgs gymnaster med kraft och disciplin i sina flärdfria och duktiga öfningar. Norska studenterna, en hurtig trupp, aflöste dem med sina af friskhet och lefnadslust genomandade öfningar. Kom så återigen en trupp kraftiga göteborgare, »Gymnastikföreningen», som gjorde all heder åt svensk gymnastik.

Dagens uppvisningar slutade med en öfning af Trondhjems Turnforening, som i hög grad gaf intryck af käckhet, lefnadsmot och viljekraft. De svåra öfningarna vittnade om stor djärfhet och tillvunno sig ljudeligt bifall.

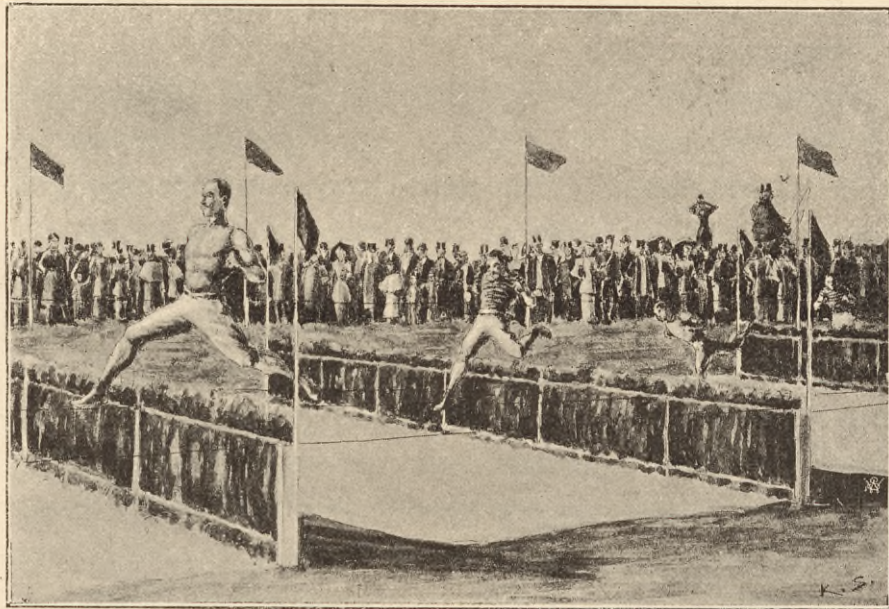
Sedan samtliga deltagare uppställts i kolonn med fanor i teten, aftackade Kronprinsen gymnasterna och uttalade sitt erkännande för de vackra uppvisningarna.

Tredje dagen, den 17 maj, var ägnad åt gymnastiköfningar i det fria inför en stor allmänhet. Våldiga, flaggprydda läktare voro uppförda längs idrottsplatsen med en kunglig tribun i dess midt. Först utförde en stor, militär gymnastikafdelning på 400 man, med utmärkt lystring och disciplin en samfäld öfning i svensk fristående gymnastik, som gjorde storartadt intryck, icke minst på främlingarna. Därpå uppvisades samtliga svenska gymnastikföreningar i samlad trupp så väl i fristående som redskapsgymnastik.

Till sist uppträdde alla de utländska gymnasterna samtidigt på olika ställen inom idrottsplatsen. Än såg man engelsmännen framför kungliga tribunen visa prof på sin utmärkta skicklighet, gränsande till konstfärdighet, än utförde finnarne sina plastiska öfningar med järnstafvar, än löpte de hurtiga norska studenterna uppför ett brant lutplan, under det att truppen från »Folkets palats» svängde sina klubbor eller danskarne visade sina »smidighetsöfningar». På gifven signal afslutades öfningarna, och den lifliga, rörliga taflan förändrade utseende, i det att samtliga föreningar med militärmusik i teten formerade kolonn och defilerade inför H. M. Konungen, som, jämte Kronprinsen och de öfriga prinsarne, hedrat äfven dessa uppvisningar med sin närvaro. — Härefter visade gotländingar sitt utmärkta bollspel, »pärk». Bollklubben och Idrottsföreningen i Visby hade sändt sina bästa bollspelare till Stockholm, hvarjämte äfven en del allmogemän rest upp för att visa, huru folket på landsbygden kan handtera pärbollen. Dagen afslutades med utfärder i Stockholms vackra omgifningar.

Fjärde dagen, den 18 maj, var ägnad åt idrottstävlingar. Omkring 200 täflande kämpar från olika land stodo redo att pröfva sina krafter mot hvarandra. I det vackra vårvädret hade tusentals åskådare samlats, hvarjämte Konungen, Drottningen, Kronprinsen

och de kungliga prinsarne öfveroro täflingsfesten, som räckte hela förmiddagen. På idrottsplatsen rörde sig ett friskt pulserande lif. Än såg man den ena flokken efter den andra med nakna ben, som visade ett kraftigt muskelspel, susa fram på täflingsbanan i ett kort hastighetslopp, än såg man en annan flock komma springande och med djärf besinning hoppa öfver häckar, grafvar och vallar; än väcktes uppmärksamheten af några energiska, taktmässiga rop, som härledde sig från en segsliten dragkamp, hvarvid svenskar och engelsmän täflade om priset, och då svenskarne afgingo med seger, klappade

patriotiska hjärtan af fröjd. På ett annat håll såg man, huru skotska högländare i sina pittoreska dräkter täflade med gotländska bönder i den för skottar och gotlänningar gemensamma folkleken och kraftproffet »störta stång». Ett par bredaxlade, kraftiga svenska soldater utförde en väldig brottningsskamp inför sina

prisdomare. Skandinaver och finnar pröfvade midt på banan sin kraft i att slunga spjut, under det engelsmän och svenskar försökte öfverträffa hvarandra i att stöta fram en stor järnkula. I längdsprång, höjdsprång, hästsprång och stafsprång pågingo täflingarna hela tiden oafbrutet: än var det en engelsman, än en skandinav, än en finne, som var främst.

Sålunda fortgingo de olika täflingarna under åskådares och deltagares uppmuntringsrop med alltjämt stigande spänning, tills allt var afgjort och prisutdelningen förrättades af Kronprinsen. Af 56 olika pris eröfrades 29 af svenskar, 11 af engelsmän, 9 af finnar, 3 af norrmän och 4 af danskar. — De minnesvärda dagarnes uppvisningar och täflingar fingo sin värdiga avslutning med den gemensamma festen i högtidssalen, dit vänner af gymnastik och idrott samlades i stort antal. Hufvudsaken här var icke den rikliga sexan och de fyllda bälarna, utan de högstämda, fosterländska talen, hvilkas rad öppnades af Kronprinsen, som härvid utdelade minnesmedaljen till de deltagande föreningarna. Det hela genomandades kärlek till idrott och fosterland samt präglades af sans och jämnmod. Dylika fester, hvilka städse skola fortleva som vackra minnen hos hvarje deltagare, utgöra en insats i folkets lif, som skall bidra att höja nationalkänslan.

VIKTOR BALCK.

Badlif i Marstrand.

Den, som en vacker och klar sommarförmiddag med de präktiga ångbåtar, som trafikera bohuslänska skärgården, anländt till Sveriges mest besökta badort, Marstrand, skall nog ej så snart förgäta denna lika lifliga som angenäma anblick. Den lilla staden, som ligger bakom den stora klippmassan i hafvet, lugnt och säkert bevakad af den gamla, ärevördiga fästningen på bergets topp, erbjuder vid ångbåtens ankomst en ytterst rörlig tafla. En mängd herrar och i synnerhet damer i eleganta, för badsäsongen apterade dräkter äro alltid nere vid ångbåtskajen för att taga emot vänner och fränder, som väntas med båten, eller för att se, om någon bekant passerar stället på väg till någon af de nordligare belägna badorterna.

Stadens hela bärarekår med mässingsbrickor i mössorna, månglerskor, källarmästare, ölhandlare och andra, som vänta fraktgods, trängas vid tilläggnigen mer eller mindre obarmhärtigt för att å den korta tid, som ångbåten stannar, få uträttadt hvad de ha på hjärtat; och stadens enda i ordets fulla bemärkelse ryktbare häst är vanligen äfven nere vid hamnen dels för att visas för turisterna och dels för att hämta tyngre fraktgods.

Grosshandlar X, som tagit sig semester å sex veckor och lämnat alla affärer under denna tid till sin kompanjon, går här i land med hustru och barn för att nu få ostörd njuta af den friskaste luft och de saltaste sjöbad, som någonstädes i hela Sverige kunna erhållas. Sedan fyra bärare blifvit engagerade för familjens bagage, knogar man uppför

de illa stenlagda, men dock delvis med trottoirer försedda gatorna till den på förhand hyrda lägenheten, ty det är ej rådligt att under säsongens flor komma till den lilla östaden utan förut beställd bostad. Den enkla lägenheten, tre rum och kök, veranda och en liten trädgård, är visserligen något för trång för nådig frun, som i hufvudstaden ej anser sig kunna lefva i mindre våning än sju rum, kök och jungfrukammare. Men här får det dock gå an, ty dels äro rummen här ganska dyra om sommaren, i all synnerhet om man vill ha litet utsikt, och dels skall familjen endast ha frukost och kvällsvard hemma, ty middagarne får man väl dock äta »som folk» uti den eleganta restaurangen »Alphyddan».

Sedan man installerat sig och sina effekter, undersökt garderober och skåp, skyn-
dar man att göra sig bekant med värdfolket, ty att stå på god fot med detta, beviljar alltid en hel del förmåner, som ej stå i kontraktet. — Så snart resdräkterna blifvit ombytta mot de nyuppäckade och man snyggat upp sig ett grand, bär det ut i staden på orienteringsfärd. Först beger man sig ner till det s. k. Paradiset och sedan till Badhusparken och hör på musiken, som alltid spelar där vid middagstiden, och därefter fortsätter man ner i den af badsällskapet anlagda S:t Eriks park, och om vädret är vackert, går man öfver till »tån», öns västligaste spets, där hafvet, äfven om det eljest är lugnt, bryter med väldiga bränningar och kastar saltskummet högt upp i luften. Här kan man sitta timtals och betrakta det vredgade hafvet, då en föregående storm upprört detsamma, lyssna till det väldiga vågruset och beundra elementens omätliga kraft. Räcker tiden vid promenaden till, gör man äfven gärna ett besök i den gamla, förr så storartade och då för ointaglig ansedda fästningen och beundrar från dess torn den vidsträckta utsikten öfver haf, holmar och skär.

Morgonen därpå, för att gå i något slags kronologisk ordning, vaknar man gärna vid 8-tiden, och den, som riktigt förstår att njuta af sin tillvaro, går då strax ner i den stora kallbassängen för att få ett af dess härliga, salta bad, som föryngra både kropp och själ. På detta följer omedelbart en kort promenad, och efter denna är tiden inne för frukosten, hvarpå en segeltur företages. Dessa säkra Kosterbåtar, starka och vana att kämpa med de stundom manshöga vågorna, ila raskt ut genom norra hamninloppet, medförande herrar och damer, som förena sig till s. k. segelsällskap. Vid rodret sitter den kraftige, brunhyade båtföraren, styrande med säker hand sin farkost genom de vanligtvis hvittoppiga vågorna med ett lugn, som kommer den räddaste lilla fröken, som aldrig förr vågat stiga i en båt, att inom kort blifva en riktig sjöbuss. Också har man å de senaste 30—40 åren ej hört talas om någon kullsegling med badgäster i Marstrandstrakten, detta beroende därpå, att båtarne äro byggda för lust- och ej för kappsegling, och att den lugne roregångaren så väl vet, hvad båten tål. Färden gäller oftast något af de närbelägna fisklägena eller de beryktade Paternoster-skären med den bekanta Hammeskärs fyr och utsträcker gärna till 3 eller 4 timmar, så att man hemkommer strax före middagen och då nätt och jämt hinner att få sitt bad, kallt eller varmt, ifall man försummat detta på morgonen.

Middagen intager den eleganta världen och alla de, som ej bestå sig med eget hus-håll, alla ungar ej till förglömmas, mestadels å den förut nämnda restaurangen »Alphyddan», som ligger öfver Badhusparken. Vid musikens toner serveras här mellan kl. 3 och 6 en mycket god diné, uti hvilken den fina saltsjöfisken alltid ingår som en eftersökt läckerhet, särskildt för alla dem, som förut ej njutit af nyfångad västkustfisk. Sedan man å det nybyggda societetshusets verandor fått i stilla ro intaga sitt kaffe, rustar man sig, om vädret är lämpligt, till en fisketur. Uti en mindre segelbåt eller s. k. vessingror eller seglar man ut, tre eller fyra personer, till något bekant fiskegrund, och beväpnad med långa s. k. dörjor, fisklinor, som medelst blysänken hållas nära botten, försöker man sin lycka med musslor som agn. Äro fiskarne på platsen och »i taget», som det heter, utfaller detta fiske ofta mycket väl, och ett par korgar fulla med torsk, kolja och hvitling å några timmar är ingenting ovanligt. Det rikliga fisket försätter alltid nybörjarne i en mycket förnöjd sinnesstämning, och den medförda matsäckskorgen uppäckas, då man anser sig ha fått nog, och skulle någon vinbutelj förirrat sig bland de eljest enkla matvarorna, tömmes alltid »fisksupen» med en viss tillfredsställelse.

Aftonen i Marstrand ägnar man antingen åt dans, som äger rum i societetssalongen ett par kvällar i veckan eller ock går man ner å hamnpromenaden för att njuta af den stilla och ljumma aftonen och beundra den härliga, här så omtalade solnedgången.

Något senare på aftonen, då skymningen inträdt, är det 2 till 3 gånger i veckan, ifall musiken ej är upptagen i danssalen, s. k. musikafton på sjön. Ett femtiotal båtar, försedda med kulörta lyktor kring relingen och i riggen, segla eller ro med musikbåten i teten af och an i hamnen, under det att musikkåren utför lämpliga, för svärmeri och aftonstämningen passande melodier. Är det dessutom augusti-månskan, och är så H. M. Konungens »Drott» i hamnen, som med sin elektriska ljusapparat kastar ljusfloder öfver båtar och stränder, så är det ett skådespel, som verkligen kan kallas storartadt och som af den, som en gång varit med, ej så snart glömmes.

Den tid, H. M. Konungen med sin »Drott» vistas i Marstrand, bildar naturligtvis där höjdpunkten af säsongen. Då måste alla vara komna, som ärna sig dit, för att få se Kungen som privatman, fri från all hofetikett, vandra ikring och hälsa på gamla vänner och bekanta. Till »Drotts» lustturer ut i skärgården inbjudas alltid ledamöterna i direktionen för nytta och nöje samt damer och herrar ur societeten, och att blifva kallad till en dylik utfärd är väl, näst efter en förlofning, den största lycksalighet, som å västkusten kan hända en ung dam. Emellertid räcker »kungatiden» i Marstrand tyvärr ej länge, och en vacker dag, sedan badmadamerna af Hans Majestät samtliga blifvit bjudna på kaffe, ångar »Drott» ståtligt ut genom norra hamninloppet, hälsad från stränder och klippor, ifall det ej är alltför tidigt å morgonsidan, med viftningar från hundratals badgäster, som sända en afskedshälsning till den afhållne monarken. Stående på komandobryggan, söker denne att besvara så många hälsningar som möjligt, och snart är »Drottbesöket» ett angenämt minne blott.

Tiden för hemfärden är ock snart inne för enhvar, och efter åtskilliga kafferep,

afskedssexa å Alphyddan och fotografering i grupp med de intimaste bekanta är vår grosshandlare, stärkt till kropp och själ, brunhyad och nöjd med sin tillvaro, åter på ångbåtsdäcket, men denna gång för att taga afsked af de kvarvarande vännerna, som naturligtvis äro mangrant samlade å ångbåtsbryggan, ty att säga farväl åt bekanta tyckes vara ett särskildt nöje för badgästerna i Marstrand. Hvar och en har en blombukett, större eller mindre, åt den, som reser, och sedan knapphålen äro upptagna, fästas de öfriga å bröstet, eller hvar någon plats finnes ledig, och då någon mera framstående person bland societeten aftackas, så liknar vederbörande, framifrån sedd, mera en klädd majstång än en människa. Det är verkligen otroligt, hvad den lilla staden kan åstadkomma i blomsterväg, i synnerhet vid slutet af säsongen, då dessa blomsteroffer förekomma 2 å 3 gånger om dagen. Afskedsstunden är emellertid nu oåterkalleligen inne, landgången tas in, de sista buketterna *kastas* om bord, och sakta backar fartyget ut under otaliga viftningar från så väl de å land som från passagerarne själfva. Med sorgset hjärta lämna de nu den lilla östaden med dess angenäma bekantskaper och minnen, med varma önsknningar, att tid och omständigheter ej måtte hindra dem att äfven nästa år få komma åter till dessa friska och hälsosamma bygder.

GÖSTA RENBERG.

När nämndemansfolket begrofs.

En verklighetsbild från Skåne.

Nerffebern hade utbrutit i socknen, och bland de insjuknade voro också nämndemannen Lars Svensson och hans hustru. Pål Svenson — han var bror till nämndemansmora — berättade för kokgumman, att prästen varit på besök hos det sjuka folket, så nu kunde man vänta dödsbud när som helst. Om natten därpå hade Pål Svenssons mor, Petronella, varsel; hon tyckte svägerskan komma till henne och luta sig öfver hennes säng; det var allt så tydligt. Innan någon af de två, mannen och hustrun, hunnit begifva sig på väg till de sjuka, kom bud om dödsfallet. En svartklädd piga infann sig nämligen vid elfvatiden i stugan, kysste Pål och hans kvinna på handen, ställde sig sedan med ryggen mot dörren och sade: »Jag skall hälsa så mycket från nämndemannens dotter, Else Larsdotter, att föräldrarne dött i natt. Han gick bort klockan elfva och hon klockan ett.» — »Det var just vid den tiden, jag såg hennes varsel,» sade mor Petronella, stilla gråtande.

»Jaså, gaf hon varsel för sig här?» sade pigan. »Mor Nils Svens» — Nils Svenson var en äldre bror till nämndemansmora — »hade intet sett, hon. Men så skulle ja be mor komma med och klä' liken i morgon efter middag kl. två.» — »Jaså, hälsa och tacka för bud och bjudning. Jag skall komma till min guddotter.» Mor Pål Svens hade nämligen, med förbigående af den äldre brodern Nils Svenssons hustru, Dora, blifvit bjuden till fadder, då Else döptes. Nu skulle det också komma att blifva tu tal om hvem som skulle taga den fader- och moderlösa till sig, och den, som något har, vill ju ha mer. Båda hade därtill sina nio barn, och Else kunde blifva ett godt gifte; och på framtiden får folk lof att tänka, förstås. Nu hade Pål Svensons tre barn yngre än Else, så kom hon dit, kunde det heta, att hon togs som barnflicka; men Nils Svenssons yngsta barn var jämnårig med Else, så att kom hon dit, kunde intet sådant tal komma ut. Så var han också äldsta brodern, och det snåla paret satte sig, med tankarne fästa på alla förmånerna, i sinnet, att barnet skulle till dem. Nu hade den aflidna nämndemansmora också en syster, Anna, gift med Åke Olsson. De voro barnlösa, så det kunde tyckas,

att det passat bäst, om Else kommit dit. »Men släktingarna på mannens sida ha ju företräde,» tyckte Dora.

Klockarens hustru samt ett par af de närmaste nabokvinnorna voro, jämte de två svägerskorna, bjudna att kläda liken, hvilket ej tog synnerligen lång tid, då hvarje ordentlig bondhustru hade sin egen och mannens likdräkt, liggande i linnekistan färdig, så de under årens lopp kunde förevisas för besökande gäster; men efter arbetet med de döda följde ett litet gille för de lefvande. Sockenbarnmorskan lagade, enligt öflig sed, all gillesmaten. Mor Dora, som hyste en viss fruktan för det aflidna paret, tog sin svägerska afsides och hemställde till henne, om det ej för säkerhets skull borde läggas en kappe linfrö i hvarje likkista, eller om man ej åtminstone borde binda väfsölf kring Margretas tår, för det kunde ju låta tänka sig, att nämndemansfolket kunde få lust hem igen och se till sin egendom; Margreta hade ju ej hunnit ställa om sitt hus eller om sorgdräkt åt dottern.

»Våra släktingar ha lefvat som hederligt folk, gjort hvar man rätt och fruktat Gud, så de bli nu nog, där de skola vara, om vi bara ej göra barnet något orätt,» svarade mor Petronella med värdighet. — »Hvem skulle väl vilja göra henne orätt? Jag tänker ta henne med mig hem i kväll, så att hon kan glömma föräldrarne.» — »Glömma föräldrarne, Dora! När blef det sed bland hederliga bönder? Else skall se sin far och mor, så länge de stå ofvan jord. Och i hvems namn skulle väl begrafningsbjudningen utgå, om äldsta och enda barnet togs ifrån hemmet. Undrar, hvad du tänker på, svägerska?»

Dagen därpå börjades gillestillrustningarna under pigans, barnmorskans och klockarmors samfälda rådslag; det skulle bli ett två dagars gille för hela slakten och det oskylda gilleslaget. Och lika ifrigt som i nämndemansgården rustades där äfven i alla de familjer, hvilkas medlemmar visste sig skola blifva bjudna till den stora begrafningen, ty alla skulle hafva förningsmat med sig.

* * *

I den med lakan från golf till tak behängda sommarstugan stodo de två öppna likkistorna, omgifna af brinnande talgljus. Talmannen inträdde i storstugan, där gästerna nu under djup tystnad drucko kaffe och togo beska supar med brödtärningar, och bad dem komma ut och se liken. Mor Petronella såg sig omkring efter sin sväger och svägerska; de skulle som de äldsta i slakten gå före alla de öfriga gästerna.

»Else följer med sin gudmor ut till mor och far,» sade så Petronella, vändande sig till den lilla, som hon tog till sig, midt för Doras näsa. »Nu gå morbror Nils och moster Dora först, och så komma vi två med morbror Pål, och så kysser Else grant

handen på far och mor, sedan följa vi dem alla till kyrkogården, och Else skall hålla gudmor i hand hela tiden.» Lugnadt af detta vänliga tilltal, räckte barnet händerna åt gudmodren och lät henne lyfta sig ur den höga sängen, och ehuru den späda kroppen ännu skakades af kväfda snyftningar, visade hon sig dock villig att gå med sin gudmor.

»Ja, du kan just gratulera och ställa dig, Petronella!» mumlade Dora ilsket. Hon fick intet svar, utan måste nu bekväma sig till att låta Petronella leda barnet. — Klockarens hustru stod där inne emellan likkistorna, och då nu släktingarna inträdde, blottade hon likens ansikten. Nils och Dora kastade skygga blickar på det liflösa stoftet af sina anförvanter och lämnade skyndsamt plats för Pål och Petronella. Det var ett ståtligt par detta, som nu i den djupa sorgdräkten, med barnet emellan sig, gick fram till kistorna. Mannen böjde sig fram, såg en stund begrundande på sin syster och sväger och tryckte fastare till ögonlocken på dem båda. Hustrun klappade sakta sin svägerskas styfva hand samt hviskade något vid likets öra; klockarhustrun sade sedan, att det var ett löfte, att hennes man och hon skulle skydda barnet. Detta fördes nu af Petronella fram till föräldrarne och tillsades mildt att kyssa handen på far och mor, hvilket barnet lydigt gjorde, fastän skrämsele öfver deras orörliga ansikten och kalla fingrar kom det att skälfva i hvarje lem. Då nu alla hade synat både lik och likklädsel, tog klockarmora sax och psalmbok från deras bröst och betäckte deras ansikten, och så gaf talmannen tecken till nämndemanskans bröder, att de skulle lägga locken öfver kistorna och fastspika dem. Nu blef där lif och rörelse i likrummet, kvinnorna gingo att söka sina schar och ställa upp sig i folkstugan, männen dels hjälpte till att bära ut likkistorna, dels letade de efter hattar och munkläde, med hvilka senare de måste in till kvinnorna för att få dem ordentligt knutna kring haka och hals. Talmannen stod väntande vid likbårarne ute på gården, färdig att hålla tal och bön, innan liktåget satte sig i gång, och gömd bakom köksdörren stod pigan redo att kasta likens tvättvatten efter dem, just som de lämnade gården. Detta senare var ett allmänt försiktighetsmått för att hindra gengångare att komma in i gården. Tyst skred det långa liktåget framåt landsvägen, männen skiftades till att bära de på öppna, klumpiga bårar stående kistorna, kvinnorna följde efter i tåget utan synnerlig ordning, men alla med högt uppvikna ytterkjolar för att freda dem och de långa, hvita förklädena för dam. Dora och Petronella gingo främst i kvinnoflocken med Else emellan sig; efter dem gick den aflidnes halfsyster med ögonen följande hvarje barnets rörelse, och hvarje gång den lilla såg sig tillbaka, mötte hon detta milda, vänliga ansikte, och så nickade de två till hvarandra. Ingen af de tre kvinnorna växlade ett ord med en annan under vägen: alla deras tankar voro samlade kring barnet, fast tankarna gingo i olika banor.

Första gillesdagen förflöt i tyst högtidlighet under ett ideligt ätande och drickande; männen talade endast halfhögt vid pipor och toddyglas ute i sommarstugan, kvinnorna hviskade, två och två inne i folkstugan, eller ock sysslade de med utskiftning af förningsmaten vid de dukade borden.

Nils Svensson ansåg sig ha rättighet att bryta laget; han skulle ha barnet med

sig, sade han; därför ville han köra hem, innan det blef för sent på kvällen. Yttrandet väckte lif i sällskapet. Skulle han få henne? Man knuffade hvarandra med armbågarne i sidorna, men allas ansikten uttryckte dock endast lugn och likgiltighet. Endast Pål visade tecken till oro, när Dora gick för att fånga Else i en af hennes fars gamla kapprockar, men Petronella rörde sig ej, utan sände honom endast en blick, i hvilket ett förstulet leende gömde sig. Barnmorskan, som kommit in i stugan för att få tack och beröm för middagsmaten, måste hastigt vända sig mot kakelugnen för att ej skratta, när Dora med kapprocken i famnen började att söka barnet i sängarne och på bänkarne. »Hvad söker mor? Kan jag ej hjälpa till?» frågar hon i oskyldig ton. »Hvad, Else? Kors, henne gaf jag lof att följa med sin moster, mor Åke Ols, som ju skall ligga till klockarens i natt, då de ha för långt hem, och här äro alla sängar upptagna af gäster.» Ett sakta ljud, snarlikt en med kraft undertryckt fnissning, genomlopp kvinnornas täta led, och bland männen hördes enstaka utrop, om af bifall eller harm, var ej lätt att afgöra, men Nils Svensson drog till med en ed, som ej lämnade någon i tvifvel om hans känslor, och Dora gaf Petronella en blick, som tydligen uppenbarade, att hon visste, hvem som gifvit både Else och hennes moster *lof* att lämna gillesgården, innan lag var brutet af den främsta däri. Nu var det äfven klart för alla, att annandagsgillet ej skulle sluta utan strid om flickan, och det gick en nästan glad ton genom hela laget, då man sade hvarandra godnatt och tillade: »Vi träffas i mor, on!»

* * *

Andra förmiddagen klockan elfva var åter hela laget samladt, och ingen hade försummat det utsatta klockslaget. Man visste ju ej, när eller hur striden skulle utbryta, och ingen ville försumma att åtminstone bevi na den från början till slut. Under dagens lopp märktes tydligt, att de två bröderna hade hvar sitt parti i laget, och det bland både män och kvinnor. Visserligen var Nils snar och ohjälpsam, men han var däremot den rikaste i hela orten, han kunde hushålla med sitt eget, därför skulle han säkert också föröka och förkofra sin myndlings gods samt uppfostra henne i goda, gammaldags seder; och därtill var han den äldste brodern. Pål var en nymodig man; hans parti bestod hufvudsakligen af de yngre samt mindre bemedlade i laget. Äfven han var rik, men han låg i stora affärer, hjälpte upp nybörjare, både handverkare och åbor, höll sina barn i stadsskolor och gjorde själf resor till hufvudstaden, ja, hvad värre var, till utrikes ort och kunde ej alltid dölja, att han fann många ämnen till löje i de gamle, rike ståndsbrödernas tanke- och handlingssätt.

Under dagens många måltider talade gästerna föga, däremot höll talmannen det ena talet efter det andra om livets förgänglighet, sterbhusets gästfrihet och Abrahams engla-besök, och han uppläste de längsta dödspsalmerna ur psalmboken för att i det allra längsta uppskjuta en drabbning, som han dock svårligen på allvar velat afstyra, äfven om han haft makt därtill. Efter middagsmåltiden kommo korten fram, och emellan de spelande

männen skärmytslades nu med ord och infall, skenbart gällande spelet, men dock alla siktande på den förestående kampen.

Näst sista måltiden var slutad, och toddyglasen framsattes. Dora hade varit uti köket för att söka genomdrifva, att drycken blefve blandad där ute och försötmad med brunt pudersocker, som dels hjälpte bra på färgen, dels var billigare än toppsockret; men då fick hon svaret, att sådant kunde gå an i en torparstuga, men ej i en nämndemansgård. Elses gudmor hade före begrafningens början sagt, att männerna *båda* gillesdagarne själfva skulle blanda sina toddar och att sockret skulle huggas i stora, hederliga bitar, som det brukas i kristna hus. Pål hade ej deltagit i spelet och toddydrickningen, han stod ute på gården i samtal med moster Annas man, då talmannen kom ut för att säga till dem, att nu voro de sista förningarne skiftade och måltiden i ordning. Kvällen hade hittills varit kvaf och lugn, vid synranden hade man då och då sett svaga blixtar, och där disputerades, om det var åska, sillblixst eller »kornmoen» (blixtar från det mognande kornet), men nu kom en stark väderil farande öfver taken, rifvande i ryggingens halm och sedan dansande tillhopa sand på gården, så där stod en hel sky i hälarne på männen, som med åtskilliga tvi, tvi! från sig afvärjde den trolldom, som ligger i sådana väderhvirflar. Ändtligen satt man nu till bords, hörde på talet före maten, åt något för syns skull, böjde åter hufvudet och lät talmannen prata och sjunga ett par psalmverser; därpå följde allmänt låtsadt uppbrott från bordet. »Sitten stilla, släkt och vänner!» sade då Nils Svensson. »Jag vill bara låta Eder alla veta, att jag som min systems *äldste* bror tager i min vård nämndemannens värnlösa dotter, och att jag som hennes förmyndare skall vaka öfver henne och —»

»Icke listeligen stå efter vår nästas arf och hus eller under sken af lag och rätt oss det tillägna,» afbröt Pål småskrattande, men tillade genast allvarsamt: »Barnet stannar hos oss, dess gudföräldrar.»

»Åhå, bror Pål! Har du nu rest upp så många af dina egna pengar, att du behöfver omyndiga barns att rusta med?» skrek Nils.

De äldre männen puffade hvarandra i sidorna, de yngste reste sig till hälften upp; kvinnorna samlade instinktmässigt tillsammans tallrickar och fat samt vinkade åt kocken att låta skyndsamt duka af bordet.

»Åh, jag har väl lite till ett par resor ännu och ämnar ej taga ett öre i fosterlön för flickan,» förklarade Pål. Detta slog hela församlingen med sådan häpnad, att ingen utom Dora kom sig före att säga något.

»Nej, men tösen kan vara bra att ha till barnpiga och sedan till kammarjungfru åt Edra herrar söner och mamseller; det blir ändå en hjälp, för pigor börja bli dyra; eller hvad, Petronella?»

Denna vände icke ens på hufvudet vid detta hugg, utan lät blicken gå tvärs öfver bordet till mannens sida, och så talade hon högt och klart, så sorlet tystnade: »Till all lycka har jag en man, som kan tala för sig själf och ej i sådant behöfver hjälp af sin hustru. Därför skulle jag ej här ha lagt mig i något, som husbonden med rådfrågande

af sin hustru har beslutat, om jag ej samma natt, som hans syster gick ur denna världen, fått ett sådant bud från henne, att jag *måste* sätta mig emot min svägerskas åstundan att få uppfostra barnet.»

En rysning genombäfvade kvinnorna; det var känt, att Margreta gifvit Petronella varsel vid sin bortgång.

»Sådant skall en käring tro, men inte jag!» skrek nu Nils.

»Häda inte, Nils!» bad Annas man, hvars hustru satt bäfvande på sin plats, och svetten bröt i stora droppar ut på hennes panna. »Stilla, godt folk! Jag har moders rätt här; barnet är mitt. Där, Pål, tag du flickan och öfverlämna henne åt hennes barnlösa moster och morbror, som för *intet*, hören I alla! för *intet* vill uppfostra henne som eget barn.»

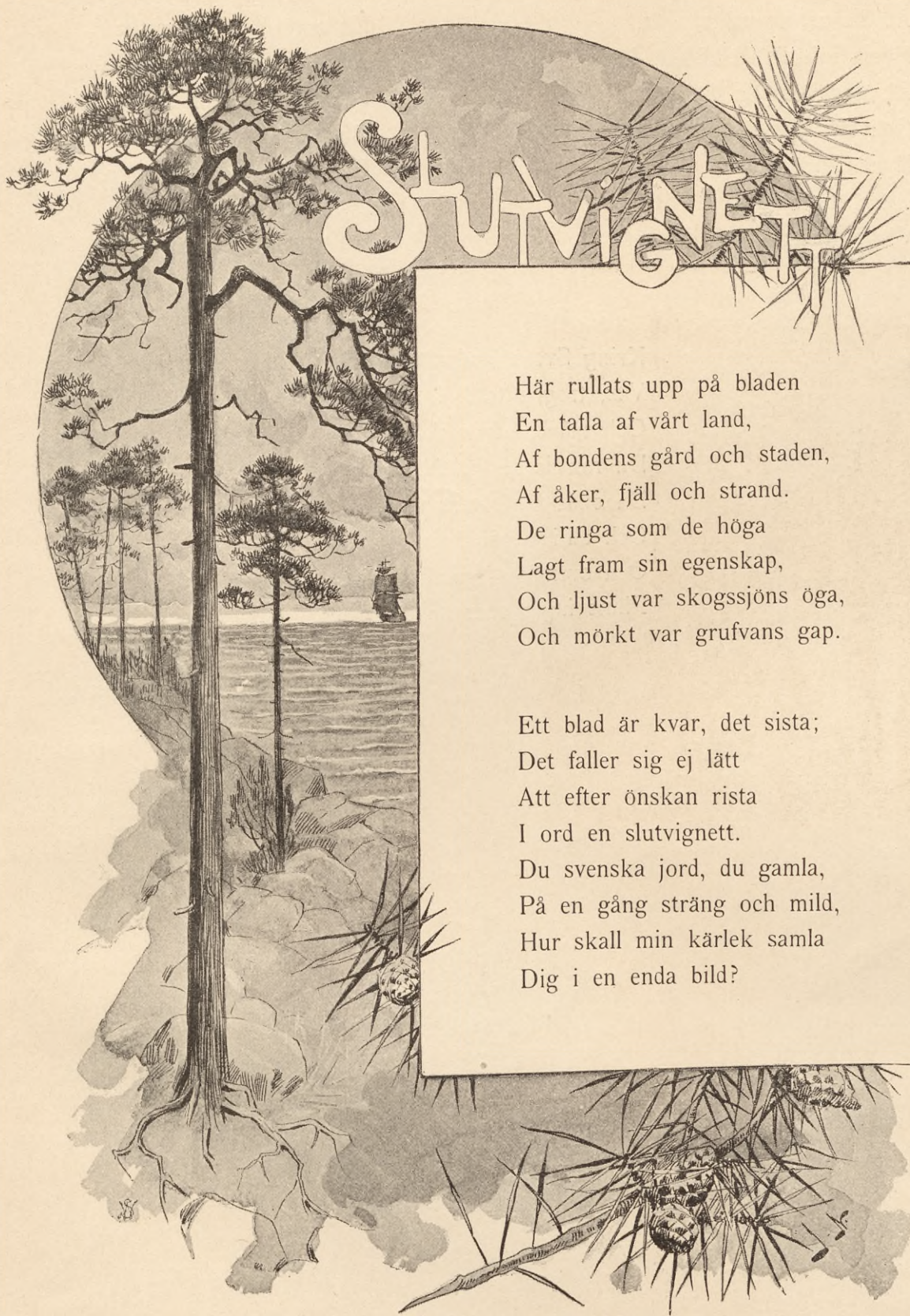

Petronella hade tagit den sofvande flickan från sängen, där hon uttröttad låg, sedan lek-kamraterna lämnat henne. Pål tog henne nu till sig öfver hufvudena på den grälände folkhopen och lämnade henne till fosterföräldrane, hvilka skyndsamt ville aflägsna sig med flickan. Men nu rusade Nils mot brodern, Pål grep sin närmaste stående, kände vedersakare, en tjock, skrällande kyrkovärd, och kastade honom i famnen på sin ursinnige bror. Andra anföllo Pål bakifrån. Nils slogs blindt med sin vän, kyrkovärden, tumultet var allmänt, då alla ljusen på en gång släcktes i stugan, en lång, flam-

mande blix skär igenom mörkret och skilde kämparne. En dödystnad uppstod, åskknallen kom kort och skarp, ut i detsamma slogs gårdens portar och stugans dörr upp på vid gafvel, och en ny, hvisslande väderhvirfvel for ända in i förstugan.

»I Herrans namn, folk, skiljens i frid!» ropade en röst i mörkret, »och stören ej dem, som hvila!» Det var barnmorskans maning, och hon tillika med Petronella tände åter ljusen, men de två kvinnorna undveko att se på hvarandra. Det gjorde också alla de andra gästerna, och under tystnad skyndade sig hvar och en, så fort han kunde, från gillesgården.

EVA WIGSTRÖM.
(AVE.)

SLUTVIGNETT

Här rullats upp på bladen
En tafla af vårt land,
Af bondens gård och staden,
Af åker, fjäll och strand.
De ringa som de höga
Lagt fram sin egenskap,
Och ljust var skogssjöns öga,
Och mörkt var grufvans gap.

Ett blad är kvar, det sista;
Det faller sig ej lätt
Att efter önskan rista
I ord en slutvignett.
Du svenska jord, du gamla,
På en gång sträng och mild,
Hur skall min kärlek samla
Dig i en enda bild?

Då seglarn vågen plöjer
Att lämna hemmets skär,
Hvem männ' till afsked dröjer
På sista klippan där?
Och styr han hemåt färden,
Hvem hälsar »tack för sist»
Långt ute där på fjärden?
Vår svenska tall helt visst!

Du tall bland gråa bergen!
En seg och stolt natur
Alltjämt du håller färgen
I både ur och skur.
Du ännu föreställer
Det folk, du kände förr.
Dig sista bladet galler,
Du utpost för vår dörr!

Kring Sveas landamären
Väx, trogna träd, i frid,
Och må ej öfver skären
Du randas se en tid,
Då ondt får öfvertaget,
Och allting går i tu,
Och svensk af gamla slaget
Finns ingen mer än du!

CARL SNOILSKY.

